

KOMUNA E LIPJANIT

**Draft Profili i Planit Zhvillimor Komunal
2023 - 2031**

Bartës i hartimit të këtij dokumenti është Drejtoria për Planifikim, Urbanizëm dhe Mbrojtje të Mjedisit.

Gjatë përgatitjes së këtij dokumenti, Komuna e Lipjanit është përkrahur profesionalisht nga Kompania Konsulentë “Instituti për Shkencë dhe Teknologji – INSI” Sh.P.K. në bashkëpunim të ngushtë me Autoritetin Përgjegjës Komunal për Planifikim dhe Menaxhim Hapësinor.

Lipjan, 2023.

- LISTA E KONTRIBUESVE
- Udhëheqësit e projektit

Emri e mbiemri	Pozita	Emri e mbiemri	Pozita
Imri Ahmeti	Kryetar i Komunës	Lulzim Qerimi	Nënkryetar për komunitetet
Diamant Bytyçi	Nënkryetar i Komunës	Hanushe Berisha	Menaxher i projektit

- Drejtorët kontribuues sektorial të planifikimit

Emri e mbiemri	Drejtoria	Emri e mbiemri	Drejtoria
Imri Semetishti	Drejtorati për Planifikim, Urbanizëm dhe Mbrojtje të Mjedisit	Rexhep Rexhepi	Drejtorati për Bujqësi dhe Pylltari
Rasim Hasani	Drejtorati për Arsim	Valon Pacolli	Drejtorati për Ekonomi dhe Zhvillim
Anila Reqica	Drejtorati për Kulturë, Rini dhe Sport	Flamur Sylejmani	Drejtorati për Inspektoriat
Shkelzen Hajdini	Drejtorati për Shëndetësi dhe Përkujdesje Sociale	Latif Ramadani	Drejtorati për Buxhet dhe Financa
Sead Aliu	Drejtorati për Infrastrukturë	Bekim Shabani	Drejtorati për Prokurim
Burim Rustemi	Drejtorati për Shërbime Publike, Mbrojtje dhe Shpëtim	Elmaze Behluli	Drejtorati për Administratë
Safete Amërlahu	Drejtorati për Gjeodezi dhe Kadastër		

- Përfaqësues të Zonave Rajonale të Komunës

Emri e mbiemri	Zona
Besim Azemi	Administrator, Zona – Lipjani
Gëzim Bytyqi	Administrator, Zona – Lipjani 2
Mustafë Rexhepi	Administrator i fshatit, Zona – Gadime e Epërme
Fatlum Luma	Administrator i fshatit, Zona - Kraishtë
Milaim Meta	Administrator i fshatit, Zona - Magure
Shefqet Amërlahu	Administrator i fshatit, Zona - Shalë
Skender Gashi	Administrator i fshatit, Zona – Dobrajë e Madhe
Behxhet Konxheli	Administrator i fshatit, Zona - Sllovi

- Lista e kontribuesve tjerë

Emri e mbiemri	Spektori	Emri e mbiemri	Spektori
Ilmi Publica	KRU “Prishtina” – NJOU Lipjan	Faton Gërxhali	Komuniteti i Biznesit - Lipjan
Xhelal Krasniqi	KRM “Pastrim” - Lipjan	Feriz Hasani	Komuniteti i Biznesit - Lipjan
Ronita Bahtiri	OJQ “Vizioni Rinor”	Zaim Baftiu	Bashkësia Islame
Leotrim Pajaziti	OJQ “Vizioni Rinor” - Shalë	Mateo Palic	Kisha Katolike
Shqiprim Ahmeti	Kolegji UBT	Paroh Dragisa Jemic	Kisha Ortodokse
Vlora Krasniqi	Zyra e Kryetarit – Spektori për Përfaqësim dhe Çështje Ligjore	Gjyste Dabaj	NJDNJ dhe barazi gjinore
Bukurie Zejnullahu	Spektori për Marrëdhëni me Publikun		

- Lista e kontribuesve nga INSI

Emri e mbiemri	Spektori	Emri e mbiemri	Spektori
Ismajl Baftijari	MSC. i Ndërtimtarisë / Planer Urban	Mevlan Bixhaku	Dr.Sc. i Fushës së Trafikut dhe Transportit
Flamur Kuçi	Dr.sc. Planifikim Urban	Arben Hajrizi	MSC. i Ndërtimtarisë, Drejtimi Hidroteknik

Armend Sokoli	MSc. Arkitekturë dhe Planifikim Hapësinor	Astrite Neziri	MSc. e Elektroteknikës
Valon Gërmizaj	MSc. i Arkitekturës	Venera Goxha	Dr. Sc Arkitekturë dhe Planifikim Hapësinor
Rrustem Baftijari	BSc. i Arkitekturës	Lulëzim Kryeziu	MSc. i Inxhinierisë Mekanike
Sylejman Berisha	Dr.sc. i Shkencave Mjedisore	Fidan Kuraja	MSc. i Bankave dhe Financave/ Ekonomist
Ferim Gashi	GIS Ekspert	Visar Brahimi	MSc. i Gjeografisë
Alban Frrokaj	MSc. i Shkencave Bujqësore	Merita Pelaj	BSc. e Ekonomisë
Besim Golloperi	Dr. Sc. i Shkencave Sociale	Flaka Deda	MSc. Menaxhim Mjedisor Urban
Bexhet Basha	MSc. i Shkencave Bujqësore	Jetmire Galloperi	MSc. Sociologji

Lista e akronimeve dhe shkurtesat

AKP	Agjencia Kosovare e Privatizimit	IVE	Indeksi i varfërisë më ekstreme
AKK	Asociacioni i Komunave të Kosovës	IZhNJ	Indeksi i zhvillimit njerëzor
ASK	Agjencia e Statistikave të Kosovës	NVM	Ndërmarrje të vogla dhe të mesme
BB	Banka Botërore	OBSH	Organizata Botërore e Shëndetësisë
BE	Bashkimi Evropian	RZHNJ	Raporti i Zhvillimit Njerëzor
BPV	Bruto Produkti i Vendi	ZKL	Zyra e Komuniteteve Lokale
BKK	Buxheti i Konsoliduar i Kosovës	VJF	Vendbanime jo formale
ESK	Enti Statistikor i Kosovës	IKMN	Instituti i Kosovës për Mbrojtje të Natyrës
FMN	Fondi Monetar Ndërkombëtar	QRTK	Qendra Regjionale e Trashëgimisë Kulturore
GND	Të ardhurat nacionale në dispozicion	ZGjC	Zyre e Gjendjes Civile
KKP	Kuvendi Komunal i Prishtinës	ShFMU	Shkollë Filllore dhe e Mesme e Ulët
MMPHI	Ministria e Mjedisit, Planifikimit Hapësinor dhe Infrastrukturës	ShML	Shkollë e Mesme e Lartë
IPH	Instituti i Planifikimit Hapësinor	MKRS	Ministria e Kulturës, Rinisë dhe e Sportit
ZHEL	Zhvillimi Ekonomik Lokal	MEPTNIS	Ministria e Ekonomisë, e Punësimit, e Tregtisë, e Industrisë, e Ndërmarrësisë dhe e Investimeve Strategjike
NVM	Ndërmarrje të vogla dhe të mesme	ITUZ	Impianti për trajtimin e ujërave të zeza
OJQ	Organizata joqeveritare	PRrH	Plani Rregullues i Hollësishtëm
OSBE	Organizata e Sigurisë dhe e Bashkëpunimit Evropian	IP	Investitor Privat
OZHGI	Objektivat e zhvillimit gjithëpërfshirës	SSH	Stabiliment Shpërndarës
PHK	Plani Hapësinor i Kosovës	HZK-om	Harta Zonale e Kosovës
PZHK	Plani Zhvillimor Komunal	KRUGJ	Kompania Regjionale e Ujit dhe e Kanalizimit
PZHU	Plani Zhvillimor Urban	KAB	Korniza Afatmesme Buxhetore
HZK	Harta Zonale Komunale	DAP	Drejtorja e Administratës së Përgjithshme
UNDP	Programi i Kombeve të Bashkuara për Zhvillim	DI	Drejtorja e Inspektionit
UNHCR	Komisioni i Lartë i Kombeve të Bashkuara për refugjatë	DMSH	Drejtorja e Mbrojtjes dhe e Shpëtimit
DSHMS	Drejtorja e Shëndetësisë dhe e Mirëqenies Sociale	DK	Drejtorja e Kulturës
DS	Drejtorja e Sportit	DBF	Drejtorja e Buxhetit dhe e Financave
DKA	Drejtorja e Arsimit	DMM	Drejtorja e Mbrojtjes së Mjedisit
DZHE	Drejtorja e Zhvillimit Ekonomik	DGJKP	Drejtorja e Gjeodezisë, Kadastrit dhe e Pronës
DPUMM	Drejtorja e Planifikimit, Urbanizmit dhe e Mbrojtjes së Mjedisit	DBZHR	Drejtorja e Bujqësisë dhe e Zhvillimit Rural
DSHPI	Drejtorja e Shërbimeve Publike dhe e Infrastrukturës	ESK/ESI	Enti Statistikor i Kosovës

FJALA E KRYETARIT

IMRI AHMETI

PËRMBAJTJA

1	HYRJE	Error! Bookmark not defined.
1.1	INFORMATA PËR VENDIMET E KUVENDIT TËKOMUNËS NË LIDHJE ME PZHK-në	Error! Bookmark not defined.
1.1.1	VENDIMI I KUVENDIT TË KOMUNËS PËR HARTIMIN E PZHK-ËS	Error! Bookmark not defined.
1.1.2	VENDIMI I KUVENDIT TË KOMUNËS PËR MIRATIM DHE ZBATIM.....	Error! Bookmark not defined.
1.1.3	INFORMATA PËR MIRATIM.....	Error! Bookmark not defined.
1.2	INFORMATA PËR KORNIZËN STRATEGJIKE TË MARRA PARASYSH GJATË HARTIMIT TË PZHK-së	Error! Bookmark not defined.
1.2.1	STRATEGJITË SEKTORIALE AFATSHKURTA, AFATMESME DHE AFATGJATA NË NIVEL LOKAL DHE QENDROR	Error! Bookmark not defined.
1.2.2	STRATEGJITË PREJ PLANEVE TË MËPARSHME KOMUNALE	Error! Bookmark not defined.
1.3	UDHËZIMET, PËRGJEGJËSITË DHE KËRKESAT QË BUROJNË NGA KONTEKSTI I GJERË I PLANIFIKIMIT SIÇ JANË PLANIFIKUAR NË PHK DHE HARTËN ZONALE TË KOSOVËS (HZK)	Error! Bookmark not defined.
1.4	INFORMATA PËR PROCESIN E PLANIFIKIMIT	Error! Bookmark not defined.
1.5	PËRMBLEDHJE JOTEKNIKE E SHKURTËR E PZHK-SË	Error! Bookmark not defined.
1.5.1	SFIDAT KRYESORE	Error! Bookmark not defined.
1.5.2	MUNDËSITË PËR ZHVILLIM	Error! Bookmark not defined.
1.5.3	QËLLIMET DHE OBJEKTIVAT.....	Error! Bookmark not defined.
2	PROFILI KOMUNAL.....	Error! Bookmark not defined.
2.1	KARAKTERISTIKAT E PËRGJITHSHME TË KOMUNËS	Error! Bookmark not defined.
2.1.1	HISTORIA E ZHVILLIMIT.....	Error! Bookmark not defined.
2.1.2	POZITA DHE KARAKTERISTIKAT NATYRORE	Error! Bookmark not defined.
2.1.3	VEÇORIT MJEDISORE	Error! Bookmark not defined.
2.1	DEMOGRAFIA.....	Error! Bookmark not defined.
2.1.1	NUMRI I POPULLSISË SIPAS VENDBANIMEVE.....	Error! Bookmark not defined.
2.1.2	MOSHA DHE GJINIA I POPULLSISË SIPAS VENDBANIMEVE	Error! Bookmark not defined.
2.1.3	PËRKATËSIA ETNIKE DHE RELIGJIOZE E POPULLSISË SIPAS VENDBANIMEVE...	Error! Bookmark not defined.
2.1.4	NUMRI I ANËTARËVE NË EKONOMI FAMILJARE SIPAS VENDBANIMEVE	Error! Bookmark not defined.
2.1.5	LËVIZJET NATYRORE SIPAS VENDBANIMEVE	Error! Bookmark not defined.
2.1.6	LËVIZJET MEKANIKE	Error! Bookmark not defined.
2.1.7	NIVELI I ARSIMIMIT SIPAS GJINISË DHE VENDBANIMEVE	Error! Bookmark not defined.
2.2	EKONOMIA LOKALE	Error! Bookmark not defined.

2.2.1 EKONOMITË FAMILJARE	Error! Bookmark not defined.
2.2.2 PUNËSIMI DHE PAPUNËSIA	Error! Bookmark not defined.
2.2.3 SEKTORËT EKONOMIK DHE STRUKTURA E TYRE	Error! Bookmark not defined.
2.2.4 BUJQËSIA	Error! Bookmark not defined.
2.2.5 EKONOMITË PYJORE	Error! Bookmark not defined.
2.2.6 RESURSET TURISTIKE	Error! Bookmark not defined.
2.2.7 PASURIT NATYRORE.....	Error! Bookmark not defined.
2.2.8 ZONAT EKONOMIKE.....	Error! Bookmark not defined.
2.2.9 ZONAT INDUSTRIALE	Error! Bookmark not defined.
2.2.10 NDËRTIMTARIA.....	Error! Bookmark not defined.
2.2.11 INFRASTRUKTURA ENERGETIKE	Error! Bookmark not defined.
2.2.12 INFRASTRUKTURA HEKURUDHORE	Error! Bookmark not defined.
2.3 INFRASTRUKTURA DHE SHËRBIMET TEKNIKE.....	Error! Bookmark not defined.
2.3.1 INVENTARI I RRJETIT UJËSJELLËSIT	Error! Bookmark not defined.
2.3.2 INVENTARI I RRJETIT TË KANALIZIMIT FEKAL.....	Error! Bookmark not defined.
2.3.3 INVENTARI I RRJETIT TË ENERGISË ELEKTRIKE.....	Error! Bookmark not defined.
2.3.4 INVENTARI I RRJETIT TË ENERGISË NGROHËSE	Error! Bookmark not defined.
2.3.5 INVENTARI I RRJETIT TË TELEKOMUNIKACIONIT	Error! Bookmark not defined.
2.3.6 MENAXHIMI I MBETURINAVE.....	Error! Bookmark not defined.
2.4 INFRASTRUKTURA DHE SHËRBIMET TRANSPORTIT.....	Error! Bookmark not defined.
2.4.1 RRJETI RRUGOR.....	Error! Bookmark not defined.
2.4.2 TRANSPORTI PUBLIK RRUGOR.....	Error! Bookmark not defined.
2.5 INFRASTRUKTURA DHE SHËRBIMET PUBLIKE DHE SOCIALE.....	Error! Bookmark not defined.
2.5.1 SHËRBIMET SHËNDETËSORE.....	Error! Bookmark not defined.
2.5.2 SHËRBIMET ARSIMORE.....	Error! Bookmark not defined.
2.5.3 SHËRBIMET E ADMINISTRATËS PUBLIKE	Error! Bookmark not defined.
2.5.4 SHËRBIMET KULTURORE.....	Error! Bookmark not defined.
2.5.5 SHËRBIMET SPORTIVE	Error! Bookmark not defined.
2.5.6 SHËRBIMET PËR KOMUNITETIN.....	Error! Bookmark not defined.
2.5.7 SHËRBIMET E HAPËSIRAVE TË HAPURA PUBLIKE	Error! Bookmark not defined.
2.5.8 SHËRBIMET E INSTITUCIONEVE FETARE DHE VARREZAVE	Error! Bookmark not defined.
2.6 MJEDISI	Error! Bookmark not defined.
2.6.1 NDOTJA E AJRIT	Error! Bookmark not defined.
2.6.2 NDOTJA E UJIT	Error! Bookmark not defined.
2.6.3 NDOTJA E TOKËS.....	Error! Bookmark not defined.
2.6.4 NDOTJA AKUSTIKE	Error! Bookmark not defined.

2.7	SIPËRFAQET ME RREZIKSHMËRI	Error! Bookmark not defined.
2.7.1	EROZIONI	Error! Bookmark not defined.
2.7.2	TËRMETET	Error! Bookmark not defined.
2.7.3	VËRSHIMET	Error! Bookmark not defined.
2.7.4	RRËSHQITJET	Error! Bookmark not defined.
2.7.5	ZJARRET PYJORE.....	Error! Bookmark not defined.
2.8	ASETET E TRASHËGIMISË NATYRORE DHE KULTURORE	Error! Bookmark not defined.
2.8.1	ASETET E TRASHIGIMISË NATYRORE	Error! Bookmark not defined.
2.8.2	ASETET E TRASHIGIMISË KULTURORE	Error! Bookmark not defined.
2.9	VENDBANIMET.....	Error! Bookmark not defined.
2.9.1	VENDBANIMET SIPAS KARAKTERIT URBAN/RURAL.....	Error! Bookmark not defined.
2.9.2	VENDBANIMET SIPAS MADHËSISË DHE NUMRIT TË BANORËVE	Error! Bookmark not defined.
2.9.3	VENDBANIMET SIPAS FUNKSIONALITETIT DHE RRJETIT NDËRLIDHËS.....	Error! Bookmark not defined.
2.9.4	VENDBANIMET SIPAS LLOJIT DHE LARTËSISË MBIDETARE	Error! Bookmark not defined.
2.9.5	VENDBANIMET SIPAS SIPËRFAQEVE TË NDËRTUARA DHE TË PA NDËRTUARA	Error! Bookmark not defined.
2.9.6	ZONA URBANE	Error! Bookmark not defined.
2.9.7	VENDBANIMET ME QENDRËN RURALE	Error! Bookmark not defined.
2.10	VENDBANIMET JOFORMALE.....	Error! Bookmark not defined.
2.10.1	KARAKTERISTIKAT DHE NUMRI I BANORËVE NË VJF	Error! Bookmark not defined.
2.11	BANIMI.....	Error! Bookmark not defined.
2.11.1	INVENTARI I NJËSIVE TË BANIMIT SOCIAL	Error! Bookmark not defined.
2.12	SHFRYTËZIMI I TOKËS	Error! Bookmark not defined.
2.12.1	PRODHIM PARËSOR/BUJQËSI/PRODHIM BUJQËSOR KOMERCIAL..	Error! Bookmark not defined.
2.12.2	PRODHIM PARËSOR/PYLLTARI/PYLLTARI E BAZUAR NË ROTACION TË MESËM APO TË GJATË	Error! Bookmark not defined.
2.12.3	SIPËRFAQJA UJORE	Error! Bookmark not defined.
2.12.4	BANIM/BANIM I PËRHERSHËM	Error! Bookmark not defined.
2.12.5	ZONAT E MBROJTURA	Error! Bookmark not defined.
2.12.6	PRODHIM TRETËSOR/SHËRBIM I KOMUNITETIT	Error! Bookmark not defined.
2.12.7	PRODHIM TRETËSOR/SHËRBIM KULTUROR, ARGËTUES DHE REKREATIV/SHËRBIM KULTUROR	Error! Bookmark not defined.
2.12.8	PRODHIM TRETËSOR/SHËRBIM KULTUROR, ARGËTUES DHE REKREATIV/HAPËSIRE E HAPUR REKREATIVE	Error! Bookmark not defined.
2.12.9	PRODHIM PARËSOR/MINIERË DHE GURORE/MINIERË E MATERIALEVE PËR PRODHIMIN E ENERGJISË.....	Error! Bookmark not defined.
2.12.10	PRODHIM TRETËSOR/SHËRBIM TREGTAR.....	Error! Bookmark not defined.

2.12.11 ZONAT E VEÇANTA TË MBROJTURA	Error! Bookmark not defined.
2.12.12 RRJETET E TRANSPORTIT, LOGJISTIKËS DHE INFRASTRUKTURËS PUBLIKE/RRJETET E TRANSPORTIT.....	Error! Bookmark not defined.
2.12.13 PRODHIM DYTËSOR/INDUSTRI E PRODHIMEVE TË LEHTA.....	Error! Bookmark not defined.
2.13 KAPACITETI BUXHETOR.....	Error! Bookmark not defined.

PËRMBAJTJA E TABELAVE

Tabela 1. Rezervat e mineraleve	Error! Bookmark not defined.
Tabela 2. Pjerrtësi të terrenit	Error! Bookmark not defined.
Tabela 3. Temperaturat mesatare vjetore IHMK	Error! Bookmark not defined.
Tabela 4. Temperatura maksimale absolute vjetore IHMK	Error! Bookmark not defined.
Tabela 5. Temperatura minimale absolute vjetore IHMK.....	Error! Bookmark not defined.
Tabela 6. Shuma mesatare vjetore dhe mujore e të reshurave mm	Error! Bookmark not defined.
Tabela 7. Shuma mesatare mujore dhe vjetore të shkëlqimit diellorë në orë	Error! Bookmark not defined.
Tabela 8. Vlerat mesatare shumëvjeçare në % e lagështisë relative	Error! Bookmark not defined.
Tabela 9. Shtypja atmosferike mesatare mujore dhe vjetore	Error! Bookmark not defined.
Tabela 10. Shpejtësia mesatare e erës sipas muajve dhe vitit	Error! Bookmark not defined.
Tabela 11. Numri i popullsisë rezidente, joresidente dhe i përgjithshëm sipas vendbanimeve.....	Error! Bookmark not defined.
defined.	
Tabela 12. Mosha dhe gjinia sipas vendbanimeve	Error! Bookmark not defined.
Tabela 13. Përkatësia etnike dhe religjioze sipas vendbanimeve	Error! Bookmark not defined.
Tabela 14. Popullsia e Komunës së Lipjanit sipas vendbanimit, gjinisë dhe etnicitetit.....	Error! Bookmark not defined.
Tabela 15. Numri i anëtarëve në ekonomi familjare sipas vendbanimeve.....	Error! Bookmark not defined.
Tabela 16. Numri i lindjeve dhe vdekjeve gjatë vitit të kaluar sipas vendbanimeve.....	Error! Bookmark not defined.
Tabela 17. Imigrimi ndërkombëtar në Lipjan sipas shteteve kryesore sipas gjinia dhe shtetet (ASK-2011).....	Error!
Bookmark not defined.	
Tabela 18. Numri i fëmijëve, nxënësve dhe studentëve në arsimin publik dhe privat 2011.....	Error! Bookmark not defined.
Tabela 19. Numri i fëmijëve, nxënësve dhe studentëve në arsimin publik dhe privat 2011.....	Error! Bookmark not defined.
defined.	
Tabela 20. Numri i ekonomive familjare rezidente dhe jorezidente.....	Error! Bookmark not defined.
Tabela 21. Numri i të punësuarve sipas sektorëve në Komunën e Lipjanit, sipas ASK-së ..	Error! Bookmark not defined.
Tabela 22. Numri i të punësuarve sipas sektorëve në Komunën e Lipjanit	Error! Bookmark not defined.
Tabela 23. Numri i të punësuarve sipas llojit të kompanisë	Error! Bookmark not defined.
Tabela 24. Numri i popullsisë rezidente në moshë pune 15-64 sipas viteve, komunës dhe gjinisë.....	Error! Bookmark not defined.
defined.	
Tabela 25. Sektorët ekonomik dhe struktura e tyre	Error! Bookmark not defined.
Tabela 26. Ndërmarrjet ekonomike sipas pronësisë.....	Error! Bookmark not defined.
Tabela 27. Ndërmarrjet ekonomike sipas vendbanimeve dhe nr punëtorve	Error! Bookmark not defined.
Tabela 28. Numri i ekonomive bujqësore në Komunën e Lipjanit	Error! Bookmark not defined.
Tabela 29. Ndërmarrjet bujqësore sipas pronësisë	Error! Bookmark not defined.
Tabela 30. Ndërmarrjet bujqësore sipas vendbanimeve	Error! Bookmark not defined.
Tabela 31. Sipërfaqja e tokës bujqësore sipas shfrytëzimit.....	Error! Bookmark not defined.
Tabela 32. Toka bujqësore sipas pronësis	Error! Bookmark not defined.
Tabela 33. Numri i të punësuarve në sektorin e bujqësisë (ASK).....	Error! Bookmark not defined.
Tabela 34. Sipërfaqet e mbjellura me perime (DBP-ASK).	Error! Bookmark not defined.
Tabela 35. Sipërfaqet e mbjellura me perime (DBP-ASK).	Error! Bookmark not defined.
Tabela 36. Sipërfaqet e mbjellura me perime (DBP)	Error! Bookmark not defined.
Tabela 37. Sipërfaqet e mbjellura me pemë (DBP).....	Error! Bookmark not defined.
Tabela 38. Struktura e bagëtisë në komunën e Lipjanit (ASK).....	Error! Bookmark not defined.
Tabela 39. Struktura e shpezëve në komunën e Lipjanit (ASK)	Error! Bookmark not defined.
Tabela 40. Qumshti, llojet dhe prodhimtaria	Error! Bookmark not defined.
Tabela 41. Mishi, llojet dhe prodhimtaria	Error! Bookmark not defined.

Tabela 42. Numri i koshereve të bletëve	Error! Bookmark not defined.
Tabela 43. Numri i makinerive sipas llojit	Error! Bookmark not defined.
Tabela 44. Kapaciteti i sektorit akomodimi dhe shërbimi ushqimor, dhe numri i punëtorëve.....	Error! Bookmark not defined.
defined.	
Tabela 45. Kapaciteti i njësive akomoduese në Komunën e Lipjanit	Error! Bookmark not defined.
Tabela 46. Gjendja aktuale e hekurudhës në komunën e Lipjanit	Error! Bookmark not defined.
Tabela 47. Lloji i materialit të tubacioneve dhe gjatësia e tyre	Error! Bookmark not defined.
Tabela 48. Gjatësia e gypave sipas diametri.....	Error! Bookmark not defined.
Tabela 49. Burimet dhe kapacitetet e ujit.....	Error! Bookmark not defined.
Tabela 50. Stacionet e pompimit dhe kapacitetet përpunuese	Error! Bookmark not defined.
Tabela 51. Numri i konsumatorëve sipas kategorive nëpër NJOU 2022/2023.....	Error! Bookmark not defined.
Tabela 52. Infrastruktura për prodhimin dhe shpërndarjen e energjisë elektrike, linjat e tensionit të lartë	Error!
Bookmark not defined.	
Tabela 53. Infrastruktura për prodhimin dhe shpërndarjen e energjisë elektrike, transformatorët zonat mbrojtëse	Error! Bookmark not defined.
Tabela 54. Gjatësia dhe daljet e linjave të TS 110/35/10 kV	Error! Bookmark not defined.
Tabela 55. Infrastruktura për prodhimin dhe shpërndarjen e energjisë elektrike, linjat ajrore të tensionit të mesëm	Error! Bookmark not defined.
Tabela 56. Infrastruktura për prodhimin dhe shpërndarjen e energjisë elektrike, linjat nëntokësore të tensionit të mesëm	Error! Bookmark not defined.
Tabela 57. Linjat kablllore dhe daljet e tensionit të mesëm.....	Error! Bookmark not defined.
Tabela 58. Infrastruktura për prodhimin dhe shpërndarjen e energjisë elektrike, transformatorët e tensionit të mesëm	Error! Bookmark not defined.
Tabela 59. Infrastruktura për prodhimin dhe shpërndarjen e energjisë elektrike, zonat mbrojtëse.....	Error! Bookmark not defined.
defined.	
Tabela 60. Mënyra kryesore e ngrohjes në ndërtesat e banimit	Error! Bookmark not defined.
Tabela 61. Menaxhimi me mbeturina, numri i klientëve sipas kategorive të klientëve	Error! Bookmark not defined.
Tabela 62. Menaxhimi me mbeturina, rrjeti i shërbimit	Error! Bookmark not defined.
Tabela 63. Madhësia e deponive ilegale.....	Error! Bookmark not defined.
Tabela 64. Vend parkingjet.....	Error! Bookmark not defined.
Tabela 65. Gjendja aktuale e hekurudhës në komunën e Lipjanit	Error! Bookmark not defined.
Tabela 66. Institucionet e kujdesit parësor shëndetësor, regjistri sipas vendbanimeve dhe kapaciteteve njerëzore	Error! Bookmark not defined.
Tabela 67. Institucionet e kujdesit parësor shëndetësor, regjistri sipas vendbanimeve dhe veçorive hapësinore	Error!
Bookmark not defined.	
Tabela 68. Institucionet arsimore parashkollore, regjistri sipas vendbanimeve dhe kapaciteteve njerëzore	Error!
Bookmark not defined.	
Tabela 69. Institucionet arsimore parashkollore, regjistri sipas vendbanimeve dhe kapaciteteve hapësinore.....	Error!
Bookmark not defined.	
Tabela 70. Institucionet arsimore fillore të mesme të ulta, regjistri sipas vendbanimeve dhe kapaciteteve njerëzore	Error! Bookmark not defined.
Tabela 71. Institucionet arsimore fillore të mesme të ulta, regjistri ndrrimeve dhe numrit të nxënësve sipas klasave dhe vendbanimeve.....	Error! Bookmark not defined.
Tabela 72. Institucionet arsimore fillore të mesme të ulta, regjistri sipas vendbanimeve dhe kapaciteteve hapësinore.....	Error! Bookmark not defined.
Tabela 73. Institucionet arsimore të mesme të larta, regjistri sipas vendbanimeve dhe kapaciteteve njerëzore....	Error!
Bookmark not defined.	

Tabela 74. Institucionet arsimore të mesme të larta, regjistri ndrrimeve dhe numrit të nxënësve sipas klasave dhe vendbanimeve.....	Error! Bookmark not defined.
Tabela 75. Institucionet arsimore të mesme të larta, regjistri sipas vendbanimeve dhe kapaciteteve hapësinore	Error!
Bookmark not defined.	
Tabela 76. Institucionet administrative dhe të sigurise publike.....	Error! Bookmark not defined.
Tabela 77. Institucionet kulturore, regjistri sipas vendbanimeve	Error! Bookmark not defined.
Tabela 78. Institucionet kulturore, regjistri sipas vendbanimeve dhe kapaciteteve hapësinore	Error! Bookmark not defined.
defined.	
Tabela 79. Veçoritë hapësinore të hapësirave institucionale sportive	Error! Bookmark not defined.
Tabela 80. Veçoritë hapësinore të hapësirave institucionale sportive	Error! Bookmark not defined.
Tabela 81. Institucionet e mireqenies sociale dhe komunitetit (Institucionet per sherbime sociale dhe familjare)	Error! Bookmark not defined.
Tabela 82. Institucionet e mirëqenies sociale dhe komunitetit, personat në nevojë	Error! Bookmark not defined.
Tabela 83. Hapesirat publike (sheshet dhe parqet), regjistri sipas vendbanimeve.....	Error! Bookmark not defined.
Tabela 84. Institucionet fetare (islame, katolike, ortodokse, tjeter) regjistri sipas vendbanimeve	Error! Bookmark not defined.
defined.	
Tabela 85. Hapesirat publike- varrezat (islame, katolike, ortodokse, tjera), regjistri sipas vendbanimeve.....	Error!
Bookmark not defined.	
Tabela 86. Pragjet e alarmit për ndotësit kryesorë të ajrit sipas legjislacionit të Kosovës .	Error! Bookmark not defined.
Tabela 87. Normat e cilësisë së ajrit sipas Udhëzimit Administrativ Nr.02/2011	Error! Bookmark not defined.
Tabela 88. Përqindja e pjerrësive të terrenit në ha	Error! Bookmark not defined.
Tabela 89. Pasqyra e vendbanimeve të rrezikuara sipas nr. të banorëve dhe shtëpive	Error! Bookmark not defined.
Tabela 90. Trashegimia natyrore, sipas kategorive kryesore, numerit dhe shtrirjes hapësinore	Error! Bookmark not defined.
defined.	
Tabela 91. Zone e vecant e mbrojtur e natyres, sipas njesive kadastrale dhe emertimeve	Error! Bookmark not defined.
Tabela 92. Trashëgimia natyrore me potencial për mbrojtje	Error! Bookmark not defined.
Tabela 93. Trashegimia kulturore, sipas kategorive kryesore, numerit dhe shtrirjes hapësinore, 2022	Error! Bookmark not defined.
not defined.	
Tabela 94. Trashegimia arkitektuale- Monumentet arkitektuale.....	Error! Bookmark not defined.
Tabela 95. Trashëgimia arkeologjike- Rezervatet arkeologjike	Error! Bookmark not defined.
Tabela 96. Zonat e veçanta të mbrojtura	Error! Bookmark not defined.
Tabela 97. Zonat e veçanta.....	Error! Bookmark not defined.
Tabela 98. Trashëgimia e luajtshme dhe shpirtërore	Error! Bookmark not defined.
Tabela 99. Vendbanimet sipas Karakterit Urban dhe Rural.....	Error! Bookmark not defined.
Tabela 100. Ndarja e vendbanimeve sipas karakterit urban/rural.....	Error! Bookmark not defined.
Tabela 101. Struktura e vendbanimeve sipas madhësisë demografike.....	Error! Bookmark not defined.
Tabela 102. Karakteristikat e rrjetit të vendbanimeve dhe dendësia e popullsisë në km ² .	Error! Bookmark not defined.
Tabela 103. Dendësia e popullsisë sipas zonave të lartësisë mbidetare në komunë të Lipjanit	Error! Bookmark not defined.
defined.	
Tabela 104. Sipërfaqet/strukturat e ndërtuara në kuadër të vendbanimeve në Komunën e Lipjanit	Error! Bookmark not defined.
not defined.	
Tabela 105. Numri më i madh i kategorive të strukturave të ndërtuara në Komunë, sipas vendbanimeve	Error!
Bookmark not defined.	
Tabela 106. Numri i njësive të ndërtuara sipas vendbanimeve në Komunën e Lipjanit	Error! Bookmark not defined.
Tabela 107. Numri më i madh i kategorive të strukturave të ndërtuara në komunë sipas vendbanimeve	Error!
Bookmark not defined.	

Tabela 108. Numri më i vogël i kategorive të strukturave të ndërtuara në komunë sipas vendbanimeve**Error!**
Bookmark not defined.

Tabela 109. Vendbanimet-Dendësia e tyre dhe lartësia mbidetare **Error! Bookmark not defined.**

Tabela 110. Numri i banorëve - Popullsia e komunës së Lipjanit sipas vendbanimit dhe gjinisë 2011 (Ask 2011)..**Error!**

Bookmark not defined.

Tabela 111. Informatat e përgjithshme për vendbanimeve joformale..... **Error! Bookmark not defined.**

Tabela 112. Vendbanimet Joformale në Komunën e Lipjanit..... **Error! Bookmark not defined.**

Tabela 113. Veçoritë e vendbanimeve joformale **Error! Bookmark not defined.**

Tabela 114. Vendbanimet joformale sipas prioritetit **Error! Bookmark not defined.**

Tabela 115. Banesat sipas llojit, ekonomive familjare dhe personave sipas tipit të vendbanimit nëpër komuna...**Error!**

Bookmark not defined.

Tabela 116. Shtrirja hapësinore (ha) dhe numri i ndërtesave (nr.) të banimit më një njësi**Error! Bookmark not defined.**

Tabela 117. Banesa te zakonshme sipas numrit te dhomave **Error! Bookmark not defined.**

Tabela 118. Banesat e zakonshme sipas numrit të dhomave dhe sipërfaqes mesatare për një person**Error! Bookmark not defined.**

Tabela 119. Banesat në të cilat ushtrohet veprimtari afariste sipas numrit te dhomave te shfrytëzuar për qëllime afariste dhe sipërfaqes në m²..... **Error! Bookmark not defined.**

Tabela 120. Ndërtesat me të paktën një banesë të zakonshme të shfrytëzuar sipas llojit **Error! Bookmark not defined.**

Tabela 121. Numri i ndërtesave të ndërtuara sipas viteve **Error! Bookmark not defined.**

Tabela 122. Mënyra e ngrohjes të ndërtesave të banimit **Error! Bookmark not defined.**

Tabela 123. Banesat sipas mënyrës së shkarkimit të ujerave të zeza dhe furnizimit me ujë**Error! Bookmark not defined.**

Tabela 124. Shfrytëzimi tokës sipas sipërfaqeve (ha) dhe përqindjes. **Error! Bookmark not defined.**

Tabela 125. Prodhim bujqësor komercial. Zonat Bujqësore sipas sipërfaqeve (ha) në zona kadastrale**Error! Bookmark not defined.**

Tabela 126. Zonat pyjore sipas sipërfaqeve (ha) dhe përqindjes të shtrirjes në zona kadastrale**Error! Bookmark not defined.**

Tabela 127. Sipërfaqet ujore sipas sipërfaqeve (ha) të shtrirjes në zona kadastrale..... **Error! Bookmark not defined.**

Tabela 128. Zonat e Banimit sipas sipërfaqeve (ha) në zona kadastrale **Error! Bookmark not defined.**

Tabela 129. Zonat e Mbrojtura sipas sipërfaqeve (ha) të shtrirjes në zona kadastrale **Error! Bookmark not defined.**

Tabela 130. Zonat e Shërbimeve sipas sipërfaqeve (ha) të shtrirjes në zona kadastrale ... **Error! Bookmark not defined.**

Tabela 131. Zonat e rekreative-turistike sipas sipërfaqeve të shtrirjes në zona kadastrale.**Error! Bookmark not defined.**

Tabela 132. Zonat minierë sipërfaqësore sipas sipërfaqeve në zona kadastrale. **Error! Bookmark not defined.**

Tabela 133. Zonat komerciale sipas sipërfaqeve të shtrirjes në zona kadastrale. **Error! Bookmark not defined.**

Tabela 134. Zonat Veçanta të Mbrojtura sipas sipërfaqeve të shtrirjes në zona kadastrale.**Error! Bookmark not defined.**

Tabela 135. Zonat e komunikacionit dhe transportit sipas sipërfaqeve të shtrirjes në zona kadastrale.**Error! Bookmark not defined.**

Tabela 136. Zonat industriale sipas sipërfaqeve të shtrirjes në zona kadastrale. **Error! Bookmark not defined.**

PËRMBAJTJA E GRAFIKONAVE

Grafikoni 1. Trëndafili i erës në komunën e Ferizajt si komunë fqinje e Lipjanit **Error! Bookmark not defined.**

Grafikoni 2. Popullsia në Komunën e Lipjanit sipas gjinisë, 2011..... **Error! Bookmark not defined.**

Grafikoni 3. Kategoritë sipas numrit të të punësuarve **Error! Bookmark not defined.**

Grafikoni 4. Sipërfaqja pyjeve sipas kategorisë **Error! Bookmark not defined.**

Grafikoni 5. Gjatësia e gypave sipas materialit..... **Error! Bookmark not defined.**

Grafikoni 6. Gjatësia e gypave sipas diametrit **Error! Bookmark not defined.**

Grafikoni 7. Gjinia e popullsisë në përqindje Error! Bookmark not defined.

PËRMBAJTJA E FIGURAVE

Figura 1. Sinjalizimi i trafiikut Error! Bookmark not defined.

Figura 2. Vendndalje e transportit publik Error! Bookmark not defined.

Figura 3. Shpenzimet kapitale të komunës për vitin 2022 Error! Bookmark not defined.

Figura 4. Shpenzimet kapitale të komunës për vitin 2022 në përqindje Error! Bookmark not defined.

1 VLERËSIMI I GJENDJES

Vlerësimi i gjendjes në procesin e përgatitjes së PZHK-së, së bashku me akterët tjerë të kyçur në procesin e përgatitjes e kemi kryer, duke shqyrtuar dhe vlerësuar të dhënat e Profilit Komunal, dhe bazuar në këto të dhëna kemi paraqitur trendët, nevojat, projeksionet, prognozat dhe supozimet e ardhshme që janë relevante për komunën.

Për më shumë vlerësimin e gjendjes e kemi kryer duke shqyrtuar dhe vlerësuar përparësitë, dobësitë, mundësitë dhe rreziqet për komunën e Lipjanit, të cilat do ti keni në vazhdimësi sipas fushave tematike. Ky vlerësim na ka shërbyer për të përkufizuar nevojat dhe kërkesat e fushave zhvillimore sektoriale.

Në këtë kapitull "vlerësimi i gjendjes", kemi trajtuar dymbëdhjetë fusha tematike edhe se kemi fokusuar analizën në disa fusha relevante për komunën, vlerësimin e kemi kryer duke analizuar edhe komunat fqinje, nivelin qendror dhe normat teknike të planifikimit hapësinor, duke u përqendruar në identifikimin e sfidave të lidhura me fushat tematike me vëmendje të posaçme lidhur me implikimet e tyre hapësinore si dhe duke u bazuar në kërkesat e udhëzimit administrativ NR 11/2015 MBI KËRKESAT THEMELORE PËR HARTIMIN, MONITORIMIN DHE ZBATIMIN E PLANIT ZHVILLIMOR KOMUNAL.

Vlerësimi i gjendjes ka rezultuar me gjetje kyçe, dhe supozime të pranuar nga të gjithë pjesëmarrësit për: Konstatimet e ndryshme gjeografike dhe mjedisore; Trendët dhe prognozat demografike, gjendjen e secilës fushë sektoriale dhe nevojave përkatëse, kërkesave dhe mundësive për zhvillim; identifikimin e implikimeve hapësinore për komunën; dhe identifikimin e nevojave që duhen adresuar, dhe plotësuar në mënyrë që të tejkalohen sfidat kryesore të zhvillimit hapësinor.

Me këto gjetje kyçe, përfundime koncize dhe supozime të pranuar nga të gjithë akterët do të përdoren për të krijuar bazën për hartimin e Kornizës së Zhvillimit Hapësinor dhe Prioriteteve të Zhvillimit Strategjik.

1.1 DEMOGRAFIA

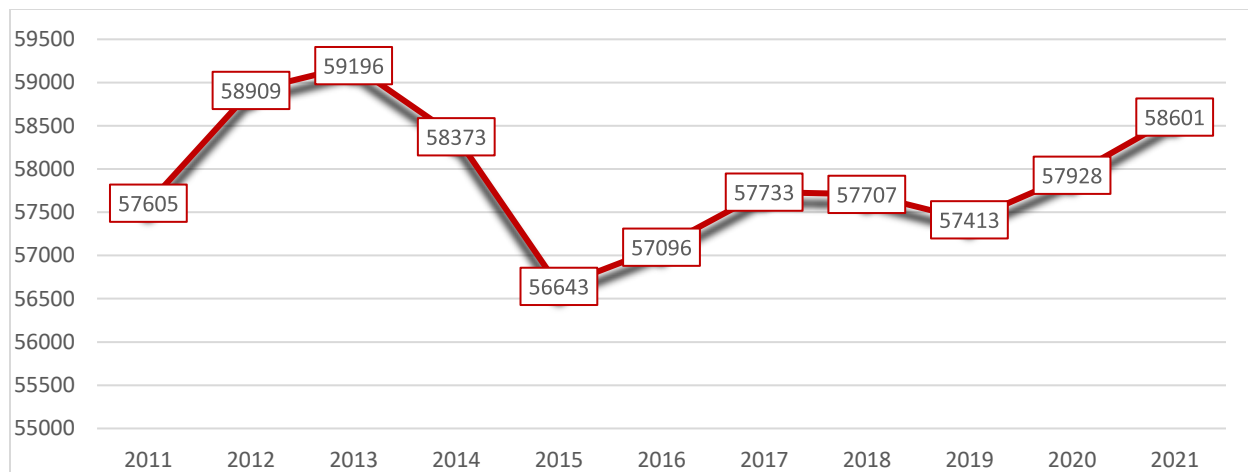
Vlerësimi i gjendjes në procesin e përgatitjes së PZHK-së, së bashku me arteret tjerë të kyçur në procesin e përgatitjes janë kryer, në baze e të dhënave për gjendjen ekzistuese dhe parashikimet janë të dhënat e ASK-se dhe të plotësuar edhe me të dhënat nga komuna, prandaj bazuar në këto të dhëna kemi paraqitur trendët, nevojat, projeksionet dhe supozimet e ardhshme që janë relevante për komunën.

Vlerësimi i situatës ka rezultuar në gjetje kryesore dhe supozime të pranuar nga të gjithë pjesëmarrësit për gjetjet e ndryshme demografike. Tendencat dhe parashikimet demografike, gjendja e çdo fushe sektoriale dhe nevojat, kërkesat dhe mundësitë përkatëse për zhvillim, identifikimi i implikimeve hapësinore për komunën dhe identifikimin e nevojave që duhen adresuar dhe plotësuar në mënyrë që të kapërcehen sfidat kryesore të zhvillimit hapësinor.

1.1.1 NUMRI (DINAMIKA) I POPULLSISË

Popullsia e Komunës së Lipjanit ka rritja të letë të numrit të popullsisë. Bazuar në dinamikën e popullsisë sipas vendbanimeve dhe strukturave demografike, është e mundur planifikimi hapësinor i territorit. Trendët e shtimit natyror të popullsisë të Kosovës janë më të lartat në rajon. Ndërsa, Komuna e Lipjanit edhe përkundër trendit pozitiv të rritjes natyrore të popullsisë, janë migrimet e jashtme ato që kanë shkaktuar ulje të numrit të popullsisë së përgjithshme. Sipas regjistrimit të popullsisë dhe ekonomive familjare në Kosovë (ASK, 2011), Kosova kishte 1,739,825 milion banorë rezident. Ndërsa, sipas vlerësimit të ASK-së, në vitin 2018 Kosova ka shënuar rritje të popullsisë në 1,795,666 banor. Aktualisht komuna e Lipjanit ka një popullsi prej 58,601 banorë, duke u bazuar në vlerësimin e fundit të Agjencisë së Statistikave të Kosovës 2021. Përqendrimi më i madh i popullsisë është në qytetin e Lipjanit me 16% të popullsisë 9620 banorë, njësia me popullsi më të madhe është vendbanimet rural me 48,981¹ banor. Ato ofrojnë një bazë për parashikime të tjera statistikore, duke ndihmuar qeveritë në vendimmarrjen e tyre. Prandaj në grafikun e mëposhtëm shohim se popullsia e komunës së Lipjanit ka pasur rritje nëpër vite, themi sipas vlerësimit të ASK-se në 2021 numrin e banorëve e kemi 58,601 duke i krahasuar me vitet e kaluar.

¹ Vlersimi i ASK-së 2011

Grafikoni 1. Popullsia (ndryshimet) e Komunës së Lipjanit sipas viteve 2011-2021, Burimi: Agjencia e Statistikave të Kosovës (ASK, 2021)²

Sipas të dhënave nga grafiku, vërehet se në komunën e Lipjanit ka pasur rritje demografike, por ritmet e kësaj rritjeje kanë ndihmuar lindshmëria e larte dhe vdekshmëria e ultë. Nëse bëhet një analizë të strukturës së popullsisë në komunën e Lipjanit, mund të vërehet se popullsia është e shtrirë pothuajse në mënyrë të barabartë në të gjitha zonat. Mund të shihet një numër më i madh i shtrirjes së banorëve (71.6%) në pjesën rurale të komunës, gjegjësisht në distancat nga 3-9 km. Pas viteve të 60-ta gjegjësisht viteve të 70-ta kemi një rritje më të theksuar të popullsisë si pasojë e zvogëlimit të shkallëve të mortalitetit dhe në anën tjetër shkalla e natalitetit mbetet ende e lartë dhe si pasojë kemi shkallë më të lartë të shtimit natyror. Komunës së Lipjanit ka gjithsej 62 vendbanime, prej tyre 61 janë fshatra dhe vetë qyteti i Lipjanit. Këto vendbanime kanë dallime të theksuara sa i përket numrit të popullsisë.

Tabela 1. Popullsia e Komunën e Lipjanit sipas vendbanimeve (1948 – 2011)

Vitet	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2011
	Popullsia	Popullsia	Popullsia	Popullsia	Popullsia	Popullsia	Popullsia
Akllap	296	331	461	692	838	971	699
Babush i Muhaxherve	767	635	715	815	968	1100	1206
Baicë	332	381	402	488	659	841	1043
Banullë	509	585	688	926	1254	1625	1694
Breg i Zi	193	210	297	383	414	428	403
Brus	250	256	291	369	369	393	328
Bujan	188	210	259	351	489	652	638
Bukovicë	92	103	86	100	92	146	12
Divlakë	90	99	98	112	90	119	68
Dobrajë e Madhe	651	825	1041	1340	1706	2149	2224
Dobrajë e Vogël	229	266	338	410	451	565	215
Gadime e Epërme	1214	1281	1440	1795	2252	2904	2641
Gadime e Ulët	1058	1427	1612	1967	2633	3243	3337
Gllanicë	28	45	73	136	165	243	83
Gllavicë	132	189	209	228	241	344	248
Glllogoc	691	795	1001	1291	1444	1516	1440

² Ask 2021

Grackë e Vjetër	310	410	313	356	407	405	383
Grackë e Vogël	103	125	163	234	335	429	407
Gumnasellë	478	524	545	684	814	927	1224
Hallaç i Madh	321	372	383	379	366	398	418
Hallaç i Vogël	142	201	346	460	769	885	664
Hanroc	223	243	250	269	199	251	51
Janjevë	3090	3420	3762	4742	5086	4797	2137
Kleqkë	135	146	135	192	235	275	228
Kojskë	98	122	157	213	264	293	365
Konjuh	318	351	427	508	654	785	628
Kraishtë	658	583	814	903	1068	1189	1375
Krojmir	789	836	868	1022	1340	1682	1568
Leletiq	94	101	165	225	315	432	350
Lipjan	1479	1759	2415	4238	6065	9047	6870
Lipovicë	:	:	:	:	12	41	:
Llugagji	499	544	625	766	916	1048	1157
Llugë	102	82	132	165	213	283	327
Magurë	260	631	1144	1903	2304	2670	1670
Marec	291	115	139	191	225	264	271
Medvec	292	387	531	725	984	1078	1178
Mirenë	227	229	293	354	427	483	519
Okosnicë	94	99	83	76	47	47	2
Plitkoviç	150	315	202	308	143	164	56
Poturoc	171	198	256	367	535	686	720
Qellapek	76	114	106	172	244	331	286
Qylagë	202	279	372	409	573	718	957
Resinoc	230	254	328	455	553	778	703
Ribar i Madh	903	966	1034	1263	1672	2218	2200
Ribar i Vogël	246	274	340	473	519	695	542
Rubofc	534	606	680	777	853	876	723
Rufc i Ri	285	238	257	293	501	605	507
Rufc i Vjetër	341	343	427	476	532	564	1023
Silovi	1607	1451	1775	2228	2911	3464	3428
Smallushë	549	645	702	808	994	1170	1276
Shalë	733	820	972	1245	1735	2294	2517
Shisharkë	62	77	104	102	51	175	:
Teqe	134	152	171	245	280	326	199
Tërbufc	47	100	88	97	100	115	30
Topliqan	696	787	925	1007	1133	1288	1868
Torinë	145	169	195	263	400	502	588

Varigoc	66	72	91	119	169	210	252
Vërshëc	294	334	427	556	744	953	896
Vogaçicë	60	75	90	96	47	147	:
Vrellë	121	173	338	192	153	247	157
Vrellë e Goleshit	462	471	457	507	457	430	336
Zllokuqan	79	60	81	87	129	173	270
LIPJAN	24,916	27,891	33,119	42,553	52,538	64,077	57,605

Nga të dhënat e prezantuara më lartë mund të kuptojmë dhe konstatojmë se një numër i konsideruar i vendbanimeve rurale, posaçërisht vendbanimet e thella kodrinore – malore kanë pasur depopullim.

Bazuar në indeksin bazik dhe vargor të rritjes së popullsisë në komunën e Lipjan mund të kuptojmë periudhat kohore kur ka pasur rritje/rënie më të theksuar të popullsisë (shih tabelën në vazhdim).

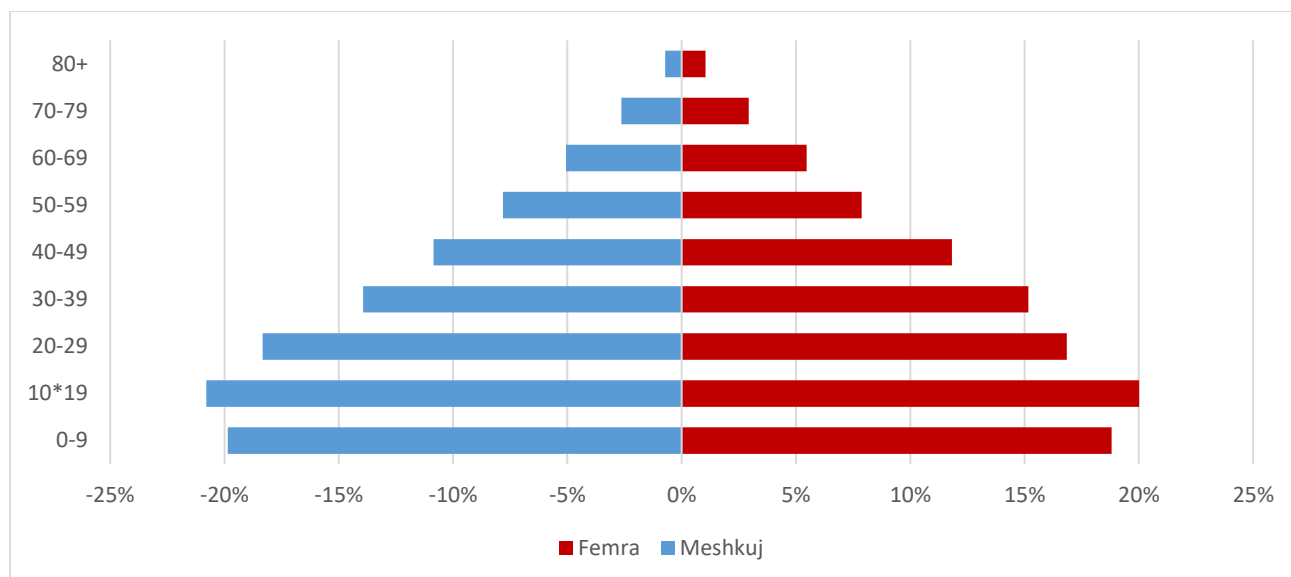
Tabela 2. Numri i popullsisë sipas indeksit bazik dhe vargor në Komunën e Lipjanit

Viti	Popullsia	Indeksi Bazik	Indeksi Vargor
1948	24,916	100	100
1961	33,119	133	133
1971	42,553	171	128
1981	52,538	211	123
1991	64,077	257	122
2011	57,605	231	90
2021	58,601	235	102

Bazuar në të dy indekset (bazik dhe vargor), rritjen më të madhe të popullsisë, Komuna e Lipjanit e ka shënuar ndërmjet viteve 1981-1991, për të vazhduar me një trend të rënies. Siç është sqaruar në tekst edhe më lartë, numri i banorëve në Komunën e Lipjanit ndërmjet viteve 1999–2011 ka shënuar rritje te numrit të popullsisë, mirëpo në mungesë të ndërrimit të adresës së vendbanimit (nga adresa e vendbanimit të origjinës në vendbanimin ku jeton, d.m.th. në Lipjan) nga vendbanimi që kanë imigruar në Lipjan, është vështirësuar prezantimi i statistikave reale-faktike mbi numrin real të banorëve në Komunën Lipjanit.

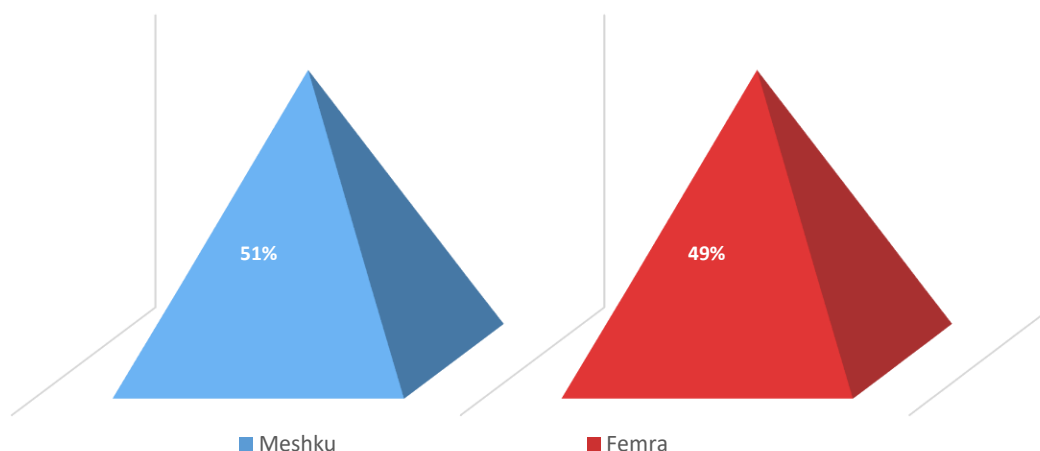
1.1.2 STRUKTURA E POPULLSISË SIPAS MOSHËS DHE GJINISË

Mosha është një faktor i rëndësishëm në strukturën e popullsisë sepse mund të ndikojë në nevojat, sjelljet dhe pjesëmarrjen e njerëzve në aktivitete të ndryshme. Të dhënat demografike mbi moshën dhe gjininë mund të analizohen për të kuptuar tendencat dhe modelet në strukturën e popullsisë së një zone. Zhvillimi ekonomik dhe social ushtron një ndikim të fortë në përbërjen e popullsisë sipas moshës dhe gjinisë, veçanërisht kur bëhet fjalë për shpërndarjen e burimeve të punës në fshat dhe në qytet si dhe në rrethe të ndryshme të vendit. Struktura e popullsisë sipas moshës dhe gjinisë është rezultat i zhvillimit të lindshmërisë, vdekshmërisë, lëvizjeve mekanike dhe proceseve ekonomike e sociale që kanë funksionuar në të kaluarën. Kjo strukturë tregon tendencat aktuale të zhvillimit demografik të vendit dhe veçoritë thelbësore të këtij zhvillimi në periudhat në vijim. Në vendin tonë, lindshmëria dhe rënia e vdekshmërisë kanë bërë që rritja natyrore e popullsisë, veçanërisht në periudhën e okupimit, të kryhet me intensitet të lartë.

Grafikoni 2. Piramida e popullsisë në Komunën e Lipjanit sipas grup – moshës dhe gjinisë, 2011

Këto dy struktura kanë ndikuar në krijimin e kontingjenteve të rëndësishme siç janë: kontingjenti i punës, shkollor, të moshuar etj. Mosha e popullsisë është e re, nga kjo rreth 30% janë të moshës 0-14 vjeç, 64% janë të moshës 15-65 vjeç dhe 6% janë të moshës mbi 65 vjeç. Analiza dhe vlerësimi afatgjatë i këtyre grup moshave ka rëndësi të shumëfishtë, por para se gjithash, për planifikime dhe politika hapësinore, në sfera të ndryshme të organizimit shoqëror, ekonomik dhe social.

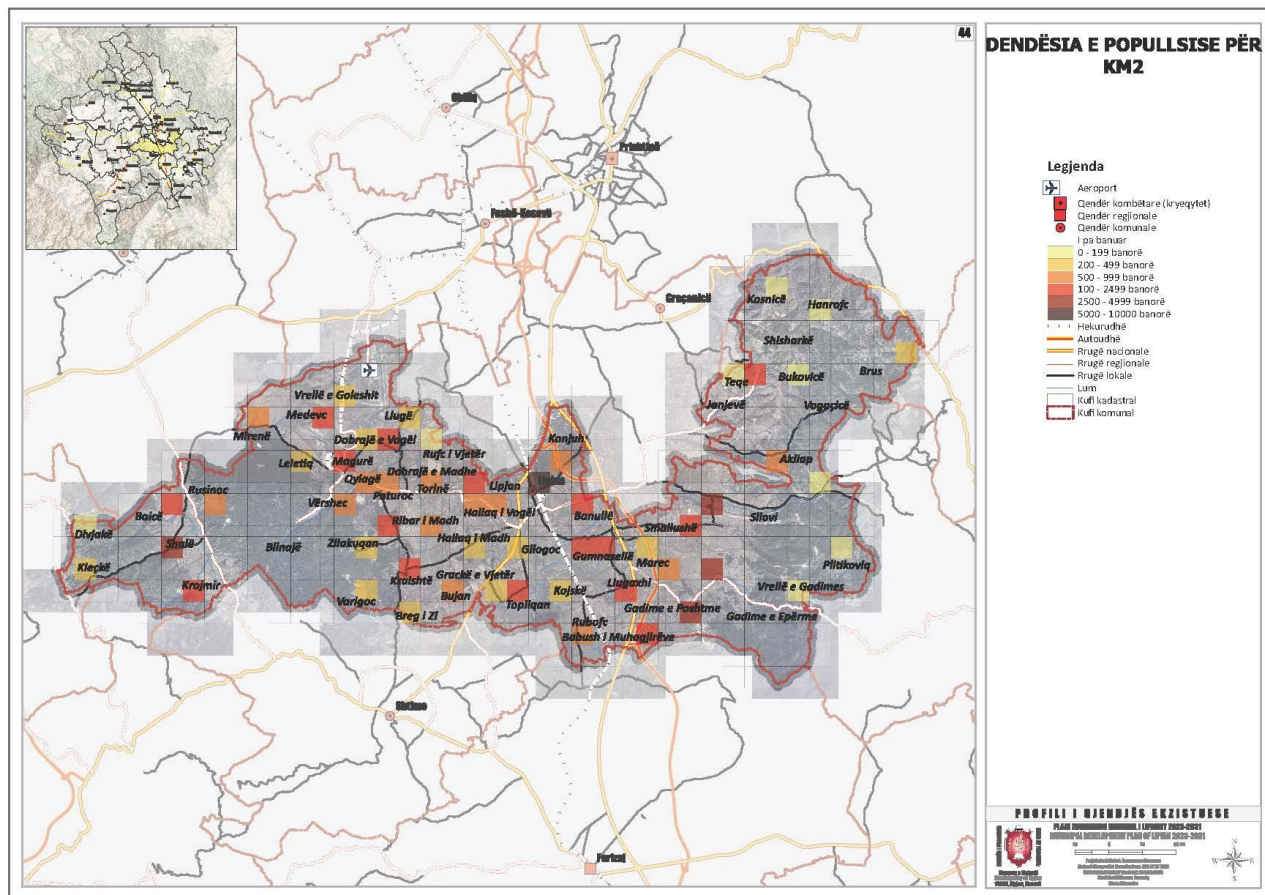
Grafikoni 3. Popullsisë ne Komunën e Lipjanit sipas gjinisë (ASK-2011)

Siç shihet edhe nga grafiku, ekziston një rebalanc i vogël gjinor në popullsinë e komunës së Lipjanit, ku popullsia mashkullore dominon me 51% në krahasim me popullsinë femërore që ka 49% të popullsisë së gjithmbarshme.

1.1.3 DENDËSIA E POPULLSISË

Ekzistojnë mënyra të ndryshme për bërjen e analizave të dendësisë. Dendësia aritmetike, e quajtur edhe dendësia e popullsisë, është numri i përgjithshëm i njerëzve në përpjesëtim me sipërfaqen e tokës. Dendësia e popullsisë paraqet numrin mesatar të popullsisë në një hapësirë të caktuar (vendbanim apo territor) dhe zakonisht shprehet apo matet me numrin e banorëve në km². Llogaritet ashtu që numri i banorëve të një territori që na intereson dhe ndahet me sipërfaqen

e atij territori. Në komunën e Lipjanit jetojnë rreth 57,605³ banorë, në qytetin e Lipjanit jetojnë rreth 6,870 banorë, ndërsa pjesa tjetër jetojnë në zonat rurale. Territori administrativ i komunës është i pozicionuar në jug të Prishtinës, dhe mbulon sipërfaqen prej 338.54 km². Dendësia e popullsisë 136 b/km², e përafërt me mesataren e popullsisë në shkallë vendi 205 b/km², 3.2% e territorit të shtetit.

Harta 1. Dendësia e popullsisë për km²

1.1.4 LËVIZJET NATYRORE TË POPULLSISË

Në përgjithësi, lëvizjet natyrore të popullsisë janë një dukuri normale dhe e vazhdueshme që mund të ketë një sërë ndikimesh në popullsinë në zhvillimet urbane dhe rurale. Ato mund të çojnë në rritje dhe ndryshim të popullsisë në zona të caktuara, dhe gjithashtu mund të kontribuojnë në shkëmbimin dhe diversitetin kulturor. Migrimi mund të ketë ndikime pozitive dhe negative në vendet ku njerëzit largohen dhe vendet ku shkojnë. Për shembull, mund të sjellë aftësi dhe talente të reja në një zonë, por gjithashtu mund të ushtrojë presion mbi burimet dhe infrastrukturën.

Tabela 3. Lëvizjet natyrore të popullsisë (ASK)

Vitet	Lindjet	Vdekjet	Shtimi natyror
2017	948	229	719
2018	956	331	625
2019	910	370	540
2020	954	443	511
2021	1099	426	673

³ ASK-2011

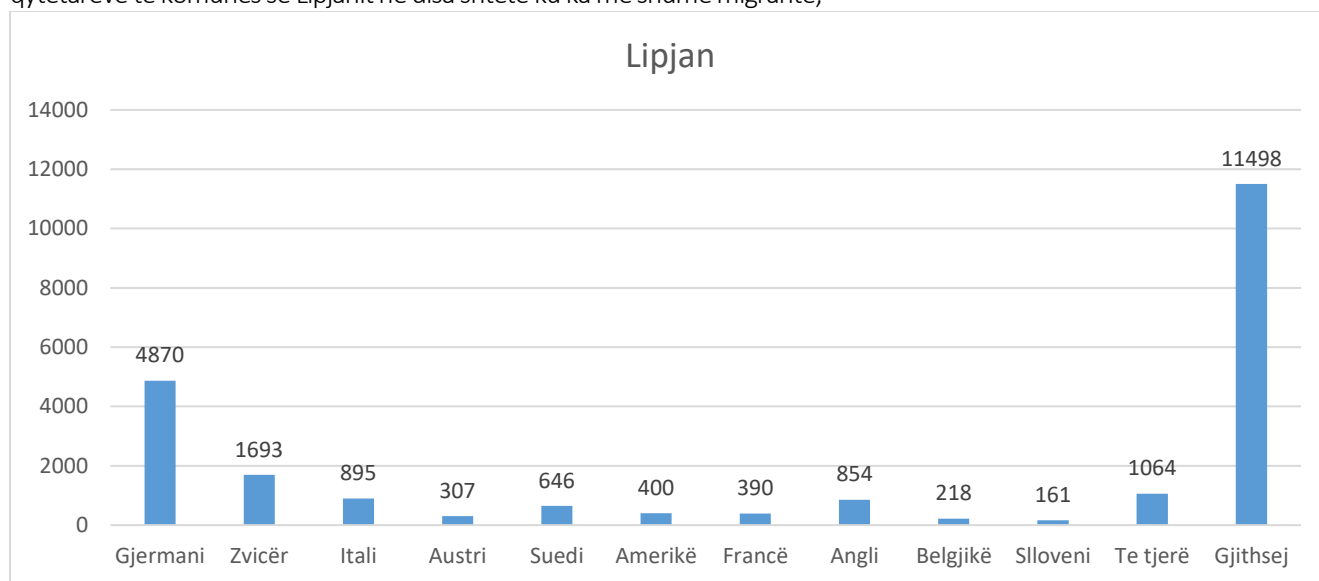
⁴ Leternjoftimi i komunave – Lipjan GAP

Burimi: Regjistrimet e Popullsisë në Kosovë, 2011 ndërsa të dhënat për vitin 2012-2021 nga Vlerësimi i Popullsisë, Agjencia e Statistikave të Kosovës.

Bazuar në trendin e lëvizjeve natyrore (lindje, vdekje dhe shtimin natyror) por edhe në lëvizjet mekanike të popullsisë së Komunës së Lipjanit, komuna e Lipjanit parashikohet të ketë trend të rritjes së numrit të përgjithshëm të popullsisë.

1.1.5 LËVIZJA MEKANIKE E POPULLSISË

Lëvizja mekanike e popullsisë karakterizohet nga proceset e mbërritjes së popullsisë në një territor të caktuar dhe largimit nga një territor i caktuar. Migrimi mund të jetë i brendshëm ose i jashtëm. E brendshme përfshin lëvizjen e popullsisë brenda vendit, rajonit etj, e jashtme janë në formë emigracioni - largim nga vendi për qëndrim të përhershëm. Ekziston koncepti i "migrimit ditore", domethënë lëvizjes së popullsisë gjatë ditës nga periferia në qytet dhe nga qyteti në periferi, nga një zonë e qytetit në tjetrën. Bilanci i migrimit ndërkombëtar në Kosovë për vitin 2021 ishte -38,606 banorë ndërsa në komunën e Lipjanit -1059 banorë. Qytetarët nga Lipjani, kryesisht kanë emigruar dhe kanë parapëlqyer shtetet si: SHBA-të dhe Anglinë pastaj Belgjikën, Suedinë, Gjermaninë, Italinë, Itali etj.⁵ Shohim grafikun më poshtë lëvizjen e qytetarëve të komunës së Lipjanit në disa shtete ku ka më shumë migrante;

Grafikoni 4. Persona të cilët jetojnë jashtë komunës së Lipjanit, së lindjes, gjinisë dhe vendit të qëndrimit aktual (ASK-2014),

Bilanci i migrimit ndërkombëtar për vitin 2011 ishte -142 (apo -142 migrantë në 1000 banorë) në Kosovë. Komunitet me bilancin më të lartë negativ të migrimit ishin: Suhareka me 40.2%, Klina me 29.1%, Mitrovica me 28.3%, si dhe Lipjani - 13.2 (ASK, 2014). Persona të cilët jetojnë jashtë Komunës së Lipjanit sipas lindjes, gjinisë dhe vendit të qëndrimit aktual janë: gjithsej 11498 qytetar prej numrit të përgjithshëm 6577 meshkuj dhe 4921 femra (ASK-2014). Bilanci i migrimit kombëtar në Komunën e Lipjanit është – 2 (ASK-2014).

Tabela 4. Popullsia e Lipjanit dhe shtimi natyror në nivel të komunave sipas viti

Lipjan	Popullsia e vlerësuar (31 dhjetor)	Migrimi ndërkombëtar - Imigrimi	Migrimi ndërkombëtar - Emigrimi	Migrimi ndërkombëtar - Bilanci i migrimit ndërkombëtar	Migrimi kombëtar - Imigrimi	Migrimi kombëtar - Emigrimi	Migrimi kombëtar - Bilanci i migrimit kombëtar	Bilanci i përgjithshëm i migrimit në nivel të komunave	Gjithsej popullsia dhe migrimi (31.12)
2017	57,096	127	175	-48	281	315	-34	-82	57,014
2018	57,733	147	694	-547	269	373	-104	-651	57,082

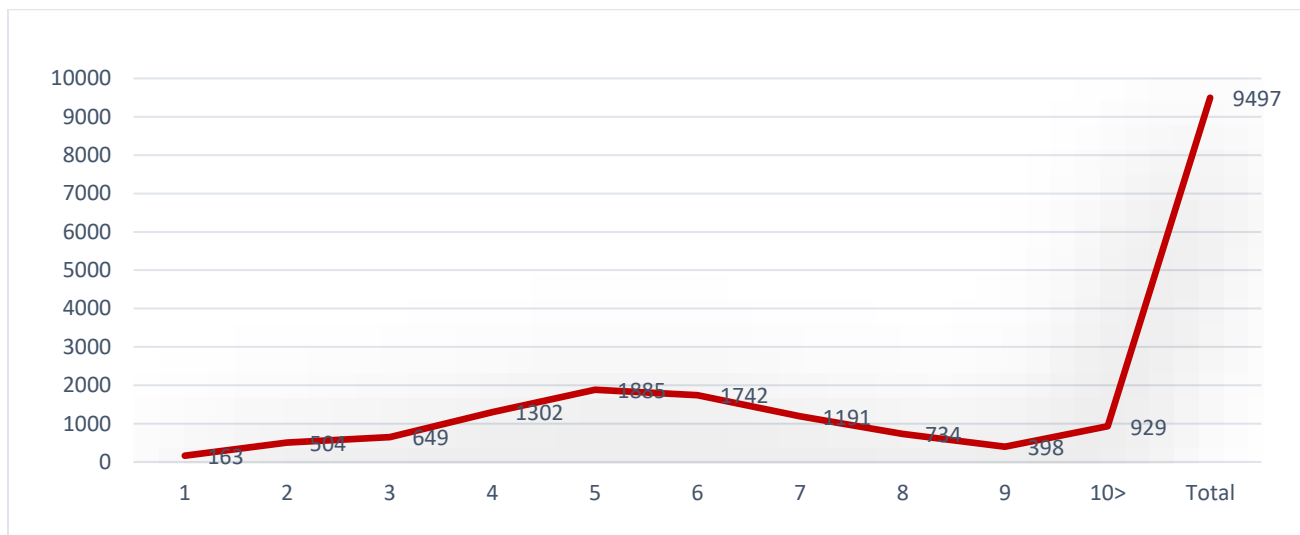
⁵ VLERËSIM Popullsia e Kosovës 2021

2019	57,707	132	860	-728	274	380	-106	-834	56,873
2020	57,413	285	209	76	185	257	-72	4	57,417
2021	57,928	127	1186	-1059	221	306	-85	-1144	56,784

1.1.6 KARAKTERISTIKAT E FAMILJES

Madhësia e një familjeje mund të ndryshojë shumë në varësi të normave kulturore dhe shoqërore, preferencave personale dhe rrethanave ekonomike. Disa familje janë të vogla, me vetëm disa anëtarë, ndërsa të tjerat janë më të mëdha dhe mund të përfshijnë anëtarë të familjes së gjerë, si gjyshërit, kushërinjtë. Numri mesatar i personave për familje në Lipjan ka rënë nga numri i madh i pjesëtareve në familje, në vitet e fundit në një familje jetojnë jo ma shumë se 4.7 anëtarë. Ka edhe një numër të konsiderueshëm të familjeve që jetojnë edhe me një familje me 7 anëtar por mesatarja e familjeve është 4.7 anëtarësh.

Ka shumë faktorë që mund të ndikojnë në madhësinë e një familjeje. Disa njerëz mund të zgjedhin të kenë familje më të vogla për shkak të shqetësimeve financiare ose mjedisore, ndërsa të tjerë mund të kenë familje më të mëdha sepse vlerësojnë ndjenjën e komunitetit dhe mbështetjen që mund të ofrojë një grup më i madh.

Grafikoni 5. Numri i anëtareve të ekonomive familjare në Komunën e Lipjan, Burimet: Agjencinë e Statistikave të Kosovës 2011

Madhësia e një familjeje mund të ndikohet edhe nga normat kulturore dhe shoqërore. Në disa kultura, është e zakonshme që familjet të jenë më të mëdha, ndërsa në kultura të tjera, familjet më të vogla janë më të përhapura.

Në përgjithësi, madhësia e një familjeje është një zgjedhje personale që mund të ndikohet nga një sërë faktorësh. Është e rëndësishme që familjet të marrin parasysh vlerat dhe rrethanat e tyre kur vendosin për madhësinë që është e përshtatshme për ta. Numri mesatarë i ekonomive familjare në vitin 1991 ka qenë 6.10, në vitin 2011 – 5.3, në vitin 2021- 4.7.

1.1.7 NUMRI I EKONOMIVE FAMILJARE

Nga të dhënat e prezantuara më poshtë mund të kuptojmë dhe konstatojmë se një numër i konsideruar i vendbanimeve rurale, posaçërisht vendbanimet e thella kodrinore – malore kanë pasur depopullim. Ky trend i depopullimit mund të ndalet vetëm përmes hartimit dhe zbatimit të politikave të mirëfillta për zhvillimin rural, duke filluar me ndërtimin e infrastrukturës e deri te subvencionimi i ekonomive private familjare dhe ndërmarrjet.

Tabela 5. Numri i ekonomive familjare sipas vendbanimit;

Vendbanimet	1991	2011	Vendbanimet	1991	2011
	Ekonomitë	Ekonomitë		Ekonomitë	Ekonomitë

	Familjare	Familjare		Familjare	Familjare
Aklap	141	108	Llugagji	138	196
Babush i Muhaxherve	154	214	Llugë	33	48
Baicë	101	141	Magurë	425	297
Banullë	198	286	Marec	29	47
Breg i Zi	56	74	Medvec	139	198
Brus	51	45	Mirenë	58	75
Bujan	78	105	Okosnicë	7	1
Bukovicë	21	1	Plitkoviq	23	7
Divlakë	17	10	Poturoc	66	117
Dobrajë e Madhe	259	357	Qellapek	43	49
Dobrajë e Vogël	70	33	Qylagë	84	147
Gadime e Epërme	388	437	Resinoc	90	109
Gadime e Ulët	470	538	Ribar i Madh	288	340
Gllanicë	38	9	Ribar i Vogël	85	104
Gllavicë	35	41	Rubofc	41	131
Gillogoc	206	240	Rufc i Ri	95	86
Grackë e Vjetër	81	45	Rufc i Vjetër	76	159
Grackë e Vogël	57	68	Sillovi	445	562
Gumnasellë	131	183	Smallushë	141	190
Hallaç i Madh	62	62	Shalë	286	367
Hallaç i Vogël	112	108	Shisharkë	28	:
Hanroc	38	9	Teqe	45	30
Janjevë	630	401	Tërbufc	7	4
Kleqkë	28	23	Topliqan	185	279
Kojškë	38	62	Torinë	83	105
Konjuh	107	114	Varigoc	27	31
Kraishtë	173	214	Vërshec	136	135
Krojmir	201	217	Vogaçicë	13	:
Leletiq	49	58	Vrellë	26	19
Lipjan	1826	1376	Vrellë e Goleshit	78	51
Lipovicë	8	:	Zllokuqan	19	34
LIPJAN				9,063	9,497

Burimi: Agjencia e Statistikave të Kosovës 2014

1.1.8 TRENDËT DHE PROGNOZAT DEMOGRAFIKE

1.1.8.1 PARASHIKIMET (PROJEKSIONET) E POPULLSISË

Projeksionet e popullsisë sipas numrit të popullsisë, grup moshave dhe ekonomive familjare janë projeksione demografike që vlerësojnë madhësinë e ardhshme, strukturën e moshës dhe karakteristikat ekonomike të një popullsie

bazuar në tendencat e kaluara dhe supozimet e së ardhmes. Këto parashikime mund të informojnë vendimet e politikave dhe planifikimit në lidhje me strehimin, kujdesin shëndetësor, arsimin dhe punësimin.

Shikuar në tërësi, në bazë të numrave absolut të banorëve, mund të thuhet që komuna e Lipjanit në vazhdimësi ka pasur rritje demografike deri në vitin e fundit. Në vitin e fundit të vlerësimit (ASK-2021) të popullsisë së Kosovës del se komuna e Lipjanit ka numrin e popullsisë 58,601 banorë. Agjencia e Statistikave të Kosovës ka ndërtuar 3 skenarë të projeksionit të popullsisë për 40 vitet e ardhshme, ku popullsia e Kosovës ulet në 1.6 milionë në skenarin e ulët, arrin nivelin prej 1.8 milionë në skenarin e mesëm dhe të shkojë deri në 2.1 milionë banorë në skenarin e lartë. Në vlerësimin e saj për vitin 2017-2021, ASK-ja e vlerëson rritjen natyrore të popullsisë në nivel vendi në 1.14%, ndërsa emigrimin e vlerëson vetëm -0.3%, duke bërë që popullsia e Kosovës të vlerësohet me një rritje prej 0.84%.

Zhvillimi demografik i komunës së Lipjanit, si një proces kompleks është shtjelluar sipas disa elementeve kryesore siç janë: numri i popullsisë, dendësia, shtimi natyror, strukturat dhe migrimet. Trajtimi i këtyre temave është me rëndësi edhe për parashikimin demografik. Në procesin e planifikimit rol të veçantë luan edhe parashikimi i popullsisë për të ardhmen. Në fakt të dhënat që janë shfrytëzuar janë vlerësime të bazuara në metoda të ndryshme, dhe ato do të jenë një bazë e mirë që mund ti shfrytëzojmë edhe për llogaritjen e parashikimit demografik për komunën e Lipjanit deri në vitin 2031. Për bërjen e projeksioneve të popullsisë në komunën e Lipjanit janë marrë në shqyrtim lëvizjet natyrore dhe mekanike të popullsisë, janë bërë vlerësime për vitin 2021 në mënyrë që gabimet teknike të eliminohen apo të reduktohen skajshmërisht dhe viti bazë për bërjen e vlerësimeve dhe projeksioneve është marrë viti 1981. Natyrisht, e ardhmja e popullsisë është kalkuluar nga ekuacioni i më poshtëm:

$$P_n = P_o + \text{Numri i Lindjeve (B)} - \text{Numri i Vdekjeve (D)} + \text{Net Migrimet (Nm)}$$

$$r = \frac{1}{n} \frac{[P_n - P_o]}{[P_o]} \times 100$$

$$R = [(P_n / P_o)^{1/n} - 1] \times 100; \text{ Përmes formulës: } P_n = P_o (1+R/100)^n$$

SKENARI 1- Parashikimet e popullsisë së përgjithshme 2031

Parashikimet e popullsisë së përgjithshme për Komunën e Lipjanit, duke përfshirë në analizë edhe diasporën (popullsinë në botën jashtme) deri në vitin 2031, do të ketë një rritje. Qytetarët e Lipjanit duket se pas suprimimit të statusit të Kosovës (1989) kanë emigruar duke arritur maksimumin në vitet e '90 me rreth 8%. Kjo komunë, deri në fillim të viteve të '90-ta duket se kishin edhe numrin më të madh të punësuarve në sektorët/institucionet publike gjë që kishin mbetur jashtë institucioneve (ASK, 2014) dhe, si rezultat i kësaj situatë kanë zgjedhur migrimin ndërkombëtar (para vitit 2000) dhe kombëtar (pas vitit 2000). Siç është potencuar më lartë, duke marrë në konsiderim numrin e madh të qytetarëve të Lipjanit të cilët jetojnë jashtë vendi, por që të njëjtit vizitojnë Komunën e Lipjanit brenda vitit dhe muajt më të frekuentuar gjatë vitit janë: korrik, gusht, dhjetor dhe janar andaj, është e domosdoshme bërja e parashikimeve edhe për popullatën e përgjithshme (rezidente dhe jo rezident) në mënyrë që institucionet e vendit të ofrojnë shërbime sa më cilësore për të gjithë qytetarët e vendit dhe në të gjithë muajt e vitit. Komuna e Lipjanit është ndër komunat me bilanc të lart negativ të migrimit (- 13.5%) (ASK, 2014).

Tabela 6. Parashikimet e popullsisë së përgjithshme (me diasporën) 2021 – 2031

Viti	1971	1981	1991	2011	2021	2031
Popullsia rezidente	42,553	52,538	64,077	57,605	58,601	61,401
Popullsia jo rezidentë	51,064	63,046	76,892	69,126	70,322	73,699

Burimi: Për vitin 1971 – 2011 janë të dhëna të regjistrimit të popullsisë, ASK; për vitin 2021 është vlerësim dhe 2031 parashikime nga INSI.

Në vlerësimet dhe projeksionet e popullsisë së përgjithshme janë marrë për objekt shqyrtimi dhe analize migrimet kombëtare dhe ndërkombëtare të Komunës së Lipjanit, të shtjelluara si më lartë. Nga analiza dhe parashikimet e popullsisë, kuptojmë se popullsia e Komunës së Lipjanit do të rrite ose do të ketë 61,401 banorë, duke përfshirë popullatën e cila nuk banon / jeton në Komunën e Lipjanit. Bazuar në këtë trend të zhvillimeve demografike në komunën

e Lipjanit, deri në vitin 2031, ka tendencë të ketë një bilanc pozitiv të popullsisë.

1.1.9 PARASHIKIMI I NUMRIT TË EKONOMIVE FAMILJARE 2031

Një ndër karakteristikat e veçanta të zhvillimit demografik dhe shoqëror janë edhe numri, madhësia mesatare dhe përbërja e ekonomive familjare, të cilat janë të kushtëzuara nga ndikimi i faktorëve ekonomik, social, demografik etj. Megjithatë, për nevoja të planifikimit hapësinor / urban të territorit është e një rëndësie të veçantë bërja e analizave dhe projeksioneve për numrin e ekonomive familjare. Duke marr për bazë zhvillimet shoqërore, familja kosovare në përgjithësi po shkon drejt një dekompozimi gjë që, do të ketë rritje të numrit të ekonomive familjare dhe zvogëlim të numrit të anëtarëve për një ekonomi familjare. Sipas parashikimeve afatmesme për komunën e Lipjanit, deri në vitin 2031, numri i ekonomive familjare ka tendencë të rritjes në 13,219 ekonomi familjare.

Tabela 7. Numri i ekonomive familjare ne komunën e Lipjanit 2031

Vendbanimet	1981	1991	2011	2021	2031
Aklap	120	141	108	111	105
Babush i Muhaxherve	127	154	214	252	296
Baicë	74	101	141	172	206
Banullë	153	198	286	345	412
Breg i Zi	52	56	74	83	94
Brus	46	51	45	46	46
Bujan	56	78	105	129	153
Bukovicë	14	21	1	-1	-8
Divlakë	13	17	10	10	9
Dobrajë e Madhe	199	259	357	430	509
Dobrajë e Vogël	52	70	33	33	23
Gadime e Epërme	293	388	437	517	589
Gadime e Ulët	385	470	538	617	694
Gllanicë	16	38	9	14	11
Gllavicë	35	35	41	43	46
Glllogoc	194	206	240	259	282
Grackë e Vjetër	85	81	45	30	10
Grackë e Vogël	42	57	68	82	95
Gumnasellë	109	131	183	215	252
Hallaç i Madh	58	62	62	65	67
Hallaç i Vogël	92	112	108	120	128
Hanroc	31	38	9	4	7
Janjevë	820	630	401	198	132
Kleqkë	23	28	23	25	25
Kojskë	35	38	62	72	86
Konjuh	79	107	114	135	153
Kraishtë	159	173	214	237	265
Krojmir	150	201	217	256	290
Leletiq	32	49	58	72	85

Lipjan	1208	1826	1376	1638	2002
Lipovicë	3	8	:	13	18
Llugagji	112	138	196	233	275
Llugë	25	33	48	58	70
Magurë	340	425	297	311	290
Marec	26	29	47	55	66
Medvec	123	139	198	228	266
Mirenë	48	58	75	87	101
Okosnicë	8	7	1	0	0
Plitkoviq	21	23	7	3	4
Poturoc	47	66	117	147	182
Qellapek	29	43	49	60	70
Qylagë	65	84	147	181	222
Resinoc	60	90	109	135	160
Ribar i Madh	207	288	340	411	478
Ribar i Vogël	64	85	104	124	144
Rubofc	122	41	131	107	112
Rufc i Ri	70	95	86	100	108
Rufc i Vjetër	67	76	159	193	239
Silovi	407	445	562	626	704
Smallushë	122	141	190	219	253
Shalë	201	286	367	451	534
Shisharkë	9	28	:	47	66
Teqe	43	45	30	26	20
Tërbufc	14	7	4	0	0
Topliqan	164	185	279	324	382
Torinë	44	83	105	138	169
Varigoc	21	27	31	36	41
Vërshec	104	136	135	156	172
Vogaçicë	4	13	:	22	31
Vrellë	16	26	19	23	25
Vrellë e Goleshit	78	78	51	42	29
Zllokuqan	12	19	34	44	55
Gjithësej	7,428	9,063	9,497	10,811	12,341

▪ **Parashikimet e popullsisë sipas vendbanimeve 2031**

Sipas llogaritjeve del se numri i popullsisë për të gjitha fshatrat e komunës së Lipjani pa qytetin do të jetë 51,378 banorë në vitin 2031. Në fund del se numri i përgjithshëm i popullsisë në komunën e Lipjanit, duke e përfshirë qytetin dhe të gjitha vendbanimet tjera rurale, do të jetë 61,401 banorë në vitin 2031.

Në vlerësimin e vet për vitin 2016-2017 ASK vlerëson rritjen natyrale të popullatës në nivel vendi me 1.14%, ndërkohë që

emigrimin e vlerëson vetëm me -0.3% duke bërë që popullata e Kosovës të vlerësohet më një rritje prej 0.84%.

SKENARI 2 – Parashikimet e popullsisë rezidente 2031

Parashikimet e popullsisë rezidente zakonisht bazohen në të dhëna historike dhe tendenca aktuale të ndryshimeve demografike si rritja e moshës, migrimi, lindjet dhe vdekjet. Këto parashikime mund të ndikohen nga faktorë të tjerë ekonomike dhe sociale prandaj parashikimet për çdo vendbanime i kemi bërë duke i par vlerësimet e fundit të Agjencinë të statistikave të Kosovës në nivel komunës dhe jemi bazuar në rezultat të njëjtë. Prandaj, është e rëndësishme të vlerësohen burime të ndryshme dhe të konsiderohen të gjitha faktorët përpara marrjes së një vendimi bazuar në këto parashikime.

Tabela 8. Parashikimet e popullsisë për periudhën afatmesme (2031) në nivel vendbanimi

Viti	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2011	2021	2031
Vendbanimet	Popullsia	Popullsia	Popullsia	Popullsia	Popullsia	Popullsia	Popullsia	Vlerësim	Parashikim
Aklap	296	331	461	692	838	971	699	362	292
Babush i Muhaxherve	767	635	715	815	968	1100	1206	1363	1482
Baicë	332	381	402	488	659	841	1043	636	828
Banullë	509	585	688	926	1254	1625	1694	1965	2185
Breg i Zi	193	210	297	383	414	428	403	376	371
Brus	250	256	291	369	369	393	328	80	59
Bujan	188	210	259	351	489	652	638	686	761
Bukovicë	92	103	86	100	92	146	12	5	0
Divlakë	90	99	98	112	90	119	68	28	17
Dobrajë e Madhe	651	825	1041	1340	1706	2149	2224	1859	2118
Dobrajë e Vogël	229	266	338	410	451	565	215	169	51
Gadime e Epërme	1214	1281	1440	1795	2252	2904	2641	2576	2770
Gadime e Ulët	1058	1427	1612	1967	2633	3243	3337	3281	3633
Gllanicë	28	45	73	136	165	243	83	82	41
Gllavicë	132	189	209	228	241	344	248	285	288
Glllogoc	691	795	1001	1291	1444	1516	1440	1589	1587
Grackë e Vjetër	310	410	313	356	407	405	383	799	787
Grackë e Vogël	103	125	163	234	335	429	407	381	417
Gumnasellë	478	524	545	684	814	927	1224	1100	1305
Hallaç i Madh	321	372	383	379	366	398	418	348	374
Hallaç i Vogël	142	201	346	460	769	885	664	616	563
Hanroc	223	243	250	269	199	251	51	33	41
Janjevë	3090	3420	3762	4742	5086	4797	2137	3398	1924
Kleqkë	135	146	135	192	235	275	228	47	44
Kojskë	98	122	157	213	264	293	365	376	427
Konjuh	318	351	427	508	654	785	628	1001	988
Kraishtë	658	583	814	903	1068	1189	1375	1438	1592
Krojmir	789	836	868	1022	1340	1682	1568	996	1110
Leletiq	94	101	165	225	315	432	350	295	313

Lipjan	1479	1759	2415	4238	6065	9047	6870	9620	10023
Lipovicë	:	:	:	:	12	41	:	0	0
Llugagji	499	544	625	766	916	1048	1157	1311	1432
Llugë	102	82	132	165	213	283	327	249	306
Magurë	260	631	1144	1903	2304	2670	1670	1519	1202
Marec	291	115	139	191	225	264	271	335	358
Medvec	292	387	531	725	984	1078	1178	771	868
Mirenë	227	229	293	354	427	483	519	185	229
Okosnicë	94	99	83	76	47	47	2	0	0
Plitkoviq	150	315	202	308	143	164	56	9	7
Poturoc	171	198	256	367	535	686	720	691	783
Qellapek	76	114	106	172	244	331	286	329	350
Qylagë	202	279	372	409	573	718	957	691	883
Resinoc	230	254	328	455	553	778	703	489	564
Ribar i Madh	903	966	1034	1263	1672	2218	2200	2171	2435
Ribar i Vogël	246	274	340	473	519	695	542	498	510
Rubofc	534	606	680	777	853	876	723	912	847
Rufc i Ri	285	238	257	293	501	605	507	785	788
Rufc i Vjetër	341	343	427	476	532	564	1023	550	795
Silovi	1607	1451	1775	2228	2911	3464	3428	3445	3704
Smallushë	549	645	702	808	994	1170	1276	1377	1518
Shalë	733	820	972	1245	1735	2294	2517	2040	2431
Shisharkë	62	77	104	102	51	175	:	0	0
Teqe	134	152	171	245	280	326	199	108	68
Tërbufc	47	100	88	97	100	115	30	0	0
Topliqan	696	787	925	1007	1133	1288	1868	1979	2346
Torinë	145	169	195	263	400	502	588	654	748
Varigoc	66	72	91	119	169	210	252	118	159
Vërshec	294	334	427	556	744	953	896	827	903
Vogaçicë	60	75	90	96	47	147	:	9	7
Vrellë	121	173	338	192	153	247	157	47	49
Vrellë e Goleshit	462	471	457	507	457	430	336	563	503
Zllokuqan	79	60	81	87	129	173	270	151	222
LIPJAN	24,916	27,891	33,119	42,553	52,538	64,077	57,605	58,601	61,401

Burimi: Për vitin 1981 – 2011 janë të dhëna të regjistrimit të popullsisë rezidente, ASK; për vitin 2021 është vlerësim dhe 2031 parashikime nga INSI.

▪ **Parashikimet e popullsisë sipas grup moshës, 2031**

Struktura e popullsisë sipas moshës tregon jo vetëm të kaluarën por edhe të tashmen dhe të ardhmen e zhvillimit demografik. Në të njëjtën kohë është treguesve më i rëndësishëm demografik i cili përveç në zhvillimin e popullsisë

ndikon edhe në të gjitha sferat tjera socio-ekonomike, prandaj analiza e strukturës së popullsisë sipas moshës është bazë jo vetëm në kërkimet demografike por edhe për të gjitha sferat tjera socio- ekonomike duke e shndërruar procesin në faktor të rëndësishëm për zhvillim të qëndrueshëm socio-ekonomik dhe hapësirë për përgjithësi.⁶

Tabela 9. Grupmoshat sipas viteve në nivel komunës

Lipjan	0-9	10-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-79	80+
2011	11142	11757	10141	8378	6525	4519	3030	1606	507
2021	11335	11960	10316	8523	6638	4597	3082	1634	516
2031	11876	12532	10809	8930	6955	4817	3230	1712	540
%	19%	20%	18%	14%	11%	8%	5%	4%	1%

Burimi: Për vitin 2011, Regjistrimi i popullsisë dhe ekonomive familjare, ASK; për vitin 2021 vlerësim dhe 2031 parashikime nga INSI.

Sic shihet nga tabela struktura e moshës e popullsisë së Lipjanit, mund të kuptojmë se grup moshat e reja deri në 19 vjeç kanë tendencë të njëjta në çdo periudhë duke e parë një dallim shumë të vogël gjatë këtyre viteve duke u bazuar në vlerësimin e ASK-së të vitit 2021 prandaj edhe projeksione na tregojnë se kemi një rritje të popullsisë për periudhën dhjetë vjeçare. Prandaj kemi parë se për çdo grup moshe kemi rritje sipas parashikimeve të bëra nga INSI, për vitin 2031. Bazuar në këto trende demografike për periudhën afatmesme (deri 2031) të komunës së Lipjanit, do të duhej të realizoheshin edhe politikat zhvillimore dhe ofrimi i shërbimeve publike për qytetarët.

SKENARI 2 – Parashikimet e popullsisë sipas indikatorëve të siguruar nga të dhënat e tjera zyrtare - 2031

Parashikimet e popullsisë mund të bëhen përmes shumë indikatorëve të ndryshëm, të cilët përdoren për të vlerësuar tendencat dhe zhvillimet e mundshme të popullsisë në të ardhmen. Duke u bazuar në disa indikatorë alternativ zyrtarë, kemi bërë një parashikim për të ardhmen që këto të dhëna na shërbejnë për nevojat e planifikimit në komunën e Lipjanit.

Vendbanimi	Popullsia 2011	Popullsia 2023	Popullsia 2031
Aklap	699	212	137
Babush i Muhaxherve	1206	1307	1376
Baicë	1043	545	201
Banullë	1694	1814	1897
Breg i Zi	403	334	286
Brus	328	164	50
Bujan	638	616	600
Bukovicë	12	0	0
Divlakë	68	19	8
Dobrajë e Madhe	2224	1716	1363
Dobrajë e Vogël	215	108	34
Gadime e Epërme	2641	1824	1258
Gadime e Ulët	3337	3281	3633
Gllanicë	83	-19	-89
Gllavicë	248	285	288
Glllogoc	1440	1434	1429
Grackë e Vjetër	383	592	737

⁶ Dimensioi demografik i agjendes 2030 - perspektivat dhe sfidat e kosovës-2021

Grackë e Vogël	407	320	259
Gumnasellë	1224	992	831
Hallaç i Madh	418	273	172
Hallaqi i Vogël	664	479	352
Hanroc	51	28	12
Janjevë	2137	3525	4486
Kleqkë	228	42	21
Kojskë	365	324	296
Konjuh	628	790	901
Kraishtë	1375	1156	1005
Krojmir	1568	733	155
Leletiq	350	306	275
Lipjan	6870	17693	25185
Lipovicë	:	0	0
Llugaxhi	1157	1090	1044
Llugë	327	193	100
Magurë	1670	1020	570
Marec	271	335	379
Medvec	1178	696	362
Mirenë	519	174	85
Okosnicë	2	0	0
Plitkoviç	56	9	0
Poturoc	720	588	496
Qellopek	286	329	329
Qylagë	957	639	419
Resinoc	703	395	181
Ribar i Madh	2200	1795	1515
Ribar i Vogël	542	324	174
Rubofc	723	766	796
Rufc i Ri	507	653	755
Rufc i Vjetër	1023	451	55
Silovi	3428	2947	2614
Smallushë	1276	1166	1089
Shalë	2517	1697	1129
Shisharkë	:	0	0
Teqe	199	103	37
Tërbuc	30	0	0
Topliqan	1868	1772	1705
Torinë	588	545	516

Varigoc	252	103	1
Vërshet	896	790	716
Vogaqicë	:	0	0
Vrellë	157	24	12
Vrellë e Goleshit	336	578	746
Zllakuqan	270	136	44
Gjithësej	57,605	60,208	63,027

Burimet; Parashikime e popullsisë të analizuar nga INSI, duke u bazuar në një sërë supozime duke u bazuar në të dhënat zyrtare;

Të gjithë këta indikatorë përdoren në kombinim me njëri-tjetrin për të bërë parashikime më të sakta mbi popullsinë në të ardhmen. Megjithatë, është e rëndësishme të theksohet se këto parashikime mund të jenë të ndryshueshme dhe mund të ndryshojnë në bazë të zhvillimeve të ndryshme që ndodhin në shoqëri.

▪ Gjetjet kyçese

Në bazë të indikatorëve të trajtuar mund të konstatohet se për periudhë për të ardhmen, të dhënat zyrtare të Agjencisë të Statistikave të Kosovës sipas vlerësimit të fundit për vitin 2021 numri i:

- Popullsisë rezidente është 58601;
- Ekonomive familjare rezidente është 12425;
- Popullsia jo rezidente është 70322;
- Ekonomive familjare jo rezident është 2112;

Rezultatet e diskutuara në këtë dokument janë të bazuara në një sërë supozime lidhur me të dhënat zyrtar, dhe që mund të jenë shumë reale për të ardhmen. Ndërsa duke u bazuar nga të dhënat alternative zyrtare nga burimet e ndryshme parashikohet se në vitin aktual numri i banoreve rezident dhe ekonomive familjare rezidente është 60208, ndërsa numri i ekonomive familjare rezidente është 14849 Ekonomit Familjare.

- Popullsisë rezidente dhe jo rezidente është 71,929;
- Ekonomive familjare rezidente dhe jo rezidente është 14849;

Ndërsa duke u bazuar nga të dhënat alternative zyrtare nga burimet e ndryshme parashikohet se në vitin 2031 numri i banoreve rezident dhe ekonomive familjare rezidente është 63027, ndërsa numri i ekonomive familjare rezidente dhe jo rezidente është 15908 Ekonomive familjare.

- Popullsisë rezidente dhe jo rezidente është 73703;
- Ekonomive familjare rezidente dhe jo rezidente është 15908;

Bazuar në të dhënat e këtij dokument mund të na shërbejnë për nevojat e planifikimit të hapësirës së komunës së Lipjanit. Lëvizjet demografike janë thelbësore për të kuptuar më mirë lidhjet mes zhvillimit social, ekonomike dhe mjedisore, për një integrim të fortë dhe më kuptimplotë të këtyre dimensioneve të zhvillimit të qëndrueshëm.

1.2 ZHVILLIMI EKONOMIK

1.2.1 EKONOMITË FAMILJARE

Ekonomi familjare quhet bashkësia familjare ose bashkësi tjetër e personave të cilët deklarojnë se së bashku jetojnë dhe së bashku i shpenzojnë mjetet për ekzistencë duke i bashkuar të ardhurat e tyre në shkallë më të madhe ose më të vogël. Numri mesatar i anëtarëve për ekonomi familjare në Kosovë është 5.9 ndërsa në Komunën e Lipjanit kemi 4.7 anëtarë për një ekonomi familjare. Në Komunën e Lipjanit janë gjithsej 9,497 ekonomi familjare.⁷

Trendet e ekonomive familjare në periudhën 2011-2021 kishin rritje prej 13%, përkundër emigrimit të vazhdueshëm që

⁷ ASK, 2011

ka pasur Komuna brenda kësaj periudhe krahasuese. Sido që të jetë, ky numër përfshinë ekonomitë familjare rezidente dhe jo rezidente.

Tabela 10. Trendet e ekonomive familjare

	2011	2021	Diferenca në %
Ekonomi familjare	9,497	10,811	13%

Projeksionet për numrin e ekonomive familjare janë të atilla deri në fund të vitit 2031 rritja e numrit të ekonomive familjare do të jetë 14%.

Tabela 11. Projeksionet e ekonomive familjare në Komunën e Lipjanit

	2023	2026	2031
Ekonomi familjare	11,248	11,936	12,341

1.2.2 PUNËSIMI DHE PAPUNËSIA

Papunësia është problemi më i madh i komunës së Lipjanit. Komuna është duke bërë përpjekje të vazhdueshme për zvogëlimin e përqindjes së papunësisë përmes avancimit dhe shërbimit të shërbimeve administrative, lehtësimin e të bërit biznes përmes heqjes së taksës së ushtrimit të veprimtarisë afariste, organizimi i konsultimeve edhe informimi i bizneseve rreth mundësive të reja dhe burimeve të financimit nga partnerët dhe organizatat e huaja dhe vendore. Numri i të papunëve në Komunën është i përafërt me mesataren e shtetit dhe numri më i madh i të papunëve janë qytetarët me nivel arsimor të mesëm dhe me kualifikim në drejtimet shoqërore.

Komuna e Lipjanit është duke u angazhuar edhe në kyçjen aktive të organizatave të shoqërisë civile në ngritjen dhe promovimin e ekonomisë sociale e cila kryesisht përfshinë përkrahjen u gruas ndërmarrëse, të rinjë ndërmarrës, bujqëve, artizanëve dhe kategorive të cenuara.

Shkalla e papunësisë – nivel të Kosovës sipas Anketës së Fuqisë Punëtore 2021 TM1 është 25.8%. Papunësia më e theksuar është te femrat me 29.7%, krahasuar me meshkujt, 24.2%. Shkalla më e theksuar e papunësisë është te grupmoshat 15-24 vjeçare me 48.6%. Sipas rezultateve të AFP-së, në TM1 2021, fuqia joaktive është mjaft e lartë, 60.5%, me fokus të veçantë te femrat me 77.3 %, krahasuar me meshkujt, 43.5%. Sipas raportit të BQK-së papunësia për vitin 2021 është 20.7%

Në komunën e Lipjanit nuk ka të dhëna të sakta për numrin e të papunësuarve, por në bazë të numrit të punëkërkuesve sipas të dhënave në dispozicion, ajo është mjaftë e lartë. Siç shihet nga tabela e mëposhtme, 6,275 punëkërkues ishin në vitin 2021, numër ky tejte i ulët krahasuar me vitin 2020 që ishte 16,130. Arsyet për rënie e këtij numri është ulja e numrit të fuqisë punëtore për shkak të mundësive të pakta për punësim, migrimi, etj. Megjithatë, ky numër mendohet të jetë më i lartë për shkak se një numër i konsiderueshëm i personave të papunë nuk paraqiten në Zyrën për Punësim. Sa i përket gjinisë, shumica e punëkërkuesve i përkasin gjinisë mashkullore.

Tabela 12. Trendet e punëkërkuesve të regjistruar

	2018	2019	2020	2021
Totali	5,395	5,451	16,130	6,257

Tabela 13. Trendet e të papunëve të regjistruar

	2019	2020	2021	2022	Diferenca ne %
Femër	798	4,297	854	965	22%
Mashkull	1,012	4,341	833	941	-7%
Totali	1,810	8,638	1,687	1,906	15%

Tabela 14. Projeksionet e punëkërkuesve deri në vitin 2031

	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
--	------	------	------	------	------	------	------	------	------

Femër	1033	1137	1250	1375	1513	1664	1831	2014	2215
Mashkull	1008	1109	1220	1342	1476	1623	1786	1964	2161
Totali	2041	2245	2470	2717	2989	3287	3616	3978	4376

Parashikimi më lartë është bërë duke u bazuar në zhvillimin e sektorëve ekonomik që planifikohet të bëhet, por edhe duke marrë parasysh natalitetin, migrimin dhe emigrimin e popullatës, edukimin në profile të caktuara si edhe zhvillimin e aftësive të caktuara që janë me perspektivë. Ndryshimi në mesatare i punëkërkesve gjatë viteve 2018-2021 ishte 13%, ndërsa për vitet e ardhshme parashihet që ky trend të vazhdojë me një rritje mesatare 10% deri në vitin 2031.

Nga ana tjetër, numri i familjeve që përfitojnë nga ndihma sociale është 1,228, me 5,253 anëtarë familjeje. Nëse e krahasojmë këtë me numrin e vlerësuar të popullsisë për vitin 2021 që ishte 57.457 banorë, del që 9.14% e banorëve të Lipjanit janë në skemën e ndihmës sociale.

Pra, nga statistikat e papunësisë shihet se niveli i varfërisë në Komunën e Lipjanit vazhdon të jetë i theksuar. Për zbutjen e varfërisë duhet të ketë masa të atilla që promovojnë një rritje të shpejtë ekonomike dhe të qëndrueshme. Këto masa bartin në vete sfida në kombinimin e politikave për rritje ekonomike me politika që u mundësojnë të varfërve të marrin pjesë plotësisht në mundësitë që ofrohen dhe në këtë mënyrë që të kontribuojnë në rritje. Masat përfshijnë politika për t'i bërë tregjet e punës të funksionojnë më mirë, eliminimin e dallimeve gjinore, dhe rritjen e pjesëmarrjes financiare. Rritja ekonomike në këtë mënyrë duhet të jetë gjithëpërfshirëse. Gjithëpërfshirëse sipas gjinisë, moshës, boshllëqeve ku ekzistojnë, si dhe balancimit gjeografik dhe sektorial. Kjo mund të arrihet:

- Duke i përdorur përparësitë e mundësive teknologjike
- Qëndrueshmëri në aspektin mjedisor
- Programe që janë të fokusuara veçanërisht në shëndet dhe edukim, e që kanë ndikim të madh në qasjen e të varfërve që të marrin pjesë në mundësitë për rritjen e tyre

Punësimi: sipas rezultateve të AFP-së TM1 2021 nga ASK-ja, në kuadër të popullsisë në moshë pune, shkalla e pjesëmarrjes në fuqinë punëtore është 39.5%. Shkalla e punësimit për këtë periudhë ishte 29.3%. Punësimi më i lartë ishte te meshkujt me 42.8%, dhe te femrat me 15.9%. Femrat janë të punësuar kryesisht në sektorët e arsimit, tregtisë dhe kujdesit shëndetësor, me 53.0% të tyre, ndërsa meshkujt janë kryesisht të punësuar në sektorët e ndërtimtarisë, tregtisë dhe prodhimit me 43.1% të tyre. Ndërsa, sipas BQK-së, punësimi për vitin 2021 është në shkallë 31.7%.

Në komunën e Lipjanit ka pasur rritje graduale të numrit të punëtorëve, dhe koncentrimi më i madh është në sektorët e industrisë, tregtisë dhe ndërtimtarisë. Por entet e ndryshme flasin për statistika të ndryshme, dhe kjo mund të shihet në dy tabelat e mëposhtme. Sipas ASK në Komunë janë të punësuar 4,972 persona, dhe nga viti 2019-2022 ka pasur rritje të punësimit për 38%, ndërsa sipas ARBK numri i përgjithshëm i të punësuarve në vitin 2022 ishte 10, 824 ku nga viti 2019 punësimi është rritur për 14%.

Tabela 15. Numri i të punësuarve sipas viteve, ATK

Sektori	2019	2020	2021	01.01-31.08.2022
Bujqësia, Pylltaria dhe Peshkimi	59	63	48	37
Industria nxjerrëse	56	62	51	34
Industria përpunuese	626	694	777	863
Furnizimi me rrymë, gaz, avull dhe ajër të kondicionuar	-	-	-	-
Furnizimi me ujë; Kanalizimi; Aktivitetet e menaxhimit dhe të trajtimit të mbeturinave	46	58	55	56
Ndërtimtaria	573	632	681	692
Tregtia me shumicë dhe pakicë; Riparimi i mjeteve motorike dhe motoeikletave	1,021	1,144	1,301	1,476
Transporti dhe magazinimi	141	224	259	257

Akomodimi dhe shërbimi ushqimor	296	300	424	470
Informimi dhe komunikimi	25	26	33	39
Aktivitetet financiare dhe të sigurimit	3	4	6	12
Aktivitetet e patundshmerisë	1	1	2	7
Aktivitetet profesionale, shkencore dhe teknike	66	96	124	172
Shërbimet administrative dhe mbështetëse	54	60	79	92
Administrimi publik dhe mbrojtja; Sigurimi social i detyrueshëm	7	6	5	2
Arsimi	350	350	370	417
Aktivitetet e shëndetit të njeriut dhe të punës sociale	56	61	84	147
Artet, Argëtimi dhe rekreacioni	34	25	26	29
Aktivitetet e tjera shërbyese	103	112	134	135
Person Fizik	83	86	77	35
Total	3,598	4,004	4,538	4,972

Kurse të dhënat e ARBK-së tregojnë për një tjetër trend të punësimit.

Tabela 16. Numri i të punësuarve sipas viteve, ARBK

Seksioni – Titulli	2019	2020	2021	2022
A – Bujqësia, pylltaria dhe peshkimi	576	597	608	616
B – Xehëroret dhe gurëthyesit	62	62	62	62
C – Industria përpunuese	1058	1130	1229	1259
D – Furnizimi me energji elektrike, gaz, avull dhe ajër për kondicionim	2	2	2	2
E – Furnizimi me ujë; kanalizimi, menaxhimi me mbeturina dhe aktivitetet rehabilituese	54	54	61	65
F – Ndërtimtaria	1137	1404	1471	1507
G – Tregtia me shumicë dhe pakicë; riparimi i mjeteve motorike dhe motoçikletave	2851	2925	3070	3157
H – Transporti dhe magazinimi	1093	1054	1061	1064
I – Akomodimi dhe aktivitetet e shërbimit të ushqimit	827	846	894	934
J – Informimi dhe komunikimi	106	120	129	142
K – Aktivitetet financiare dhe të sigurimit	24	25	27	27
L – Aktivitetet e patundshmërive	8	8	17	18
M – Aktivitetet profesionale, shkencore dhe teknike	178	194	240	254
N – Aktivitetet administrative dhe shërbimet mbështetëse	156	188	202	223
O – Administrata publike dhe mbrojtja; sigurimi social obligative	14	14	14	14
P – Arsimi	295	297	306	310
Q – Shëndetësia dhe aktivitetet e punës sociale	72	90	110	125

R – Arti, argëtimi dhe rekreimi	178	188	208	210
S – Aktivitetet tjera shërbyese	257	265	284	295
T – Aktivitetet e ekonomive familjare si punëdhënës;	0	0	0	0
U – Aktivitetet e organizatave dhe organeve të huaja	0	0	0	0
Gjithsej	8948	9463	9995	10,284

Tabela tregon trendet e punësimit në sektorët me numrin më të madh me të punësuar nga periudha 2012 në 2022. Dy sektorët që kanë pasur rritjen më të madhe janë hoteleria dhe industria përpunuese, përderisa rritjen më të vogël e ka pasur sektori i arsimit. Në përgjithësi, ekonomia komunale ka pasur rritje të punësimit në përqindje të madhe brenda 7 sektorëve me shkallën më të lartë të punësimit në Komunë.

Tabela 17. Trendet e punësimit në sektorët me shkallën më të lartë të të punësuarve

Industria	Të punësuar në 2012	Të punësuar në 2022	Diferenca në %, 2012-2022
Tregtia me shumicë dhe pakicë	2223	3157	42.0%
Ndërtimtaria	1001	1507	50.5%
Industria përpunuese	800	1259	57.3%
Transporti dhe magazinimi	871	1064	22.1%
Akomodimi dhe shërbimi i ushqimit	534	934	74.9%
Bujqësia	432	616	42.5%
Arsimi	285	310	8.7%

Në tabelën e mëposhtme paraqiten trendet e të punësuarve krahas numrit të bizneseve, dhe shihet se në mesatare një biznes ka të punësuar dy punëtorë.

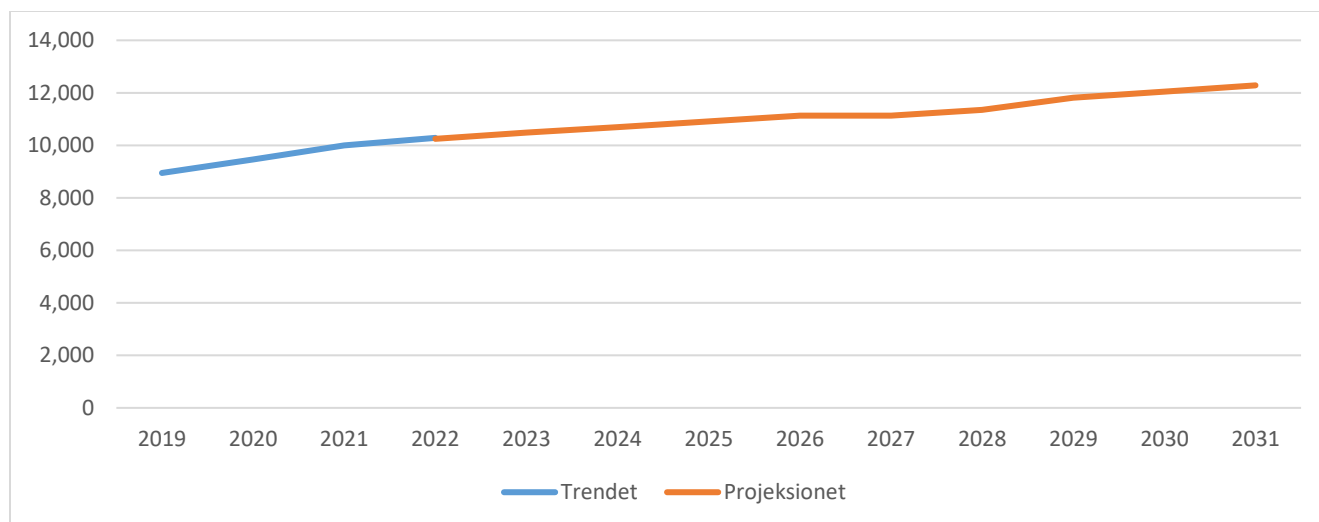
Tabela 18. Numri i bizneseve dhe punëtorëve

Viti	2019		2020		2021		2022	
Indikatori	Biznese	Punëtorë	Biznese	Punëtorë	Biznese	Punëtorë	Biznese	Punëtorë
Totali	4,448	9,132	4,685	9,503	4,971	10,035	5,161	10,284

Punësimi në Komunën e Lipjanit parashikohet që do të ketë rritje graduale vjetore prej 2% bazuar në numrin e punëtorëve sipas ARBK.

Tabela 19. Projeksionet mbi numrin e të punësuarve deri në vitin 2031

Viti	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
TOTALI:	10490	10698	10912	11130	11352	11578	11810	12045	12284

Grafikoni 6. Trendet dhe projeksionet e të punësuarve deri në vitin 2031 të mënyrë grafike

Tabela 20. Trendet e të punësuarve sipas pronësisë së ndërmarrjeve ekonomike⁸

Lloji i kompanisë	2019	2020	2021	01.01-31.08.2022
Bashkësi Fetare	34	34	46	47
Konsorcium	-	-	-	-
Individual	1,031	1,111	1,171	1,203
Kompani e huaj	9	8	10	9
Ndërmarrje shoq.	-	-	0	-
OJQ	37	42	41	34
Organizata buxhetore	13	6	2	0
Ortakëria e përgj.	236	227	234	269
Person fizik	83	86	77	35
Projekt	-	-	-	-
SH.P.K.	2,068	2,403	2,864	3,271
Shoqatë	-	-	-	-
Shoqëri akcionare	86	87	92	102
Tjeter	1	1	1	-
Total	3,598	4,004	4,538	4,972

Tabela 21. Projeksionet e të punësuarve sipas pronësisë së ndërmarrjeve ekonomike⁹

Lloji i kompanisë	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Bashkësi Fetare	48	48	48	48	48	49	49	49	49
Konsorcium	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Individual	1,251	1,301	1,353	1,408	1,464	1,522	1,583	1,647	1,712
Kompani e huaj	9	10	10	11	11	12	12	13	14
Ndërmarrje shoqërore	-	-	-	-	-	-	-	-	-
OJQ	35	36	35	35	37	37	37	38	38

⁸ ATK

⁹ Bazuar në të dhënat e ATK

Organizata buxhetore	2	2	5	5	6	7	9	11	11
Ortakëria e përgjithshme	280	291	303	315	328	341	354	369	383
Person fizik	36	36	37	37	38	39	40	40	41
Projekt	1	1	1	3	3	2	2	2	2
SH.P.K.	3,598	3,958	4,156	4,572	5,029	5,532	6,085	6,693	7,363
Shoqatë	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Shoqëri aksionare	107	113	119	119	124	131	137	144	151
Tjetër	2	2	3	6	3	7	8	9	9
Total	5,370	5,798	6,070	6,558	7,091	7,678	8,317	9,015	9,774

Sfidat

- Mungesa e trajnimeve të vazhdueshme të fuqisë punëtore, veçanërisht në sektorët me perspektivë;
- Mospërputhja e aftësive të punëkërkuarve me kërkesat e tregut të punës;
- Ofertë e mangët e ndërmarrjeve për mundësi punësimi;
- Ulja e vazhdueshme e shkallës së fuqisë punëtore.

Nevojat

- Krijimi i mundësive më të mëdha për vende pune me kualifikim të ulët në sektorët e eksportit;
- Intensifikimi dhe krijimi i llojllojshmërisë së trajnimeve në aftësi të buta dhe të forta për individët;
- Mundësi të barabarta për të gjitha moshat në qasje në trajnime;
- Rritja e bashkëpunimit të trekëndëshit komunë-biznese-institucione arsimore;
- Zgjerimi i mundësive të krijimit të partneriteteve publiko-private;
- Përmirësimi i qasjes në vendet e punës duke përmirësuar lidhjet e transportit.

1.2.3 SEKTORËT EKONOMIKË DHE STRUKTURA E TYRE

Komuna e Lipjanit ka një traditë të posedimit të llojllojshmërisë së bizneseve falë pozitës së mirë gjeografike, siç është Aeroporti Ndërkombëtar dhe afërsia me kryeqendrën Prishtinën. Kjo ka ndikuar që koncentrimi i bizneseve të bëhet si në zona të caktuara në Zona Industriale, ashtu të jenë edhe të shpërndara, varësisht nga rëndësia strategjike e bizneseve. Edhe sot, resurset ekonomike dhe njerëzore të Lipjanit janë shumë të favorshme për një zhvillim të qëndrueshëm dhe prosperitet ekonomik në shumë fusha, sidomos në bujqësi dhe minerale.

Në Komunën e Lipjanit ekziston numër i konsiderueshëm i bizneseve me veprimtari të ndryshme, ku dominon tregtia me shumicë dhe pakicë. Një përparësi e madhe është se Komuna nuk i ngarkon me taksa komunale bizneset, dhe kjo i lehtëson ato në masë të madhe duke ua mundësuar atyre që më lehtë dhe më shpejtë t'i zgjerojnë bizneset e tyre përmes posedimit më të madh të kapitalit në kohë më të shkurtër.

Aktualisht në Komunë janë aktive 5,161 biznese aktive. Bizneset kryesisht janë të sektorit të tregtisë, transportit, ndërtimtari, industri, etj. Pjesa më e madhe e tyre janë biznese të vogla, të mesme e më pak të mëdha.

Tregtia dhe transporti, duke qenë sektorët me numrin më të madh të ndërmarrjeve, në trendin e rritjes së numrit të ndërmarrjeve në 10 vitet e fundit nuk ishin ato që kishin përqindjen më të madhe të rritjes. Rritja më e madhe ishte në bujqësi dhe ndërtimtari.

Tabela 22. Trendet e ndërmarrjeve në sektorët më të mëdhenj 2012-2022

Industria	Ndërmarrje në 2012	Ndërmarrje në 2022	Diferenca në %, 2012-2022
Tregtia me shumicë dhe pakicë	1260	1892	50.1%
Transporti dhe magazinimi	509	647	27.1%
Ndërtimtaria	230	541	135.2%

Industria përpunuese	212	431	103.3%
Akomodimi dhe shërbimi i ushqimit	221	416	88.2%
Aktivitetet tjera shërbyese	131	256	95.4%
Bujqësia	93	241	159.1%

Në tabelën më poshtë shihet numri i bizneseve të krijuara brenda sektorëve gjatë dy viteve të fundit. Sado që tregtia dhe ndërtimtaria kërkojnë nivele tjera investimi dhe angazhimi për rritje dhe zhvillim krahasuar me disa sektorë të tjerë ekonomik, megjithatë fokusi i Komunës duhet të përqendrohet në ndihmën për zhvillimin dhe zgjerimin e industrisë prodhuese dhe përpunuese, sepse kjo kontribuon më shumë në rritjen e punësimit dhe në rritjen dhe zhvillimin ekonomik të Komunës, pa e lënë anash sektorin e turizmit dhe TIK-ut.

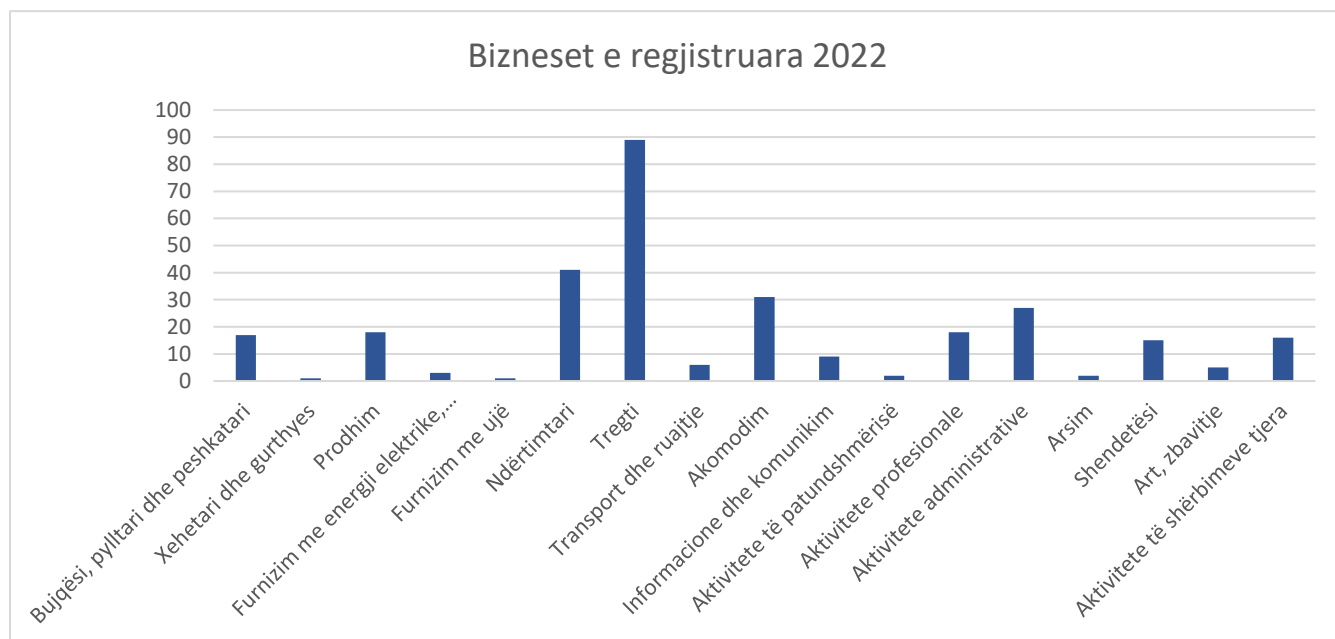
Tabela 23. Ndërmarrjet e reja të krijuara brenda vitit

Bizneset e regjistruara sipas aktiviteteve	2021	2022	Diferenca në %
Bujqësi, pylltari dhe peshkatori	12	17	41%
Xehetari dhe gurthyes	0	1	100%
Prodhim	32	18	-43%
Furnizim me energji elektrike, gaz avull dhe ajër të kondicionuar	0	3	300%
Furnizim me ujë	4	1	-75%
Ndërtimtari	43	41	-4%
Tregti	89	89	0%
Transport dhe ruajtje	6	6	0%
Akomodim	15	31	106%
Informacione dhe komunikim	8	9	12%
Aktivitete financiare	2	0	-100%
Aktivitete të patundshmërisë	7	2	-71%
Aktivitete profesionale	19	18	-5%
Aktivitete administrative	12	27	125%
Arsim	4	2	-50%
Shendetësi	8	15	87%
Art, zbavitje	8	5	-37%
Aktivitete të shërbimeve tjera	20	16	-20%

Siç shihet nga grafikonet e bizneseve të regjistruara të viteve 2021 dhe 2022, sektorët që vazhdojnë të kenë shtim të numrit të bizneseve janë tregtia, ndërtimtaria dhe prodhimtaria. Si rrjedhojë edhe prognozat janë që sektorët më të mëdhenj në vazhdimësi do të kenë shtim të numrit të bizneseve në vitet në vijim.

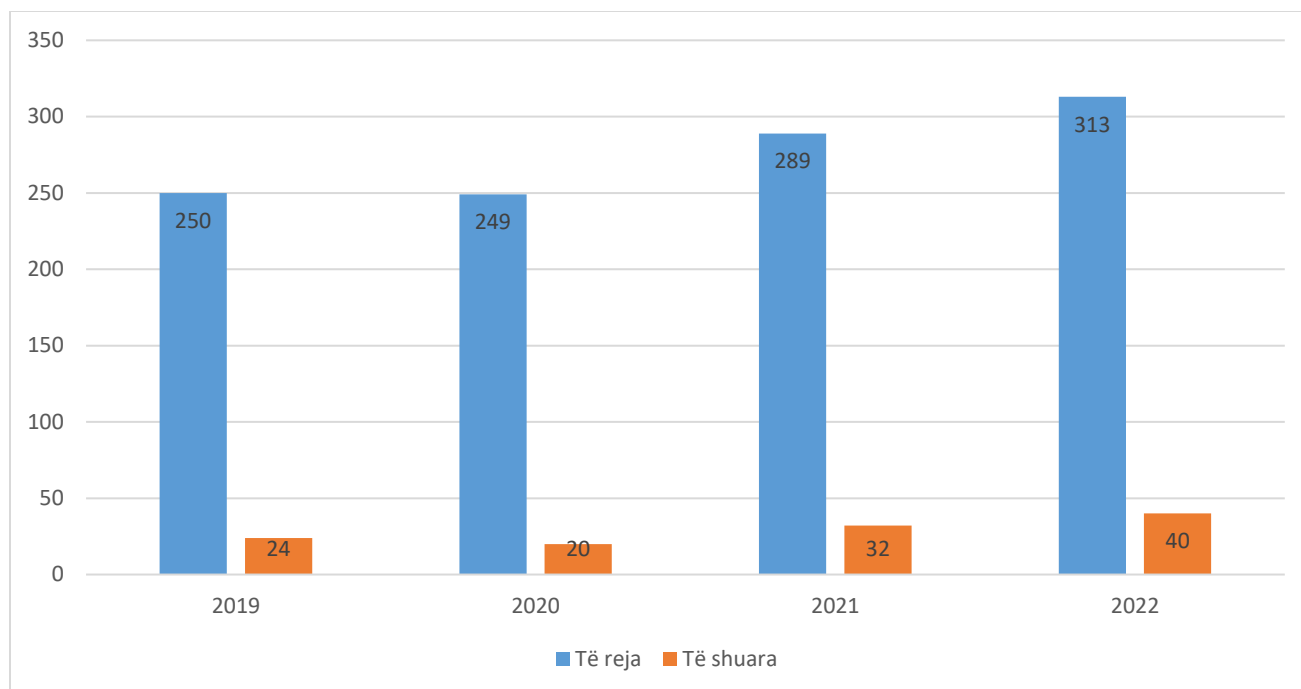

Grafikoni 7. Bizneset e regjistruara 2021

Grafikoni 8. Bizneset e regjistruara 2022

Numri i bizneseve të reja kishte numrin më të madh në vitin 2021 dhe krahasuar me vitin 2019 ishte rritur për 18.79%, ndërsa krahasuar me vitin 2020 ishte rritur për 20.68%. Nga ana tjetër, numri i bizneseve të shuara është i vogël dhe ky indikator tregon për një qëndrueshmëri dhe stabilitet të bizneseve komunale.

Grafikoni 9. Trendet e bizneseve të reja dhe të shuara

Trendi i ndërmarrjeve ekonomike tregon për një rritje të vazhdueshme të tyre përgjatë viteve.

Tabela 24. Trendet e rritjes së bizneseve sipas aktiviteteve

Seksioni – Titulli	2019	2020	2021	2022
A – Bujqësia, pylltaria dhe peshkimi	203	222	233	241
B – Xehërorët dhe gurëthyesit	13	13	13	14
C – Industria përpunuese	353	383	417	431
D – Furnizimi me energji elektrike, gaz, avull dhe ajër për kondicionim	2	2	2	2
E – Furnizimi me ujë; kanalizimi, menaxhimi me mbeturina dhe aktivitetet rehabilituese	33	33	36	37
F – Ndërtimtaria	433	447	519	541
G – Tregtia me shumicë dhe pakicë; riparimi i mjeteve motorike dhe motoçikletave	1696	1746	1834	1892
H – Transporti dhe magazinimi	623	638	643	647
I – Akomodimi dhe aktivitetet e shërbimit të ushqimit	359	376	391	416
J – Informimi dhe komunikimi	77	90	98	105
K – Aktivitetet financiare dhe të sigurimit	15	16	18	18
L – Aktivitetet e patundshmërive	7	7	14	15
M – Aktivitetet profesionale, shkencore dhe teknike	121	136	156	169
N – Aktivitetet administrative dhe shërbimet mbështetëse	99	113	125	144
O – Administrata publike dhe mbrojtja; siguri social obligativ	5	5	5	5
P – Arsimi	22	23	27	29
Q – Shëndetësia dhe aktivitetet e punës sociale	49	55	63	72
R – Arti, argëtimi dhe rekreimi	104	111	119	121

S – Aktivitetet tjera shërbyese	221	228	247	256
T – Aktivitetet e ekonomive familjare si punëdhënës;	0	0	0	0
U – Aktivitetet e organizatave dhe organeve të huaja	0	0	0	0
Gjithsej	4,435	4,644	4,960	5,161

Siç shihet nga tabela e mëposhtme e bizneseve të parashikuara të krijohen deri në vitin 2031, parashikimet janë që sektorët më të mëdhenj në vazhdimësi do të kenë shtim të numrit të bizneseve në vitet në vijim. Duke marrë parasysh që fokus të veçantë do t'i ipet zhvillimit të sektorit të turizmit përmes shfrytëzimit të zhvillimit të potencialeve që ka Komuna, parashikohet që do të rritet numri i njësive akomoduese dhe njësive shërbyese edhe në këtë sektor.

Tabela 25. Projektionet mbi bizneset sipas aktivitetit ekonomik deri në vitin 2031

Seksioni – Titulli	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
A – Bujqësia, pylltaria dhe peshkimi	251	261	271	282	293	305	317	330	343
B – Xehëoret dhe gurëthyesit	14	14	16	16	16	18	18	18	18
C – Industria përpunuese	448	466	485	504	524	545	567	590	613
D – Furnizimi me energji elektrike, gaz, avull dhe ajër për kondicionim	3	3	3	5	5	5	5	5	6
E – Furnizimi me ujë; kanalizimi, menaxhimi me mbeturina dhe aktivitetet rehabilituese	37	38	38	38	40	40	40	41	41
F – Ndërtimtaria	563	585	609	633	658	685	712	740	770
G – Tregtia me shumicë dhe pakicë; riparimi i mjeteve motorike dhe motoçikletave	196 8	204 6	212 8	221 3	230 2	239 4	249 0	258 9	269 3
H – Transporti dhe magazinimi	673	700	728	757	787	819	851	885	921
I – Akomodimi dhe aktivitetet e shërbimit të ushqimit	433	450	468	487	506	526	547	569	592
J – Informimi dhe komunikimi	110	116	122	128	134	141	148	155	163
K – Aktivitetet financiare dhe të sigurimit	18	19	19	19	21	21	21	21	21
L – Aktivitetet e patundshmërive	16	16	18	18	19	20	20	20	21
M – Aktivitetet profesionale, shkencore dhe teknike	171	172	174	176	178	179	181	183	185
N – Aktivitetet administrative dhe shërbimet mbështetëse	151	159	167	175	184	193	203	213	223
O – Administrata publike dhe mbrojtja; sigurimi social obligativ	5	5	5	5	5	5	5	5	5
P – Arsimi	32	34	38	41	43	46	51	55	58
Q – Shëndetësia dhe aktivitetet e punës sociale	78	86	93	98	103	108	113	119	125
R – Arti, argëtimi dhe rekreimi	128	136	144	150	156	162	169	175	182
S – Aktivitetet tjera shërbyese	266	277	288	299	311	324	337	350	364
T – Aktivitetet e ekonomive familjare si punëdhënës;	0	0	0	0	0	0	0	0	0
U – Aktivitetet e organizatave dhe organeve të huaja	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gjithsej	5,364	5,583	5,813	6,044	6,285	6,536	6,795	7,065	7,345

Trendet e ndërmarrjeve ekonomike sipas vendbanimeve kanë qenë pozitive me një rritje të përgjithshme mesatare prej 3%.

Tabela 26. Trendet e ndërmarrjeve ekonomike sipas vendbanimeve

Nr.	Vendbanimi	2019	2020	2021	2022
-----	------------	------	------	------	------

1	Akllap	2	2	2	2
2	Akosnicë	2	2	2	2
3	Androfc	2	2	2	2
4	Babush i Muhaxherëve	75	81	85	87
5	Baicë	43	44	46	47
6	Banullë	159	163	169	173
7	Blinajë	2	2	2	2
8	Breg i Zi	17	17	18	18
9	Brus	10	10	10	12
10	Bujan	31	32	31	35
11	Çallapek	7	7	7	7
12	Dobrajë e Madhe	86	89	90	95
13	Dobrajë e Vogël	9	9	11	11
14	Dobrotin	44	44	44	44
15	Gadime e Epërme	100	107	115	116
16	Gadime e Ulët	175	181	193	207
17	Gllanicë	1	1	1	1
18	Gllavicë	11	11	13	13
19	Glllogoc	46	46	46	47
20	Golensko Vrelo	4	4	4	4
21	Grackë e Vjetër	26	31	34	34
22	Grackë e Vogël	36	37	38	40
23	Gumnasellë	51	51	52	55
24	Gushtericë e Epërme	14	14	14	14
25	Gushtericë e Ulët	59	59	59	59
26	Hallaq i Madh	11	11	11	11
27	Hallaq Vogël	31	31	31	35
28	Janjevë	114	118	123	126
29	Kleqkë	1	1	1	1
30	Kojskë	12	12	12	14
31	Konjuh	79	90	98	106
32	Kraishtë	47	47	49	49
33	Krojmirë	34	37	41	41
34	Leletiq	17	17	19	20
35	Lepinë	11	11	11	11
36	Lipjan	1,843	1,954	2,116	2,227
37	Livagje	23	23	23	24
38	Llugagji	108	113	121	125
39	Llugë	8	8	8	8
40	Magure	152	164	168	173
41	Marec	8	9	9	9
42	Medvec	26	28	28	28

8	Breg i Zi	19	19	20	20	21	21	22	23	23
9	Brus	12	13	13	14	14	14	15	15	16
10	Bujan	36	37	38	39	41	42	43	44	46
11	Çallapek	7	7	8	8	8	8	9	9	9
12	Dobrajë e Madhe	98	101	104	107	110	113	117	120	124
13	Dobrajë e Vogël	11	12	12	12	13	13	14	14	14
14	Dobrotin	45	47	48	50	51	53	54	56	57
15	Gadime e Epërme	119	123	127	131	134	139	143	147	151
16	Gadime e Ulët	213	220	226	233	240	247	255	262	270
17	Gllanicë	1	1	1	1	1	1	1	1	1
18	Gllavicë	13	14	14	15	15	16	16	16	17
19	Glllogoc	48	50	51	53	54	56	58	60	61
20	Golensko Vrelo	4	4	4	5	5	5	5	5	5
21	Grackë e Vjetër	35	36	37	38	39	41	42	43	44
22	Grackë e Vogël	41	42	44	45	46	48	49	51	52
23	Gumnasellë	57	58	60	62	64	66	68	70	72
24	Gushtericë e Epërme	14	15	15	16	16	17	17	18	18
25	Gushtericë e Ulët	61	63	64	66	68	70	73	75	77
26	Hallaq i Madh	11	12	12	12	13	13	14	14	14
27	Hallaq i Vogël	36	37	38	39	41	42	43	44	46
28	Janjevë	130	134	138	142	146	150	155	160	164
29	Kleqkë	1	1	1	1	1	1	1	1	1
30	Kojskë	14	15	15	16	16	17	17	18	18
31	Konjuh	109	112	116	119	123	127	130	134	138
32	Kraishtë	50	52	54	55	57	59	60	62	64
33	Krojmirë	42	43	45	46	48	49	50	52	53
34	Leletiq	21	21	22	23	23	24	25	25	26
35	Lepinë	11	12	12	12	13	13	14	14	14
36	Lipjan	2294	2363	2434	2507	2582	2659	2739	2821	2906
37	Livagje	25	25	26	27	28	29	30	30	31
38	Llugagji	129	133	137	141	145	149	154	158	163
39	Llugë	8	8	9	9	9	10	10	10	10
40	Magure	178	184	189	195	201	207	213	219	226
41	Marec	9	10	10	10	10	11	11	11	12
42	Medvec	29	30	31	32	32	33	34	35	37
43	Mirenë	14	15	15	16	16	17	17	18	18
44	Okllap	20	20	21	21	21	22	22	23	23
45	Plitkoviq	1	1	1	1	1	1	1	1	1
46	Pojatë	3	3	3	3	3	4	4	4	4
47	Poturoc	52	53	55	56	58	60	61	63	65
48	Qellopek	7	7	8	8	8	8	8	9	9
49	Qylagë	27	28	28	28	29	30	31	32	33

50	Radevo	4	4	4	5	5	5	5	5	5
51	Resinoc	3	3	3	3	3	4	4	4	4
52	Ribar i Madh	124	127	131	135	139	143	148	152	157
53	Ribar i Vogël	39	40	42	43	44	45	47	48	50
54	Rubofc	33	34	35	36	37	38	39	41	42
55	Rufc i Ri	48	50	51	53	54	56	58	60	61
56	Rufc i Vjetër	22	22	23	24	24	25	26	27	27
57	Rusinoc	28	29	30	30	31	32	33	34	35
58	Shalë	97	100	103	106	109	112	116	119	123
59	Skulanovë	5	5	5	6	6	6	6	6	7
60	Silovi	166	171	176	181	187	192	198	204	210
61	Smallushë	46	48	49	51	52	54	55	57	59
62	Suhodoll	23	23	24	25	26	26	27	28	29
63	Teqe	2	2	2	2	2	2	2	3	3
64	Tërbovc	2	2	2	2	2	2	2	3	3
65	Topliqan	82	85	87	90	93	96	98	101	104
66	Torinë	61	63	64	66	68	70	73	75	77
67	Varigovë	3	3	3	3	3	4	4	4	4
68	Vërshec	52	53	55	56	58	60	61	63	65
69	Vogoqincë	2	2	2	2	2	2	2	3	3
70	Vrellë	87	89	92	95	97	100	103	106	110
71	Vrellë e Goleshit	1	1	1	1	1	0	1	1	1
72	Zllakuqan	11	12	12	12	13	13	14	14	14

Sipas llojit të pronësisë, numri më i madh i bizneseve janë biznese individuale, shoqëri me përgjegjësi të kufizuara, ortakëri e përgjithshme e kështu me radhë.

Tabela 28. Trendet e ndërmarrjeve ekonomike sipas pronësisë

Lloji i biznesit	2018	2019	2020	2021	2022
Biznes individual	3,464	3,573	3,676	3,744	3,799
Degë e shoqërisë së huaj	19	20	23	23	23
Koperativa bujqësore	2	2	2	2	2
Ndërmarrje shoqërore	1	1	1	1	1
Ortakëri e kufizuar	2	2	2	2	2
Ortakëri e përgjithshme	94	94	94	94	94
Shoqëri aksionare	5	5	6	6	6
Shoqëri me përgjegjësi të kufizuar	614	748	884	1,101	1,226
Gjithsej	4,201	4,445	4,688	4,973	5,161

Prognozat tregojnë se për nga pronësia numri i ndërmarrjeve do të vazhdojë të rritet njëjtë edhe deri në vitin 2031, ku bizneset individuale do të kenë përqindjen më të madhe.

Tabela 29. Projektionet e ndërmarrjeve ekonomike sipas pronësisë

Lloji i biznesit	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Biznes individual	3837	3875	3914	3953	3993	4033	4073	4114	4155

Degë e shoqërisë së huaj	24	25	27	28	29	31	32	34	36
Koperativa bujqësore	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Ndërmarrje shoqërore	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Ortakëri e kufizuar	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Ortakëri e përgjithshme	94	94	94	94	94	94	94	94	94
Shoqëri aksionare	6	6	6	6	6	6	6	6	6
Shoqëri me përgjegjësi të kufizuar	1398	1578	1767	1958	2158	2367	2585	2812	3049
Gjithsej	5,364	5,583	5,813	6,044	6,285	6,536	6,795	7,065	7,345

Sfidat

- Infrastruktura (e ujësjellësit dhe kanalizimit në veçanti)
- Qasja në financa
- Burimet njerëzore të pa përgatitura mjaftueshëm për kërkesat e tregut të punës
- Mungesa e infrastrukturës informative për NVM-të
- Nivel jo i kënaqshëm i hulumtimit dhe zhvillimit të bizneseve të vogla dhe të mesme
- Përdorim i pamjaftueshëm i digjitalizimit nga ana e ndërmarrjeve

Nevojat

- Zhvillimi i aftësive të punëkërkuësve përmes rritjes së kapaciteteve menaxheriale dhe të punës
- Krijimi i një ambienti biznesor urban në mënyrë që të tërhiqen sektorët e NVM-vë të krijojnë ndërmarrje në fushën e ekonomisë digjitale, me prodhim të udhëhequr nga teknologjia dhe me industri me karbon të ulët
- Rritja e aftësive konkurruese të NVM-ve në tregun e jashtëm përmes zbatimit të duhur të standardeve
- Orientimi i bizneseve në sektorin e shërbimeve që të ketë më shumë stabilitet ekonomik

1.2.4 ZONAT EKONOMIKE

Baza industriale në Komunën e Lipjanit nuk është edhe aq e zhvilluar. Ekziston një shpërndarje hapësimore e pa barabartë e kapaciteteve ekzistuese në Komunë. Duke e parë trendin e zhvillimeve dhe duke dashur që investitorëve t'u lehtësohen procedurat, Komuna e Lipjanit ka licensuar Zonën Ekonomike në Qylagë, ku investitorët mund të investojnë në mënyrë të shpejtë dhe të sigurtë.

Zhvillimi urban i qytetit të Lipjanit në sipërfaqe prej 87ha, pjesë e Zonës Ekonomike e cila është nën administrimin e Komunës akoma është në proces të implementimit. Kjo zonë është pjesë nga tërësia e Zonës Ekonomike sipas PZHK-së së vitit 2005 që tani është ndarë me procesin e decentralizimit, ku pjesa tjetër i është dhënë nën administrim Komunës së Graçanicës.

Në këtë zonë aktivitetet e tyre i zhvillojnë lloje të ndryshme të bizneseve me veprimtari prodhuese, shërbyese, komerciale, arsimore dhe shëndetësore, si: Kampusi Universitar "UBT", NPQ "Lesna", NTP "Albi", NNP "Alfa i-AB Bajrami", NTP "Adriatik Commerce", NTP "Kalaja", "B-Inxhiniering", "Puntori", Shpk, NNT "Terma", NTP "Blendi", "Pofix", "Janina", "Exlusive", "Emonec cafe", "Loreal", etj.

Meqë zona ekonomike shkakton pengesë të konsiderueshme për shumicën e aktiviteteve në qytet, jo është e vendosur në distancë më të largët nga zhvillimet tjera të rëndësishme. Për këtë qëllim zona industriale propozohet të jetë afër njëjës së autostradës në Veri të Lipjanit dhe afër hekurudhës me mundësi lidhjeje me hekurudhën. Zonat industriale sigurojnë hapësirë për të gjitha veprimet komerciale të pa-lejuara në zonat tjera. Të gjitha llojet e ndërmarrjeve tregtare dhe publike, objektet depo dhe të ngjashme janë të lejuara. Aktualisht në komunën e Lipjanit janë të shpallura 4 zona industriale të cilat janë të shpërndara në pjesë të ndryshme të territorit komunal.

Ndër zonat më të mëdha industriale janë:

- Zona Ekonomike e njohur me status “Park Industrial e cila ka një sipërfaqe prej 56 ha,
- Zona Ekonomike në kuadër të zonës së aeroportit e planifikuar.
- Zona Ekonomike (korridori zhvillimor përgjat rrugës Nacionale M-25) Lipjan-QMI;
- Zona Ekonomike (korridori zhvillimor përgjat rrugës Nacionale M-2).

▪ Zona Ekonomike – Parku Industrial në Qylagë

Komuna e Lipjanit ka Zonën Ekonomike – Parkun Industrial në Qylagë me sipërfaqe të përgjithshme prej 562756 m², e cila është licensuar në vitin 2016. Kjo zonë shtrihet në kilometrin e 10-të nga qendra komunale dhe gjendet afërsisht 7km nga aeroporti. Zona ka pozitë shumë të mirë gjeografike e cila ofron kushton shumë të favorshme për investitorë, për arsye të qasjes së afërt me rrugët magjistrale Prishtinë-Pejë, Prishtinë-Prizren dhe Prishtinë-Ferizaj. Po ashtu ofron mundësi të volitshme edhe në infrastrukturën teknike, rrugë, ujë, kanalizim, dhe shfrytëzim adekuat i transportit hekurudhor.

Zhvillimi i Zonës Ekonomike duhet të përfshijë aktivitete përmes angazhimeve komunale në gjetjen e investitorëve të rinj. Po ashtu, një fokus tjetër i rëndësishëm duhet të jetë përmes zgjerimit të ofrimit të shërbimeve digjitale dhe virtuale. Krijimi i një web-faqeje për Zonën Ekonomike, e cila do të përmbante kryerje online të shërbimeve administrative, trajnime për punëtorë, blerje të biletave të transportit, e shërbime të tjera, do të kontribuonte në shtimin e vetëdijësimit për Zonën dhe tërheqjen e investitorëve potencialë.

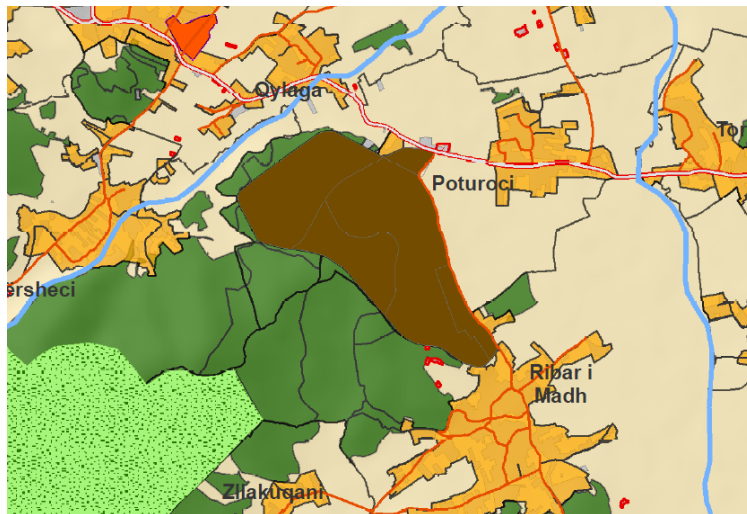

Figura 1. Zona ekonomike Qylagë

Zona ekonomike tek aeroporti është zonë e planifikuar për zhvillim ekonomik me paln zhvillimor komunal dhe hartë zonale, kjo zonë në aspektin strategjik është zonë mjaft e përshtatshme duke u shtrire pran aeroportit nacioanal “Adem Jashari” gjithashtu kjo zonë në aspektin strategjikë është shumë afër hekurudhës si dhe rrugës nacionale N-9 që lidhë Prishtinën me Prizrenin konkretisht me Autostraden “Ibrahim Rugova”. Kjo zonë momentalisht nuk ka ndonjë zhvillim kryesisht shfrytëzohet si tokë bujqësore, në të ardhën duhet të planifikohet infrastruktura e përshtatshme për zhvillim të kësaj zone.

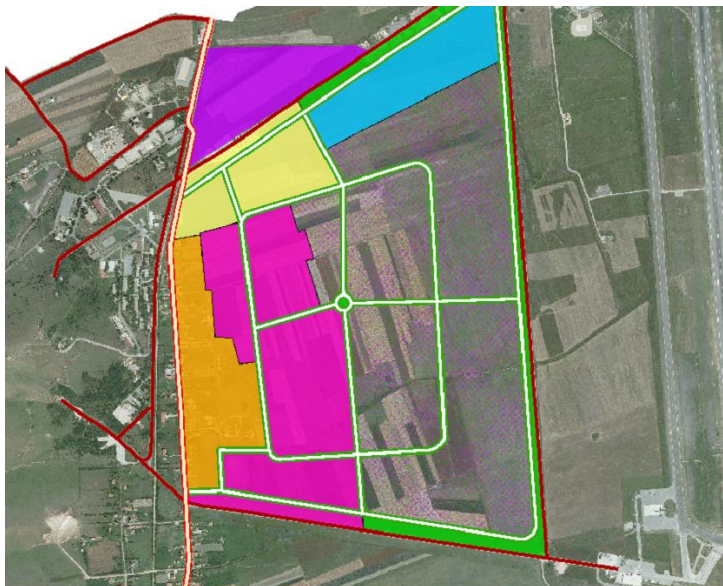

Figura 2. Zona ekonomike Vrellë

Plani Zhvillimor Komunal 2013 -2023 ka planifikuar korridore zhvillim ekonomike zona të përshtatshme për zhvillimin ekonomik të Komunës së Lipjanit.

Zona ekonomike veriore e qytetit konkretisht zona përgjat rrugës Nacionale M-25 në zonën kadastrale Konjuh, në kuadër të cilës zonë veprojnë numër i konsiderueshëm i bizneseve, në bazë të vlerësimeve kjo zonë përmbush kriteret e një zone ekonomike duke pasur parasysh lidhejn e kësaj zone me komunën e Prishtinës duke krijuar një vazdhimësi të një korridori ekonomik.

Gjithashtu ky korridor zhvillimor vazhdon të shtrihet edhe në pjesën qendrore të komunës së Lipjanit dhe ka një shtrirje lineare përgjatë rrugës magjistrale M25 në drejtim të Prizrenit. Kjo zonë ka sipërfaqe 69 ha dhe shtrihet 200m thellësi në të dy kahet e rrugës M25 dhe përqendrohet në dy zona kadastrale, siç janë: ZK Grackë e Vjetër dhe ZK Grackë e Re. Në kuadër të kësaj zone ushtrojnë veprimtari një numër i konsiderueshëm i bizneseve, kryesisht biznese tregtare dhe përpunimit të lehtë, ky korridor për arsye të infrastrukturës së përshtatshme ofron kushte të mira për zhvillim ekonomik.

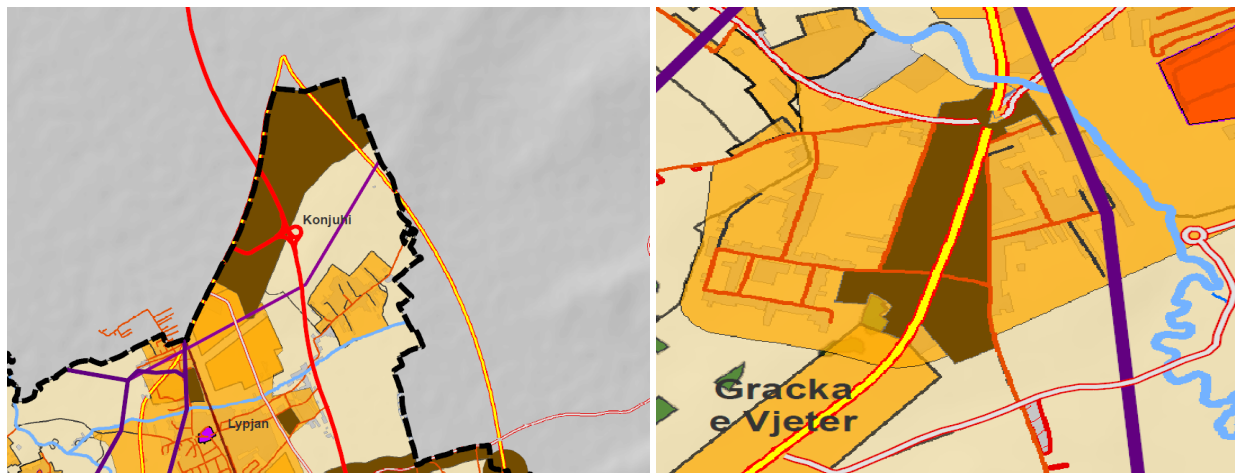

Figura 3. Korridori Zhvillimore N-25

Zona biznesit M2, zonë e planifikuar për zhvillim të veprimtarive ekonomike dhe banimit. Kjo zonë mikse shtrihet pothuajse në pjesën qendrore të komunës së Lipjanit dhe ka një shtrirje lineare në drejtimin veri-jug. Për nga sipërfaqja është një ndër zonat e propozuara ekonomike më të mëdha me sipërfaqe 276 ha dhe shihet në 6 zona kadastrale (Banullë, Gumnasellë, Marevc, Llugaxhi, Gadime e Ulët dhe Babushë i Muhaxhirëve). Kjo zonë shtrihet përgjat

rrugës Magjistrale M2 në një gjatësi lineare prej 7.02 km, ndërsa gjersia e kësaj zone është 200 m nga aksi I rrugës në një anë, që d.m.th 400m e gjer.

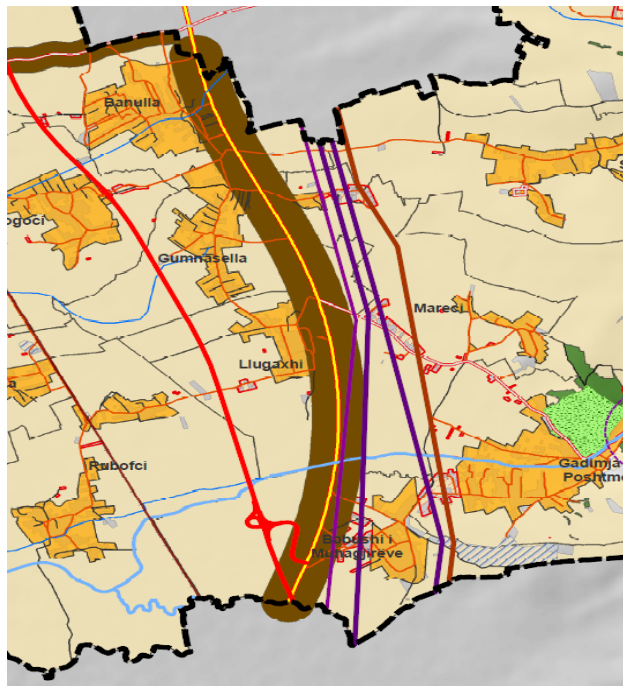

Figura 4. Korridori zhvillimor N-25

1.2.5 REMITENCAT

Remitencat në vitin 2022 në nivel vendi ishin mbi 3 miliardë euro, dhe kjo është 5.5 për qind më shumë se në vitin 2021. Vetëm nga Zvicra në total të hyrat për periudhën janar-shtator janë 570.7 milionë euro, përfshirë këtu shpenzimet e udhëtimeve 267.8 milionë euro, remitencat 171.4 milionë euro dhe investimet e huaja direkte 132.5 milionë euro. Kjo ngritje e madhe e dërgesave nga emigrantët është rezultat i zvogëlimit të të ardhurave të qytetarëve, për shkak të pasojave ekonomike që po ndodhin në nivel global, si kriza ekonomike, ngritja e inflacionit, ngritja e nivelit të papunësisë, zvogëlimi i fuqisë punëtore, etj. Numri i madh i remitencave si dhe frekuenca e tyre janë ndër arsyet e shkallës ekzistuese të papunësisë dhe numrit të ulët të fuqisë punëtore.

Sa i përket ndikimit të pandemisë COVID-19 në remitencat nga diaspora, të dhënat nga Banka Qendrore tregojnë se në vitin 2021 ato ishin 1.153,4 milion euro dhe ishin më të lartat ndonjëherë, që nga viti 2012. Ndërsa në vitin 2020 remitencat ishin 980.0 milionë euro, 173.4 milionë euro më pak se në vitin 2021.

Vlerësimet e komunës janë se sfidat politike dhe paqëndrueshmëria e saj, papunësia e madhe, zhvillimi i ngadalshëm ekonomik po ndikojnë në vazhdimësi që emigrimi të thellohet. Destinacionet kryesore të emigrimit të popullatës janë Gjermania, Zvicra, Anglia dhe shtete të tjera perëndimore.

1.2.6 SEKTORI BANKAR

Sektori bankar është ndër kontribuuesit kryesorë në zhvillimin e përgjithshëm ekonomik të Kosovës. Rreth 75% e kredive të sektorit bankar ndaj ekonomisë vendore janë të drejtuara tek bizneset. Shuma e përgjithshme e kredive të aprovuara nga sektori bankar i Kosovës në vitin 2021 arriti në 3,748.6 milionë euro, përderisa në periudhën e njëjtë të vitit 2020 shuma e kredive vjetore ka qenë 3,246.6 milionë euro. Pra, rritja vjetore e kredive në vitin 2021 është 502 milionë euro, apo 15.4% krahasuar me vitin 2020. Në vitin 2021 kreditë e korporatave financiare arritën shumën prej 2,324.4 milionë euro, ndërsa kreditë e ekonomive familjare kishin shumën prej 1,399.1 milionë euro.

Në Kosovë, në dhjetor të vitit 2022 ishin 200 njësi bankare dhe ato kanë të punësuar gjithsej 3,781 punëtorë. Nuk ka të dhëna të sakta se sa njësi bankare operojnë në Komunën e Lipjanit por në Regionin e Prishtinës, ku përfshihet edhe Komuna e Lipjanit, veprojnë 70 njësi bankare. Bankat komerciale në vazhdimësi i mbështesin bizneset të cilat paraqesin

plane të mira investive në sektorë të ndryshëm të ekonomisë, duke i kushtuar një vëmendje edhe kreditimit të sektorit të prodhimit. Kreditimi bankar për sektorin prodhues në vend në vitin 2018 kishte arritur në 210 milionë euro.

1.2.7 TREGËTIA

Ekonomia në Lipjan si tërësi dhe posaçërisht sektori i NVM-ve dukshëm dominohet nga tregtia (shitja me pakicë) dhe shërbime. Struktura ekonomike në Lipjan është e dominuar me ndarjen e ndërmarrjeve të vogla që kanë më pak se 10 punëtorë, që përbëjnë kufij të vegjël në shitjen e prodhimeve standarde ose shërbime. Vetëm një pjesë e vogël e NVM ofrojnë prodhime të sofistikuara dhe shërbime. Në të shumtën e rasteve NVM-të janë firma familjare që involvojnë investim të vogël të kapitalit.

Në gjithë sektorin e tregtisë zhvillohen 78 aktivitete të ndryshme. Me numrin më të madh janë dyqanet ushqimore dhe të pijeve, mirëmbajtja dhe riparimi i automjeteve, shitja e tekstilit me pakicë, etj. Në Komunën e Lipjanit pothuajse gjysma e tërë këtyre aktiviteteve kanë numër një shifror të ndërmarrjeve, që do të thotë se ndërmarrjet janë më shumë të koncentruara në një numër të caktuar të shërbimeve tregtare.

Tabela 30. Aktivitetet e tregtisë me numrin me të madh të ndërmarrjeve, 2022

Nr.	Aktiviteti i tregtisë	Nr. i ndërmarrjeve
1	Tregtia me pakicë në dyqane jo të specializuara, ku mbizotëron ushqimi, pijet dhe duhani	531
2	Mirëmbajtja dhe riparimi i automjeteve	182
3	Tregtia me pakicë e tekstileve në dyqane të specializuara	117
4	Tregtia me pakicë e artikujve elektronikë, ngjyrave dhe xhamit, në dyqane të specializuara	81
5	Tregtia me pakicë e mallrave të tjera të reja, në dyqane të specializuara	72
6	Tregtia me pakicë e pjesëve dhe aksesorëve të automjeteve	64
7	Tregti tjetër me pakicë në dyqane jo të specializuara	61
8	Tregtia me shumicë e drurit, materialeve të ndërtimit dhe pajisjeve hidrosanitare	60
9	Tregtia e veturave dhe automjeteve me fuqi motorike të vogël	47
10	Tregtia me pakicë e pajisjeve elektroshtëpiake në dyqane të specializuara	45

Në aspektin e tregtisë së jashtme, ndërmarrjet e Komunës së Lipjanit eksportojnë produktet e tyre në vendet e BE-së dhe CEFTA-së që përfshijnë produktet bazë të metaleve, pijeve, prodhimit të letrës dhe produkteve të saj, produkte të gomës dhe plastikës, produktet nga përpunimi i drurit etj. Megjithatë, tregtia e brendshme është më e përhapur se sa tregtia e jashtme.

Eksportuesit përballen me disa sfida të cilat pengojnë zhvillimin normal të tregtisë dhe rritjen më të shpejtë e cila do të mund të ndodhte në rast se këto pengesa nuk do të ekzistonin. Sfidat përfshijnë:

- Barrierat jotarifore që përfshijnë kërkesat e tepërta për dokumentacion dhe kontrolle të tepërta në kufij
- Pengesat institucionale siç janë përgaditja e dokumenteve dhe pagesa shtesë për eksport
- Informaliteti
- Kufizimet nga vizat
- Mungesa e llojllojshmërisë së produkteve të prodhuara
- Progres i kufizuar në cilësinë dhe inovacion të produkteve

Prandaj për rritjen e tregtisë së brendshme lokale dhe rritjen e eksportit është e nevojshme zvogëlimi sa më i madh i mundshëm i këtyre barrierave dhe eliminimi i tyre. Kjo të bëhet përmes krijimit të politikave tregtare që zvogëlojnë minimalisht procedurat administrative, kontrollet e tepërta të produkteve që mund të konsiderohen të panevojshme, heqja e pagesave shtesë që ekzistojnë për produktet për eksportit. Krijimi i favorshëm i një politike monetare dhe fiskale

do të stimulonte bizneset prodhuese të rrisnin inovacionin dhe llojlojshmërinë e produkteve të tyre. Këto politika përfshijnë përmirësimin e mundësive kreditore dhe heqjen e obligimeve fiskale komunale.

1.2.8 INDUSTRIJA

Komuna e Lipjanit ka një histori të pasur të industrisë dhe sektorit biznesor, sidomos sektorit të prodhimtarisë. Pas viteve të 70-ta një numër i konsiderueshëm i ndërmarrjeve shoqërore kanë qenë aktive, si nxjerrja dhe përpunimi i magnezit, prodhimi i letrës dhe produkteve të saj, përpunimi i metaleve të ngjyrosura, etj. Kanë ekzistuar kooperativa të shumta bujqësore, si dhe miniera e thëngjillit në Babush dhe Feronikeli. Ndërmarrje të mëdha veçohen nxjerrja dhe përpunimi i Magnezitit në Golesh, Fabrika e letres dhe kartuçit dhe e ambalazhit, përpunimi i metaleve të ngjyrosura “Metalac” në Janjevë, Kooperativa Bujqësore me njësitë e saj, Miniera e thëngjillit Babush, ferma e pulave dhe peshkataria, mbushtorja e Coca-Colës, seperacioni i gurthyesit në Gadime, Feronikeli, Termoventi etj. Të gjitha këto kanë dhënë kontribut domethënës në zhvillimin ekonomik të Komunës.

Pas viteve 2000, me privatizimin e shumicës prej ndërmarrjeve nuk është vazhduar veprimtaria e tyre dhe si rrjedhojë sektori i bizneseve ka marrë kahje tjetër, duke u orientuar në tregti, ndërtim dhe bujqësi, përderisa edhe industria përpunuese vazhdon të zgjerohet. Ky ndryshim i ndërrimit të industrive ka pasur ndikim në rritjen e papunësisë, në uljen e nivelit të zhvillimit ekonomik, dhe të mirëqenies së qytetarëve në përgjithësi.

Strukturat udhëheqëse komunale u angazhuan në kuadër të kompetencave të veta rreth stimulimit të bizneseve që të krijojnë ndërmarrje të reja private duke i favorizuar e në disa raste duke ju dhuruar edhe token në shfrytëzim për krijimin e kapaciteteve të reja prodhuese përpunuese dhe shërbyese, me qëllim të vetëm që të stimulojnë zhvillimin ekonomik, zbutjen e papunësisë, krijimin e një jete më të mirë për qytetarët e komunës.

Aktualisht në Komunën e Lipjanit zhvillohen veprimtari të ndryshme të prodhimtarisë në industrinë ushqimore, prodhimi i letrës, përpunimin e metalit, drurit, në fushën e energjisë së ripërtëritshme, etj. Ndër fabrikat më të mëdha janë fabrikat e letrave dhe paketave, tekstilit, fabrika e rrjetave metalike, ajo e Coca-Colës, e sheqerit, mishit, kërpudhave, fabrika për përpunimin e drurit, fabrika për prodhimin e materialeve të ndërtimtarisë, etj.

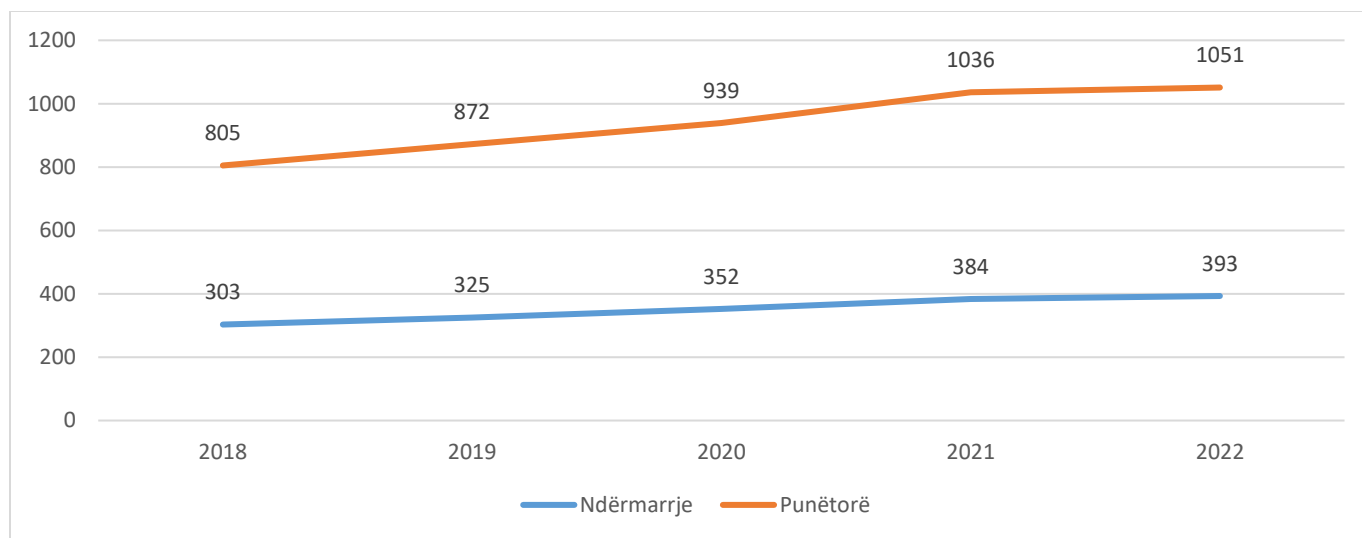
Numri i ndërmarrjeve prodhuese është më i lartë se ai i ndërmarrjeve përpunuese. Në vitin 2022 janë krijuar 13 ndërmarrje prodhuese të veprimtarive të ndryshme të cilat kanë punësuar 27 punëtorë, dhe nuk është krijuar asnjë ndërmarrje përpunuese.

Tabela 31. Trendet e ndërmarrjeve prodhuese dhe përpunuese dhe numri i punëtorëve¹⁰

	2018		2019		2020		2021		2022	
	Ndërmarrje	Punëtorë	Ndërmarrje	Punëtorë	Ndërmarrje	Punëtorë	Ndërmarrje	Punëtorë	Ndërmarrje	Punëtorë
Prodhim	70	171	74	175	80	186	83	195	83	195
Përpunim	233	634	251	697	272	753	301	841	310	856
Gjithsej	303	805	325	872	352	939	384	1036	393	1051

Nga viti 2018 deri në vitin 2022 numri i ndërmarrjeve prodhuese dhe përpunuese është rritur për 30.9%, ndërsa numri i punëtorëve për 29.7%.

¹⁰ ARBK

Grafikoni 10. Trendet e ndërmarrjeve prodhuese dhe përpunuese dhe numri i punëtorëve

Gjatë 5 viteve të fundit trendi i punësimit në sektorin e industrisë me të gjitha aktivitetet e saj kishte rritje mesatarisht prej 4.8%.

Tabela 32. Trendet e fuqisë punëtore në sektorin e industrisë

	2018	2019	2020	2021	2022
Total	979	1056	1130	1229	1259

Projeksionet për periudhën e ardhshme 8 vjeçare presin rritje prej 5% të fuqisë punëtore në sektorin e industrisë.

Tabela 33. Projeksionet e fuqisë punëtore në sektorin e industrisë

	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Total	1322	1388	1457	1530	1607	1687	1772	1860	1953

Industria e përpunimit të metaleve - Në komunën e Lipjanit veprojnë disa njësi të vogla punuese për prodhimin e konstruktiveve metalike (dyer, dritare, tavolina, karrige edhe konstruksione kulmi e ndërtimi) kombinim i llamarinës dhe hekurit në sektorin privat, pastaj fabrika Termovent në Lipjan, Metallaci në Janjevë, etj.

Zhvillimi i mëtejshëm i kësaj dege industriale do të bëhet me zgjerimin e kapaciteteve tashme të ndërtuara por edhe me ndërtimin e atyre të reja në pajtim me mundësitë dhe nevojat e tregut.

Kjo industri në të ardhmen mundë të zë një vend të rëndësishëm në zhvillimin industrial të kësaj komune, meqë industria e përpunimit të metaleve ka asortiman mjaft të gjerë të prodhimit, kurse teknologjia e re krijon mundësi mjaft të gjera të aplikimit të këtyre prodhimeve, pothuajse në të gjitha degët industriale.

Industria e përpunimit të drurit - Në komunën e Lipjanit veprojnë disa njësi të vogla punuese për prodhimin e produkteve të drurit: dyer, dritare, tavolina, karrige, por edhe konstruksione prej druri me të gjitha elementet konstruktive.

Zhvillimi i mëtejshëm i kësaj dege industriale do të bëhet me zgjerimin e kapaciteteve tashme të ndërtuara por edhe me ndërtimin e atyre të reja në pajtim me mundësitë dhe nevojat e tregut.

Kjo industri në të ardhmen mundë të zë një vend të rëndësishëm në zhvillimin industrial të kësaj komune, meqë industria e përpunimit të drurit ka asortiman mjaft të gjerë të prodhimit, kurse teknologjia e re krijon mundësi mjaft të gjera të aplikimit të këtyre prodhimeve, pothuajse në të gjitha degët industriale.

Industria e përpunimit të plastikës - Në komunën e Lipjanit veprojnë disa njësi të vogla punuese për prodhimin e produkteve të plastikës kryesisht : dyer, dritare ndërsa vlenë të veqohet fabrika e plastikës në Janjevë e cila ka një seri bukur të madhe prodhimi me përdorim të gjerë.

Zhvillimi i mëtejshëm i kësaj dege industriale do të bëhet me zgjerimin e kapaciteteve tashme të ndërtuara por edhe me ndërtimin e atyre të reja në pajtim me mundësitë dhe nevojat e tregut.

Kjo industri në të ardhmen mundë të zë një vend të rëndësishëm në zhvillimin industrial të kësaj komune, meqë industria e përpunimit të plastikës ka asortiman mjaft të gjerë të prodhimit, kurse teknologjia e re krijon mundësi mjaft të gjera të aplikimit të këtyre prodhimeve, pothuajse në të gjitha degët industriale.

Industria e material-ndërtimit. - Në komunën e Lipjanit edhe se deri tani përpos në disa njësi që prodhohet zhavori nuk kemi zhvillime tjera. Në perspektivë mund të pritët një shtim i konsiderueshëm i llojit dhe i volumit të prodhimit në industrinë e materialit ndërtimor. Në teritorin e komunës ka rezerva të konsiderueshme të dunitëve të cilat janë shum cilësore dhe mundësojnë perspektivë reale të zhvillimit të industrisë ndërtimore.

Aktualisht kjo industri është e zhvilluar kryesisht në zonën kadastrale të Konjuh, ku kompani Po-Phix ka një asortiman të larmishëm të prodhimit të materialit ndërtimorë i përdorur si izolatorë dhe të tjera. Në të ardhëm parashihet zhvillimi i kësaj industrie edhe në Magure, Medvec, Sllovi, Gadime dhe Konjuh përshkak të rezervave të konsiderueshme të lëndës së parë siq janë: rezervat e dunitëve, rrës kuarcite, argjilës, etj dhe përshkak të pozitës së favorshme për të zhvilluar këtë lloj industrie.

Kjo do të realizohet me anë të shtimit të prodhimit në kapacitetet ekzistuese, si dhe me ndërtimin e kapaciteteve të reja, kur për këtë gjë krijohen kushtet përkatëse. Kushtet natyrore për një zhvillim me dinamik të kësaj industrie ekzistojnë.

Duhet bëhet zgjedhja e prodhimit e duke pasur parasysh veprimtarinë intensive të ndërtimit dhe kërkesën e përhershme, plasmani edhe për një kohë të gjatë nuk duhet te jete faktor kufizues ne zhvillimin e kësaj dege industriale.

Sfidat me të cilat përballët Komuna e Lipjanit në sektorin e industrisë kryesisht janë:

- Struktura industriale e pa definuar
- Infrastruktura e dobët e afarizmit afarizmin për shkak të kufizimit të faktorëve kryesorë që drejtojnë zhvillimin industrial
- Qasje e kufizuar në financa që mbështet bizneset
- Logjistikë e dobët dhe infrastrukturë e dobët energjetike
- Zhvillimi kufizuar i burimeve njerëzore dhe mungesë e punëtorëve të aftë
- Mungesa e një kornize të caktuar industriale nga ana e politikës institucionale

Nevojat

- Krijimi i qasjes më të lehtë në financa përmes reformimit të vazhdueshëm të sektorin financiar për të mbështetur në mënyrë më efektive zhvillimin industrial, veçanërisht NVM -të.
- Zhvillimi dhe funksionalizimi i zonave Ekonomiku (Qylagë, Vrellë Goleshit).
- Zhvillimi i korridoreve ekonomik (korridori N-25 në drejtim të Prishtinës, dhe N-2 drejtim të Ferizajt).
- Eksplorimi i potencialeve të zhvillimit të infrastrukturës për përdorim industrial
- Forcimi i koordinimit ndër-ministror përmes krijimit të një organi të pavarur që ndërton dhe mirëmban infrastrukturën për zhvillim më të lehtë industrial.
- Lehtësimi i procedurave administrative të cilat kërkojnë shumë kohë
- Përmirësimi i ambientit biznesor për investime të huaja direkte (IHD)
- Zhvillimi i burimeve njerëzore të përgatitura përmes rritjes së buxhetit që është i dedikuar për trajnimin e tyre
- Krijimi i një baze të fortë për lehtësimin e kërkimit dhe zhvillimit dhe inovacionit
- Marrja e hapave për zgjerimin e tregut në lehtësimin e integritet të ekonomisë së Komunës së Lipjanit në tregjet globale.
- Zhvillimi i zonave turistike si potencial për zhvillim ekonomik;
- Promovimi dhe zhvillimi i agro-turizmit në zonat si: Vërbicë, Hanroc, Krojmir, Kleqkë, Divjakë, Gadime e Epërme, Zllakuqan, Kraishtë.

Struktura industriale e Komunës nuk është e larmishme. Siç u përmend më lart, industria e tanishme e është shumë e përqendruar në sektorë të kufizuar si bujqësia dhe disa industri prodhuese që kërkojnë fuqi punëtore. Ato janë të angazhuara në aktivitete që krijojnë vlerë të ulët të punës, siç është industria e tekstilit. Shumë pak është investuar në sektorin e prodhimit, pjesërisht për shkak të importit dhe gjithashtu për shkak të mungesës së përgjithshme të një klime të favorshme për investime. Si pasojë, Komuna tregon një varësi të konsiderueshme të importit në shumë materiale dhe pjesë industriale. Komuna duhet të prodhojë mallra me vlerë më të lartë në mënyrë që përfundimisht të arrijë diversifikimin industrial në sektorin e prodhimit, i cili duhet të stimulojë rritjen ekonomike afatgjatë.

1.2.9 RESURSET TURISTIKE

Komuna e Lipjanit është ndër komunat me turizmin kulturor dhe natyror më të pasur në vend, të cilat njëherit paraqesin edhe potencialin kryesor të zhvillimit ekonomik të komunës. Rrjedhimisht, ky sektor është ndër prioritetet kryesore të komunës për hartimin e politikave zhvillimore. Ekonomia e vizitorëve luan një rol të rëndësishëm në GDP-në e komunës, dhe kur menaxhohet mirë, rritja e numrit të vizitorëve mund të rris ndjeshëm mundësinë për investime dhe rritjen mirëqenies së qytetarëve. Turizmi i brendshëm kulturor dhe natyror është ndër përparësitë më të mëdha të komunës, së bashku me resurset nëntokësore.

Komuna e Lipjanit karakterizohet me një sërë kapacitetesh të veçanta turistike të cilat frekuentohen si për aspektin edukativ, po ashtu edhe për kulturë dhe rekreacion. Ndër veçoritë më karakteristike turistike natyrore janë: Shpella e Mermertë e Gadimes, Parku nacional “Blinaja”, Lumi Sitnica, bukuritë e peisazheve Shalë-Kleqkë dhe vargmalet e Zhegovcit.

Gjithashtu Komuna e Lipjanit në aspektin kulturor është shumë e pasur me asete kulturore me vlerë të lartë. Fshati Janjevë është një vendbanim shumë i vjetër me kultura të ndryshme dhe infrastrukturë dhe potencial të madh turistik.

Vlerësimi në aspektin e shfrytëzimit dhe zhvillimit të këtyre zonave, vërehet një menaxhim i dobët në aspektin e ofrimit të infrastrukturës, mungesë e zhvillimit të aktiviteteve në këto zona.

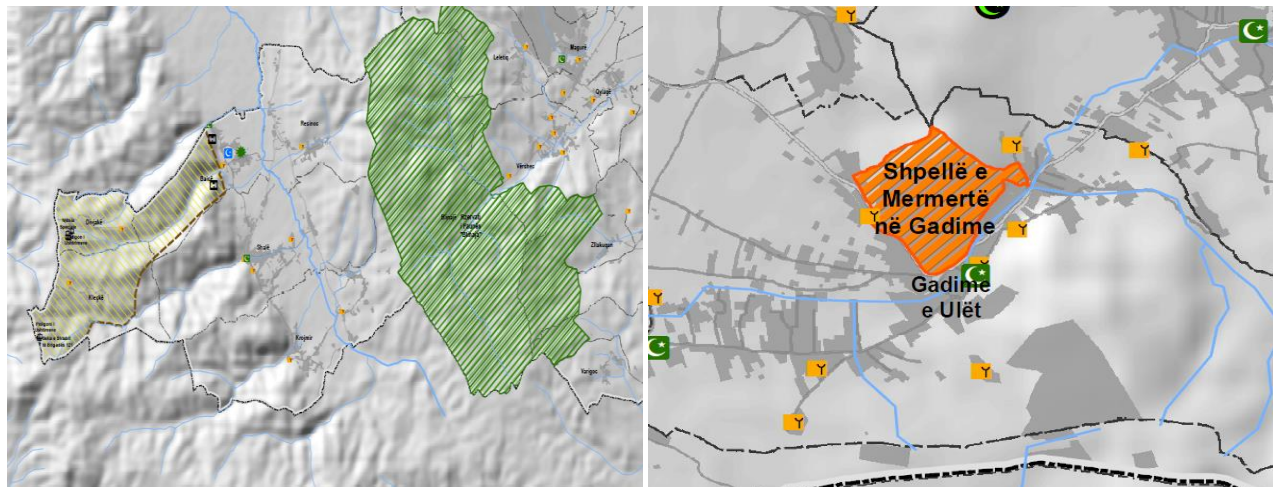

Figura 5. Potencialet turistike

Turizmi natyror: - Zona malore e komunës shquhen me potencial të madh. Në këto zona parashikohet të zhvillohet infrastruktura dhe përmbajtjet për sporte malore si shtigje të ecjes dhe shëtitje, vrapime dhe çiklizmi malor, kalërim. Këto aktivitete të rekreacionit planifikohen së bashku me shërbimet e akomodimit privat nëpër fshatra duke ofruar me qira shtëpitë në fermat të cilat mund të sjellin të ardhura shtesë për fermerët. Po ashtu dhe planifikohen disa vikend zona në Janjevë, Brusë, Akllap, Hanrofc, Shisharë, Gadime, Plitkoviq, Ribarë i Madhë, Kraishtë, Vërshevc, Krojmirë, Shalë, Kleçkë, etj.

Monumentet e trashëgimisë natyrore dhe kulturore paraqesin pikat e atraksioneve turistike.

Gadimja si qendër e kosovare e monumentit natyror paraqet një atraksion të veçantë kombëtar dhe ndërkombëtar. Mundësitë e mira të zhvillimit të zonës në tërësi kombinohen me turizmin malor, kulturor, me turizmin e gjuetisë në malet e Zhegovcit si dhe atraksionet tjera që dalin nga ndërtimi i liqenit të Gadimes. Resurset të pasura natyrore janë uji, uji termal dhe termo mineral, pyjet, biodiversiteti, etj. **Trashëgimi e pasur kulturore** me rëndësi të madhe në nivel kombëtar janë Janjeva, Kleçka, Shala, Gadimja, Lipjani etj.

Trashëgimi arkeologjike gjinden në Gadime dhe Bainscë, pastaj **trashëgimi arkitektuale** në Janjevë, Kleçkë, Gadime, etj.

Komuna e Lipjanit posedon **Trashëgimi shpirtërore** shumë të pasur, e cila përfshinë format e shprehjes kulturore të traditave ose të zakoneve popullore, të gjuhës, festave, riteve, valles, muzikës, këngës dhe shprehjes artistike.

Trashëgimia e pasur natyrore (peizazhe, monumente të natyrës, trungje të vjetra, monumente gjeomorfologjike etj), Fenomene gjeomorfologjike në Gadime, si Shpella e Mermertë në Gadime, Epigjenia e lumit Gadime, etj. Pastaj, trungje të vjetra, Kapacitetet për turizëm rinor dhe kongresial, Në Janjevë arkitektura e vjetër e cila është duke u rikonstruuar, është një mundësi ideale e zhvillimit të turizmit rural, pastaj mbajtja e orëve letrare “Shtjefën Gjeqovi” si dhe monumente dhe objekte tjera e bëjnë Janjevën një lokalitet të shkëlqyeshëm turistik.

Resurset njerëzore vetëm sa e zgjerojnë ofertën turistike. Prandaj në të ardhmen duhet parashihet rrjeti i pikave atraktive turistike të lidhura mirë në mes veti.

Turizmi rural - është i lidhur me zhvillimin e bujqësisë dhe blegtorisë. Në zonat e lartpërmendura kemi edhe fermerë të cilët mund të ofrojnë shërbime të akomodimit duke dhënë me qira dhoma ose shtëpi të vogla për ata që dëshirojnë të shfrytëzojnë shërbimet cilësore të bujqësisë dhe blegtorisë, natyrës dhe gjahut.

Turizmi agrar – dallon në masë të vogël nga turizmi rural në atë mënyrë turizmi agrar është i fokusuar në zonat me perimkulturë të zhvilluar dhe peisazhe që mund të krijohen nga kjo kulturë bujqësore. Mundësi e mirë e këtij turizmi mund të bëhet në Banullë, Konjuh, etj.

1.2.10 BUJQËSIA

Komuna e Lipjanit karakterizohet si vend bujqësor dhe bujqësia është dege e rëndësishme e ekonomisë në nivel komunal.

Ekonomi familjare bujqësore është një familje ose komunitet i njerëzve, ku anëtarët e saj janë të angazhuar në prodhimtari bujqësore si aktivitet të tyre kryesor ose dytësor, që kanë një menaxhim të vetëm, duke përdorur mjetet e përbashkëta të prodhimit, të tilla si: tokën, makinat, ndërtesat, etj. Ekonomia Familjare Bujqësore mund të prodhojë produkte bujqësore për shitje, për konsum vetanak ose për të dyja.

Komuna e Lipjanit karakterizohet si vend bujqësor dhe prandaj është degë shumë me rëndësi e ekonomisë në nivel komunal. Me sipërfaqe të përgjithshme të territorit komunal prej 33,847.75 ha, sipërfaqja e tokës bujqësore është 15,138.91 ha, apo më saktësisht 44.28% e tërë sipërfaqes së territorit të Komunës. Bazuar në sipërfaqen totale për shfrytëzim të Tokës si tokë bujqësore vërejmë që Lipjani si komunë është mjaft e pasur me sipërfaqe për Tokë bujqësore dhe gjithashtu një meritë të veçantë ka edhe forma kompakte e vendbanimeve në zona rurale me një shtrirje shumë të vogël në toka bujqësore.

Komuna e Lipjanit ka 10,304 ha sipërfaqe e shfrytëzuar e tokës bujqësore, ndërsa rreth 5,000 ha janë sipërfaqe të mbuluar për kullosa.

Kompanitë bujqësore që operojnë në Komunën e Lipjanit janë kryesisht pronësi individuale, pa ndonjë strukturë të përcaktuar e të qartë organizative. Arsyet kryesore pse janë krijuar këto biznese janë tradita familjare, mungesa e punësimit, dhe identifikimi i mundësive për fitim.

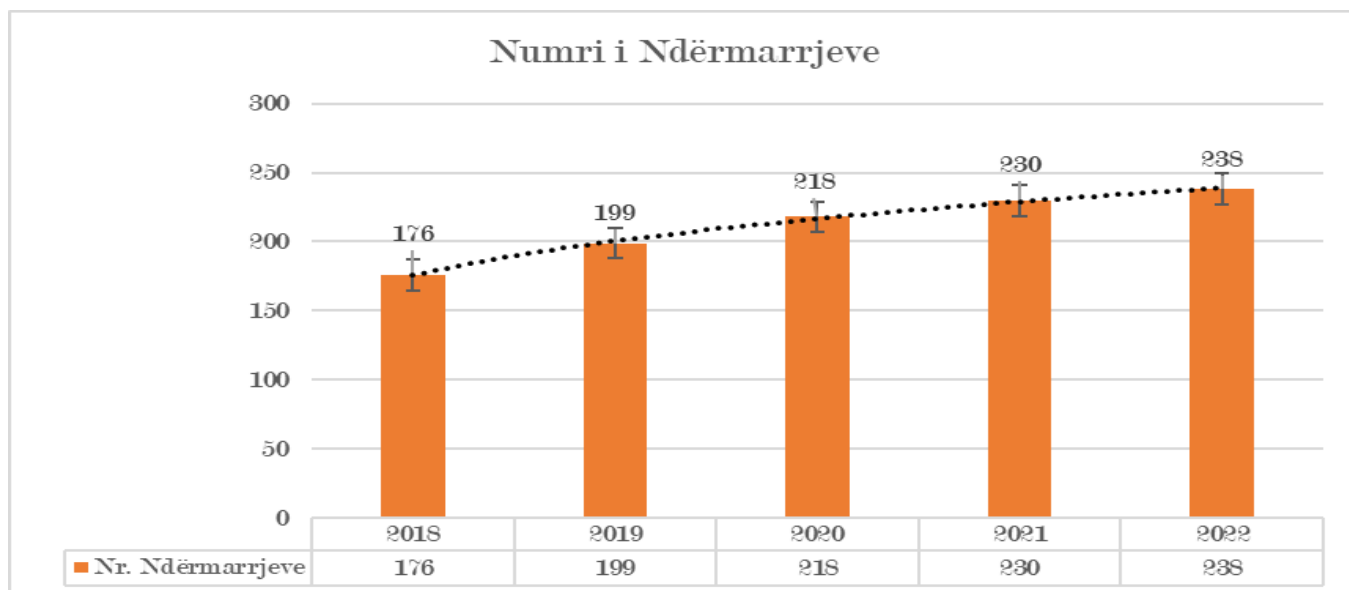
Shumica e prodhuesve bujqësorë janë ekonomi bujqësore familjare, dhe vetëm një numër i vogël janë ndërmarrje bujqësore. Pjesa më e madhe e tokës bujqësore është në pronësi private dhe përdoret nga familjet për bujqësi ekzistenciale.

Bujqësia është degë e rëndësishme e ekonomisë së komunës së Lipjanit, vërehet një rënie e interesimit për tu angazhuar në këtë veprimtari, përkundër kushteve të favorshme natyrore dhe traditës. Shumica e prodhuesve janë ekonomi bujqësore familjare, dhe vetëm një numër i vogël i prodhuesve janë të organizuar në ndërmarrje bujqësore.

Përkundër potencialit, sektori i bujqësisë përballët me sfida dhe pengesa zhvillimore, një pjesë e të cilave janë potencuar në vazhdim. Barrierat mund të grupohen në produktivitetin e ulët, çmimet e ulëta dhe kosto të larta. Trendi i humbjes së tokës bujqësore, madhësia e kufizuar e parcelave të tokës se punueshme, papunësia e lartë, zhvillimi i pabarabartë ekonomik, si dhe mungesa e shkathtësive profesionale në shfrytëzimin e makinerisë dhe teknologjisë bujqësore paraqet një pengesë kryesore në zhvillimin e bujqësisë. Gjithashtu, edhe blegtoria ballafaqohet me kufizime zhvillimore për tu përballur me kushtet dhe konkurrencën e tregut, për shkak të ekzistimit të fermave të vogla. Me madhësinë e fermës ndërlidhet shumë edhe mundësia e shfrytëzimit të teknologjive të reja, implementimi i teknikave dhe të arriturave të reja shkencore, faktorë që ndikojnë drejtpërdrejtë në zvogëlimin e koston dhe në shtimin e prodhimit bujqësor.

Ashtu si është potencuar me lartë bujqësia është e orientuar në ekonomi të vogla familjare, është një numër i vogël i ndërmarrjeve që ushtrojnë veprimtari bujqësore me rreth 238.

Në Komunën e Lipjani sipas regjistrit të ndërmarrjeve bujqësore të ARBKS kemi rreth 238 ndërmarrje bujqësore dhe 438 ferma familjare, por nëse ndalemi të statistikave të vitit 2014, komuna kishte 9,497 ekonomi familjare apo 6,412 ekonomi bujqësore.

Grafikoni 11. Numri i ndërmarrjeve bujqësore në komunën e Lipjanit

Tabela 34. Projektionet e numrit të ndërmarrjeve bujqësore

	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Ndërmarrje	260	284	311	340	372	407	445	487	533

Sipas burimeve të njëjta për vitin 2014, deri në atë vit të punësuar të rregullt në ekonominë shtëpiake bujqësore dhe bizneset individuale ishin 14,338 punëtorë, të kategorizuar në disa kategori, punëtorë sezonal ishin 1,175 punëtorë.

Tabela 35. Numri i të punësuarve në sektorin e bujqësisë (ASK 2014)

	Numri i të punësuarve
Fuqia punëtore - Gjithsej	14,338
Bartësit	6,211
Anëtarët e familjes së bartësit	6,748
Të punësuarit e rregullt në ekonominë familjare bujqësore dhe bizneset individuale	141
Të punësuarit e rregullt në subjektet juridike bujqësore	57
Fuqia punëtore jofamiljare, që nuk punon rregullisht (punëtorët sezonalë)	1,175
Fuqia punëtore, që nuk është e punësuar drejtpërdrejt nga ekonomia bujqësore (punëtorë të kontraktuar)	6

Potenciali bujqësor akoma nuk shfrytëzohet sa duhet. Kjo për arsye të mungesës së politikave të duhura dhe mungesës së angazhimit në masë të duhur. Ndër të tjera, pasojë është edhe buxheti i kufizuar i ndarë për këtë sektor, qoftë në formë të subvencioneve, investimeve, trajnimeve, apo në mënyra të tjera. Shkaqet e rendimenteve të ulëta të bimëve janë: mos aplikimi në masë të duhur i masave bashkëkohore agroteknike, mosnjohja e duhur e teknologjisë së proceseve të prodhimit, përdorimi në përmasa jo të mjaftueshme i farës me potenciale të larta gjenetike, përdorimi jo i mjaftueshëm i mjeteve teknike bashkëkohore si dhe tokat e parregulluara bujqësore.

Me analizimin e faktorëve që ndikojnë në zhvillimin më të shpejtuar të prodhimit bujqësor, është konstatuar se një ndër faktorët me rëndësi limituese është toka e pa rregulluar, të cilën e karakterizojnë ngastrat e vogla dhe të shpërndara të ekonomisë në sektorin individual. Kjo gjendje e tokës nuk mundëson aplikimin e masave bashkëkohore agroteknike në masë të duhur si dhe përdorimin e makinave dhe stabilimenteve tjera në procesin e prodhimit në formë racionale.

Humbja e tokës bujqësore: Sfida më e madhe si në nivelin nacional dhe atë lokal është mbrojtja e tokës bujqësore nga humbja apo ndryshimi i destinimit, duke ditur se zhvillimet më të madha kanë ndodhur dhe po ndodhin përkatësisht në tokat më të mira bujqësore. Sipas analizave të bëra në komunën e Lipjanit çdo vite humbet tokë bujqësore e kualitetit të

lartë përkatësisht klasa 1-4 si pasojë e zhvillimeve hapësinore si: objekte banimi, objekte komerciale/afariste, infrastrukturës rrugore dhe si rezultat i saj niveli nacional ka hartuar ligje në aspektin e mbrojtjes së tokës bujqësore ku komunat obligon që me dokumente hapësinor të definojë dhe planifikoj tokën bujqësore.

Sipërfaqja e mbetur prej 15,138.91 ha tokë bujqësore është e ndarë në parcela me sipërfaqe jashtëzakonisht të vogla, të cilat gjenden pothuajse të tërta në pronësi private. Vlerësohet se rreth 36 ha tokë bujqësore humben me ndërrim të destinimit respektivisht me ndërtime. Gjithashtu, tokat pjellore përgjatë lumenjve i nënshtrohen konkurrencës së zgjerimit të vendbanimeve dhe industrisë. Në të njëjtën kohë është prezentë edhe dukuria e shpyllëzimit, për shkak të prerjes së pakontrolluar të pyjeve.

Nga analizat hapësinore presioni më i madh i humbjes së tokës bujqësore apo vendbanimet që kanë presionin në vazhdimësi me vite të tëra janë: Grackë e Vjetër, Hallaqë i Vogël, Rufv i Vjetër, Banullë, Glllogoc, Gumnasellë, Gadime e Eperme dhe Poshtme, Llugaxhi etj, në këto vendbanime duhet të merren masa më rigorozë në aspektin e parandalimit apo ruajtjes së tokës bujqësore.

Figura 6. Demtimi i tokës bujqësore nga ndërtimet

Duke pasur parasysh humbjen e tokës bujqësore kryesisht tokat kualitative klasës I-IV atëherë propozohet që në disa zona do të bëhet edhe rritja apo hapja e tokave të reja për shfrytëzim bujqësor (hapja e sipërfaqeve të tokës që janë të mbuluara me shkurre, shpyllëzimi i sipërfaqeve me pyje të ulëta, rrafshinat dhe bregoret e mundshme) Intensifikimi i zhvillimit të bujqësisë, krahas investimeve kërkon edhe zoonimin e sipërfaqeve bujqësore i cili është bërë me këtë planë (ruajtja e tokës bujqësore dhe reduktimi i shndërrimit të saj për destinime tjera e sidomos për ndërtim është trajtuar gjatë fazave të më hershme dhe janë planifikuar kufijtë ndërtimor të vendbanimeve, sipërfaqet të cilat nuk gjenden brenda kufijve ndërtimor apo kufijve që përcaktojnë ndonjë zhvillim të mundshëm jo bujqësor do të konsiderohet si tokë bujqësore dhe do të ruhet e zhvillohet si e tillë).

Për ruajtje të drejtë të tokës bujqësore propozohet që disa zona me tokë kualitative të zhvillohet komasacioni bujqësor në menyrë që të aplikohet shfrytëzim racional të tokave bujqësore. Zona të përshtatshme për aplikim të komasacionit bujqësor janë: Topliçan, Babush i Muhaxherve, Gumnasellë, Hallaq i Madh, Ribar i Vogël, Kraishtë.

Fragmentimi i tokës bujqësore: Fragmentimi si proces në komunën e Lipjanit është i theksuar dhe si rezultat i saj sjell probleme të mëdha në ruajtjen menaxhimin dhe shfrytëzimin e tokës bujqësore në formë racionale.

Fragmentimi i tokës dëshmon të jetë pengesa kryesore kur bëhet fjalë për përdorimin e tokës përkundrejt politikave për zhvillim bujqësor në vend. Më pas, ekziston një sektor i polarizuar bujqësor me disa prona të mëdha dhe një sektor të madh të pronave të vogla. Struktura e shpërndarjes së madhësisë ilustron me rreth 80% të numrit të fermave që janë më pak se 4 ha dhe të fragmentuara. Vetëm 0,6% e fermave janë më shumë se 10 ha. Për këtë mund të shtohet se procesi i nënndarjes në trashëgimi po vazhdon. Madhësia mesatare e një ferme për një ekonomi familjare është 2-3 ha tokë bujqësore e punueshme, zakonisht e fragmentuar në 6- 8 parcela kadastrale. Madhësia mesatare e parcelës kadastrale është 0.30 ha.

Si rezultat i zhvillimeve në aspektin e fragmentimit ministra e bujqësisë dhe zhvillimit rural ka hartuar ligjin për mbrojtjen e tokave bujqësore ku në kuadër të këtij ligji ka parashtruar masat që duhen të aplikohen në këtë aspekt.

Masat kundër fragmentuese janë:

- toka e punueshme bujqësore, sipërfaqja e se cilës është ≤ 0.50 ha, nuk mund të fragmentohet në parcela;
- toka e punueshme bujqësore e konsoliduar, sipërfaqja e së cilës është ≤ 1.00 ha, nuk mund të fragmentohet në parcela.

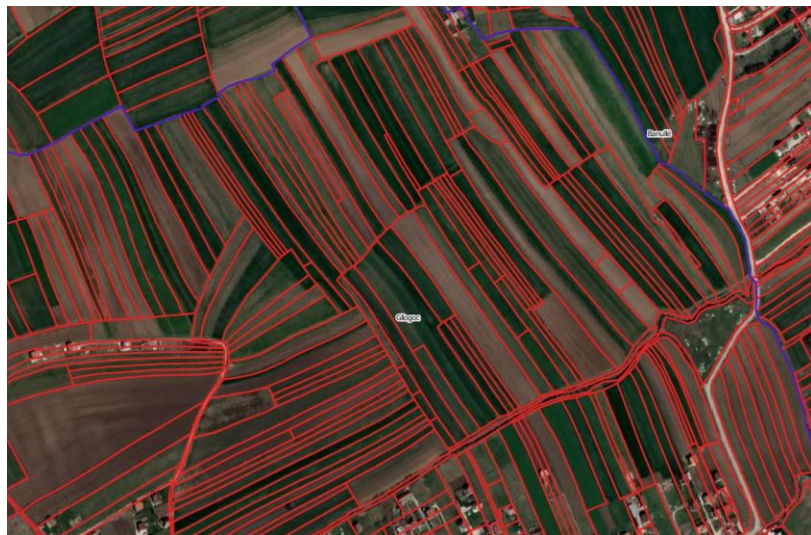
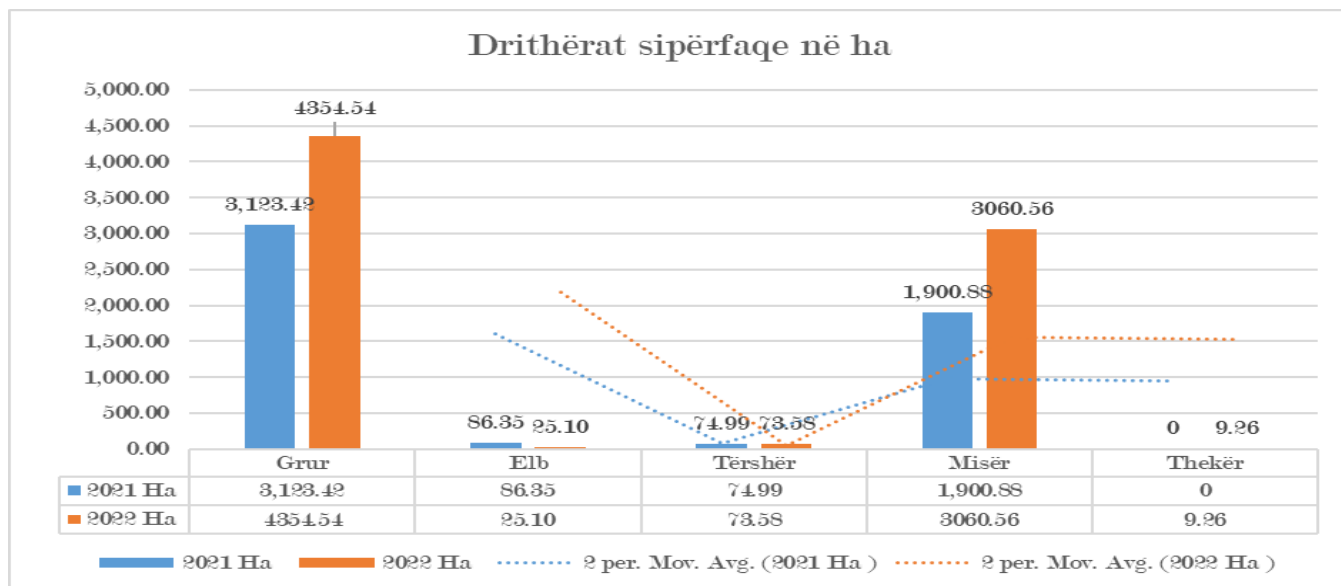

Figura 7. Fragmentimi i tokave bujqësore Lipjan

Drithërat - Prodhimi i drithërave në Lipjan është rritur në dy vitet e fundit, sipas të dhënave statistikore kultivimi i Grurit dhe Misrit si dy kulturat kryesore, Gruri dhe Misri në shumicën e vendeve të botës konsiderohet si kulturë strategjike, si kultura të tillë ka edhe rëndësi të madhe ekonomike, sidomos nëse kultivohet në sipërfaqe të mëdha. Me rritjen e subvencioneve nga Ministria e Bujqësisë kemi një rritje të drithërave të cilët dominojnë sipërfaqet e mbjellura si Gruri dhe Misri duke pasur nga Elbi dhe Tërshëra. Sipërfaqja e mbjellur me Grurë në vitin 2022 ka qene 4,354 ha, ndërsa Misri ka qene me 3060 ha, Elbi me 25 ha, dhe Tërshëra me 73 ha. Duke analizuar të dhënat e dy viteve të fundit të kultivimit të drithërave në Komunën e Lipjanit vërehet një rritje me një mesatare prej rreth 40%.

Kryesisht gruri është kulturë e klimës kontinentale, temperaturat më të favorshme për mbirje të farës janë 14-20 C, ku mbin për 5-7 ditë. Në temperaturë 7-8 C mbin për 17-20 ditë, ndërsa në temperatura më të ulëta mugullon dhe mbin edhe më ngadalë.

Pra, të dhënat mbi prodhimtarin e drithërave në Komunën e Lipjanit japin një indikacion të qartë të orientimit të sektorit të bujqësisë në kultivim të drithërave, andaj ky sektorë duhet të prioritetizohet duke mundësuar zhvillimin e sipërfaqeve të reja dhe rritjen e prodhimtarisë për ha.

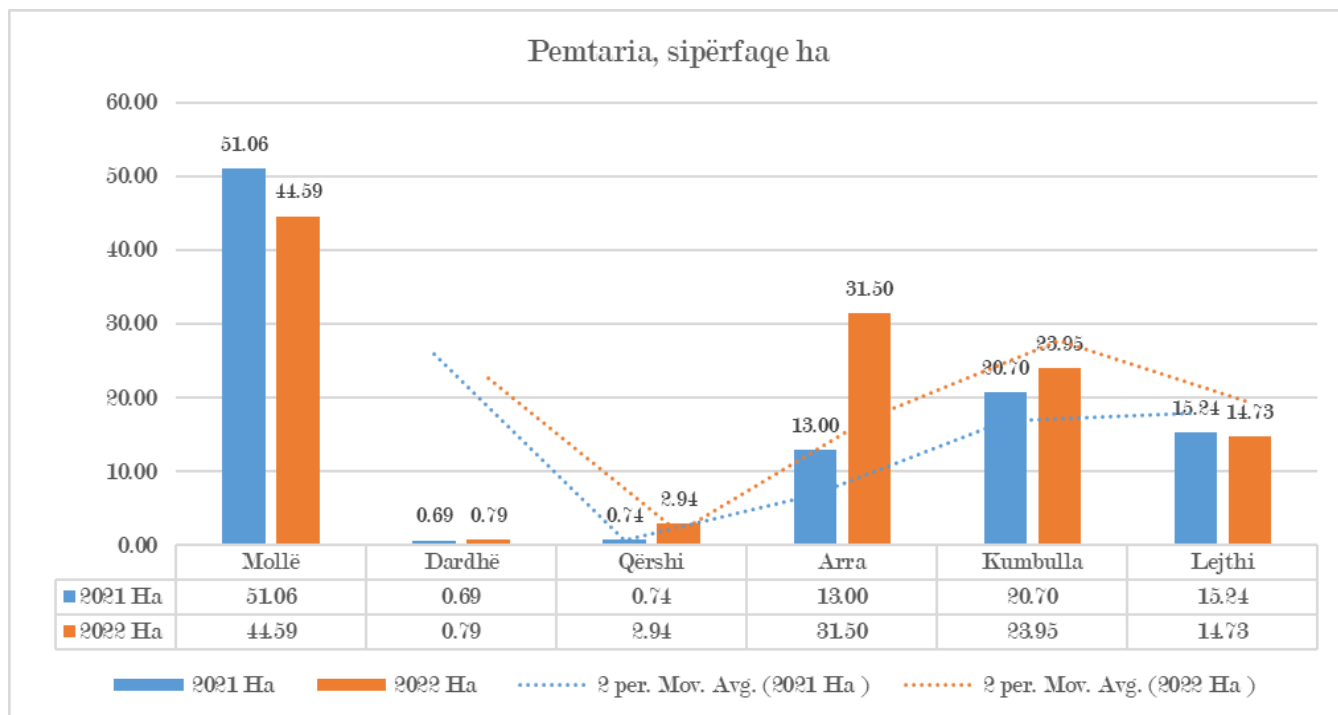

Grafikoni 12. Trendet e prodhimitarisë së drithërave

▪ **Prodhimi dhe përpunimi i pemëve dhe perimeve**

Prodhimi vendas i pemëve dhe perimeve është rritur në mënyrë të vazhdueshme ndër vite, Pemëtaria si një sektor strategjik çdo ditë e më shumë gjen rritje të sipërfaqes si dhe rendimentit në nivelin kombëtar por edhe në atë lokal. Kultivimi i mollës, dardhës, kumbullës, lajthisë, arrës çdo vite ka një rritje të sipërfaqeve të kultivimit kjo duke falënderuar granteve qeveritare si dhe atyre lokale.

Komuna e Lipjanit ka të zhvilluar Pemëtarin, sa i përket prodhimitarisë se pemëve ekziston një sipërfaqe prej 119 ha. Dhe me këtë shihet një interesim me i madh dhe për çdo vit kemi ngritjen e pemishteve të reja. Prej pemëve kryesisht kultivohet molla, dardha, kumbulla, qershia, vishnja etj. Pjesa tjetër e prodhimitarisë se pemëve i takon kultivimit të tyre në kopshte dhe oborre për konsum familjar. Problemi kryesor i këtij sektori është plasmani jo i sigurt i prodhimeve dhe mënyra e ruajtjes në depo. Komuna e Lipjanit, respektivisht Drejtoria e Bujqësisë duhet të fokusohet në ndërtimin apo bashkëpunimin me pikat grumbulluese, ku fermerët mund të kenë të lehtë sigurimin e tregut për produktet e tyre bujqësore të prodhuara

Grafikoni 13. Trendët e prodhimit të pemëve

Prodhimi i arrorëve dhe pemëve të imëta është rritur gjithashtu ndjeshëm dhe pritet të rritet ende si rezultat i mbjelljeve së fundmi, të nxitura nga skema e mbështetjes nga qeveria dhe donatorë të ndryshëm.

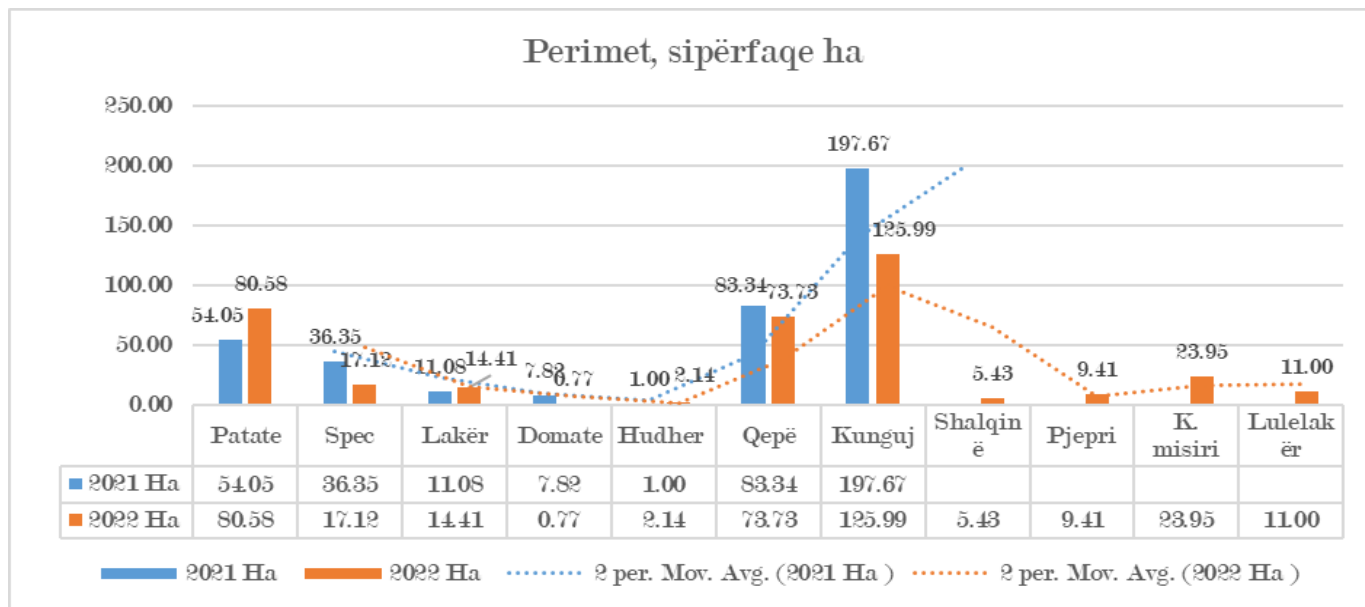
Shumica e prodhimeve të freskëta mbledhen nga grumbullues/shitës shumice dhe shiten në tregjet e pemëve-perimeve dhe dyqanet tradicionale të pakicës. Krijimi i një rrjeti tregjesh shumice ka përmirësuar në mënyrë të konsiderueshme kapacitetin e prodhuesve që ndodhen larg zonave kryesore urbane për të tregtuar produktet e tyre. Qarkullimi i produkteve të freskëta të vendit në zinxhirët e super-marketeve është relativisht i vogël.

Perimtaria ka potencial të madh për zhvillimin ekonomik të Lipjanit. Tradicionalisht sektori perimor ka qenë më i organizuar dhe më i zhvilluar krahasuar me sektorët tjerë të bujqësisë. Zhvillimi i perimtarisë është i mundshëm si rezultat i kushteve të volitshme klimatike. Ndërsa, perimtaria ofron mundësi për të gjeneruar punësim dhe të ardhura për një numër të madh të familjeve.

Prodhimi i perimeve është njëra nga degët kryesore të prodhimtarisë bimore, viteve të fundit sipas të dhënave të DBZHR, kultivimi i perimeve ka një ngritje të kultivimit të kulturave kryesore të perimeve si: Patatja, Lakra, Shalqini, Pjepri etj.

Perimet sipas të dhënave të nxjerra nga programi i pagesave direkte kemi këtë trend të zhvillimit prodhimit të perimtarisë e cila ka një rritje graduale vite pas viti në sipërfaqen e mbjellura në Komunën e Lipjanit. Sipërfaqja e mbjellur me patate ka qenë 80 ha, ku ka një rritje të sipërfaqes nga viti 2021. Sipërfaqja me specë ka qenë e mbjellur rreth 17 ha, nëse ndalemi tek viti 2022 ka një rritje të sipërfaqes të kësaj kulture në raport me vitin 2021. Sipërfaqja e mbjellur me lakër ka qenë rreth 14 ha. Domatja po ashtu ka një rritje në vitin 2022, ku sipërfaqja e mbjellur me domate ka qenë vetëm rreth 0.77 ha. Qepa nuk ka ndonjë lëvizje të madhe në raport me vitin 2021, në vitin 2022, sipërfaqja e mbjellur ka qenë rreth 73 ha.

Andaj, duke ditur rendësinë e kultivimit të kulturave perimtare në aspektin e të ushqyerit të qytetarëve të Lipjanit por edhe në aspektin ekonomik atëherë komuna duhet të orientojë investimet dhe përkrahjen e fermerëve me potencial të lartë të kultivimit të perimeve.

Grafikoni 14. Trendët e kultivimit të perimeve

Infrastruktura dhe shërbimet përkatëse të pasvjeljes (ambientet e dhomave frigoriferike, linjat e ambalazhimit/paketimit etj.), janë të kufizuara, por megjithatë ka pasur rritje të numrit të tyre si rrjedhojë e mbështetjes së ministrisë së bujqësisë dhe donator të ndryshëm. Ndërsa ambientet e kufizuara të dhomave frigoriferike dhe humbjet e mëdha të produkteve si rrjedhojë e mungesës së tyre kanë qenë për vite me radhë shkaku kryesor i deficitit të lartë në tregtinë e produkteve pemtarë dhe perimtare, kapacitetet e ruajtjes në dhoma frigoriferike janë rritur në vitet e fundit. Skemat e subvencionit të qeverisë dhe forcimi i konsoliduesve, një kategori tregtarësh më afër fermerëve (e përfshirë si në shitjen e inputeve bujqësore fermerëve, ashtu edhe në grumbullimin e produkteve nga fermerët), po kontribuon ngadalë në përmirësimin e situatës. Aktualisht, grumbulluesit janë akteret më aktivë në zinxhirin e vlerës.

Industria e përpunimit të frutave dhe perimeve përbëhet nga disa ndërmarrje formale dhe disa punishte informale gjysmë industriale që ofrojnë një gamë të gjerë frutash dhe perimesh të përpunuara.

Sektori ka një fokus të qartë të plotësimit të kërkesës së brendshme dhe të zëvendësimit të importeve. Megjithatë, nisur nga mundësitë që ekzistojnë, prioritet duhet të marrë gjithashtu promovimi i eksporteve.

Sektori i pemëve dhe perimeve karakterizohet nga kushte të përshtatshme klimatike që mundësojnë prodhimin e hershëm të disa lloje frutash dhe perimesh, të cilat përbëjnë gjithashtu një **potencial** të rëndësishëm për sa i përket mundësive të eksportit, ky është sot një realitet i prekshëm i provuar me eksporte në rritje të pemëve dhe perimeve.

Prodhimi i pemëve dhe perimeve përballet ende me **sfida** të ndryshme, përfshi informalitetin e sektorit të materialit mbjellës, kostot e larta të inputeve të blera dhe lëndës djegëse (që prekin veçanërisht serrat me ngrohje), produktivitetin e ulët dhe humbjet e mëdha të pasvjeljes, sidomos në rastin e pemëve. Standardet e sigurisë ushqimore të pemëve dhe perimeve janë gjithashtu një sfidë për t'u adresuar që të rriten eksportet drejt tregjeve të shteteve anëtare të BE.

Zhvillimi i industrisë së përpunimit të pemëve dhe perimeve është penguar nga vështirësitë për të siguruar lëndën e parë për industrinë e përpunimit në sasi të mjaftueshme dhe cilësinë e kërkuar. Me rritjen e ofertës nga ferma, kjo vështirësi është më pak e rëndësishme se në të kaluarën, por industrinë në këtë sektor po ndeshen akoma me mjaft vështirësi; menaxhimi i dobët i zinxhirit të vlerës - kontratat formale ose joformale mes industrisë dhe fermave - nuk ka ndihmuar për sa i përket sigurimit të ofertës së lëndës së parë nga ferma për industrinë e përpunimit. Çmimet e larta të energjisë dhe lëndës djegëse dhe të ambalazhimit (kryesisht i importuar) janë një shqetësim i madh për përpunuesit. Ndërkohë që zinxhirët e shkurtër të vlerës kanë qenë një avantazh deri tani, zgjerimi i zinxhirit të supermarketeve pritet të transformojë zinxhirin e vlerës duke shkaktuar konkurrencë më të drejtpërdrejtë nga furnizuesit e huaj, çfarë nënkupton se prodhimi dhe përpunimi në komunën e Lipjanit ka nevojë për mbështetje të mëtejshme në rritjen e kapaciteteve dhe krijimin e zinxhirit zhvillimor të sektorit të bujqësisë.

▪ **Industria bujqësore, përpunimi dhe ruajtja e produkteve bujqësore**

Agrobiznesi në Lipjan për rëndësinë e madhe që ka për zhvillimin e bujqësisë, blegtorisë dhe të gjitha hallkave kryesore të zinxhirit ushqimor vitet e fundit i është kushtuar një rëndësi më e madhe për investime si nga sektori publik dhe nga sektori privat veçanërisht qendrave të grumbullimit.

Qendrat e grumbullimit, standardizimit, ambalazhimit, paketimit, ruajtjes në kushte të përshtatshme dhe tregtim me destinacion tregun vendas dhe për eksport janë shtrirë në të gjithë territorin e komunës. Numri dhe investimet në këto qendra që shërbejnë për të gjitha hallkat e zinxhirit ushqimor kanë një rritur nga viti në vit.

Industria agro-përpunuese në Lipjan është në zhvillim e sipër nga potencialet të qenësishme për investime, veçanërisht për perimet, frutat dhe prodhime blegtorale. Ndër produktet e zgjedhura, Prodhuesit primar të lëndëve të para aktualisht po bashkëpunojnë me kompanitë agro-përpunuese, për t'u dhënë zgjidhje disa problemeve që lidhen kryesisht me: Kostot e larta të lëndëve të para vendase, mungesa e likuiditetit, standardet dhe cilësia, fragmentimi dhe mungesa e bashkëpunimit dhe koordinimit. Ndërsa në lidhje me përpunimin dhe marketingun e produkteve problematike është informaliteti në tregun e brendshëm. Përsa i përket "Menaxhimit të Biznesit" në këtë hallkë të zinxhirit ushqimor, problemet kryesore lidhen me gjetjen e punonjësve të specializuar dhe qasja në financim. Gjithashtu, mungesa e certifikatave të pronës dhe pasiguria e lartë në lidhje me pronësinë e tokës ka penguar e ndaluar disa nga kompanitë e agropërpunimit, që të investojnë dhe zgjerohen.

Momentalisht sektori i bujqësisë ballafaqohet me sfida dhe probleme të ndryshme duke filluar nga prodhimi, grumbullimi, përpunimi dhe ruajtja e produkteve bujqësore.

Zingjiri prodhues i sektorit të bujqësisë sipas vlerësimit të gjendjes has në vështirësi gjatë hallkave duke mos funksionuar për arsye të mos kompletimit të zingjirit në mungesë të planifikimit mbi investimet në industrinë bujqësore.

Sektori i industrisë bujqësore sipas vlerësimit të gjendjes ekzistuese është relativisht pak i zhvilluar për kundër rritjeve ndër vite por, duke ditur potencialet bujqësore të cilat posedon kjo komunë, realisht ekziston një numër i vogël i bizneseve që ushtrojnë veprimtarin në përpunimit dhe ruajtjes së produkteve bujqësore, më shumë ky sektor është i orientuar në grumbullim dhe pastaj produktet e grumbulluara eksportohen në kompani më të mëdha jashtë komunës apo edhe jashtë vendit.

Mungesa e një zonë të agro-biznesit në komunë ka ndikim që ky sektor të jetë jo i zhvilluar dhe me një decentralizim apo shtrirje të bizneseve bujqësore në hapësira të ndryshme të komunës ku qasja e fermerëve është me vështirë.

Komuna e Lipjanit si nyje kryesore e zhvillimit ekonomik, sipërfaqeve të mëdha të tokave bujqësore të kualitetit të mirë posedon potencial në zhvillimin e sektorit të industrisë bujqësore si përpunimin e pemëve dhe perimeve, përpunimin e qumështit, përpunimi i drurit dhe sektorë tjerë bujqësor.

Potencialet mbi zhvillimin e agrobiznesit në komunën e Lipjanit:

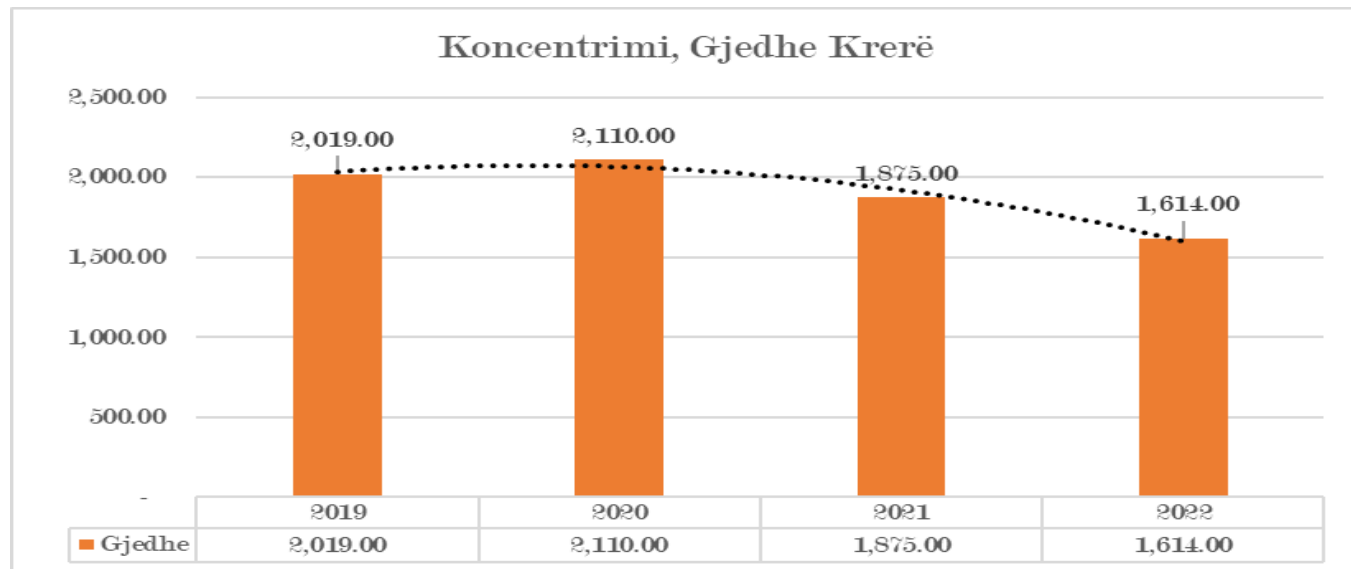
- Mundësi në rritja e nr. bizneseve me karakter bujqësor;
- Planifikimi i zonës të agro-biznesit si nyje ekonomike;
- Potencial në diferencimi i agro-biznesit;
- Traditë e fermerëve në prodhim dhe përpunim të produkteve bujqësore.
- Zhvillimi i pikave grumbulluese dhe përpunuese të pemëve dhe perimeve;
- Zhvillimi i fabrikave për përpunim të dridhërave.

Blegtoria - Momentalisht fondi i bagëtisë mbahet kryesisht për qumësht, për majmëri (mish) dhe produkte të tjera. Ekzistojnë një numër i konsiderueshëm i ekonomive familjare të cilat kultivojnë kafshë për nevoja familjare dhe një font 1,614 krerë gjedhe, me ferma të mesme dhe ato komerciale. Nga të dhënat e siguruar nga komuna numri i kafshëve është në ulje viteve të fundit pra me një trend negativ të fondit blegtoral, por duke pasur parasysh kushtet gjeografike të cilat i ka komuna e Lipjanit numri i fondit blegtoral pa dyshim mund të dyfishohet apo trefishohet.

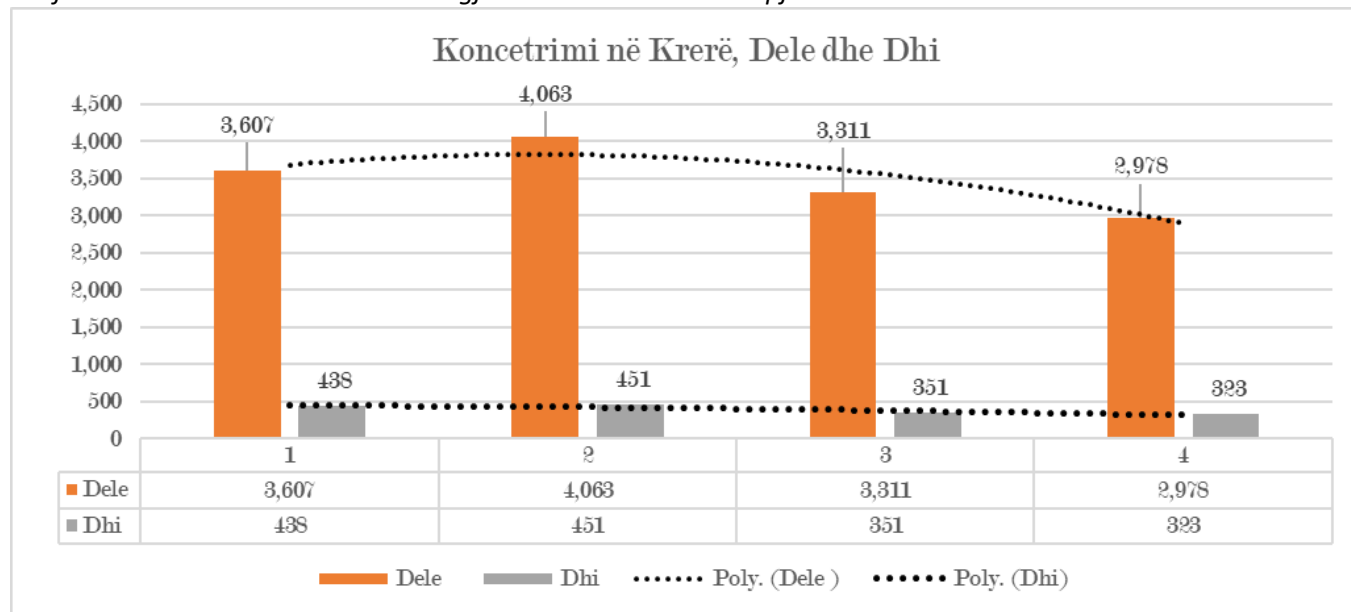
Ekzistojnë kushte ideale për zhvillimin e blegtorisë ngase Lipjani ka sipërfaqe te mjaftueshme bujqësore dhe me një bonitet të lartë, pastaj kullosa te pasura dhe te pashfrytëzuara. Edhe ne këtë sektor edhe pse ka përmirësime ka mjaft probleme të cilat duhet evituar. Sektori gjendemi në fazën ekstensive të prodhimtarisë. Infrastruktura jo e mirë e

shtallave, përqindja e racave të mira ende është e ulët dhe prodhimtaria jo e standardizuar e qumështit dhe e mishit. Kostoja e prodhimit ende është e lartë, çka i bën fermerët të mos jenë konkurrent në treg. Viteve të fundit sektori i bujqësisë ka filluar të ketë përmirësime ndoshta jo të mëdha por ka hapa përpara në këtë drejtim duke filluar me rritjen e buxhetit të Drejtorisë së Bujqësisë, rritja e subvencioneve, përmirësimi i infrastrukturës rrugore, rregullimi i kanaleve që parandalon përmbytjen e tokave bujqësore apo erozionin. Krijimi i politikave bujqësore, për ruajtjen dhe menaxhimin e tokës bujqësore.

Duke ditur rendësin e blegtorisë në zhvillim ekonomik, krijim të vendeve të punës, duhet të ndërmerret masa që ky trend negativ të ndërpritet dhe të fillohet investime konkrete në përkrahjen e fermerëve në rritjen e numrit kafshëve përkrahje në përmirësimin racor si dhe përf forcimin e zingjirit prodhues dhe përpunues të këtij sektori.

Grafikoni 15. Koncentrimi i krerëve të gjedheve në komunën e Lipjanit

Grafikoni 16. Koncentrimi i krerëve të kafshëve të imta në komunën e Lipjanit

Në bazë të analizave sfidat kryesore në kuadër të sektorit të blegtorisë dhe industrisë së përpunimit të produkteve blegtorale është decentralizimi i ndërmarrjeve përpunuese, zgjidhja me e mirë në aspektin e funksionimit të këtyre veprimtarive është centralizimi përmes krijimit të politikave dhe strategjive zhvillimore duke krijuar hapësira dhe

infrastrukturë të përshtatshme për zhvillimin e këtyre veprimtarive, standardet e sigurisë ushqimore dhe të mjedisit duhet që të përmirësohen dhe të respektohen. Cilësia e qumështit të papërpunuar dhe gjendja mikrobiologjike është problematike, ndërkohë që kushtet e transportit janë të papërshtatshme, shpesh pa përdorur tanke ftohës. Në shumicën e rasteve nuk ka trajtim të ujërave të përdorura dhe të mbetjeve të përpunimit të qumështit (p.sh. laktozës). Mungesa e specialistëve të kualifikuar (teknologjia e përpunimit të qumështit, laboratorit etj.) në zonat rurale është një nga faktorët që ka penguar dhe do të vazhdojë të pengojë, përveç zbatimit të dobët të ligjit, zbatimin e standardeve të sigurisë dhe të mjedisit.

Për sa u përket aspekteve ekonomike të sektorit, ka disa kufizime, përfshirë përmasën e vogël të fermave, konkurrueshmërinë në rritje nga importet (pjesë e liberalizimit të tregtisë dhe zgjerimit të zinxhirëve të supermarketeve).

Prioritet sektori blegtorisë për këtë sektor do të jetë krijimi i strategjisë për centralizimin e ndërmarrjeve prodhuese dhe përpunuese, rritja prodhimi për plotësimin e kërkesës së tregut të brendshëm, investime në zinxhirin e ruajtjes dhe përpunimit në fermë, mbështetja do të synojë edhe përmbushë standardet e sigurisë së ushqimit, edhe ato të mjedisit, ndërtimi i pikave grumbulluese të qumështit, ndërtimi i fabrikave për përpunim të produkteve blegtorale (jogurti, djathi, gjiza, mishi etj.).

Të gjeturat kyçe në sektorin e Bujqësisë:

- Bujqësi ekstensive familjare, numër shumë i vogël i fermerëve komercial;
- Përmirësimi i infrastrukturës rrugore për qasje me te lehte për fermerët.
- Hapja e kanaleve dhe parandalimi i erozionit të tokave nga vërshimet.
- Humbje të vazhdueshme të tokave kualitative bujqësore, mos menaxhim i duhur i tyre (nevoja për zonim);
- Rritje e prodhimit të drithërave dhe perimeve, por jo mjaftueshëm me potencialet që ka Lipjani;
- Mungesa e pikave grumbullimi dhe përpunimi të pemëve dhe perimeve, mos kompletimi i zingjirit prodhues;
- Fondi i ulët blegtoral;
- Përpunim i produkteve blegtorale në shkallë të ulët;

Prioritetet nevojat për zhvillim:

- Fuqizimi i agro-industris në komunën e Lipjanit (pikave grumbulluese dhe përpunuese);
- Fuqizimi i sektorit të drithërave si potencial në komunën e Lipjanit (rritja e sipërfaqeve me drithëra dhe krijimi i hapësirave për grumbullim dhe përpunim të drithërave);
- Përmirësimi i infrastrukturës bujqësore (rrugëve bujqësore, kanaleve drenazhese dhe ujitjes, fermave etj);
- Përkrahje në fuqizimin e blegtorisë (rritja e fondit blegtoral dhe përmirësimi racor);
- Fuqizimi i sektorit të përpunimit të produkteve blegtorale (pika grumbulluese të qumështit, përpunimi i produkteve blegtorale);
- Fuqizimi i agro-turizmit (planifikimi dhe zhvillimi i zonave me potencial turistik).

Analiza SWOT - BUJQËSIA	
Përparësitë	Dobësitë
- Pozita gjeografike dhe kushtet klimatike shumë të favorshme për zhvillimin të bujqësisë (agrobiznesit); - Resurset natyrore: 44% tokë bujqësore, 44.20% tokë pyjore, dhe resurse ujore të bollshme; - Toke bujqësore kualitative; - Sipërfaqe të mëdha të kullosave; - Ndërmarrje për përpunim dhe grumbullim të produkteve bujqësorë; - Potenciale të mjaftueshme njerëzore me përgatitje	- Humbje rreth 36 ha tokë bujqësore çdo vite; - Ndotje e tokave bujqësore; - Mungesa e organizimit të fermerëve (kooperativa bujqësore); - Prodhimtaria e ulët dhe cilësia jo e kënaqshme e produkteve bujqësore; - Mungesë e informimit apo vëdiqjesimit për ruajtjen e tokës bujqësore; - Edukimi i pamjaftueshëm i fermerëve në përputhje

profesionale dhe me moshë të re; - Kapacitetet të konsiderueshme për kultivimin e prodhimeve bujqësore dhe blegtorale; - Kapacitetet e prodhimit të fidanëve të pemëve, analizimi dhe kontrolli i prodhimeve bujqësore dhe blegtorale; - Potencial për zhvillim të agroturizmit; - Qasja në rrugë nacionale dhe regjionale; - Potencial për zhvillim të shpeztarisë; - Organizim i panairëve për promovim të sektorit të bujqësisë.	me trendët dhe mënyrat e reja të prodhimit; - Aplikimi i teknologjisë së vjetruar në prodhimin e produkteve bujqësore; - Pamjaftueshmëria e përkrahjes teknike për fermerë; - Menaxhimi jo i mirë i tokës bujqësore - fragmentimi i tokave bujqësore; - Ndotja e kanaleve të ujitjes; - Mungesa e qasjes në tregje – mos funksionimi i pikave grumbulluese në tërë territorin e komunës; - Pamjaftueshmëria e shërbimeve këshillimore profesionale; - Mungesa e politikave dhe përkrahjes në zhvillimin e agroturizmit; - Mungesa e kompetencave në menaxhim të resurseve pyjore;
Mundësitë	Rreziqet
- Mundësi të shumta për prodhime finale; - Ndërtimi i infrastrukturës rrugore rurale në funksion të bujqësisë. - Futja e teknologjive të reja; - Dhenja e pronave komunale në funksion të bujqësisë; - Hapja e tregjeve të reja; - Konsolidimi i tokës bujqësore; - Mundësi qasje në programe e projekte për përfitim nga fondet dhe skemat mbështetëse të qeverisë dhe donatorëve; - Krijimi i kushteve të favorshme për zhvillimin e bujqësisë duke përfshirë subvencionet. - Mundësi e plasimit të mallrave në tregun e jashtëm; - Organizimi i fermerëve (bashkërendimi, koordinimi); - Mbrojtja e ekosistemit dhe biodiversitetit; - Rritja e subvencioneve për fermer	- Ndotja e tokës dhe resurseve të ujit; - Braktisja e fshatrave, interesimi i ulët i rinisë për veprimtari bujqësore; - Kosto e lartë, për realizimin e projekteve nga Komuna; - Mungesa e kredive të favorshme afatgjata; - Fuqia blerëse e popullsisë është e ulët; - Shndërrimi i tokës bujqësore në tokë ndërtimore; - Qasja e kufizuar në mjete financiare për investime në Agrobiznes; - Pasiguria e efikasitetit afatgjatë të investimeve në bujqësi; - Konkurrenca e tregut nga importi; - Mungesa e mbrojtjes së prodhimeve nga fatkeqësitë natyrore dhe fatkeqësitë tjera; - Mungesa e fondeve; - Pasiguria e efikasitetit afatgjatë të investimeve në sektorin e Bujqësisë;

1.2.11 EKONOMITË PYJORE

Toka pyjore në Komunën e Lipjanit wshtw nw sipërfaqe prej 14,846.04ha apo 43.86% të gjithë territorit të Komunës. Kjo sipërfaqe ndahet në tri lloje të shfrytëzimeve ekzistuese, si:

- tokë pyjore 11480.76 ha
- zona të mbrojtura (Rezervati i Gjuetisë Blinaja) me sipërfaqe 2391.24 ha, dhe
- zona të veçanta (Kleçkë dhe Divjakë) me sipërfaqe 974.04 ha

Dëmet e shkaktuara pyjore në vitin 2022 ishin 220.16m³. Duke marrë parasysh nivelin e ulët të pyllëzimit që bëhet në

Komunën e Lipjanit, kjo sipërfaqe e dëmtuar brenda një viti është vlerësuar të jetë e madhe.

Tabela 36. Dëmet pyjore të shkaktuara gjatë vitit 2022

Lloji i paraqitjes	Nr. i fletëparaqitjeve	Vëllimi në m ³	Dëmi në €
Kundërvajtëse	133	207.14	29117.00
Penale	5	13.02	2100.00
Gjithsej	138	220.16	31217.00

Pylltaria është degë specifike e ekonomisë, në të cilën proceset e prodhimit janë të ngadalshme dhe ato nuk mund të ndryshohen shpejt. Kusht primar i zhvillimit afatgjatë të ekonomisë pyjore, në radhë të parë të prodhimit pyjor, është programimi më real i vëllimit dhe i strukturës së konsumit të prodhimit të nxjerrur nga eksploatimi i pyjeve dhe shtimi i funksioneve të përgjithshme të dobishme të pyllit.

Komuna e Lipjanit zonat e saj pyjore i ka të ndara në 7 terrene pyjore për të cilat kujdesen 7 pylltarë. Degradimi i pyjeve është një dukuri ekzistuese, ndonëse jo në masë të madhe, prandaj ekziston nevoja e pyllëzimit të sipërfaqeve të zhveshura me këto lloje të fidanëve: pishë e zezë, bagrem, hartinë, hormoz, dhe dugllazi. Masat që duhet të merren në pyjet e reja artificiale janë tretmanet si prashitja, pastrimi dhe çlirimi i pyjeve.

Shndërrimi gradual i shkurreve në pyje të rregullta është masë tjetër që duhet të ndërmerret. Realizimi i këtij qëllimi mund të bëhet përmes pyllëzimeve meliorative, ndërsa vendet apo zonat në të cilat mund të bëhen këto veprime dhe se është e domosdoshme në fazën fillestare janë: Ribar i Madh, Qylagë, Akllap, Bregzi, Janjevë, Kraishtë, Teqe, dhe Varigoc.

Shndërrimi gradual (natyral, artificial) i pyjeve të ulëta në pyje të larta – Një veprim i tillë mund të bëhet përmes metodës së konversionit të pyjeve të ulëta në pyje të larta (me prejardhje prej farës), dhe përmes pyllëzimeve. Një punë e tillë merr kohë dhe mjete financiare.

Mirëmbajtja intensive e pyjeve të larta të ruajtura – për të pasur një menaxhim të mirë dhe pyje të qëndrueshme e sidomos ato me kualitete të larta, atëherë pyjet ekzistuese duhet të ruhen, përthihen dhe menaxhohen në atë mënyrë që për vitet në vijim të mbeten së paku në gjendjen e tanishme e mundësisht edhe në gjendje të avancuar. Kjo arrihet përmes dy qasjeve:

Menaxhimi profesional i grumbujve pyjor pa marrë parasysh presionet e jashtme për prerje të shtuar

Dhe mbrojtja nga prerjet ilegale, zjarret, sëmundjet etj.

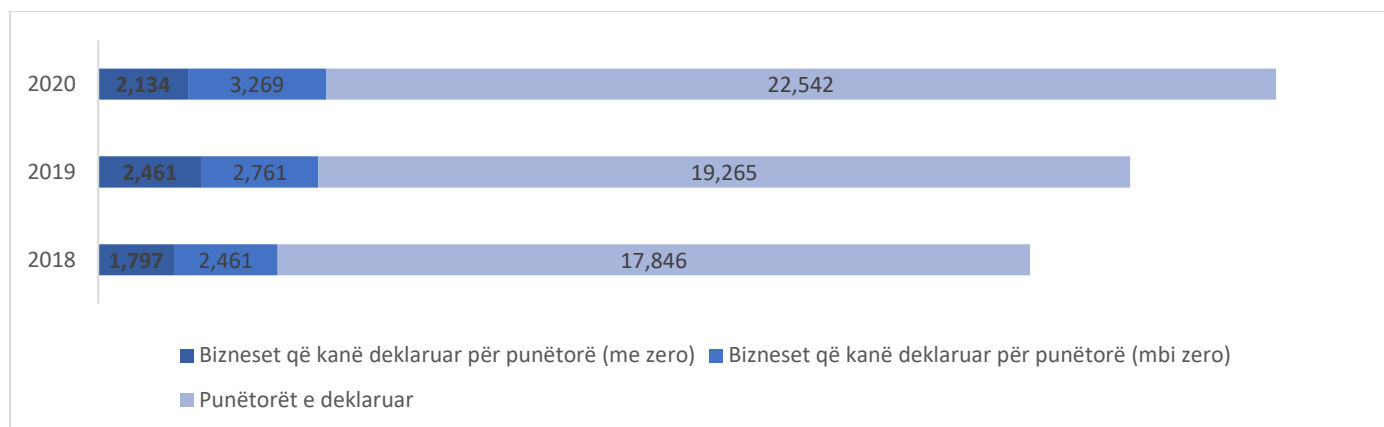
Zonat pyjore në të cilat duhet pasur kujdes dhe angazhim maksimal profesional me qëllim të ruajtjes dhe përmirësimit të gjendje së pyjeve të larta janë zonat e pyjeve të: Kleçkës, Divjakës, Shalës, Krojmit, Ribarit, Vërshevcit, Blinajës, Koznicës, Hanrovcit, Brusit, Shisharës, Bukovicës, Shishicës, Akllapit, Janjevës, Slllovisë dhe Gadimes.

Kuadri profesional është një domosdoshmëri e cila duhet të jetë e realizueshme në mënyrë konsistente.

1.2.12 NDËRTIMTARIA

Sektori i ndërtimit në Kosovë vlerëson gjendjen aktuale të biznesit si shumë të mirë. 90 përqind e bizneseve të këtij sektori e vlerësojnë gjendjen aktuale si të mirë dhe të kënaqshme. Në vitin 2020 në kuadër të sektorit të ndërtimtarisë në Kosovë operonin 7,799 biznese aktive. Për dallim nga viti 2019 kishte pasur rritje të bizneseve aktive për 15%. Ndërsa shikuar nga aspekti i pjesëmarrjes së bizneseve aktive të sektorit të ndërtimtarisë në totalin e bizneseve aktive të gjithë sektorëve, bizneset e kësaj kategorie merrnin pjesë me 8%.

Numri i punëtorëve të deklaruar gjatë vitit 2020 nga kjo kategori e bizneseve është mbi 20 mijë dhe të deklaruar nga 3,269 biznese. Në formë grafike janë paraqitur krahasimet mes viteve 2018-2020 për numrin e punëtorëve të deklaruar dhe të numrit të bizneseve që kanë deklaruar për punëtorë.

Grafikoni 17. Numri i tatimpaguesve që kanë deklaruar për punëtorë dhe numri i punëtorëve në nivel vendi¹¹

Në Komunën e Lipjanit ndërtimtaria është veprimtaria e tretë më e madhe, me gjithsej 541 ndërmarrje të regjistruara dhe 692 punëtorë të deklaruar në vitin 2022. Në dekadën e fundit ajo ka pasur një zhvillim të vonshëm duke u rritur për 135.2% gjatë periudhës 2012-2022.

Tabela 37. Trendet e sektorit të ndërtimtarisë

Nr.	Lloji i njësisë	2019		2020		2021		2022	
		Njësi	m ²	Njësi	m ²	Njësi	m ²	Njësi	m ²
1	Apartamente	2675	224145	2804	239217	2859	244895	2460	207121
2	Bujqësore	15	2441	15	2441	15	2441	15	2441
3	Depo/magazinë	75	37722	75	37722	76	37962	76	37747
4	Dyqan	1245	325080	1235	327012	1233	326973	1224	325773
5	E braktisur	18	1983	13	1643	32	3127	30	3127
6	E paklasifikuar	13	1877	13	1877	20	2591	20	2591
7	E papërfunduar	1689	352065	1662	349695	1634	347090	1627	347543
8	Fabrikë	95	67096	100	69659	97	68959	97	68959
9	Fushë sportive	1	60	1	60	1	60	1	60
10	Fushë sportive e hapur	3	1474	3	1474	3	1474	3	1474
11	Fushë sportive e mbyllur	8	7873	9	7843	8	7088	8	7088
12	Garazhë/parking	56	9650	168	20385	174	21726	170	20673
13	Hotel	10	4203	10	4203	10	4203	10	4203
14	Komerciale e pashfrytëzuar	263	78255	294	78114	292	78197	288	77837
15	Pasuritë e pashfrytëzuara	357	36518	242	27434	243	27655	241	27494
16	Pishinë dhe fushë sportive	8	5751	8	5751	8	5751	8	5751
17	Punishte	113	14908	108	14699	108	14699	107	14644
18	Restorant	12	3893	12	3893	12	3893	12	3893
19	Shtëpi	10617	1377693	9990	1336531	10109	1350986	10731	1375154
20	Zyre	169	32081	333	78705	1545	233762	2422	370051
21	Të tjera	328	41902	399	64902	400	65231	407	65917
	Gjithsej	17770	2626670	17494	2673260	18879	2848763	19957	2969541

¹¹ Analizë mbi sektorin e Ndërtimtarisë – ATK, Prishtinë, 2021

Ndërtimtaria zë vend me rëndësi në ekonominë e komunës së Lipjanit. Ajo duhet të fuqizohet në kuptimin e inkuadrimin të numrit të madh të të punësuarve në profile të ndryshme. Funkcionalisht ndërtimtaria duhet të jetë ngushtë e lidhur me zhvillimin e të gjitha aktiviteteve ekonomike dhe joekonomike. Zhvillimi intensiv i ndërtimtarisë do të vazhdojë të jetë i kushtëzuar edhe në pajtim me kapacitetet investive për zhvillimin e ekonomisë dhe të veprimtarive sociale.

Prognozat në sektorin e ndërtimtarisë me të gjitha kategoritë e saj janë pozitive. Deri në vitin 2031 njësitë do të kenë rritje prej 13% me 6% rritje të m².

Tabela 38. Projektionet e sektorit të ndërtimtarisë deri në vitin 2031

Nr.	Lloji i njësisë	2023		2026		2031	
		Njësi	m ²	Njësi	m ²	Njësi	m ²
1	Apartamente	2780	219548	4011	261485	7390	349927
2	Bujqësore	17	2587	24	3082	45	4124
3	Depo/magazinë	86	40012	124	47655	228	63773
4	Dyqan	1383	345319	1996	411281	3677	550387
5	E braktisur	34	3315	49	3948	90	5283
6	E paklasifikuar	23	2746	33	3271	60	4377
7	E papërfunduar	1839	368396	2653	438765	4888	587167
8	Fabrikë	110	73097	158	87059	291	116505
9	Fushë sportive	1	64	2	76	3	101
10	Fushë sportive e hapur	3	1562	5	1861	9	2490
11	Fushë sportive e mbyllur	9	7513	13	8948	24	11975
12	Garazhë/parking	192	21913	277	26099	511	34927
13	Hotel	11	4455	16	5306	30	7101
14	Komerciale e pashfrytëzuar	325	82507	470	98267	865	131504
15	Pasuritë e pashfrytëzuara	272	29144	393	34711	724	46451
16	Pishinë dhe fushë sportive	9	6096	13	7261	24	9716
17	Punishte	121	15523	174	18488	321	24741
18	Restorant	14	4127	20	4915	36	6577
19	Shtëpi	12126	1457663	17497	1736100	32236	2323294
20	Zyre	2737	392254	3949	467181	7276	625193
21	Të tjera	460	69872	664	83219	1223	111365
	Gjithsej	22551	3147713	32539	3748977	59952	5016977

Ndërtimtaria do të vazhdojë të zhvillohet me ritëm të shpejtë sikur deri tani, e cila po ashtu do të ketë rëndësi në rritjen e punësimit. Sigurimi i infrastrukturës së duhur duhet të jetë i dobishëm për të udhëhequr zhvillimin urban nga investitorët privatë. Zonat e reja të banimit do të zhvillohen përreth zonës së qendrës duke shfrytëzuar potencialet e zhvillimit.

Krahas zhvillimit të ndërtimit duhet bërë të mundshme prodhimin serik të materialeve të ndërtimit dhe të elementeve ndërtimore, në shumë lokalitete ka lëndë të parë mjaft cilësore. Modernizimi dhe zgjerimi i kapaciteteve të tashme si dhe ndërtimi i të rejave mund t'i plotësojnë në tërësi nevojat edhe për një territor shumë më të gjerë. Lipjani ka edhe kompani ndërtimore me renome kombëtare siç janë kompania ndërtimore “Dino”, “Stubla”, “POFIX” e disa të tjera më të vogla.

1.2.13 PASURITË NATYRORE

Në Komunën e Lipjanit ekzistojnë pothuajse të gjitha lëndët e para minerale, në sasi dhe cilësi të lartë. Më të rëndësishme janë lëndët e para minerale energetike dhe pikërisht linjiti. Pastaj ekzistojnë lëndët e para minerale të metaleve, rezervat

e xehes së Nikelit, pjesërisht Hekurit, Kromit, Kobaltit. Ekzistojnë edhe rezervat e lëndëve të para jo metalore, rezervat e magnezitit, dunitëve, materialeve të ndërtimit gëlqerorëve, rërave kuarcore, rërave dhe zhavorreve, etj.

Duke qenë se të dhënat për rezervat e të gjitha llojeve të resurseve minerale janë të viteve të më hershme, ato duhet të merren me një rezervë të caktuar. Megjithatë, të gjitha resurset dhe rezervat e lëndëve të para minerale qofshin ato energjetike, metalore dhe jo metalore, të cilat janë premtuese për zhvillim të qëndrueshëm ekonomik të Komunës.

Nga ana tjetër, këtë e vënë në dukje problemi i gjendjes jo të mirë të minierave ekzistuese, si dhe problemet lidhur me rezervat e disa lëndëve minerale dhe mundësitë e eksploatimit të tyre për një periudhë më afatgjatë. Kjo parashtron nevojën urgjente që të bëhen programe dhe këto programe të vihen në prioritet të Komunës së Lipjanit që përmes financimit të projekteve për kërkimin-hulumtimin dhe eksploatimin e këtyre resurseve minerale të gjenerohet zhvillim i qëndrueshëm ekonomik të Komunës.

Vendburimet e qymyrit ndodhen në vendbanimin Babush. Eksploatimi i qymyrit në Minierën e Babushit ishte bërë gjatë viteve të 80-ta. Po ashtu rezerva të konsiderueshme të qymyreve në komunën e Lipjanit janë vazhdimësi e Basenit qymyror të Kosovës.

▪ Lëndët e para minerale të metaleve

Xeheroret e Hekurit – Nikelit silikat

Eksploatimi më intensiv i xeherorit silikat të Fe-Ni në vendburimin e Gllavicës ishte nga viti 1985 e deri në vitin 1990. Në vitin 1997 e deri 2005, kjo minierë pushoi aktivitetet e saj. Në vitin 2005, vendburimi Fe-Ni „Gllavica” u privatizua dhe pas fazës së përgatitjeve dhe revitalizimit të infrastrukturës filloi eksploatimi e kësaj xeheje. Vendburimi “Gllavica” përfshinë sipërfaqe prej 1.008.000 m², por nuk kufizohet vetëm brenda këtij kufiri. Mineralet kryesore të xeherorit në këtë vendburim janë: pumeliti, nontroniti, garnjeriti dhe serpentiniti. Llojet e xeherorizmit janë: limoniti, garnjeriti dhe serpentini. Ky vendburim është vendburim i korës së prishjes që lidhen me masivet ultramafik. Rezervat e xehes së Hekurit – Nikelit në vendburimin „Gllavica” janë:

- Kategoria B: 4.608.720.00 ton
- Kategoria C1: 2.746.621.00 ton
- Gjithsej: B + C1 7.355.341.00 ton

Tabela 39. Përmbajtja e metaleve sipas kategorive

Lloji i metalit	Kategoria B	Kategoria C1
Nikel (Ni)	1.35%	1.30%
Kobalt (Co)	0.07%	0.042%

▪ Xeheroret e Kromit

Në masivin ultramafik të Goleshit janë zbuluar disa shfaqje mineralizuese të xeherorit të Kromit, por hulumtime më të detajuara mbi mineralizimet e këtij lloji mungojnë. I gjithë masivi i Goleshit është i mbuluar në një masë të madhe me punimet hulumtuese të cilat kryesisht kanë qenë të orientuara për hulumtime të xeherorit silikat të Nikelit dhe Magnezitit, por një gjë e tillë nuk është bërë për kërkimin e mineralizimeve të Kromit.

Sa i përket mineraleve të jometaleve, ato kanë një përhapje të konsiderueshme në Komunën e Lipjanit, të cilat gjithashtu janë të dislokuara në pjesën perëndimore të Lipjanit.

Në masivin e Goleshit ndodhen po ashtu gurë, më saktësisht në Opali, në serpentinite.

▪ Dunitet

Në pjesën juglindore të shpateve të masivit ultramafik të Goleshit, në afërsi të vendbanimit Medvec, gjendet vendburimi i Dunitëve. Ky vendburim ndodhet në largësi rreth 14km nga qendra komunale e Lipjanit. Ky shkëmb paraqet një resurs mjaftë me interes për zhvillimin e Komunës së Lipjanit për shkak të vetive mjaftë cilësore për prodhimin e tullave zjarrruduese fosterike.

Të dhënat lidhur me sasinë e Dunitit ende mbeten të pa njohura. Në këtë drejtim, në të ardhmen do të ishte mirë që të

përgatiten projekte hulumtuese dhe verifikuese për cilësinë dhe sasinë e Duniteve në masivin ultramafik të Goleshit.

- **Lëndët minerale për prodhimin e xhamave të ngjyrosur dhe për ndërtimtari**

Në Komunën e Lipjanit ekziston një vendburim i rërës kuarcore në fshatin Sllövi. Sasia e kësaj lënde minerale sillet rreth 7 milionë ton. Punimet gjeologjike në hulumtimin dhe shfrytëzimin e saj janë kompanitë private të cilat kanë të siguruar edhe tregun për prodhimin e bllokave të silikaporit.

Në industrinë e qelqit dhe prodhimin e pajisjeve sanitare deri më tani janë verifikuar këto rezerva:

- Katetgoria A: 1.382.000.00 ton
- Kategoria B: 5.165.000.00 ton
- Kategoria C: 2.126.000.00 ton
- **Gjithsej: A + B + C 8.673.000.00 ton**
- **Lëndët minerale për prodhimin e materialeve zjarrduruese**
- **Vendburimi i Magneziti, „Golesh”- Magurë**

Miniera dhe industria e magnezitit „Golesh” ndodhet në vendbanimin Magurë, rreth 12m në pjesën perëndimore të qytetit të Lipjanit. Kjo minierë cilësohet si njëri ndër vendburimet më cilësore të magnezitit, jo vetëm në Ballkan por edhe më gjerë. Pjekja e magnezitit në këtë minierë daton që nga viti 1928. Në bazë të njohjes së minierës, vlerësohet se në këtë vendburim ekzistojnë 2.500.000.00 ton rezerva të kategorisë C2.

- **Vendburimi i Magneziti në vendbanimin Leletiq**

Është vendburim i llojit rrjeto. Ndodhet në shpatin jug-perëndimor të masivit ultramafik të Goleshit. Përfshinë një zonë 300 – 400 m, dhe shtrihet nga vendbanimi i Leletiqit deri te punimet e vjetra minerare të vendbanimit Mirenë. Rezervat gjeologjike në këtë vendburim janë:

- Kategoria A: 59.851.00 ton
- Kategoria B: 184.747.00 ton
- Kategoria C1: 264.420.00 ton
- **Gjithsej: A+ B+ C1 509.018.00 ton**
- **Vendburimi i Magneziti „Gropa e Arushës” në Medvec**

Është vendburim i tipit damaror. Me anë të punimeve hulumtuese gjeologo –minerare është ndjekur damari kryesor nga sipërfaqja dhe pjesërisht me një galeri të ndërtuar në katin 781.50m. Rezervat gjeologjike të magnezitit në këtë vendburim janë:

- Kategoria C1 186.426.00 ton
- Kategoria C2 125.729.00 ton
- **Gjithsej : C1 + C2 321.156.00 ton**

Lënda e parë e magnezitit përdoret kryesisht për prodhimin e zjarrdruësve magnezial dhe magnezit kaustik. Kjo industri konsumon gati 90% të prodhimit të përgjithshëm të magnezit. Me cilësinë e lëndës zjarrdruëse, magneziti përdoret për prodhimin e pluhurit metalurgjik, tullave magneziale, kromomagneziale e të tjera. Këto prodhime përdoren gjerësisht në industrinë e shkrirjes së çelikut të acidit sulfurik, të çimentos etj.

Magneziti në Golesh ekziston në sasi prej 3,000,000 ton. Në industrinë kimike magneziti përdoret për prodhimin e sulfatit të magnezit për prodhime farmaceutike, në industrinë e letrës të gomës, ngjyrës, sheqerit, në keramikë etj. Në industrinë e ndërtimit përdoret për prodhimin e çimentos speciale magneziale (çimentos soret) si dhe për materiale termo-izoluese, produkte abrazive, ngjyrë zjarrdruëse etj.

- **Lëndët e para ndërtimore**
- **Vendburimi i mermerëve të dollomitizuara**

Ky vendburim ndodhet në vendbanimin Babush i Muhaxherëve, në pjesën jugore të Komunës. Vendburimi mermerit të dollomitizuar ndodhet në lartësi mbidetare nga 580 – 650m, lartësi e cila ka krijuar kushte të favorshme për eksplotimin

sipërfaqësor. Përveç që përdoret si material mbushës për rrugë etj., përdoret edhe si shkëmb ndërtimor në ndërtime të ulëta.

Sipas analizave kimike, mermeri i dollomotizuar përmbanë: oksid të kalciumit, oksid të manganit dhe dioksid karboni (CaO, MgO, CO₂)

Vendburimi i shkëmbit gëlqerorë në Shalë

Ndodhet në lokalitetin "Klisura", në largësi nga vendbanimi i Shalës vetëm 200m. Ndodhet në pjesën perëndimore të Lipjanit në largësi rreth 25km. Vendburimi i shkëmbit gëlqeror "Klisura", detajisht është hulumtuar nga Enti për Hulumtime Gjeologjike dhe Gjeofizike "Geozavod" nga viti 1959.

Rezervat gjeologjike të shkëmbit gëlqerorë janë:

- Rezerva të kategorisë A: 1.822.937.6 ton
- Rezerva të kategorisë B: 9.013.458.3 ton
- **Gjithsej: A + B 10,836,396.50 ton**

- **Vendburimi i gëlqerorëve „ Pojata”- Shalë**

Rezervat gjeologjike gjithsej: 1.002.788.28 m³

- **Vendburimi i gëlqerorëve të mermerizuar „ Mirena”- Mirenë**

Rezervat gjeologjike gjithsej: 1.451.234.12 m³

- **Vendburimi i gëlqerorëve „ Baicë”- Baicë**

Rezervat gjeologjike gjithsej: 1.191.998.38 m³

Rezerva të konsiderueshme të shkëmbit gëlqeror në komunën e Lipjanit ndodhen në vendbanimet Krojmirë, Baicë në Malet e Blinajës (Lipovicë) të cilat do të kenë një perspektivë në të ardhmen për Komunën e Lipjanit.

- **Aluvionet e Lumit Sitnica**

Trasat e aluvioneve të lumit Sitnica kanë shtrirje të rëndësishme hapsinore përgjatë rrjedhjes së tij, dhe burimet e dala në formimet e tyre. Mund të jenë të rëndësishme për furnizimin me ujë të pijes të kësaj ane të Kosovës. Trashësia e formimeve është e ndryshme; në afërsi të Vushtrisë sillet deri në 10m, përderisa në tërë sipërfaqen e Lipjanit arrin trashësinë deri në 15m, ose edhe më afër Batuses trashësia shkon deri 33 m. Ndonjë hulumtim më i detajuar i këtij tereni nuk është bërë në këto aluvione.

Përpos lëndëve të para minerale dhe jominerale, në fshatin Torinë të Komunës së Lipjanit ekziston edhe gaz natyror i cili është zbuluar në dy puse. Origjina e këtij gazi natyror është produkt i prezencës së qymyrove dhe vendi i paraqitjes së gazrave i përket zonës periferike në pjesën jugë-perëndimore të pellgut qymyrbajtës të Kosovës. Ky gaz natyror ka përmbajtje të metanit, nuk është në sasi të mëdha dhe ka presion të ulët, prandaj është vlerësuar se nuk paraqet mundësi për zhvillim ekonomik.

Rezerva më të mëdha potenciale të gazit natyror nuk mund të priten duke u bazuar në kushte dhe ndërtimin gjeologjik në të cilën ndodhet baseni qymyrbajtës i Kosovës.

Sipas të dhënave të Agjencionit të Pavarur të Minierave dhe Mineraleve të Kosovës, në Komunën e Lipjanit operojnë 18 operatorëve aktiv në nxjerrjen dhe shfrytëzimit të pasurive nëntokësore. Këto ndërmarrje gjinden në vendbanime të ndryshme, si Gadime, Mirenë, Aklap, Plitkoviq, Glavic, etj.

1.2.14 INFRASTRUKTURA ENERGETIKE

Nëpër territorin e Komunës së Lipjanit kalojnë largpërçuesit e niveleve të tensioneve të larta 400KV; dhe 110 si dhe të nivele të tensionit të mesëm 35KV. Komuna fillimisht është furnizuar përmes LP 110kv radial, ndërsa më vonë është ndërtuar edhe një LP 110KV i dyfishtë 110KV i cili tashmë furnizon Lipjanin në mënyrë alternative nga TS 220/110KV Prishtina 4 dhe 400/220/110KV Kosova B.

Rrjeti energjetik në Komunën e Lipjanin nuk funksionon me kapacitetet e veta si pasojë e rrjetit të vjetërsuar të instalimit i cili është bërë shumë vite më herët. Si pasojë e ndërprerjeve të shpeshta, shkaktohen dëme në procesin prodhues dhe

në procesin e zhvillimit të aktiviteteve të tjera të ndërmarrjeve të Komunës. Prandaj, përmirësimi i këtij rrjeti duhet të jetë ndër prioritetet e para të Komunës, në mënyrë që të krijohet stabilitet në këtë fushë dhe të mos jetë sfidë për investimet potenciale në të ardhmen.

Konsumi i energjisë në Komunën e Lipjani edhe në të ardhmen do të vazhdojë të mbështetet në Termocentralin në Obiliq. Megjithatë, Komuna duhet të tentojë të arrijë një shkallë të furnizimit të pavarur me energji, përmes alternativave të energjisë së ripërtëritshme që i posedon mjaftë me bollëk.

Prania e rezervave të mëdha të linjit nën tokën e Lipjanit mundëson një zhvillim të mirë në fushën e energjetikës dhe sidomos në industrinë energjetike. Për këtë arsye dhe qëllim në komunën e Lipjanit propozohen 4 zona të shfrytëzimit të mundshëm të linjitet, këto zona janë:

ZL-I. Kjo zonë ka një sipërfaqe prej 105ha dhe shtrihet kryesisht në zonën kadastrale të Dobrajës së Madhe.

ZL-II. Kjo zonë ka një sipërfaqe 223.85ha dhe shtrihet në zonat kadastrale Rufc i Vjetër, Rufc i Ri, Dobrajë të Madhe dhe Torinë.

ZL-III. Sipërfaqja e kësaj zone është 158.1ha dhe shtrihet në zonën kadastrale Hallaq i Madh, Hallaq i Vogël dhe Rufc i Ri.

ZL-IV. Kjo zonë shtrihet në pjesën jug-lindore të komunës së Lipjanit dhe ka sipërfaqe 69.96ha, ndërsa shtrihet në komunën kadastrale të Babushit të Muhaxhirëve dhe Gadime të Ulët. Në këtë zonë shtrihet edhe ish miniera e linjitet, ku linjiti është nxjerr deri në thellësi 100m.

Burime të mundshme potenciale janë biomasa (ashkla, mbeturina organike, mbetje të bimëve), energjia diellore dhe pa dyshim uji edhe gjeotermale. Për realizimin e të gjitha këtyre fillimisht është e nevojshme të bëhen studimet të fizibilitetit, të cilat duhet të përqendrohen në potenciale natyrore të zonave përkatëse.

Në vendbanimet e paraqitura në tabelën më poshtë përqindja e sipërfaqeve komerciale që nuk janë në shfrytëzim është e ulët. Prandaj nuk paraqitet nevoja për krijimin e sipërfaqeve shtesë që të zhvillohen aktivitete komerciale, sepse supozohet se ka sipërfaqe të mjaftueshme komerciale që i plotëson kërkesat e afaristëve.

Tabela 40. Sipërfaqet komerciale të shfrytëzuara nën 50%

Nr.	Numri i klientëve komercialë			
	Vendbanimi	Klientë aktivë	Klientë pasivë	Diferenca në %
1	Banullë	7	4	42.86%
2	Gllavicë	3	2	33.33%
3	Glllogoc	3	4	-33.33%
4	Hallaqi i Vogël	10	7	30.00%
5	Janjevë	42	63	-50.00%
6	Lipovicë	#N/A	#N/A	0%
7	Magurë	73	51	30.14%
8	Okosnicë	#N/A	#N/A	#N/A
9	Qylagë	10	8	20.00%
10	Ribar i Madh	15	8	46.67%
11	Rufc i Ri	13	7	46.15%
12	Silovi	41	31	24.39%
13	Smallushë	9	7	22.22%
14	Shisharkë	0	0	0%
15	Teqe	0	0	0%
16	Topliqan	8	6	25.00%
17	Vërshëc	5	5	0.00%
18	Zllakuqan	1	2	-100.00%
	Gjithsej	240	205	

Në pjesën më të madhe të vendbanimeve të Komunës së Lipjanit sipërfaqja e përgjithshme komerciale e pashfrytëzuar është e lartë, që do të thotë se këto sipërfaqe shfrytëzohen në masë të madhe për aktivitete komerciale. Prandaj, ka nevojë për destinim të sipërfaqeve të reja për zhvillimin e aktiviteteve komerciale.

Në fshatin Akllap p.sh. Bukovicë, Krojmir, etj. duhet të ketë më shumë sipërfaqe për destinim komercial, sepse ekziston sipërfaqe e madhe pasive.

Tabela 41. Sipërfaqet komerciale të shfrytëzuara mbi 50%

Nr .	Vendbanimi	Numri i klientëve komercialë			Nr .	Vendbanimi	Numri i klientëve komercialë		
		Klientë aktivë	Klientë pasivë	Diferenca në %			Klientë aktivë	Klientë pasivë	Diferenca në %
1	Akllap	19	2	89.47%	25	Lipjan	1148	181	84.23%
2	Babush i Muhaxherve	28	6	78.57%	26	Lipovicë	#N/A	#N/A	0%
3	Baicë	14	1	92.86%	27	Llugaxhi	69	12	82.61%
4	Breg i Zi	2	0	100.00%	28	Llugë	6	0	100.00%
5	Brus	3	0	100.00%	29	Marec	6	2	66.67%
6	Bujan	15	3	80.00%	30	Mirenë	6	2	66.67%
7	Bukovicë	8	2	75.00%	31	Okosnicë	#N/A	#N/A	0%
8	Divlakë	1	0	100.00%	32	Plitkoviq	1	0	100.00%
9	Dobrajë e Madhe	30	5	83.33%	33	Poturoc	19	8	57.89%
10	Dobrajë e Vogël	1	0	100.00%	34	Qellopek	17	1	94.12%
11	Gadime e Epërme	40	8	80.00%	35	Resinoc	6	1	83.33%
12	Gadime e Ulët	63	24	61.90%	36	Ribar i Vogël	5	2	60.00%
13	Gllanicë	2	0	100.00%	37	Rubofc	10	5	50.00%
14	Grackë e Vjetër	12	4	66.67%	38	Rufc i Vjetër	2	0	100.00%
15	Grackë e Vogël	7	0	100.00%	39	Shalë	39	11	71.79%
16	Gumnasellë	16	3	81.25%	40	Shisharkë	0	0	0%
17	Hallaç i Madh	3	1	66.67%	41	Teqe	0	0	0%
18	Hanroc	1	0	100.00%	42	Tërbuc	3	0	100.00%
19	Kleqkë	4	0	100.00%	43	Torinë	29	9	68.97%
20	Kojksë	5	2	60.00%	44	Varigoc	1	0	100.00%
21	Konjuh	13	2	84.62%	45	Vogaqicë	#N/A	#N/A	0%
22	Kraishtë	14	5	64.29%	46	Vrellë	2	0	100.00%
23	Krojmir	12	2	83.33%	47	Vrellë e Goleshit	2	0	100.00%
24	Leletiq	1	0	100.00%		Gjithsej	1688	304	

1.2.14.1 ENERGJIA EFIÇIENTE

Në fushën e efijencës së energjisë, komuna e Lipjanit ka zbatuar disa projekte renovimi me masat EE - përmirësimin e izolimit të ndërtesave, duke zëvendësuar një numër të kaldajave me kaldaja peleti dhe ndërrimin e ndriçimit publik me LED. Analiza e stokut të ndërtesave komunale, shërbimeve të ndriçimit publik dhe flotës komunale të automjeteve tregon se potenciali i përgjithshëm i kursimit të energjisë në komunën e Lipjanit mund të vlerësohet në 2,796 MWh në vit, bazuar

në konsumin e raportuar të energjisë në vitin 2017.¹²

Komuna e Lipjanit në vitin 2018 ka publikuar “Planin Komunal të Veprimit për Eficiencën e Energjisë (PKVEE) 2019-2021”, objektiva kryesore e të cilit ishte zvogëlimi i konsumit të energjisë, rritja e nivelit të rehatisë dhe ulja e barrës së shpenzimeve të energjisë në buxhetin komunal të Komunës së Lipjanit.

Një listë prioritare e projekteve për investime në fushën e EE në këtë plan përfshinte 5 projekte me një kursim të përgjithshëm të energjisë prej 166 MWh. Ky grup i projekteve prioritare ofronte një potencial të mirë për kurse me konsiderueshme të energjisë dhe kurse financiare. Projektet investive ishin të gjitha me prioritet komunal dhe që të pestat përfshinin ndërtesa arsimore.

Në Komunën e Lipjanit tashmë ekziston një kërkesë e madhe edhe për zhvillimin e bizneseve me panele solare. Përveç bizneseve, kërkesë e madhe ekziston edhe nga ekonomitë familjare. Krahas kësaj, energjia solare është ndër prioritetet e para të komunës dhe ajo ka bërë një shënim të vogël në këtë drejtim, ku së bashku me Drejtoratin për Planifikim në zonën Grackë është dhënë leje ndërtimore për ndërtimin e paneleve të energjisë solare, dhe janë duke u zhvilluar punime në 4 ha, për 3 MGW, dhe investitor është ProCredit Bank. Prandaj, nga komuna ka gatishmëri të madhe për përkrahje por që çështjet themelore ndërlidhen me Zyrën e Rregullatorit për Energji, prandaj roli i vendimmarrjes nuk është i tëri në duart e Komunës së Lipjanit.

Sfidë kryesore e investitorëve privat është mungesa e mundësisë së akumulimit të rrymës. Ata nuk i kanë të siguruara kanalet e shitjes, prandaj është sfiduese shitja e rrymës së prodhuar dhe kthimi i investimeve.

Përveç kësaj, ndër veprimet e para që duhet t’i ndërmerr Komuna është lehtësimi i procesit të marrjes së lejes nga ministria për zhvillimin e së drejtës për vendosjen e paneleve solare. Hapi i dytë duhet të jetë lehtësimi në hulumtimin e mundësive për sigurimin e kanaleve të shitjes së rrymës së prodhuar nga kjo mënyrë. Një mënyrë është krijimi i bashkëpunimit Biznes-Komunë, me ç’rast Komuna e blenë energjinë nga bizneset private dhe e përdorë për ngrohje qendrore në zonën urbane.

Një mënyrë tjetër më efiçiente e shfrytëzimit të resurseve natyrore në Komunë është prodhimi i energjisë së erës përmes mullinjeve të erës. Komuna e Lipjanit posedon ndër pjesët me të mira hapësinore, ku plotësohen të gjitha kushtet më të volitshme për ndërtimin e fluturakeve për akumulimin e erës për krijim të energjisë elektrike. Janë me mijëra hektarë ku me mbi 300 ditë kanë erë të mjaftueshme për krijimin e energjisë. Këto zona ndodhen në rrugën magjistrale Lipjan-Shitime. Prandaj paraqitet nevoja që Komuna të fillojë ta mbështesë dhe ta stimulojë këtë veprimtari. Në këtë mënyrë toka bujqësore nuk zaptohet me panele solare por shfrytëzohet për aktivitete bujqësore, sepse fluturaket apo mullinjtë e erës nuk pengojnë në zhvillimin e bujqësisë.

▪ Energjia solare

Meqenëse Lipjani ka kushte relativisht të mira klimatike me shumë ditë me diell, duhet të shqyrtohet mundësia e shfrytëzimit të energjisë diellore për energji termike si dhe përfitimi i energjisë elektrike përmes paneleve fotovoltike si qëllim afatgjatë. Në këtë kontekst është i preferueshëm shfrytëzimi i sipërfaqeve të kulmeve apo të ngjashme, me qëllim të kursimit të sipërfaqeve të lira tokësore.

Në këto raste duhet të praktikohet stimulimi i atyre që ndërtojnë objektet dhe shfrytëzojnë energjinë solare për ngrohje me lirime në përqindje nga taksat dhe pagesat për leje ndërtimi. Ndërsa zonat më të përshtatshme për këtë lloj energjie në Komunën e Lipjanit janë zonat që shtrihen në veri-lindje të Komunës, gjegjësisht në vendbanimet Sllavi, Akllap dhe Janjevë, por edhe në Babush të Muhaxherëve dhe Gadime ka mundësi të mira të ndërtimit të serave diellore.

▪ Biomasa

Në zonat rurale të cilat kanë nivel të lartë të prodhimtarisë bujqësore dhe pyjore, duhet të nxitet përdorimi i biomasës në mënyrë që të rriten mundësitë për energji, sidomos në fshatrat e largëta. Prodhimi i mëtutjeshëm i energjisë nga biomasa nxitë rritjen e prodhimtarisë bujqësore dhe i ruan vlerat vendore. Në këtë drejtim duhet mendohet edhe energjia e mundshme nga mbeturinat.

▪ Uji

¹² Komuna e Lipjanit, Plani Komunal i Veprimit për Eficiencën e Energjisë (PKVEE) 2019-2021

Komuna e Lipjanit është e pasur me resurse ujore nëntokësore dhe mbitokësore. Por, pasi që ekziston nevoja për ujitjen e tokave bujqësore, si dhe duke pasur parasysh edhe ndryshimet në mjedis siç është ngrohja globale që parashihet zvogëlimi i resurseve ujore, nuk preferohet ndërtimi i ndonjë hidrocentrali. Pra, burimet ujore nuk do të përdoren për prodhimin e energjisë së ripërtëritshme.

▪ **Kursimi i energjisë**

Në kuadër të zonave urbane, e sidomos në ndërtesat që menaxhohen nga Komuna dhe ato të banimit kolektiv, konceptet e energjisë të bazuara në shembujt e kontraktimit ofrojnë forma efikase që iu mundëson autoriteteve vendore të zbatojnë masa bashkëkohore të kursimit të energjisë (p.sh. izolimi, sistemet efikase të ngrohjes etj). Përveç kursimit të mjeteve financiare, Komuna, përmes shembujve dhe përdorimit të energjisë, mund të ju ofrojë banorëve një potencial të madh në kursim.

1.2.15 INFRASTRUKTURA HEKURUDHORE

Komuna e Lipjanit ka pozitë të volitshme gjeografike, të cilën e përshkojnë rrugët regjionale dhe autostradat, nyja kryesore hekurudhore dhe aeroporti ndërkombëtar, i vetmi në vend i cili gjindet në Komunën e Lipjanit. Duke e pasur parasysh këtë, strukturat udhëheqëse kanë krijuar zonat industriale në atë mënyrë që këto zona të kenë qasje direkte në infrastrukturë, njëherit që planet e caktuara zhvillimore t'i përfshijnë edhe zonat industriale. Kjo bën të mundur që këto lokacione të jenë pikë referuese mjaftë tërheqëse për investitorët potencialë. Në të ardhmen këto lokacione do të jenë jashtëzakonisht konkurrense në krahasim me lokalitetet e tjera dhe si kundërvlerë priten investime të drejtpërdrejta. Po ashtu, ndërtimi i hekurudhës, veçanërisht i stacionit hekurudhor qendror dhe sheshi i stacionit do të përshpejtojë potencialin e zhvillimit urban.

Ky është një koncept modern i qasjes dhe zhvillimit të të zonave industriale, ku mund të koncentrohen veprimtari të ndryshme prodhuese, shërbyese dhe financiare, etj. Komuna, përpos sigurimit të qasjes në infrastrukturë rrugore, investitorëve do t'ju sigurojë edhe infrastrukturë të gatshme teknike ku përfshihet kyçja në dhe qasja në rrymë, ujësjellës, kanalizim, dhe telefoni. Poashtu, investitorëve do t'u ofrohet edhe ndihmë në infrastrukturën ligjore, gjithëmonë sipas kapaciteteve të veta të cilat i posedon. Një koncept i tillë i qasjes bashkëkohore ka të bëjë me atë se mjeti e arsyetohet qëllimin.

1.2.16 BASHKËPUNIMI NDËRKOMUNAL

Bashkëpunimi ndër komunal është i natyrshëm në një sistem administrativ territorial të decentralizuar. Sa më autonome të jenë komunat, aq më shumë mund të bashkëpunojnë.

Komuna e Lipjanit, duke qenë e kufizuar me 10 komuna të tjera, ka bashkëpunim të kënaqshëm me një pjesë të tyre. Këto bashkëpunime përfshijnë aktivitete në funksion të zhvillimit ekonomik më të shpejtë dhe të qëndrueshëm lokal, përmes ofrimit të shërbimeve të ndryshme qytetarëve dhe grupeve të interesit, kryesisht në aspektin afarist. Kjo ka rezultuar të jetë mënyrë më e mirë për të përmirësuar efikasitetin dhe efektivitetin e funksionimit të komunave ndaj qytetarëve dhe kërkesave të palëve të ndryshme. Zgjerimi i bashkëpunimit qoftë komunal apo krijimit të incentivave për krijimin e bashkëpunimeve të sektorit privat, do të rriste zhvillimin e Komunës së Lipjanit dhe komunave të tjera të caktuara. Këto bashkëpunime mund të krijohen në trajnimin e fuqisë punëtore për zhvillimin e aftësive të tyre, koncentrimin e industrive në lokacione të përshtatshme për komunat përkatëse, shkëmbimi i punëtorëve që janë të përgaditur në profile të kërkuara, etj.

▪ **SWOT ANALIZA**

PËRPARËSITË

DOBËSITË

- Pozita e volitshme gjeografike, në raport me kryeqytetin dhe me qytet fqinjë,
- Shtrirja në territorin e komunës së Lipjanit i pjesës më të madhe të Aeroportit Adem Jashari,
- Privatizimi i Fero-Nikelit, Aeroportit dhe një sipërfaqe të tokës bujqësore,
- Ekzistimi i zonave të veçanta (zona e Blinajës, Shpellës së Gadimes, zona Kleqkë dhe Divjakës),
- Ekzistimi i ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme, prodhuese, shërbyese etj.
- Ekzistimi i tokave të pëlleshme bujqësore,
- Ekzistimi i sipërfaqeve pyjore publike dhe privat -Ekzistimi i sipërfaqeve për kullosa ,
- Ekzistimi i minifermave,
- Ekzistimi i tregjeve javore,
- Ekzistimi i kushteve për turizmin rural,
- Ekzistimi i zonave dhe objekteve turistike të trashëgimisë,
- Ekzistimi i kushteve dhe objekteve për sport dhe rekreacion,
- Kapacitete njerëzore, humane dhe përgaditja profesionale e tyre,
- Ekzistimi i kapaciteteve për ndertim të hoteleve dhe bujtinave,
- Ekzistimi i resurseve për energji alternative (era, dielli etj),
- Ekzistimi i kapaciteteve tele-komunikuese dhe transportuese energjetike etj.
- Ekzistimi i linjës hekurudhore e cila kalon nëpër qytetin e Lipjanit dhe linjës Rrugore Prishtinë- Shkup,
- Aktiviteti ekonomik dhe Bruto produkti shoqëror është mbi mesataren e vendit,
- Një numër i konsiderueshëm i ndërmarrjeve private dhe situata e favorshme për ndërmarrësi,
- Procedurat e thjeshta lokale për të hapur një biznes,
- Buxhet i qëndrueshëm i qeverisë lokale,
- Aktivitet të lartë në industrinë e ndërtimit,
- Prania e investitorëve të huaj,
- Sektori bankar i zhvilluar,
- Zonat industriale ekzistuese dhe disa zonave tjera për zhvillim ekonomik dhe pozicioni i tyre në kuadër të Trekëndëshit të zhvillimit ekonomik të Kosovës,
- Kushtet e favorshme për dhënien e tokës për ndërtim në aktivitete ekonomike,
- Ekzistenca e një shumëllojshmërie të prodhimit industrial dhe bujqësor,

- Përkrahja jo e mjaftueshme institucionale për të mbështetur zhvillimin e bizneseve,
- Situata politike jo e favorshme për investime direkte,
- Objektet me kapacitete të vogla hoteliere,
- Mospërputhje në mes kërkesave të ekonomisë dhe të sistemit të arsimit,
- Ekonomi informale,
- Mungesa e fondeve,
- Industria përpunuese e pazhvilluar për mundësit që ka Komuna,
- Baza e të dhenave mbi regjistrimin e bizneseve jo e plotë.(Mungon ndarja në mes tv atyre aktive dhe pasive),
- Forma e privatizimit jo e favorshme e aplikuar në disa raste për bizneset,
- Modalitetet e bashkëpunimit të sektorit bankar, biznesit dhe të institucioneve publike,
- Mos shfrytëzimi i infrastrukturës hekurudhore në nivelin e Rajonit,
- Struktura e pavolitshme e bizneseve, kapaciteti Mos aktivizimi i plotë i ndërmarrjeve industriale,
- Politikat fiskale dhe kreditore jo të volitshme, për zhvillim ekonomik,
- Shfrytëzimi i pakontrolluar i pyjeve etj.
- Mungesa e infrastrukturës dhe shërbimeve në zonat tjera të mundshme për zhvillimin e turizmit rural,
- Kufizimet energjetike në zhvillimin ekonomik,
- Mos shfrytëzimi adekuat i pozicionit të aeroportit,
- Mos shfrytëzimi adekuat i parkut të Blinajës dhe shpellës së Gadimes,
- Mos shfrytëzimi adekuat i trashëgimis si qytet i argjendët Janjeva dhe zona Kleqkë / Divjakë,
- Nuk është i zhvilluar sistemi i energjisë alternative,
- Mungesa e deritanishme e strategjisë kombëtare për zhvillimin ekonomik,
- Mungesa e mbështetjes dhe stimuluj për prodhimet për eksport,
- Mungesa e strategjisë dhe stimulimeve për eksport,
- Kuadri i dobët ligjor dhe zbatimin e legjislationit të miratuar,

- Tregti të zhvilluar dhe të shërbimeve,
- Punëtorë me përvojë në fusha të ndryshme tekniko teknologjike,
- Ekzistenca e burimeve natyrore,
- Bashkëpunimi i mirë me Odat Ekonomike,
- Traditë industriale, (Nxirrja e lëndës së parë për Feroniklin, përpunimi i gurit, Drurit, plastikës dhe fryteve natyrës etj).

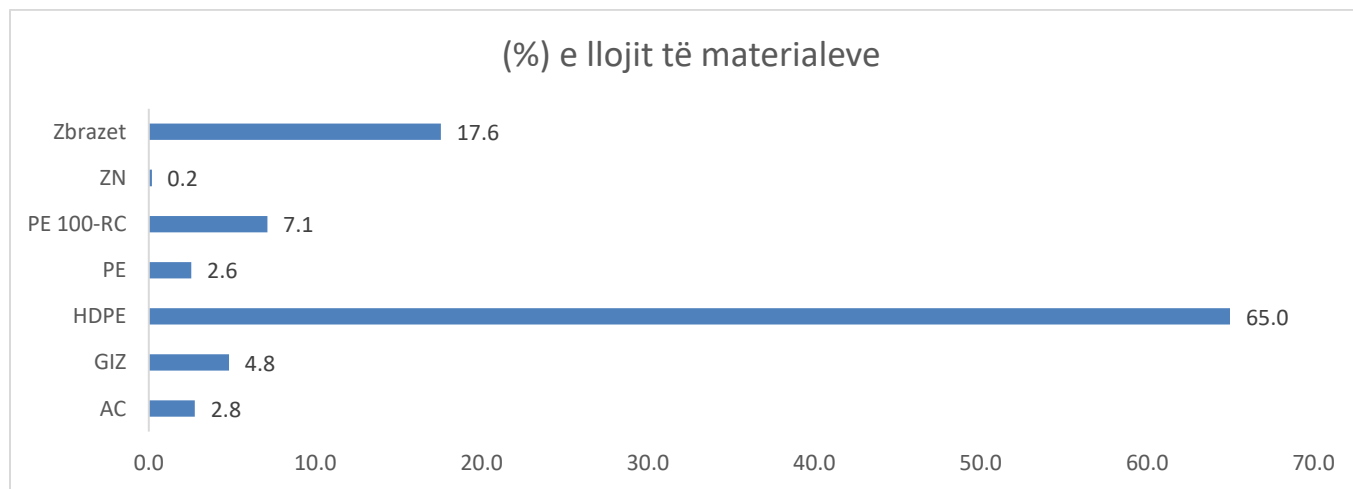
1.3 INFRASTRUKTURA TEKNIKE

1.3.1 UJËSJELLËSI

1.3.1.1 RRJETI I UJËSJELLËSIT, MBULUESHMERIA DHE MATERIALET E RRJETIT TË UJËSJELLËSIT

Furnizimi me ujë për qytetarët e komunës së Lipjanit bëhet nga burimet nëntokësore, i cili ka kapacitet prej 399.00 l/s, përfshirë edhe zonat rurale të cilat furnizohen nga pusët po ashtu nëntokësore. Aktualisht KRU „Prishtina” sh.a, e cila është ofruesi i vetëm me ujë të pijshëm në zonën e Lipjanit, ofron shërbime të ujit të pijshëm për qytetin e Lipjanit dhe disa vendbanime, ky shërbim ofrohet 24 orë pa ndërprerje, me përjashtim të rasteve kur ka defekte apo probleme tjera (reduktime të energjisë) në stacionin e pompave dhe tubacionet – rrjetin shpërndarës të ujësjellësit. Gjatësia e përgjithshme e rrjetit të sistemit për furnizim me ujë të pijshëm në zonën e shërbimit është rreth: 277500.0 m’ apo 277.50 km përfshirë edhe zonat rurale, të regjistruara në ArcMAP.

Diametri i gypave primar sillet nga Ø315mm Ø50mm për gypa primare dhe sekondare, kurse për gypat terciar për kucje kolektive dhe individuale sillen nga Ø40mm deri Ø25mm si dhe materialet e tyre janë nga Asbest Cement (AC), PVC, GIZË, HDPE dhe kohëve të fundit PE-100-RC.

Grafikoni 18. Materialet e përdorura sipas %

Gjatësia e përgjithshme e rrjetit të sistemit për furnizim me ujë të pijshëm është 277.5 m, prej të cilave 65% HDPE, 7.1% PE-100-RC, 4.8% GIZ, 2.8% AC, 2.6% PE, 0.2% ZN dhe 17.6% të zbrazët.

Që do të thotë se 4.8 % të rrjetit në zonë urbane kemi ende gypa të Asbes Cement dhe 0.2 % janë Zn.

Tabela 42. Kapacitetet e rezervuara

Nr	Emri i rezervuarit	x	y	z	Komuna	Kapaciteti	Materiali	Viti i ndërtimit
1	Rez_Lipjan	7510574.90	4709405.32	538	Lipjan	250	Beton	1980

2	REZ_Gushterice_Eperme	7517591.00	4712690.62	631	Lipjan	500	Beton	1971
3	REZ_Janjeve	7520373.92	4714669.91	536	Lipjan	200	Beton	1970
4	REZ_Gadime	7517000.77	4704625.35	534	Lipjan	1000	Beton	2011
5	REZ_Gadime_1	7516954.21	4704936.62	645	Lipjan	100	Beton	2006
6	REZ_Gadime_2	7516971.68	4704942.23	652	Lipjan	100	Beton	2007
7	REZ_Babush_Muhaxhereve	7515730.60	4702884.39	680	Lipjan	100	Beton	2005
8	REZ_Konjuh	7512686.41	4710326.33	680	Lipjan	250	Beton	2010
9	REZ_Teqe	7519702.67	4714588.03	561	Lipjan	100	Beton	2011
10	REZ_Janjeve_1	7520770.86	4714928.54	538	Lipjan	100	Beton	1970
11	REZ_Vrelle	7501253.68	4714089.44	631	Lipjan	100	Beton	2006
12	REZ_Golesh	7500091.20	4712087.22	536	Lipjan	100	Beton	1970
13	REZ_Silovi	7515733.24	4712084.43	640	Lipjan	150	Beton	2009

1.3.1.2 KËRKESAT PËR UJË/ VLERËSIMI I NEVOJAVE NË TË ARDHMEN

Sipas udhëzimit Administrativ për norma dhe standarde të planifikimit hapësinor janë përcaktuar kërkesat për ujë për kokë banori, ujë për shfrytëzim për nevojat konsumuese/ ujë për pije dhe amvisëri janë radhitur sipas kategorisë:

- për vendbanime ≥ 100001 banor: ≥ 300 litra/banor;
- për vendbanime ≥ 20001 - 100000 banor: ≥ 250 - 300 litra/banor;
- për vendbanime ≥ 20001 - 100000 banor: ≥ 200 - 250 litra/banor;
- për vendbanime ≥ 5001 - 20000 banor: ≥ 150 - 200 litra/banor;
- për vendbanime < 5000 banor: ≥ 100 - 150 litra/banor.

Sipas prognozave të skenarit realist të demografisë për vitin 2031 komuna e Lipjanit ka një numër të banorëve prej 61406 duke përfshirë zonën urbane dhe rurale, dhe pas analizave të kërkesave për shpenzime, sipas këtij numri të banorëve, rezulton se KRUP duhet të sigurojë sasinë e ujit prej $Q=324.57$ l/s që relaishet sipas gjendjes së KRU Prishtina kjo sasi e ujit është e siguruar për 8-10 vitete e ardhshme. Që do të thotë se numbulon nevojat reale bazuar në trendin demografik dhe sasinë momentale të ujit që disponon KRUP në teritorin e Lipjanit $Q=399.0$ l/s.

Skenari-a: Me gjithësej 61,406 banorë në zonën urbane dhe zonën rurale për 10 vitet e ardhme deri në vitin 2031.

Bazuar në kapacitetet ekzistuese të burimeve të ujit me **$Q=399.00$ l/s** kapaciteteve të konservimit të rezervuarëve, kapacitetet e stacioneve të pompimit, numrit të prognozuar të banorëve prej për vitin 2031 të **Skenari-a**, përfshirë edhe banorët jo rezident, analizës së shpenzimeve me kërkesën mesatare prej **$q=150$ l/për banor** Komuna nuk ka nevojë për rritje të kapaciteteve të konservimit të ujit prej së paku 8-10 vitete e ardhshme.¹³

Skenari-b-Bilanci i kërkesës për ujë dhe kapacitetit të furnizimit sipas Skenarit të KRU "Prishtina"

Shtimi i popullsisë Meqenëse ASK nuk e ka bërë parashikimin e rritjes së popullsisë sipas komunave por vetëm në nivel të vendit, shtimi i parashikuar i popullsisë për komunat e zonës së shërbimit është kalkuluar duke marrë për bazë trendin e njëjtë të rritjes së parashikuar nga ASK për Kosovë.

Bazuar në këtë kalkulim, është vlerësuar se gjatë periudhës 8 vjeçare (deri në vitin 2031) popullsia në zonën e shërbimit të Kompanisë do të ketë një shtim relativisht të vogël prej rreth 2800 banorë në total krahasuar me popullsinë aktuale. ASK parasheh që trendi i popullsisë do të jetë në rritje deri në vitin 2027, ndërsa prej vitit 2028, trendi do të jetë në rënje.

Kërkesa për ujë Në anën tjetër, kërkesa për ujë gjatë periudhës planifikuese nuk do të rritet si rezultat i shtimit të popullsisë, si dhe nuk pritet të rritet edhe për mbulueshmëri sepse që në këtë moment përqindja e mbulueshmërisë

është 90% .

Për përlogaritjen e kërkesës për ujë janë bërë supozimet si vijon:

- 1) Është parashikuar ngritja e shkallës së mbulimit me shërbime të ujësjellësit prej 90% sa është aktualisht në 100% në vitin 2023 banorë,
- 2) Është parashikuar zvogëlimi i shkallës së ujit të pafaturuar (UPF) prej 54% sa është aktualisht në 48% për vitin 2028;
- 3) Është parashikuar rritja graduale e normës së konsumit të ujit nga 110 litra/ditë/banor (sa faturohet aktualisht) në 130 litra/ditë/banor në vitin 2028.

Kjo rritje e normës së konsumit pritet të ndodhë si rezultat i zvogëlimit të humbjeve komerciale të ujit (vjedhja e ujit, pasaktësitë e matjes dhe faturimit etj.). Alternativisht, kërkesa për ujë do të mund të vlerësohej edhe duke marrë (i) normën e konsumit prej 155 litra/ditë/banor dhe duke ia shtuar asaj (ii) sasinë e ujit të faturuar për konsumatorët komercial dhe institucional (14%) si dhe (iii) sasinë e humbjeve fizike të ujit (rreth 25%) të zvogëluar sipas planifikimit të Kompanisë për zvogëlimin e humbjeve të ujit.¹⁴

Kjo nënkupton që për përmbushjen e nevojave për furnizim me ujë të popullsisë dhe ekonomisë së komunës së Prishtina, KRU Prishtina dhe Komuna duhet të orjentohej në eliminimi e humbjeve teknike dhe komerciale.

1.3.1.3 KAPACITETET E NEVOJSHME TË INFRASTRUKTURËS SË ZGJERUAR APO TË RE NË RJETIN E UJËSJELLËSIT

Sipas **Skenarit a dhe b** parashihet që shkalla e mbulimit me shërbime gjatë 8 viteve të ardhshme të rritet për 2,800 banorë, nënkupton që duhet që, përpos në burimet e reja të ujit, të parashihen investime edhe për zgjerimin e infrastrukturës së ujësjellësit që nevojitet për furnizim me ujë të këtyre banorëve. Prej këtij numri prej 2800 të popullsisë që planifikohet të përfshihen me shërbime, rreth 2800 banorë do të përfshihen me sistemet që do të financohen gjatë 8 viteve të ardhshme nga donatorët e jashtëm, brendshëm dhe KRUP.

Sipas analizës së vlersimit të gjendje të infrastrukturës së ujësjellësit, numrit të prognozuar të banorëve për secilin vendbanim deri në vitin 2031, përfshirë edhe banorët jo rezident, kërkesës mesatare sipas udhëzimit administrativ për Normat Teknike të Planifikimit Hapësinor dhe normave të BE-së, ndërtimit të hovshëm i njësive banesore si dhe ndërtimit të lagjeve me ndërtime individuale:

Komuna ka nevojë që:

- Rritja e kapaciteteve prodhuese të ujit;
- Rritja e kapaciteteve të rezervarëve;
- Ndërtimi i rezervuarëve të rinjë në zonat e reja të zhvillimit të qytetit dhe fshatrave; (Vend Lokacioni, vëllimi i i nevojshëm i rezervuarit).
- Hapje e puseve të reja për rritje të kapaciteti të ujit në zonat rurale;
- **Për Zvogëlimi dhe monitorimi i humbjeve të ujit të pijshëm në rrjetin ekzistues për 5% çdo vit:**
- Krijimin e zonave dhe nënzonave për vendosjen e matëseve të ujit (DMA) për menaxhimin e humbjeve teknike dhe financiare të ujit;
- Mbrojtja e zonave të burimeve të ujërave nëntokësorë dhe sipërfaqësor;
- **Si dhe rritjen e mbulueshmeris me shërbime të furnizimit me ujë në zonat pa shërbime:**
- Ndërtimi dhe zgjerimi i rrjeteve të reja në qytet;
- Ndërtimi i rrjeteve të reja në gjitha fshatrat ku nuk ka rrjet të ujësjellësit.

Sfidat kryesore në menaxhimin dhe shpërndarjen e ujit:

- Ofrimi i shërbimeve të qëndrueshme me ujë të pijes për gjithë qytetaret e komunës në veqanti zonat Urbane dhe rurale;

¹⁴ Plani Afatgjatë i Investimëve 2019-2028_KRU_Prishtina

- Mbajtja e qëndrueshmeris dhe përmirsimi permanent i furnizimit me ujë gjatë gjithë kohës;
- Krijimi i DMA zonave dhe menaxhimi i humbjeve teknike e komerciale duke rivitalizuar rrjetet ekzistuese, duke përdorur praktikën më të mirë;
- Kalimi i menaxhimit të rrjetit ujësjellës në kuadër të KRU Prishtina

Nevojat zhvillimore për të ardhmen për furnizim me ujë

- Ngritja e kapaciteteve prodhuese të ujit të pijshëm;
- Hapja e puseve të reja në vendbanime disa vendbanime rurale;
- Ndërtimi i stacioneve të pompave
- Rritja e vëllimit të Rezervuarëve dhe ndërtimi i rezervuarëve të ri;
- Mbrojtjen e burimeve sipërfaqësore dhe nëntokësore të ujit;
- Ndërtimi dhe zgjerimi i rrjeteve të reja në qytet;
- Ndërtimi i rrjeteve të reja në gjitha fshatrat ku nuk ka rrjet të ujësjellës;
- Krijimin e zonave dhe nënzonave për vendosjen e matësve të ujit (DMA) për menaxhimin e humbjeve teknike dhe financiare të ujit.

1.3.2 KANALIZIMI I UJËRAVE TË NDOTURA (ZEZA)

Shërbimi aktual ofron shërbime të kanalizimit rreth 60% të popullsisë (zona e përgjithshme e furnizimit). Ujërat e ndotura nga qyteti i Lipjanit rrjedhin pa u trajtuar në rrjedhat ujore përreth. Në qytetin e Lipjanit shkalla e kyçjes në sistemin e kanalizimeve është në masën 85%.

Gjatësia totale e sistemit ekzistues të kanalizimeve në Lipjan është rreth 160km përfshirë edhe zonat rurale. Diametrat e gypave janë midis DN 200 dhe DN 600, dhe materiali kryesor i gypave është azbest çimentoja (> 80 %, kryesisht diametrat më të vegjël). Material tjetër i gypave është PE dhe gypat e plastikës. Vlen të theksohet se përafërsisht 80% e banorëve që jetojnë në qytet, ujërat fekale i derdhen në rrjetin e kanalizimit fekal publik. Gjendja e kanalizimeve ekzistuese është e dobët dhe besohet se ndodhin rrjedhje të mëdha.

Deri më tani është vlerësuar se 80% e popullsisë së qytetit të Lipjanit është e kyçur në sistemin e kanalizimit, dhe një pjesë e vogël e popullsisë së fshatrave.

▪ Trajtimi i ujërave të ndotura

Implantini për trajtimin e ujërave të ndotura në (Medvec-Vrellë)- Lipjan, gypi prurës në Implant është D=400 mm. Implanti për trajtimin e ujërave të ndotura në Vrellë është implant me trajtim biologjik që përbëhet nga tre SBR reaktor (Sequencing Batch Reactors). Procesi i trajtimit kontrollohet përmes sistemit SCADA, uji i trajtuar me gravitet shkarkohet në receptor. Implanti tani është në menaxhim nga fillimi i muajit nëntor 2021, Kapaciteti i Implantit është 3047 PE (banor ekuivalent), Maksimumi ditore i ujërave të ndotur $Q_d = 1950 \text{ m}^3/\text{dite} = 22,4 \text{ l/s}$ Mesatarja ditore i ujërave të ndotur $Q_{24} = 750 \text{ m}^3/\text{dite} = 12,7 \text{ l/s}$

Shkarkimi i ujërave të zeza në të gjithë territorin përbën një tjetër burim kryesor të ndotjes së ujërave, ku 51 (83.60%) e vendbanimeve llogaritet të jenë të kyçur në rrjetin e kanalizimit. Rrjeti i kanalizimit i ndërtuar në periudhën e pas luftës në disa fshatra, bëjnë shkarkimin e ujërave fekale në ambient të hapur duke iu nënshtruar trajtimit përmes gropave septike.

Vlerësim i përgjithshëm i mbulueshmërisë së vendbanimeve të kyçur në rrjetin e kanalizimit është përafërsisht:

- 34.50% të vendbanimeve, me popullsi mbi 1,000 banorë, janë të kyçur 100% në sistemin e kanalizimit, me përjashtim të vendbanimeve Janjevë (75%), Krojmir (75%), dhe Lipjan (80%);
- 49.20% të vendbanimeve, të cilat kanë më pak se 1,000 banorë, janë të kyçur 100% në sistemin e kanalizimit, me përjashtim të vendbanimeve Akllap (80%), Gllavicë (85%), Mirenë (75%), Resinoc (90%), dhe Varigoc (80%);
- 33 nga 51 vendbanime bëjnë shkarkimin e ujërave të trajtuar paraprakisht përmes gropave septike;
- Gjithsej 6 vendbanime janë të pabanueshme: Bukovicë, Divlakë, Hanroc, Okosnicë, Shisharkë, Vogaqicë;

- Parku Nacional Blinaja menaxhohet dhe shërbehet nga operator tjetër i kontraktuar nga niveli qendror;
- Rreth 6.5% apo në total 4 vendbanime nuk janë të kyçur në sistemin e kanalizimit: Brus, Kleqkë, Plitkoviq, Vrellë e Gadimes.

Lipjani ende nuk ka sistem të ndarë të evakuimit/largimit të ujërave të zeza/fekale nga evakuimi i ujërave atmosferik.

1.3.3 DRENAZHIMI-KANALIZIMI I UJËRAVE ATMOSFERIKE

Në qytetin e Lipjanit nuk ekziston rrjeti për largimin e ujërave të shiut në kuptimin e një sistemi të dizajnuar dhe të ndërtuar në parimet dhe normat inxhinierike, dhe i cili do të mirëmbahet rregullisht dhe në mënyre legale. Përveç në qendrën e ngushtë të qytetit ku ekziston sistemi gypor i kanalizimit të shiut, në rastet më të shpeshta ujërat e shiut vërshojnë rrugët dhe pronat e qytetarëve pas çdo reshje. Sistemi i kanalizimit nuk është i tipit të ndarë.

Rrjeti i kanalizimit atmosferik i gjithi është i orientuar në drejtim të lumenjve dhe derdhet në shumë pika pa trajtim adekuat.

- **Vlerësimi i nevojave në të ardhmen për një infrastrukturë të tillë-Kanalizimi i ujërave të ndotura**

Bazuar në gjendjen ekzistuese të rrjeteve të kanalizimit të ujërave të ndotura dhe atmosferike dhe numrit të prognozuar të banorëve, në pjesë të qytetit dhe vendbanimeve (fshatrave) të cilat kanë nevojë për rrjetë të reja të ujërave të ndotura si dhe Kolektorët kryesor të cilat dërgoj ujë deri te FTUZ.

-Ndërtimi i kanalizimeve të reja në zonën urbane të Lipjanit për të unifikuar rrjetet e fragmentuara ashtu që i tërë kanalizimi të rrjedhë në një pikë të vetme.

1.3.3.1 KAPACITETET E NEVOJSHME TË INFRASTRUKTURËS SË ZGJERUAR APO TË RE NË RJETIN E KANALIZIMIT

Bazuar në vlerësimin e gjendjes ekzistuese të infrastrukturës së kanalizimit të ujërave të zeza dhe atmosferike, numrit të prognozuar të banorëve për secilin vendbanim deri në vitin 2031, përfshirë edhe banorët jo rezident, ndërtimit të hovshëm të njësive banesore si dhe ndërtimit të lagjeve me ndërtime individuale janë identifikuar disa vendbanime të cilat kanë nevojë për rrjetë të reja të ujërave të ndotura.

Komuna ka nevojë për secilin vendbanim përfshirë edhe zonën urbane që do të rritet, do të duhej planifikuar edhe një dimensionim i ri i tërë sistemit të kanalizimit të ujërave të ndotura duke u bazuar në UA për Normat Teknike të Planifikimit.

Infrastruktura e dobët e kanalizimit ka nevojë për investime të reja kryesisht në zonën Urbane dhe në disa zona rurale:

- Ofrimi i shërbimeve me rrjet të kanalizimit për gjithë qytetaret e komunës;
- Eliminimi i pikave shkarkuese të ujërave të zeza;
- Mundësia e ndërtimit të kolektorëve;
- Rehabilitimi i rrjetit të kanalizimit në zonat problematike;
- Kalimi i menaxhimit të rrjetit të kanalizimit në kuadër të KRU Prishtina;
- Mundësia e shtrirjes së rrjetit të kanalizimit atmosferik dhe ndarja e tyre nga ato fekale;

Ndarja duhet të bëhet me identifikimin dhe hartimin e një projekti kryesor i cili do të bëhet në bashkëpunim me Komunën e Lipjanit dhe KRU Prishtina.

Sfidat kryesore në menaxhimin kanalizimit:

- Ofrimi i shërbimeve me rrjet të kanalizimit për gjithë qytetaret e komunës;
- Eliminimi i pikave shkarkuese të ujërave të zeza;
- Mundësia e ndërtimit të impiantit për trajtim të ujërave të zeza dhe kolektorëve;
- Rehabilitimi i rrjetit të kanalizimit në zonat problematike;
- Kalimi i menaxhimit të rrjetit të kanalizimit në kuadër të KRU Prishtina;
- Mundësia e shtrirjes së rrjetit të kanalizimit atmosferik dhe ndarja e tyre nga ato fekale;

Nevojat zhvillimore për të ardhmen

- Përfundimi impiantit dhe kolektorëve për trajtimin e ujërave të zeza në komunën e Lipjanit;
- Kycja e të gjitha rrjeteve të kanalizimit në kuadër të kolektorëve;
- Zgjerimi dhe rehabilitimi i rrjeteve të reja dhe atyre ekzistuese;
- Zgjerimi i shërbimeve me kanale për largimin e ujërave atmosferik;

ANALIZA SWOT

Analiza SWOT - UJËSJELLËSI, KANALIZIMIT DHE UJITJA	
PËRPARËSITË	DOBËSITË
- 90% e popullatës furnizohet me ujë të pijes; - Burime të ujit të pijes; - Cilësia e mirë e ujit; - 90% e vendbanimeve me rrjet të ujësjellësit; - Ofrimi i ujitjes optimale përkundër kushteve minimale;	- Mos shfrytëzimi i kapaciteteve të ujit për nevoja të pijes; - 10% e popullsisë në nuk kanë qasje në ujësjellës - Disa vendbanime nuk kanë rrjet të ujësjellësit; - Rrjeti pjesërisht i vjetër i ujësjellësit dhe gypa nga materiali AC në disa zona; - Mungesa e ujëmatësve zonale në zona të caktuara të rrjetit ujësjellësit; - Dimensione joadekuate të gypave ekzistues; - 20% e qytetit ende nuk është i përfshirë në kanalizim publik; - Mospërfshirja e madhe e zones rurale në rrjetin e kanalizimit; - Domosdoshmëria e shfrytëzimit të pompave në disa pjesë të qytetit (lagjet në zonat e larta); - Mungesa e kycjes së disa fshatrave në rrjetin kryesor të ujit; - Shfrytëzimi jo i duhur i ujit (abuzimet); - Mungesa e koordinimit ndërmjet kompanive publike dhe Komunes - Impianti për trajtimin e ujërave të zeza 50%; - Rrjeti i vjetruar i kanalizimit; - Përzjerje e rrjetit të kanalizimit me atë atmosferik; - Mungesa e rrjetit atmosferik të ri;
MUNDËSITË	RREZIQET
- Shfrytëzimi i investimeve të jashtme; - Garantët qeveritarë; - Aplikimi i arritjeve teknologjike; - Trajnimi i stafit; - Ekzistenca e Legjislacionit përkatës; - Instalimi ujëmatësve digjital në tërë zonën e shërbimit, ashtu që do të kishte avantazhe të ndjeshme sa i përket rënies së humbjeve të ujit si dhe rritjes së faturimit në [m3] të ujit të shpenzuar;	- Mos ndërrimi i gypave të vjetër të ujësjellësit; - Cenimi i kualitetit/sigurisë së ujit si pasojë e rrjetit të vjetërsuar; - Humbjet e mëdha të ujit në rrjet; - Keqpërdorimi i ujit; - Politika joadekuate; - Mbrojtja e zonave të burimeve të ujërave nëntoksore dhe sipërfaqësore - Mbrojtja e rezervuarëve dhe Stacioneve të pompave

	me rrethoj dhe siguri fizike - Dëmtimi i rrjetit të ujësjellësit, kanalizimit dhe ujitjes;
--	---

1.3.4 RRJETIT TË ENERGJISË ELEKTRIKE

Lipjani ka një rrjet të energjisë elektrike i cili është mjaft i dendur, i përbërë nga linjat dhe nënstacionet e tensionit të lartë dhe të mesëm. Rrjeti energjetik është në pronësi të kompanisë publike KOSTT-i dhe kompanisë private KEDS-i.

1.3.4.1 LINJAT E TENSIONIT TË LARTË

Në territorin e Komunës së Lipjanit kalojnë linjat e tensionit të lartë 400 kV dhe 110 kV, që menaxhohen nga kompania Kostt-i. Linja 400 kV ka një shtrirje prej 9.2 km dhe rezervon një sipërfaqe prej rreth 36.8 ha, ndërsa linjat 110 kV kanë shtrirje prej 37.5 km dhe rezervon një sipërfaqe prej rreth 75 ha.

Tabela 43. Infrastruktura për shpërndarjen e energjisë elektrike -linjat e tensionit të lartë

Kodi referues	Gjatësia (km)
Linja 400 kV	9.2
Linja 220 kV	0
Linja 110 kV	37.5

Tabela 44. Infrastruktura për shpërndarjen e energjisë elektrike- nënstacionet dhe zonat mbrojtëse

Kodi referues#	Sipërfaqja (ha)	Zona mbrojtëse - gjerësia (m)
Nënstacion 400/220 kV	0	0
Nënstacion 400/110 kV	0	0
Nënstacion 220/110 kV	0	0
Nënstacion 110/10(20) kV	0.86	20

Tabela 45. Infrastruktura për shpërndarjen e energjisë elektrike-gjatësia dhe daljet e linjave të NS 110/35/10 kV

Nënstacioni	Emri i Daljes	Gjatësia e linjës kablllore	Gjatësia e linjës ajrore
TS 110/35/10kV Lipjani	Bablak	0.45	10.49
TS 110/35/10kV Lipjani	Banulla	5.81	27.10
TS 110/35/10kV Lipjani	Baza e Asfaltit	1.99	15.30
TS 110/35/10kV Lipjani	Bonita	0.68	
TS 110/35/10kV Lipjani	Burgu	0.50	2.00
TS 110/35/10kV Lipjani	Coca Cola	0.85	
TS 110/35/10kV Lipjani	Dajti	2.20	
TS 110/35/10kV Lipjani	Gadime	2.97	35.65
TS 110/35/10kV Lipjani	Graniti Sh.P.K -Ismet Loshaj	0.62	
TS 110/35/10kV Lipjani	Konjuh	3.32	13.89
TS 110/35/10kV Lipjani	Kraishta	0.51	37.08
TS 110/35/10kV Lipjani	Lipjan Qendra I	7.94	2.33
TS 110/35/10kV Lipjani	Lipjan Qendra II	4.77	0.68
TS 110/35/10kV Lipjani	Q.M.I	0.84	
TS 110/35/10kV Lipjani	Shkolla e mesme "Adem Gllavica"	0.66	
TS 110/35/10kV Lipjani	Silovia	3.08	20.08
TS 110/35/10kV Lipjani	Suhadolli	0.31	0.76
TS 110/35/10kV Lipjani	Zona Industriale	3.64	1.25
Totali		41.14	166.61

1.3.4.2 LINJAT AJRORE TË TENSIONIT TË MESËM

Sa i përket linjave të tensionit të mesëm, në Komunën e Lipjanit shtrihen linjat e tensionit 35 kV, me gjatësi prej 22.63 km, po ashtu shtrihen edhe linjat e tensionit 10 kV, me gjatësi prej 262.89 km.

Tabela 46. Infrastruktura për shpërndarjen e energjisë elektrike- linjat ajrore të tensionit të mesëm

Kodi referues	Gjatësia (km)
Linja 35 kV	22.63
Linja 10 (20) kV	/
Linja 10 kV	262.89
Linja 6 kV	/

1.3.4.3 LINJAT NËNTOKËSORE TË TENSIONIT TË MESËM

Sa i përket linjave nën-tokësore të tensionit të mesëm në komunën e Lipjanit viteve të fundit ka një trend të rritjes së ndërtimit (shtrirjes) të linjave nën-tokësore, kryesisht të tensionit të mesëm, dhe kjo infrastrukturë ka një shtrirje rreth 8.2 km të linjave 10(20) kV, dhe 56.84 km të linjave 10 kV.

Tabela 47. Infrastruktura për shpërndarjen e energjisë elektrike- linjat nëntokësore të tensionit të mesëm

Kodi referues	Gjatësia (km)
Linja 35 kV	/
Linja 10(20) kV	8.2
Linja 10 kV	56.84
Linja 6 kV	/

Tabela 48. Infrastruktura për shpërndarjen e energjisë elektrike - linjat kablore dhe daljet e tensionit të mesëm

Nënstacioni	Emri i Daljes	Gjatësia e linjës kablore	Gjatësia e linjës ajrore
TS 35/10 KV Magure	Aeroporti	3.80	
TS 35/10 KV Magure	Aeroporti 2	3.63	
TS 35/10 KV Magure	Burimi	2.27	1.73
TS 35/10 KV Magure	Drenica		24.98
TS 35/10 KV Magure	Feronikeli		0.93
TS 35/10 KV Magure	Fshatrat- Magure	0.26	26.87
TS 35/10 KV Magure	Halilaqi	0.25	2.96
TS 35/10 KV Magure	Miniera Golesh		2.65
TS 35/10 KV Magure	Transmetuesi	2.40	2.01
TS 35/10 KV Magure	Wind Power	2.63	
TS 35/10kV Badovci	Janjeva	0.47	21.84
TS 35/10kV Badovci	Mramor-Slivovë		7.86
TS 35/10 KV Shtime	Shtime		1.10
TS 110/10 kV Gjilani 5	Bresalci		0.85
TS 35/10 kV Parku i Biznesit	Llapushnik		2.53
TOTAL		15.71	96.31

Tabela 49. Infrastruktura për shpërndarjen e energjisë elektrike- shpenzimi sipas kategorive të klientëve(2022)

Kategoria #	Pasqyra e klientëve sipas grupeve tarifore							
	Klient të amvisërisë		Klient publik		Klient komercial		Klient total	
	Aktiv	Pasiv	Aktiv	Pasiv	Aktiv	Pasiv	Aktiv	Pasiv
Rural	10636	1639	196	21	372	429	11204	2089
Urban	5580	314	153	16	1348	376	7081	706
Total	16216	1953	349	37	1720	805	18169	2525

Tabela 50. Infrastruktura për shpërndarjen e energjisë elektrike- njësitë shërbyese sipas vendbanimeve (2022)

Nr.	Kategoria #	Numri i klienteve (nr.)						Nr.	Kategoria #	Numri i klienteve (nr.)					
		Klient te amviserisë		Klient publik		Klient komercial				Klient te amviserisë		Klient publik		Klient komercial	
		Aktiv	Pasiv	Aktiv	Pasiv	Aktiv	Pasiv			Aktiv	Pasiv	Aktiv	Pasiv	Aktiv	Pasiv
1	Akllap	351	43	2	0	19	2	32	Llugaxhi	312	38	3	0	69	12
2	Babush i Muhaxhërve	172	5	3	0	28	6	33	Llugë	60	8	2	0	6	0
3	Baicë	231	17	2	0	14	1	34	Magurë	450	141	6	0	73	51
4	Banullë	263	36	1	0	7	4	35	Marec	52	1	1	0	6	2
5	Breg i Zi	69	10	1	0	2	0	36	Medvec	237	16	1	0	5	7
6	Brus	52	18	0	0	3	0	37	Mirenë	96	15	2	0	6	2
7	Bujan	174	13	1	0	15	3	38	Okosnicë	0	0	0	0	0	0
8	Bukovicë	130	49	1	0	8	2	39	Plitkoviq	14	2	0	0	1	0
9	Divlakë	9	2	0	0	1	0	40	Poturoc	181	23	3	0	19	8
10	Dobrajë e Madhe	333	51	3	0	30	5	41	Qellopek	83	9	1	0	17	1
11	Dobrajë e Vogël	56	6	1	0	1	0	42	Qylagë	185	16	3	0	10	8
12	Gadime e Epërme	652	82	4	0	40	8	43	Resinoc	127	20	1	0	6	1
13	Gadime e Ulët	850	96	4	0	63	24	44	Ribar i Madh	472	63	4	0	15	8
14	Gllanicë	38	4	1	0	2	0	45	Ribar i Vogël	101	30	2	0	5	2
15	Gllavicë	159	17	1	0	3	2	46	Rubofc	175	35	2	0	10	5
16	Glllogoc	233	41	2	0	3	4	47	Rufc i Ri	220	26	2	0	13	7
17	Grackë e Vjetër	175	52	1	0	12	4	48	Rufc i Vjetër	171	13	2	0	2	0
18	Grackë e Vogël	113	13	1	0	7	0	49	Sillovi	781	108	7	1	41	31
19	Gumnasellë	258	23	2	0	16	3	50	Smallushë	275	49	4	0	9	7
20	Hallaç i Madh	78	13	1	0	3	1	51	Shalë	597	76	3	0	39	11
21	Hallaqi i Vogël	187	40	4	0	10	7	52	Shisharkë	6	11	0	0	0	0
22	Hanroc	7	5	0	0	1	0	53	Teqe	46	6	1	0	0	0
23	Janjevë	458	178	4	0	42	63	54	Tërbuc	4	3	0	0	3	0
24	Kleqkë	31	4	0	0	4	0	55	Topliqan	267	39	2	0	8	6
25	Kojskë	99	11	1	0	5	2	56	Torinë	150	10	3	0	29	9
26	Konjuh	234	49	1	0	13	2	57	Varigoc	44	5	0	0	1	0
27	Kraishtë	273	47	3	0	14	5	58	Vërshec	157	16	4	0	5	5
28	Krojmir	285	60	4	0	12	2	59	Vogaqicë	0	0	0	0	0	0
29	Leletiq	24	0	0	0	1	0	60	Vrellë	29	6	0	0	2	0
30	Lipjan	5580	314	23	1	1148	181	61	Vrellë e Goleshit	29	6	0	0	2	0
31	Lipovicë	0	0	0	0	0	0	62	Zllakuqan	61	1	1	0	1	2

1.3.4.4 TRANSMFORMATORËT E TENSIONIT TË MESËM

Në Komunën e Lipjanit janë të instaluar një numër i konsiderueshëm i nënstacioneve të tensioneve të ndryshme të cilat

Nënstacionet sipas nivelit të tensionit:

- Tabela 51. Infrastruktura për shpërndarjen e energjisë elektrike-nënstacionet dhe zonat mbrojtëse*

Tabela 52. Infrastruktura për shpërndarjen e energjisë elektrike-transformatorët e tensionit të mesëm

Tabela 53. Infrastruktura për shpërndarjen e energjisë elektrike -transformatorët dhe fuqia e instaluar

Nënstacionet	Konsumator	Fuqia e trafos	Fuqitë e trafove te instaluara									Fuqia e Instaluar (MVA)	Nr. i Trafove
			1600	1250	1000	630	400	250	160	100	50		
Lipjani 110/35/10 kV	14412	Nr.i trafove	2	3	25	32	52	110	110	61	29	125.56	424
		Fuqia e Instaluar(kVA)	3200	3750	25000	20160	20800	27500	17600	6100	1450		
Magure 35/10 kV	4398	Nr . trafove	1	1	1	4	14	36	27	31	4	28.59	119
		Fuqia e Instaluar(kVA)	1600	1250	1000	2520	5600	9000	4320	3100	200		
Badovci 35/10kV	1885	Nr . trafove	0	0	0	5	2	11	7	2	2	8.12	29
		Fuqia e Instaluar(kVA)	0	0	0	3150	800	2750	1120	200	100		
Total												162.27	572

Tabela 54. Infrastruktura për shpërndarjen e energjisë elektrike- fuqia e planifikuar konform rritjes se popullsisë

Vendbanimi	Popullsia 2011	Popullsia 2023	Popullsia 2031	Rritja e popullsisë(banor)	Konsumator	Fuqia e planifikuar (MVA)
Lipjan	6870	17693	25185	7492	1784	10.2
Janjevë	2137	3525	4486	961	229	0.62
Gadime e Ulët	3337	3281	3633	352	84	0.25
Vrellë e Goleshit	336	578	746	168	40	0.16
Grackë e Vjetër	383	592	737	145	35	0.16
Konjuh	628	790	901	111	26	0.1
Rufc i Ri	507	653	755	102	24	0.1
Banullë	1694	1814	1897	83	20	0
Babush i Muhaxherve	1206	1307	1376	69	16	0.1
Totali				9483	2258	12

Tabela 55. Infrastruktura për shpërndarjen e energjisë elektrike-planifikimi i fuqise se trafove konform rritjes se planifikuar

Vendbanimi	Fuqia e Trafove (kVA)	Nr.Trafove	Fuqia e planifikuar (kVA)
Lipjan	1000	4	10150
	630	5	
	400	5	
	250	4	
Janjevë	630	1	630
Gadime e Ulët	250	1	250
Vrellë e Goleshit	160	1	160
Grackë e Vjetër	100	1	100
Konjuh	100	1	100
Rufc i Ri	100	1	100
Banullë	100	1	100
Babush i Muhaxherve	100	1	100
Totali		26	11690

Tabela 56. Infrastruktura për shpërndarjen e energjisë elektrike-Rritja e konsumit sipa projeksioneve te rritjes se popullsisë deri me 2031.

Vendbanimi	Nr i banoreve dhe konsumatoreve sipas statistikave nëpër vite							Fuqia e planifikuar me rritjen e konsumit rezident (MVA)	Fuqia e planifikuar me rritjen e konsumit jo rezident (MVA)
	Banor Rezident				Jo Rezident				
	2011	2021	2023	2031	2021	2023	2031		
Lipjan	57605	58601	60211	63027	11721	14512	17303	11.690	10.25

Tabela 57. Infrastruktura për shpërndarjen e energjisë elektrike--planifikimi i trafove konform fuqisë së planifikuar duke marrë në konsideratë projeksionet edhe të banoreve jorezident deri në vitin 2023.

Vendbanimi	Fuqia e Trafove (kVA)	Nr.Trafave	Fuqia e planifikuar për konsumin sezonal (kVA)
Komuna e Lipjan	1000	4	4000
	630	5	3150
	400	6	2400
	250	4	1000
Totali		19	10550

1.3.5 ENERGJIA E NGROHJES

Komuna e Lipjanit në aspektin gjeografik shtrihet në pjesën qendrore të Kosovës, e cila sipas regjistrimit të vitit 2011 ka një popullatë prej 57,605 banorë dhe 9497 ekonomi familjare, ndërsa në parashikimet demografike të vitit 2031 kjo komunë do të ketë 61,401 banorë dhe 12,341 ekonomi familjare. Komuna e Lipjanit nuk posedon sistem të ngrohjes në mënyrë të organizuar ngrohja e ekonomive familjare bëhet në mënyrë individuale duke shfrytëzuar burime të ndryshme të energjisë si ngrohja me dru, thëngjill, energji elektrike etj.

Këto formë të ngrohjes në bazë të analizave dhe raporteve të shumta mbi shfrytëzimin racional të energjisë dhe mbrojtje të mjedisit nuk është mënyra më e mirë për arsye të shumë faktorëve ekonomik, mjedisor social dhe organizativ.

Andaj, si komunë planifikojmë në një të ardhme të afërme të investojmë në ndërtimin e infrastrukturës së ngrohjes në mënyrë të organizuar të qytetit të Lipjanit si fazë të parë dhe pastaj duke u zgjeruar edhe në pjesët rurale me theks të veçantë fshatrat me dendësi më të lartë banimorë.

Planifikimi për zhvillimin dhe rritjen e sistemit të ngrohjes qendrore të është mbështetur kryesisht në dokumentin e master planit dhe në Strategjinë e energjisë së Republikës së Kosovës (2017- 2026) si dhe Planin Hapësinor të Kosovës. Kërkesat për kycje të reja në rrjetin e ngrohjes qendrore, duhet të analizohen në bazë të të dhënave të këtyre planeve dhe të aprovohen nëse janë në përputhje me kriteret dhe arsyeshmërit e përcaktuara për këtë lloj të investimeve. Përcaktimi i prioritetëve të investimeve, qofshin ato donacione apo mjete vetanake, është vendimtar për të siguruar që përfundimi i këtyre investimeve të bëhet me sukses të plotë.

Komuna ka analizuar disa mënyra të ofrimit të shërbimeve të ngrohjes së qytetit duke u bazuar në burime të ndryshme të energjisë si:

- Ngruhja me gazifikim si burim të energjisë;
- Ngruhja me biomasë (ndërtimin e impiantit me burim të ngrohjes biomasën);
- Energjia e ri-përtrishme (djellore, gjeotermale, erës etj);

Ngruhja me gazifikim si burim të energjisë - Korniza e Investimeve për Ballkanin Perëndimor (IPF9) - Plani për zhvillimin e gazit dhe korniza rregullative dhe asistencë – plani për zhvillimin e gazit, në Kosovë, aktualisht, nuk ka infrastrukturë funksionale të gazit dhe nuk ka lidhje me rrjetin rajonal të gazit (që rezultojnë në mungesë të tregut të gazit natyror). Objektivi strategjik i Qeverisë së Kosovës është diversifikimi i burimeve të furnizimit me energji për të rritur sigurinë e furnizimit me energji. Zhvillimi i infrastrukturës së gazit mbulohet në Strategjinë për Energji të Kosovës 2017-2026. Kjo strategji në vetë përfshinë zhvillimin e sistemit të gazifikimit në ballkanin perëndimor ku në kuadër të saj përfshihet edhe Kosova, nga kjo strategji planifikohet shtrirja e kypit kryesor të gasifikimit, kyp i cili prek edhe komunën e Lipjanit. Andaj, në një të ardhme të afërme mundësitë e furnizimit me gaz dhe furnizimi me ngrohje është shumë reale.

Figura 8. Rrjeti kryesor i gazifikimit

Ngrohja me biomasë - Teknologjitë e Biomassës CHP (Combined Heat Power) - Duke marrë parasysh madhësinë tipike të impiantëve të ngrohjes qendrore, teknologjia më e përshtatshme për aplikim në sistemet e ngrohjes qendrore të Ballkanit Perëndimor për prodhimin e vogël të biomassës CHP është cikli organik Rankine (ORC). Kjo është deri tani teknologjia më e përdorur për CHP e biomassës në Evropë. Kapacitetet nominale elektrike të moduleve të ORC për impiantet e biomassës CHP variojnë nga 200 kilovat energji elektrike (kWe) në 15 megavat energji elektrike (MWe), Pasi që impiantet e biomassës CHP zakonisht veprojnë në një mënyrë të kontrolluar nga nxehtësia-për arsye ekonomike dhe energjike- sjellja e ngarkesës së pjesshme dhe efikasiteti i ngarkesës së pjesshme të procesit ORC është shumë i rëndësishëm. Në 40% të energjisë elektrike neto të njësisë ORC, efienca elektrike neto akoma arrin në 85% të vlerës nominale. Kjo rrethanë është një përparësi thelbësore e procesit ORC në krahasim me turbinat me avull, të cilat tregojnë një rënie më të fortë të efikasitetit në ngarkesë të pjesshme.

Mundësia e ndërtimit të impiantit të ngrohjes me biomasë të komunës së Lipjanit është shumë reale pasi ky sistem mund të jetë i kombinuar ku mund të përdoren disa lëndë për djegie si druri, mbeturinave industriale, bujqësore, naftës etj.

Mundësitë e reja të aplikimit të burimeve ripërtrishme gjeotermale dhe djellore -

Burimet e Ripërtërtrishme të Energjisë paraqesin një burim të rëndësishëm të energjetik, me një potencial ende të pashfrytëzuar sa duhet. Shfrytëzimi i këtyre burimeve për prodhimin e energjisë përbënë objektivat afatgjatë për realizimin e qëllimeve të politikës energjetike të vendit siç janë: mbështetja e zhvillimit të përgjithshëm ekonomik; rritja e sigurisë së furnizimit me energji dhe mbrojtja e mjedisit. Në funksion të këtyre qëllimeve shtrohet nevoja për aplikimin e masave stimuluese fiskale dhe financiare për të gjitha llojet, duke përfshirë zbatimin e skemës mbështetëse bazuar në sistemin e certifikatës së origjinës.

Potenciali i madh për rritje të kërkesës për ngrohje në të ardhmen qëndron në furnizimin me ujë sanitar, për konsumatorët e ngrohjes qendrore. Uji i ngrohtë normalisht furnizohet me temperaturë në mes 50°C deri 60°C. Për Hotele dhe kuzhina profesionale uji me 65 °C mjafton për të përmbushur shumicën e standardeve higjienike.

Uji i ngrohtë sanitar në ndërtesat e reja mund të lidhet në sistemin e ngrohjes qendrore pasi që ato janë projektuar për të qenë kompatible për kyçe në sistemin e ngrohjes. Problemi mund të paraqitet të objektet e vjetra, të cilat nuk kanë sistem të instaluar të ujit të ngrohtë sanitar. Riparimi, natyrisht është i mundshëm, por nevojiten investime shtesë. Të gjitha këto investime varen nga faktorët e poshtëcekur:

- Planifikimi shkallë-shkallë i operimit vjetor të rrjeteve;
- Shkalla e instalimeve të rrjetit të ujit sanitar në ndërtesa (kryesisht objekte të banimit kolektiv, pasi që objektet komerciale kanë kërkesa më të vogla për ujë sanitar);
- Konsumi për apartament, duhet të jetë i matur në mënyrë që mënjanohet konsumi i panevojshëm.

Prandaj, në ndërtimet e reja preferohet instalimi i sistemeve të përshtatshme për shfrytëzim të ujërave sanitar nga ujërat termale.

Përveç mundësive termike për ofrimin e shërbimeve të ngrohjes tjetër mundësi dhe potencial është shfrytëzimi i energjisë së djellit, duke ndërtuar impiante të paneleve solare duke shndërruar energji diellore në energji elektrike dhe ndërlihdjen e saj me infrastrukturë të ngrohjes. Ngrohja me panele solare mund të realizohet në dy mënyra, në mënyrë të organizuar kolektive duke ndërtuar impiante të mëdha me panele solare ku do të ofrohet shërbime në sipërfaqe të mëdha apo numër të madh të ekonomive familjare (lagje apo fshatra të ter), si dhe instalimet e impianteve të vogla apo individuale ku do të shërbeheshin njësit e banimit individual apo ndertës kolektive, praktika të cilat kohëve të fundit janë duke gjetur zbatim të madhe në vendet e zhvilluara por edhe tek ne. Këto sisteme janë shumë efikase dhe rentabile si në aspektin ekonomik dhe mjedisorë.

Zhvillimi i infrastrukturës së ngrohjes në komunën e Lipjanit do të zhvillohet nëpër faza duke filluar me zonën e parë apo qendrën e qytetit dhe duke vazhduar sipas fazave edhe prioriteteve. Aspektet financiare dhe kostot investive për ndërtimin e impiantit dhe shtrirjen e infrastrukturës (gypave) përcaktohen me plan të fizibilitetit.

Të gjitha konceptet e paraqitura në Planin Zhvillimorë Komunal të Lipjanit për ngrohjen kolektive përcaktohen me Plan të Fizibilitetit i cili do të orienton konceptin më të përshtatshëm në aspektin ekonomik dhe mjedisor.

1.3.6 TELEKOMUNIKACIONI DHE INSTALIMET E NGJAJSHME

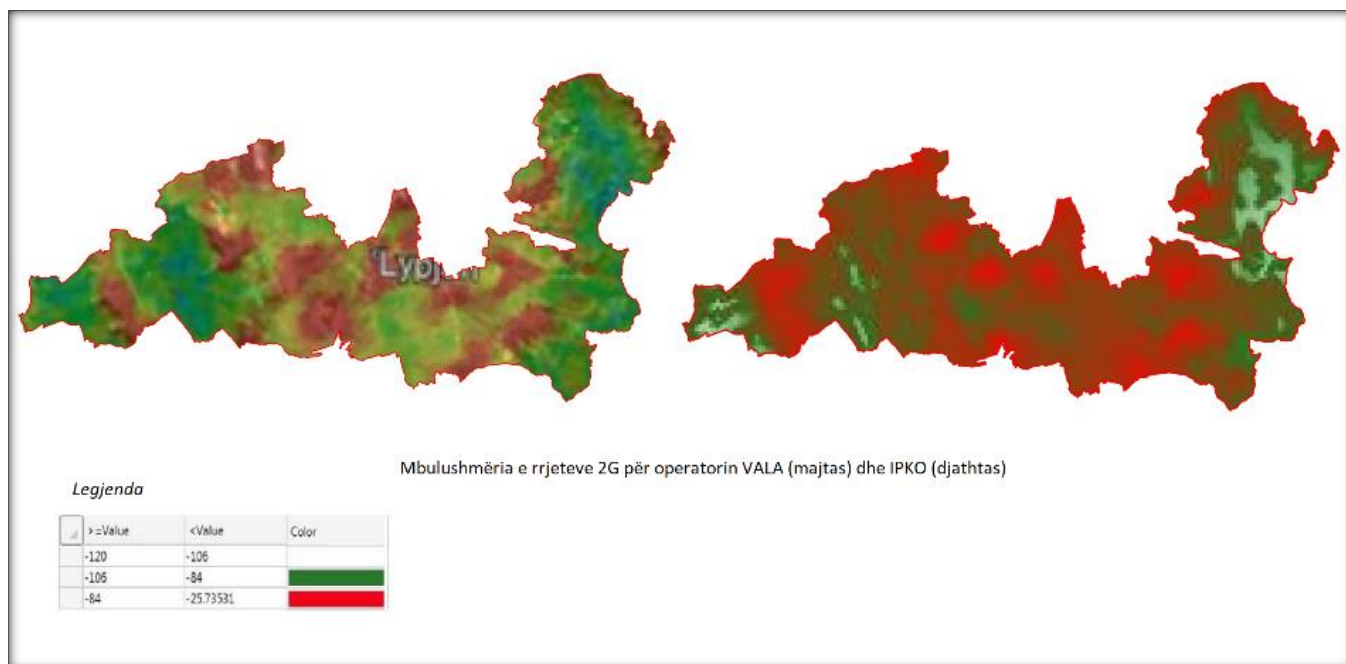
Qëllimi i këtij dokumenti është analiza fillestare e gjendjes aktuale të shërbimeve telekomunikuese në qytetin e Lipjanit. Bëhet fjalë për shërbimet telekomunikuese mobile dhe fikse që operatorët e ndryshëm shtetëror dhe privat ofrojnë në qytetin e Lipjanit.

1.3.6.1 GJENDJA EKZISTUESE

Në Kosovë janë dy operator të licensuar për ofrimin e shërbimeve telekomunikuese mobile, Telekom i Kosovës si operator publik shtetëror dhe IPKO Telecommunication si operatori i vetëm privat.

1.3.6.2 SHËRBIMET QË OFROHEN DHE MBULUESHMËRIA

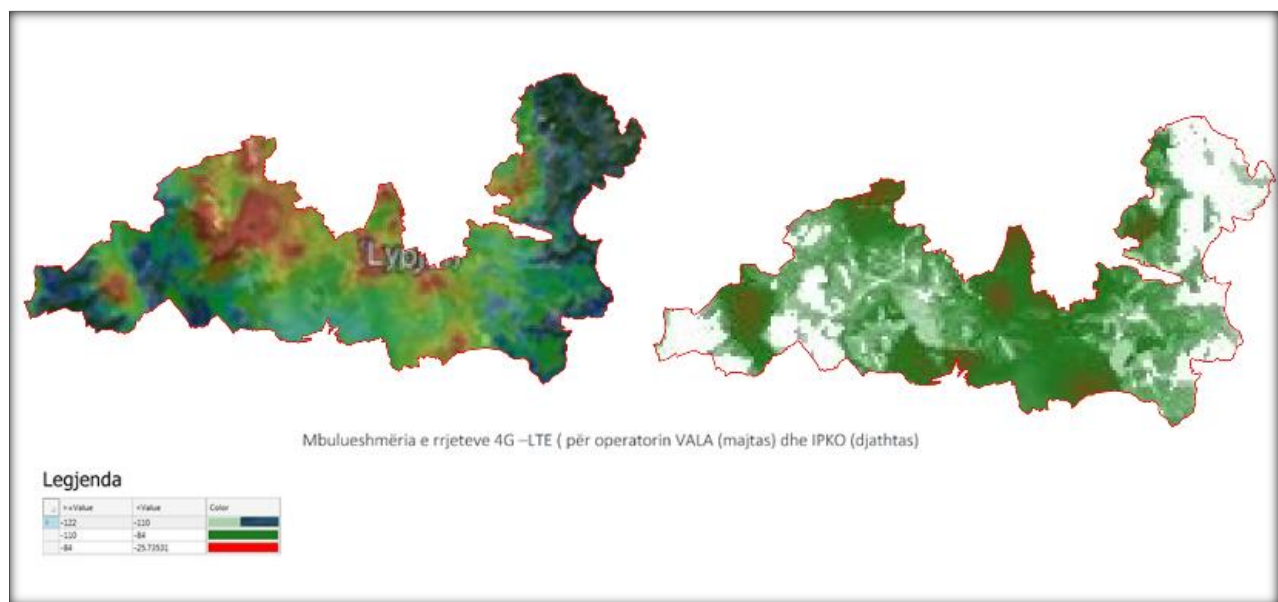
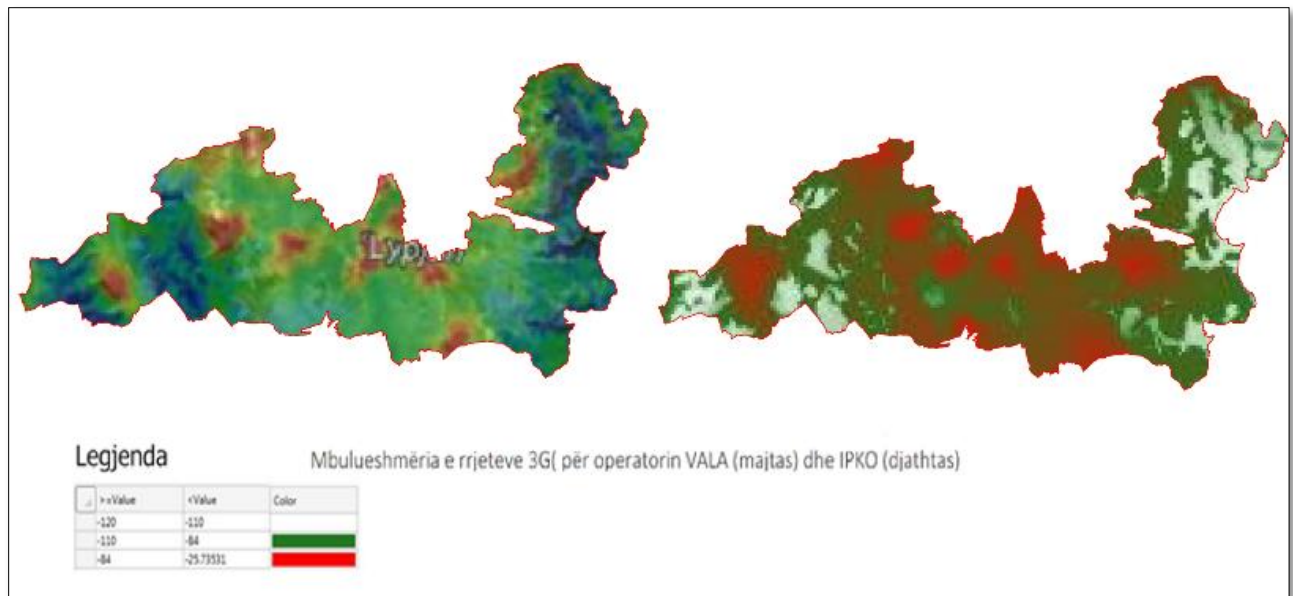
Të dy operatorët mbulojnë teritorin e Komunës së Lipjanit me shërbime të telefonisë mobile me zë “voice” dhe me të dhëna “data”. Mbulueshmëria me shërbimet e zërit “voice” në komunën e Lipjanit është e kënaqshme, përfshirë edhe zonat rurale.

Ngjyra e **kuqe**- Sinjali shumë i mirë,
 Ngjyra **Gjelbert** Sinjali i mirë,
 Ngjyra e bardhë- Nuk ka Sinjal

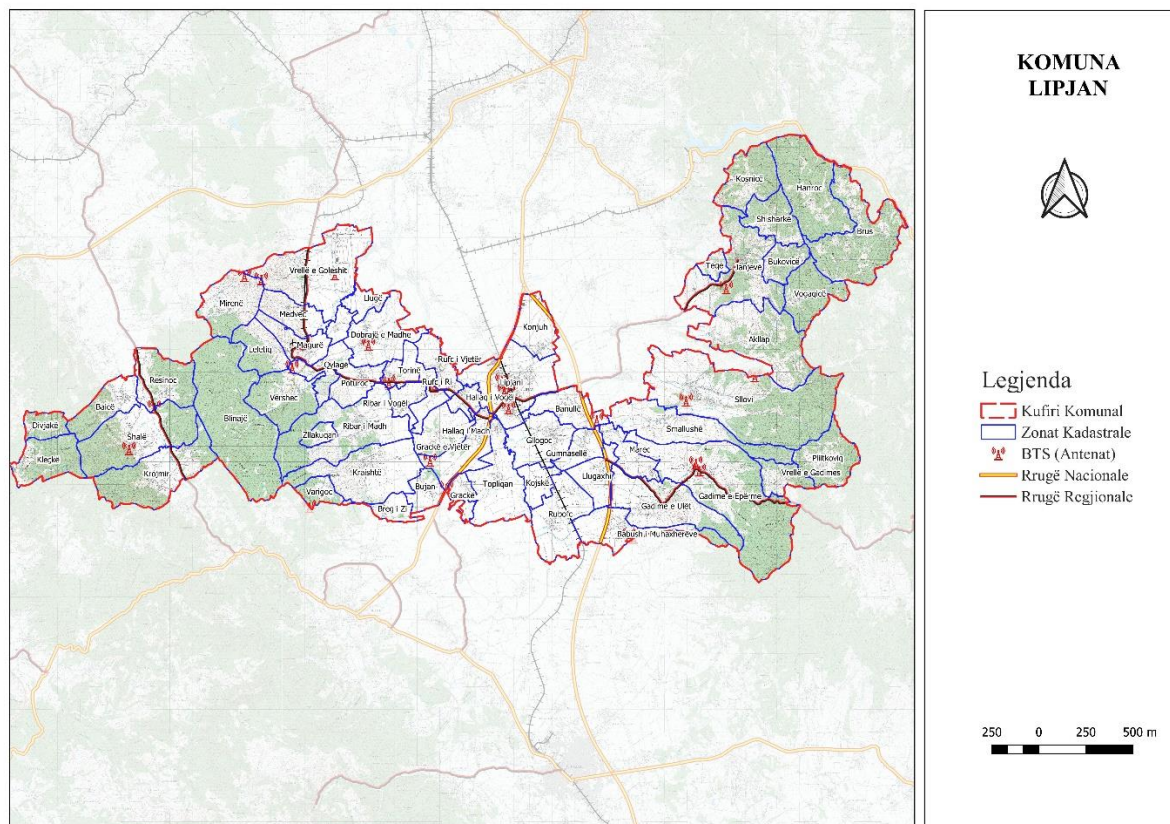
Në figurën e mësipërme është e paraqitur mbulushmeria e rrjetit me 2G në komunën e Lipjanit. Me ngjyrë të kuqe është e paraqitur pjeset ku sinjali është shumë i mire.

Shërbimet "data" që ofrohen janë një përfshirje e gjerë e teknologjive nga EDGE/GPRS, 3G/WCDMA dhe 4G/LTE. Mbulueshmëria me këto shërbime është e koncentruar në zonat më të banuara, ndërsa duhet të bëhen përmirësime në zonat rurale, dhe rritje e kapaciteteve në zonat urbane.

Nga figurat më lartë konkludojmë se mbulueshmëria me rrjetin 3G dhe LTE në Qytetin e Lipjanit dhe në zonat rurale është e kënaqshme, ndërsa në viset malore të pa banuara ose rrallë të banuara mbulueshmëria me rrjetin e 3G dhe LTE mungon.

Nga Figura e mësipërme mund të shihet shpërndarja e rrjetit 4G në pothuajse të gjitha pjesët qendrore të kryeqytetit për të dy operatorët VALA dhe IPKO, prej nga mund të konkludojmë një mbulueshmëri të kënaqshme me rrjetin 4G-LTE.

Shtrirja e BTS në territorit të Komunës së Lipjanit (Burimi: Atlasit Elektronik të Ministrisë së Ekonomisë dhe Ambientit)

Sipas të dhënave nga Atlasi Eletronik numri I BTS në territorin e Komunës së Lipjanit është i mjaftueshëm, mirëpo nga hulumtimet në terren vërejmë se ndërtimi I BTS është bërë pa ndonjë koordinim në mes të operatorëve të kompanive telekomunikuese dhe eksistojnë raste kur dy BTS të operatorëve të ndryshëm janë në distancë shumë të vogël nga njëri tjetri.

1.3.6.3 PËRMIRËSIMI I OFRIMIT TË SHËRBIMEVE

Duke parë që mbulueshmëria me shërbime “voice” është e kënaqshme, përmirësimet duhet të orientohen kryesisht në shërbimet “data”. Nevoja për kapacitete më të mëdha nga shfrytëzuesit është gjithnjë në rritje, kjo tregon që edhe zonat me mbulueshmëri të mirë në ditët e sotme, në një të ardhme jo të largët nuk do të jetë e mjaftueshme. Për këtë nevojitet përmirësim në infrastrukturë dhe teknologji.

1.3.6.4 PËRMIRËSIMET NË INFRASTRUKTURË

Për të përmbushur kërkesat e qytetarëve për kapacitete të mjaftueshme, operatorët duhet që të:

- Rrisin numrin e BTS-ve në zonat me koncentrim më të madh të qytetarëve. Mënyrë me e përshtatshme për ta bërë këtë, rekomandohet që të ndërtohen BTS të përbashkët nga dy operatorët, gjë që kishte me i ul edhe kostot e tyre të operimit, njëkohësisht kishte me e përmirësu edhe mbulueshmërinë me shërbime për qytetarët.
- Rrisin kapacitetet duke zëvendësuar transportin me wireless, me ate me fije optike. Edhe ne këtë rast mund të përorin infrastrukturë të përbashkët nëntokësore që mund të jetë pronë e operatorëve, pronë publike komunale, apo edhe ndonjë operatori të shërbimeve FIX-e, të cilët do ta ndajnë të njëjtën infrastrukturë gjithashtu.

1.3.6.5 PËRMIRËSIMET DHE REZULATET NË SHËRBIMET TELEKOMUNIKUESE MOBILE

Përmirësimet duhet të bëhen në:

- Infrastruktura – mbi 80% e BTS-ve duhet që transporti të ndërrohet nga wireless në fiber optik. Fibra optike në zonat urbane duhet të bëhet në infrastrukturë nëntokësore, dhe duhet të jetë e përbashkët për të gjithë operatorët, përfshirë edhe operatorët që ofrojnë shërbime FIX-e.
- Në zonat rurale në mungesë të infrastrukturës nëntokësore, mund të shfrytëzohen trasetë e distribucionit të energjisë elektrike, për të shtrirë fibrin optik deri në destinacion. Edhe këtu duhet të shfrytëzohen asetet e përbashkëta për të gjithë operatorët mobil dhe FIX.
- Me këtë sigurohet kapacitet i mjaftueshëm për të ofruar shërbime të krenarshme “data” për qytetarët e komunës së Lipjanit

1.3.6.6 SHËRBIMET TELEKOMUNIKUESE FIX-E

Sa i përket rrjetit fikse të ofrimit të shërbimeve të qasjes në internet në Komunën e Lipjanit, bazuar në të dhënat e dërguara nga operatorët vërehet se Komuna e Lipjanit qëndron shumë mirë në ofrimin e shërbimeve të internetit, të cilat ofrojnë shpejtësi shumë të larta dhe nivele të garantuara të kualitetit të shërbimeve të internetit në krahasim me rrjetin mobil.

Edhe pse shërbimet me internet në Komunën e Lipjanit janë të mira, Problemi qëndron në infrastrukturën ekzistuese e cila është ndërtuar pa ndonjë koordinim me mes të operatorëve të kompanive telekomunikuese dhe nuk është e unifikuar.

Gjendja aktuale e infrastrukturës së telekomunikacionit në komunën e Lipjanit është relativisht e mirë, ekzistojnë disa kompani (operatorë ekonomik) që bëjnë shpërndarjen e rrjetit të internetit.

Shpërndarja e teknologjive dhe e rrjetave të avancuara në Lipjanit është zhvilluar me një ritëm jo të rregullt dhe në mënyrë të pakoordinuar

Infrastruktura e rrjetit të FIX-it (internet-it) nuk është e shtrirë në të gjithë territorin e komunës, kryesisht fshatrat malore nuk posedojnë rrjet të kabllovikut nga asnjë operatorë që vepron në nivel komunal.

Zonat Rurale në të cilat ka mungesë të infrastrukturës dhe shërbimeve me internet janë:

1.3.6.7 SHËRBIMET QË OFROHEN DHE MBULUESHMERIA

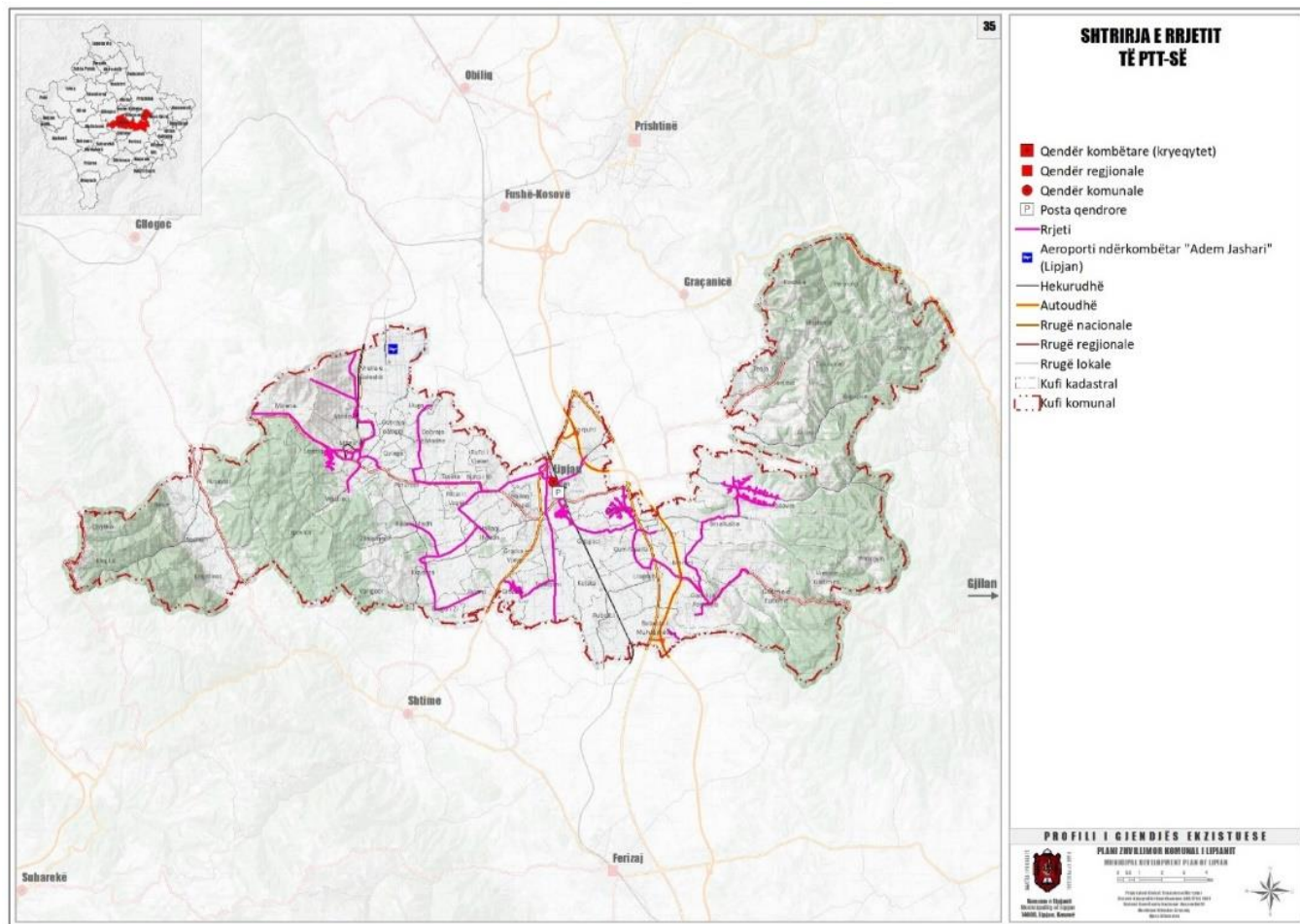
Të gjithë operatorët që operojnë në komunën e Lipjanit ofrojnë shërbimet e internetit, TV digital, dhe disa prej tyre edhe telefoni FIX-e.

Operatorët të cilët ofrojnë shërbime të Internetit dhe rrjetit të TV kabllor janë:

- Telekom i Kosovës
- Rrjeti i kompanisë IPKO;
- Rrjeti i kompanisë KUJTESA;
- Rrjeti i kompanisë ARTMOTION.
- Rrjeti i kompanisë Telkos.

Operatorët e licensuar i ofrojnë këto shërbime kryesisht në zonat urbane dhe në disa zona rurale ku përqëndrimi i qytetarëve/banorëve është më i madh. Ndërsa në zonat e largëta dhe më pak të banueshme këta operatorë nuk ofrojnë shërbime. Në këto zona shërbimet ofrohen nga operatorë lokal, shpeshherë të palicensuar dhe me kualitet jo të kënaqshëm të shërbimit.

Ofrimi i shërbimeve bëhet përmes sistemit kabllor HFC (Hybrid Fiber Coax) në mbi 60% të rasteve, dhe në 40% të rasteve përmes GPON (Fiber)

Harta 2. Rrjeti i Telekomunikacionit

Sipas të dhënave të ofruara nga operatorët, ofrimi i shërbimeve në nivel të ekonomive familjare është relativisht i mirë duke përfshirë disa vendbanime apo qytetar të cilët jetojnë në vise më të thella rurale ku shërbimet janë më vështirë të arritshme, ndërsa pjesa më e madhe e qytetareve mbi 90% gëzojnë qasje në shërbime të cilat i ofrojnë operatorët.

1.3.6.8 SFIDAT NË PËRMIRËSIMIN E SHËRBIMEVE

Sfida më e madhe për përmirësimin e shërbimeve është infrastruktura. Për momentin shumica e operatorëve shfrytëzojnë shtyllat e distribucionit për shtrirjen e kabllave, qofte të rrjetit primar, apo të atij sekondar që i jep shërbim edhe qytetarit. Të pakëta janë rastet, kryesisht në zona urbane, ku operatorët kanë shfrytëzuar infrastrukturën nëntokësore për shtrirjen e kabllave të tyre.

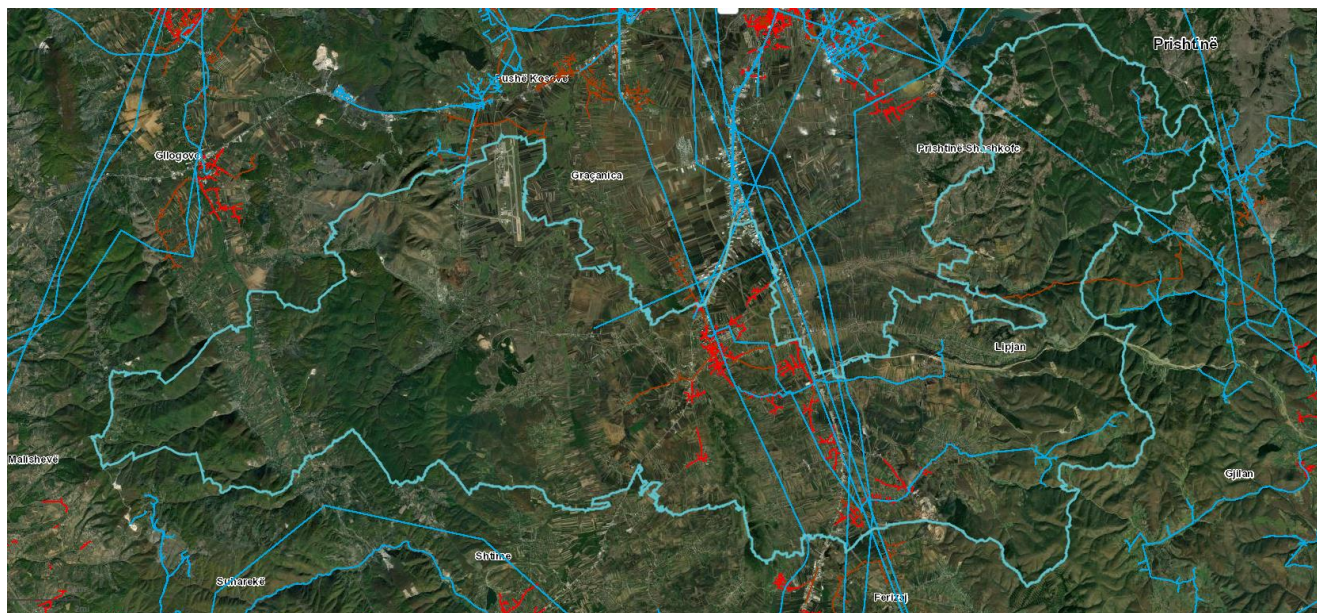

Figura 9. infrastruktura Telekomunikuese në Komunën Lipjanit (Burimi: Atlasit Elektronik të Ministrisë së Ekonomisë dhe Ambientit

Sfidë tjetër të operatorët që operojnë në teknologjinë HFC, është jostabiliteti energjetik në vend. Shpesh kemi ndërprerje të energjisë elektrike, e kjo mund të shkaktojë edhe ndërprerje të shërbimeve për qytetarët. Për ta evituar këtë, operatorët duhet të sigurojnë backup të energjisë në stacionet e tyre.

Një sfidë tjetër është edhe numri i madhë i operatorëve kryesisht në zonat urbane. Me raste kemi edhe deri në 5 operatorë në të njëjtën shtyllë, që paraqet problem edhe për ekipet e mirëmbajtjes, dhe gjithashtu për nga ana estetike janë shumë keq.

1.3.6.9 PËRMIRËSIMI I OFRIMIT TË SHËRBIMEVE

Përmirësimi i shërbimeve lidhet direkt me infrastrukturën. Për të pasur shërbime të garantuara, duhet që operatorët, të kenë infrastrukturë nëntokësore të përbashkët. Infrastruktura nëntokësore mund të jetë edhe pronë komunale e dhënë në shfrytëzim për të gjithë operatorët.

Kjo ndihmon dukshëm në përmirësimin e shërbimeve, duke i eliminuar dëmtimet e shumëta që ndodhin për shkak të këputjeve të ndryshme në kabllo të ajrore, ose dëmtimet e shtyllave të distribucionit të cilat janë të stervjetëruara.

Menyrë tjetër e përmirësimit të shërbimeve është edhe ndarja “share” i infrastrukturës mes operatorëve, ku në vend të 5 kabllove të 5 operatorëve të ndryshëm, vendoset një kablo me shumë fije, që lehtëson edhe punët e ekipeve të mirëmbajtjes, dhe përmirëson edhe anën estetike.

Përmirësimi dukshëm më i madh bëhet nëse kalohet nga teknologjia HFC në GPON, ose nga rrjeta aktive në atë pasive, e që kishte me e rrit dukshëm cilësinë e shërbimit dhe kapacitetin e shërbimit.

Përmirësimet në infrastrukturë duhet të bëhen:

- Në zonat urbane dhe lidhja primare me zonat rurale të bëhet me infrastrukturë të përbashkët nëntokësore, ku të gjithë operatorët shfrytëzojnë të njëjtën infrastrukturë
- Në zonat më të largëta, të shfrytëzohet edhe infrastruktura ajrore – shtyllat e distribucionit, por të përmirësuar. Ato duhet të jenë prej betoni, që sigurojnë shërbime të sigurt dhe lehtësim të punës për operatorët.
- **Avansimet në teknologji**

Trendi global i shërbimeve telekomunikuese është përmes fibrës optike. Përparësitë e fibrës optike me teknologjitë tjera si HFC janë të shumëta si: kosto më e lirë të implementimit, kosto më e lira të mirëmbajtjes pasiqe është rrjeta pasive, kohë më e shkurtër e implementimit dhe më e rendësishmja cilësi dhe kapacitet i pakrahasueshëm kundrejt teknologjive tjera.

1.3.6.10 PËRMIRËSIMET DHE REZULATET NË SHËRBIMET TELEKOMUNIKUESE FIX-E

Përmirësimet duhet të bëhen në:

- Infrastruktura – Duhet të ndërtohet infrastruktura e përbashkët nëntokësore për të gjithë operatorët. Infrastruktura të përdoret edhe për operatorët që ofrojnë shërbime telekomunikuese mobile.
- Zgjidhja ideale do të ishte që infrastruktura primare të jetë pronë komunale apo një operatori, dhe të mirëmbahet nga vetëm një ekip, e cila pastaj jepet në shfrytëzim për operatorët.
- 100% e infrastrukturës në zonat urbane duhet të kalojë në infrastrukturë nëntokësore, ashtu sikurse edhe rrjetet primare, furnizimet në zonat rurale të bëhen me infrastrukturë nëntokësore, ndërsa në zonat e me banim më të ulët, të lejohet edhe infrastrukturë ajrore, por me shtylla të sigurt nga betoni.
- Të sigurohet që se paku dy operatorë që ofronë shërbime kualitative dhe kontent të licensuar, të ofrojnë shërbime për secilin qytetar të Lipjanit. Kjo për shkak se konkurrenca rrit cilësinë dhe jep lehtësime financiare për qytetarët.
- Të bëhen lehtësimë për operatorët që kalojnë nga HFC në GPON, pasi që me këtë veprim ju mundësojnë shërbime shumë më të mira dhe kualitative qytetarëve.

▪ ANALIZA SWOT

Analiza SWOT	
PËRPARËSITË	DOBËSITË
▪ Shërbimet eksistuese që ofrojnë mbulueshmëri; ▪ Mbulueshmëria e mirë me shërbime internet dhe DTV në zonat urbane. ▪ Nivel i kënaqshëm i konkurrencës në zonat urbane. ▪ Mbulueshmëri minimale edhe në zonat rurale. ▪ Përditësimi i infrastrukturës prej operatorëve. ▪ Shfrytëzimin e granteve (kombëtare e ndërkombëtare) për Përmirësimin e infrastrukturës.	▪ Rrjeti nëpër shtylla të KEDS – I pa kontrolluar ▪ Jostabiliteti energjetikë në vend ▪ Mungesa e shërbimeve të FIX-it nëpër fshatra; ▪ Mos unifikimi i rrjetave nga operatorët që ofrojnë shërbime Telekomunikuese. ▪ Rrjeti i vjetëruar ▪ Mbi 80% ofrojnë shërbime me kablo koaksiale ▪ Shërbimet “fiber to home” në nivel minimal ▪ Cilësia jo e kënaqshme e shërbimeve. ▪ Ndërprerje të shpeshta të shërbimeve, që lidhen me rrjetin e vjetëruar, dhe furnizimin jostabil me energji elektrike.
MUNDËSITË	RREZIQËT
▪ Shfrytëzimi i investimeve të jashtme; ▪ Grantet qeveritare; ▪ Planifikimi dhe Ndërtimi i Infrastruktures nëntokësore nga Komuna. ▪ Shtrirja e gypave në të gjitha rrugët kryesore. ▪ Eliminimi i rrjetit nëpër shtylla. ▪ Infrastruktura e përbashkët për të gjithë operatorët. ▪ Infrastruktura nëntokësore të jetë pronë komunale, që mundëson rritjen e cilësisë dhe konkurrencës së mirëfillte. ▪ Realizimi i të hyrave nga shfrytëzimi i infrastrukturës. ▪ Të ofrohen grante për operatorët që zgjerojnë rrjetin	▪ Largimi i shtyllave nga KEDS pa shtrirjen e gypave nëntokësor për operatorët e telekomunikimeve, që mund të lërë qytetarët pa shërbim. ▪ Për shkak të mungesës së konkurrencës në zonat rurale, mundësohet ofrimi i shërbimeve pirate nga operatorë të pa-autorizuar dhe pa-licensuar. ▪ Vazhdimi i infrastrukturës së pa unifikuar nga operatorët ▪ Cilësia e shërbimit.

Gjetjet kyçe dhe nevojat për të ardhmen

- Përmirësimi dhe unifikimi i infrastrukturës telekomunikuese në të gjithë Komunën;
- Koordinimi i vendosjes së konstruksioneve mbajtëse të antenave për telefoni mobile dhe harmonizimi ndërmjet operatorëve të vendvendosjes së tyre në të gjithë Komunën;
- Integrimi i të gjithë operatorëve në rrjetin nëntokësor në të gjithë Komunën.

1.3.7 MENAXHIMI DHE GRUMBULLIMI I MBETURINAVE

Sistemi aktual i menaxhimit të mbeturinave në Komunën e Lipjanit përbën një ndër sfidat më të mëdha sociale e mjedisore. Infrastruktura e pamjaftueshme dhe mekanizmat e vjetëruar, si dhe mungesa e zbatimit të nismave e bëjnë të vështirë menaxhimin dhe deponimin e duhur të mbeturinave. Një prej indikatorëve të infrastrukturës së kufizuar konsiderohet mungesa e ofrimit të shërbimit në disa prej vendbanimeve në zonat kodrinore të territorit, ku mund të aludojmë:

- Terreni i vështirë dhe qasja në vende të caktuara mund të jetë sfidues për kapacitetet e kompanisë (personel shtesë, pajisje të specializuara, etj);
- Mungesë e infrastrukturës së nevojshme për grumbullimin e mbeturinave në këto zona;
- Zonave me popullsi më të madhe dhe me kërkesa më të larta për shërbime i ipet prioritet nga ofruesi i shërbimit të menaxhimit të mbeturinave;

Mungesa e ofrimit të shërbimit ka çuar në hedhjen pa kriter të mbeturinave dhe krijimin e venddepozitimeve të pakontrolluara dhe djegien, që vazhdojnë të shkaktojnë probleme mjedisore dhe shëndetësore. Sipas projeksioneve demografike, këto vendbanime pritet të pësojnë rënie të popullsisë, disa prej tyre rrezikojnë të mbeten pa asnjë banorë, ku grumbullimi i mbeturinave mund të bëhet akoma më sfidues, për të cilën duhen të merren masa për të siguruar grumbullimin e duhur të tyre.

- **Mbledhja, transportimi dhe asgjësimi**
 - Shërbimi për grumbullimin dhe transportimin e mbeturinave kryhet në 49 vendbanime dhe nuk është i plotë. Komuna e Lipjanit nuk ka objekte përkatëse për trajtimin e mbeturinave në mënyrë që të ndahen mbeturinat për depozitim përfundimtar në fushat e kontrolluara të grumbullimit të mbeturinave, dhe pjesa tjetër për ripërdorim. Që do të thotë mbeturinat nuk mblidhen në mënyrë të ndarë dhe as nuk trajtohen për përfitim të produkteve të reja, pavarësisht se ka pasur disa nisma të pauzuara, gjë e cila përgjithësisht ka sjellë probleme sa i përket rreziqeve mjedisore, rritjen e kostos, reduktimin e efikasitetit dhe uljen e shkallës së reciklimit.
 - Mbeturinat e gjeneruara dërgohen në pikën e transferit (ku aktualisht nuk ka një infrastrukturë të ndërtuar), ku qëndrojnë përkohësisht, deri në dërgimin përfundimtar për në deponinë sanitare rajonale në Mirash, ku shërbimi ofrohet nga Kompania për Menaxhimin e Deponive në Kosovë, e licencuar në bazë të Ligjit nr.03/L-087 për Ndërmarrjet Publike.
 - Në komunë ka disa aktivitete riciklimi nga sektori joformal, kryesisht për metal, plastikë dhe letër, me qëllim shitjen e këtyre materialeve te operatorët vendas. Një nismë për kompostimin e mbetjeve organike ka pasur për në Llugaxhi, ndonëse nuk ka informacione për zbatimin e saj.
 - Duke pasur parasysh mungesën e infrastrukturës së duhur për menaxhimin e mbetjeve dhe mungesën e progresit në nismat për ndarjen dhe trajtimin e mbetjeve, në të ardhmen komuna mund të përballet me rreziqe të konsiderueshme mjedisore dhe shëndetësore publike.
- **Mbeturinat komunale**

Praktikisht, në menaxhimin e mbeturinave komunale në komunën e Lipjanit përfshihen kategoritë e listuara më poshtë, të cilat edhe pse të përfshira, në shumicën e rasteve si pasojë e devijimeve në sistemin e menaxhimit dhe rregulloreve, përfundojnë të akumuluar në hapësira publike duke krijuar kushte jo-sanitare dhe të pasigurta.

- Mbeturinat nga amvisëritë: mbeturinat ushqimore, letra, kartoni, plastika, qelqi, metalet;
- Mbeturinat e papërpunuara: ku hyjnë ato të djegshme (letra, kartoni, plastika, tekstili, druri) dhe të pa djegshme (qelq, alumin, hekur, etj.) që mbeten nga veprimtaria e institucioneve, aktiviteteve komerciale, etj.

Mbeturinat që rrjedhin nga djegia dukshëm nuk bëjnë pjesë në sistemin e menaxhimit dhe nuk ushtrohet asnjë lloj kontrolli. Përbëjnë rreth 10% të rasteve të zjarreve, ku kemi kryesisht djegien e mbetjeve plastike dhe gomave, duke përfshirë këtu edhe materialet e mbetura nga djegia e drunjve dhe materialeve tjera të djegshme.

Mbeturinat nga ndërtimi/demolimi, riparimet e banesave individuale, objekteve tregtare, dhe strukturave tjera, që kryesisht përmbajnë beton, tulla, hekur, pjesë nga plumbi, pajisje elektrike, vazhdojnë të mbeten të pa trajtuara dhe të hidhen pa kriter. Të dhënat aktuale tregojnë për një problem serioz me menaxhimin e mbetjeve të ndërtimit/demolimit. Fakti që lokacioni i përcaktuar për deponim nuk është ende funksional do të thotë se nuk ka infrastrukturë të duhur për menaxhimin e këtij lloji të mbetjeve. Si rrjedhojë, mbetjet po derdhen pa kriter, gjë që ka gjasa të ndikojë negativisht në mjedis dhe në aspektin vizual të zonës. Zgjerimi i shpejtë i industrisë së ndërtimit ka bërë që kjo kategori e mbeturinave të rritet me shpejtësi dhe përfundojnë nëpër toka bujqësore dhe në lumenjtë që gjenden afër tyre.

Pavarësisht se investitorëve u ipet pëlqimi për ofrimin e shërbimit nga operatori, nuk ndodh e njëjta gjatë fazës së ndërtimit apo demolimit. Kjo tregon një problem tjetër për nga mungesa e llogaridhënies dhe përgjegjësisë nga ana e investitorëve dhe operatorëve të përfshirë në aktivitetet e ndërtimit dhe demolimit

Problemit të menaxhimit të mbetjeve të kësaj kategorie i shtohet edhe gjenerimi i mbetjeve nga aktiviteti i punonjësve që operojnë në kantieret e ndërtimit, si letra e kartoni, qelqi, plastika etj. Në përgjithësi, ekziston një nevojë e qartë për veprime të menjëhershme për të adresuar çështjet që lidhen me menaxhimin e mbetjeve të ndërtimit/demolimit në komunë.

▪ **Mbeturinat shtazore**

Mungesa e aktiviteteve të duhura të menaxhimit të mbetjeve shtazore përbën një rrezik të konsiderueshëm për shëndetin publik dhe mjedisin, dhe sfidë jo të lehtë për komunën. Mbetjet e kafshëve mund të përmbajnë patogjenë të dëmshëm dhe kimikate që mund të kontaminojnë tokën dhe burimet e ujit, duke çuar në përhapjen e sëmundjeve dhe rreziqeve të tjera shëndetësore. Mungesa e aktiviteteve të groposjes dhe dezinfektimit në zonë, si dhe mungesa e implantit për trajtim, e vështirëson menaxhimin efektiv të kësaj kategorie mbetjesh. Për më tepër, fakti që subjektet që merren me tregtimin e mishit dhe produkteve të tij, si dhe me prodhimin, përpunimin dhe ruajtjen e mishit, asgjësojnë këto kategori në mënyrë të paligjshme e përkeqëson më tej situatën.

Përveç subjekteve tregtare, në këtë problem kontribuojnë edhe amvisëritë, duke depozituar në mënyrë jo të duhur mbetjet shtazore. Për më tepër, mungesa e një sistemi menaxhimi për kafshët e ngordhura paraqet gjithashtu një problem të madh. Hedhja e mbetjeve të kafshëve nga familjet dhe ngordhja e kafshëve, nëse nuk menaxhohet siç duhet, mund të përbëjë një rrezik të konsiderueshëm.

▪ **Mbeturinat e vëllimshme**

Praktikisht, nuk ekziston një sistem formal i grumbullimit, ndërkohë që sistemi i licensimit gjithashtu nuk funksionon siç duhet. Mungesa e një sistemi për grumbullimin e mbeturinave të vëllimshme do të thotë se kjo kategori po shkarkohet si pjesë e mbeturinave shtëpiake, gjë që shkakton vështirësi për operatorin e mbeturinave komunale, duke zënë hapësirën dhe vështirësuar grumbullimin.

Kompanitë apo individët që i menaxhojnë automjetet e vjetëruara janë të mëdha në numër brenda territorit të komunës, mirëpo lidhur me këto nuk ka evidencë për sasinë që mbledhin, dhe sasitë e substancave të rrezikshme që largojnë. Aktualisht nuk ka një evidence dhe informacione nëse çmontohen dhe ripërdoren automjetet, mirëpo pjesë të tyre shpesh digjen dhe përbëjnë rrezik për mjedisin dhe shëndetin e popullatës.

▪ **Mbeturinat industriale**

Si një grup i madh dhe kompleks mbetjesh të krijuara nga procese industriale, komuna e Lipjanit ka dëshmi të kufizuara të praktikave të menaxhimit të kësaj kategorie. Me një sërë aktiviteteve industriale në zonë që i nënshtrohen proceseve të ndryshme teknologjike si djegia, shkrirja e metaleve, proceset kimike dhe të tjera, ka të dhëna të kufizuara të praktikave të menaxhimit për këto lloje mbetjesh, si evakuohen, ku grumbullohen dhe nëse i nënshtrohen ndonjë trajtimi.

Depozitat e mbetjeve industriale konsiderohen gjithashtu burime të ndotjes së ujërave për arsye të rrjedhjeve sipërfaqësore dhe nëntokësore. Materialet e mbeturinave si hekurishtet, druri, plastika, etj, që mbeten nga procese prodhimi, zakonisht përfundojnë në hapësira publike.

▪ Mbeturinat medicinale

Duke qenë se një pjesë e mbeturinave dërgohet në sterilizatorin e vendosur në QKUK për trajtim kurse pjesa tjetër i nënshtrohet procesit të asgjësimit, mund të konkludohet se komuna po ndërmerr hapa për menaxhimin e duhur. Megjithatë, shqetësuese është mungesa e informacionit për menaxhimin e mbeturinave medicinale nga sektori privat, ku rreziku që ato të hidhen në mënyrë jo të duhur është shumë i madh.

Është thelbësore që të ekzistojnë protokollet dhe rregulloret e duhura për menaxhimin e mbetjeve medicinale për të mbrojtur shëndetin publik dhe për të parandaluar përhapjen e sëmundjeve. Kjo përfshin jo vetëm spitalet, por edhe objektet private mjekësore dhe ofruesit e tjerë të kujdesit shëndetësor.

▪ Situata me depozitim të mbeturinave

Komunës së Lipjanit aktualisht i mungon infrastruktura për një stacion të duhur transferi të mbetjeve dhe mbetjet thjesht grumbullohen në një vend të përkohshëm përpara se të transportohen në deponinë sanitare rajonale në Mirash. Gjithashtu, nuk ka të dhëna për ecurinë e nismës për ndarjen e mbetjeve në burim apo trajtimin e mbetjeve nga një operator i kontraktuar. Për adresimin e këtyre çështjeve, komunës i duhet t'i japë përparësi zhvillimit të një stacioni të duhur të transferimit të mbetjeve dhe të zbatojë nisma për ndarjen dhe trajtimin e mbetjeve.

Bazuar në të dhëna nga Raporti i Monitorimit dhe Vlerësimit të Gjendjes Mjedisore në Deponitë Sanitare dhe stacionet e transferit të mbeturinave në Kosovë (2018), sipas KMDK thuhet se Deponia Rajonale në Mirash planifikohet të mbyllet deri më 2026 për shkak se deponia do ketë përfunduar jetëgjatësinë e planifikuar. Për këtë është e rëndësishme që të fillohet sa më shpejt të jetë e mundur planifikimi për të ardhmen e depozitimit të mbetjeve në komunën e Lipjanit, si dhe ndërtimi i një stacioni transfer për konsolidimin e mbetjeve nga pikat e grumbullimit dhe transportimit të tyre në mënyrë efikase në deponinë sanitare.

▪ Deponitë ilegale

Fakti që në territorin e komunës janë eliminuar 40 deponi ilegale është një tregues pozitiv në ndërmarrjen e hapave për adresimin e kësaj problematike. Megjithatë, nuk ka informacion mbi sasinë aktuale të mbeturinave që hidhen ilegalisht duke e bërë të vështirë përcaktimin e shkallës së hedhjes ilegale.

Është e rëndësishme të theksohet se deponitë ilegale ekzistuese po gjenerojnë kryesisht mbetje të përziera dhe inerte, të përqendruara gjatë rrugëve, trotuareve dhe kanaleve ujore, gjë që tregon për sistemin jo adekuat të menaxhimit të mbeturinave. Në përgjithësi, është e qartë se hedhja ilegale është një problem në komunë dhe kërkon përpjekje nga autoritetet, industria dhe komuniteti për trajtim të mëtejshëm.

ANALIZA SWOT

Përparësitë	Dobësitë
▪ Komuna është në proces të hartimit të Planit Lokal të Menaxhimit të Mbeturinave; ▪ Aktivitetet e riciklimit nga sektori joformal tregojnë potencial zhvillimi të ekonomisë qarkore në komunë; ▪ Ka pasur disa iniciativa për të adresuar çështjen e menaxhimit të mbetjeve, siç është nisma e kompostimit në Llugaxhi;	▪ Mungesa e një baze të dhënash për t'i shërbyer një menaxhimi më efikas të mbeturinave, inventarizim i lokacioneve problematike; ▪ Mbulim jo i plotë me shërbimin e grumbullimit të mbeturinave ka çuar në hedhjen pa kriter të mbetjeve dhe krijimin e landfilleve të pakontrolluara dhe djegiet; ▪ Infrastruktura e kufizuar për menaxhimin e mbeturinave, trajtimin dhe riciklimin; ▪ Mungesa e zbatimit të nismave mbi kompostimin, ndarjen apo trajtimin e mbetjeve; ▪ Komuna nuk ka objekte përkatëse për trajtimin e mbetjeve për të ndarë mbetjet për deponim

	përfundimtar në zonat e kontrolluara të grumbullimit dhe pjesën tjetër për ripërdorim; ▪ Stacioni transfer, nuk ka infrastrukturë të ndërtuar, gjë që mund të sjellë kosto shtesë dhe joefikasitet; ▪ Ka prova të kufizuara të praktikave të menaxhimit për mbetjet industriale të krijuara nga procese të ndryshme industriale; ▪ Ndërtimet e vazhdueshme të objekteve të banimit kolektiv, ri-shikimi i nevojave aktuale për kontejnerë dhe planifikimi i të rejave për alokim, paraqet sfidë për ofrimin e shërbimit efikas për operatorin; ▪ Mungesa e ndriçimit në rrugë dhe rrugica, parkimi i automjeteve pranë pikave të grumbullimit, si dhe hedhja e mbeturinave të vëllimshme përbëjnë pengesë në grumbullimin efikas; ▪ Djegia e kontejnerëve nga pakujdesia (sidomos atyre të plastikës);
Mundësitë	Reziqet
▪ Investime në ndërtimin e pikave të përkohshme të grumbullimit me mundësi të ndarjes së mbeturinave; ▪ Krijimi i partneriteteve publiko-private për grumbullim dhe menaxhim efektiv; ▪ Përmirësimi i infrastrukturës dhe mekanizmave të menaxhimit të mbetjeve si integrimi i teknologjive dhe pajisjeve të reja; ▪ Zbatim i rregulloreve dhe ndëshkime më të rrepta për hedhjen ilegale; ▪ Bashkëpunimi me OJQ-të dhe kompanitë private për vënien në jetë të iniciativave të nisura; ▪ Rënia e mundshme e popullsisë në disa nga vendbanimet mund të jetë mundësi e mirë për rivlerësimin e sistemit aktual të menaxhimit të mbetjeve dhe hartimin e një sistemi më të qëndrueshëm; ▪ Aktivitetet e riciklimit nga sektori joformal mund të formalizohen dhe integrohen në sistemin e menaxhimit të mbetjeve komunale, duke kontribuar në gjenerimin e të ardhurave për popullatën lokale dhe në uljen e sasisë së mbetjeve për dërgim në deponi;	▪ Rritja e problematikave lidhur me gjenerimin dhe depozitimin e mbeturinave; ▪ Menaxhimi joadekuat i mbetjeve mund të çojë në probleme mjedisore dhe shëndetësore, të cilat mund të ndikojnë negativisht në mirëqenien e popullatës lokale dhe mjedisin; ▪ Mungesa e menaxhimit ndikon gjithashtu në zhvillimin turistik dhe ekonomik të zonës; ▪ Hedhja jo e duhur e mbetjeve shtazore, mbetjeve të ndërtimit/rrënimin dhe mbetjeve industriale mund të çojë në përhapjen e sëmundjeve dhe rreziqeve të tjera shëndetësore; ▪ Mungesa e informacionit për menaxhimin e mbetjeve mjekësore nga sektori privat mund të çojë në asgjësim jo të duhur; ▪ Djegia e mbetjeve, përfshirë gomat, drurin dhe plastikën, përbën rrezik për mjedisin dhe shëndetin e popullatës.

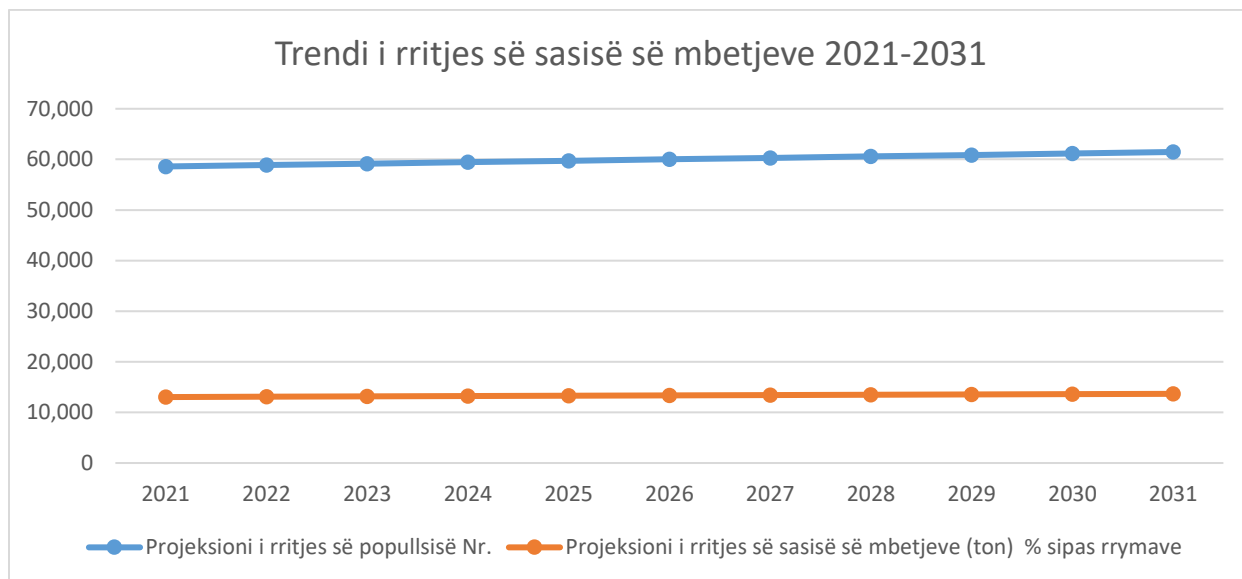
▪ Trendi i prodhimit të mbeturinave në Komunë

Trendi i prodhimit të mbeturinave në komunë është vlerësuar bazuar në indeksin e rritjes së popullsisë në nivel komunal prej 4.78% të vlerësuar për periudhën 2021-2031, sipas të cilës rrymë, është vlerësuar prirja e prodhimit të mbeturinave për po të njëjtën periudhë. Në tabelën më poshtë parashikohet një trend i rritjes së sasisë së mbeturinave komunale në komunën e Lipjanit gjatë 10 viteve të ardhshme:

Tabela 58. Trendi i rritjes së sasisë së mbetjeve për periudhën 2021-2031

Viti		2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Projeksioni i	Nr.	58,601	58,881	59,163	59,446	59,730	60,015	60,302	60,591	60,881	61,172	61,464

rritjes së popullsisë												
Projeksioni i rritjes së sasisë së mbetjeve (ton)	% sipas rrymave	13,033	13,095	13,158	13,221	13,284	13,348	13,412	13,476	13,540	13,605	13,670

Nga të dhënat, duket se popullsia parashikohet të rritet në mënyrë të qëndrueshme gjatë 10 viteve të ardhshme, me një rritje të vlerësuar prej rreth 4.8%, afërsisht 0.5% në vit.

Në të njëjtën kohë, sasia e mbetjeve të gjeneruara gjithashtu parashikohet të rritet, me një rritje të vlerësuar prej rreth 640 ton nga viti 2021 në 2031. Kjo përfaqëson një rritje të përgjithshme prej rreth 4.89% gjatë periudhës 10-vjeçare, që është relativisht në përputhje me rritjen e parashikuar të popullsisë. Vlen të përmendet se parashikimet si për rritjen e popullsisë ashtu edhe për gjenerimin e mbetjeve bazohen në tendencat aktuale dhe mund të jenë subjekt i ndryshimeve në varësi të faktorëve të ndryshëm si ndryshimet në politikat qeverisëse, kushtet ekonomike dhe përparimet teknologjike. Prandaj, është e rëndësishme të monitorohen këto tendenca me kalimin e kohës për të siguruar që janë marrë masat e duhura për të menaxhuar sasinë në rritje të mbetjeve të gjeneruara nga popullsia në rritje.

▪ GJETJET KRYESORE

- Afërsisht 90% e vendbanimeve kanë qasje në shërbimin e grumbullimit të mbeturinave;
- Infrastruktura joadekuata, mekanizma të vjetëruar dhe mungesë e zbatimit të iniciativave;
- Mungesa e ofritit të shërbimeve në disa vendbanime në zonat kodrinore të territorit ka sjellë hedhje pa kriter të mbeturinave, deponi të pakontrolluara dhe djegie;
- Mungesë e objekteve përkatëse të trajtimit dhe ndarjes së mbeturinave për asgjësimin dhe ripërdorimin përfundimtar;
- Menaxhimi i mbeturinave komunale në komunën e Lipjanit nuk është efikas, dhe mbeturinat shpesh grumbullohen në hapësira publike, duke krijuar kushte josanitare dhe të pasigurta;
- Mbetjet nga ndërtimi/demolimi mbeten të patrajtuara dhe të hedhura pa dallim;
- Kategoria mbetjeve të kafshëve është gjithashtu një sfidë e rëndësishme, me mungesën e aktiviteteve të duhura të menaxhimit që paraqesin rreziqe për shëndetin publik dhe mjedisin;
- Mungesa e një sistemi formal grumbullimi për mbetjet e vëllimshme do të thotë që kjo kategori shpesh

shkarkohet si pjesë e mbeturinave shtëpiake, duke shkaktuar vështirësi për operatorin e mbeturinave komunale;

- Ka mungesë informacioni në lidhje me menaxhimin e automjeteve të vjetruara dhe largimin e substancave të rrezikshme;
- Komunës së Lipjanit i mungon një stacion me infrastrukturë adekuate për transferimin e mbeturinave, dhe mbeturinat thjesht grumbullohen në një lokacion të përkohshëm para se të transportohen në deponinë sanitare rajonale;
- Deponia rajonale është planifikuar të mbyllet deri në vitin 2026, duke e bërë të rëndësishme fillimin e planifikimit për të ardhmen e depozitimit të mbeturinave në komunë dhe ndërtimin e stacionit të transferimit;
- Hedhja ilegale është problem në komunë dhe nuk ka të dhëna për sasinë reale të mbeturinave që hidhen ilegalisht, gjë që e bën të vështirë përcaktimin e masës së hedhjes së paligjshme;
- **NEVOJAT/KONSTATIMET**
 - Krijimi i një baze të dhënash gjithëpërfshirëse për menaxhimin e mbetjeve duke përfshirë informacion mbi gjenerimin, grumbullimin, transportin, trajtimin dhe asgjësimin e llojeve të ndryshme të mbetjeve;
 - Shtrirja e shërbimit të grumbullimit të mbeturinave dhe plotësimi i tij në nivel territori;
 - Ndërtimi dhe funksionalizimi i stacionit transfer me infrastrukturën adekuate për ndarjen dhe grumbullimin e përkohshëm të mbeturinave;
 - Ndarja në zona pilot me mundësi për funksionalizimin e sistemit për kompostimin dhe selektimin e mbetjeve të riciklueshme;
 - Rehabilitimi i pikave të deponive ilegale dhe revitalizimi i tyre në përputhje me normat e sigurisë (përfshirë edhe pikën aktuale të stacionit transfer);
 - Prioritet përbën menaxhimi i mbeturinave të ndërtim/demolimit përmes hartimit të një rregulloreje të veçantë për këtë kategori që përcakton detyrat, përgjegjësitë, protokollet e grumbullimit, transportit dhe asgjësimit;
 - Funksionalizimi i deponisë për mbeturinat e ndërtim/demolimit;
 - Funksionalizimi i sistemit për grumbullim dhe trajtim të veçantë të mbeturinave të rrezikshme;
 - Funksionalizimi i sistemit për grumbullimin dhe trajtimin e mbeturinave të ngurta komunale duke përfshirë, mbetjet voluminoze;
 - Rritja e kapaciteteve dhe mundësive për ndarjen, riciklimin dhe kompostimin e mbeturinave, ndër të cilat formalizimi i aktiviteteve të riciklimit nga sektori joformal dhe integrimi në sistemin e menaxhimit të mbetjeve komunale;
 - Hartimi i programeve vetëdijësuese për ndarje në burim të mbeturinave;
 - Plotësimi me kapacitete njerëzore i sektorit për menaxhim të mbeturinave në komunë.

1.4 INFRASTRUKTURA E TRANSPORTIT DHE TRANSPORTI

- **Shtrirja dhe gjendja e rrugëve ekzistuese**

Sipas Ligjit mbi rrugët, varësisht nga rëndësia e tyre shoqërore, ekonomike dhe e qarkullimit rrugët publike, kategorizohen në: autoudhë; rrugë nacionale, rrugë rajonale dhe rrugë lokale

Ministria e Infrastrukturës është përgjegjëse për menaxhim, mirëmbajtje dhe ndërtim të auto rrugëve, rrugëve magjistrale dhe regjionale, ndërsa Komuna është përgjegjëse për rrugët lokale dhe ato në vendbanime.

	Kategoria	Përgjegjësi
1	Autoudhë	Ministria e Infrastrukturës
2	Rrugë nacionale	Ministria e Infrastrukturës
3	Rrugë rajonale	Ministria e Infrastrukturës

Rrugët kryesore që kalojnë në territorin e Komunës së Lipjanit janë:

▪ Autoudhat

Nëpër territorin e Komunës së Lipjanit kalon autoudha ‘Arbën Xhaferi’ (R6) e cila lidhë Prishtinen me Shkupin, si dhe mundëson lidhje të mëtejme në korridorin e VIII-të panevropian. Gjithashtu, në ndërtim e sipër është edhe segmenti tjetër i autoudhës R7.1 që lidhë Lipjanin me pjesën lindore të Kosovës.

Njëherit, përmes autoudhes “Arbër Xhaferi”, në të cilën është planifikuar të lidhet autoudha “Agim Ramadani” (R7.1), u mundësohet qasje e lehtë dhe lidhje me kryeqendrën edhe zonave të pjesës lindore të Kosovës.

Karakteri i këtyre rrugëve është me rendësi kombëtare dhe ndërkombëtare, sepse përmes tyre përveç se mundësohet lidhja me shtetet fqinje, mundësohet qasja në korridoret pan evropiane me karakter ndërkombëtar: korridorin 8 dhe korridorin 10.

Parametrat teknik të autoudhëve i plotësojnë standardet e projektimit dhe ndërtimit. Përgjatë këtyre rrugëve, jashtë zonave të banuara është respektuar brezi mbrojtës rrugor në harmoni me normat teknike të planifikimit hapësinor.

Kyçja e Lipjanit në autoudhen “Arbën Xhaferi” në dy pika mundësohet përmes rrugëve nacionale N25 dhe N2. Përmes rrugës nacionale N25 dhe udhëkryqit në disnivel të formës “buri” mundësohet kyçja në Konjuh dhe përmes rrugës nacionale N2 Lipjanit i mundësohet kyçja në Babushtë Muhaxherëve (Fig.1).

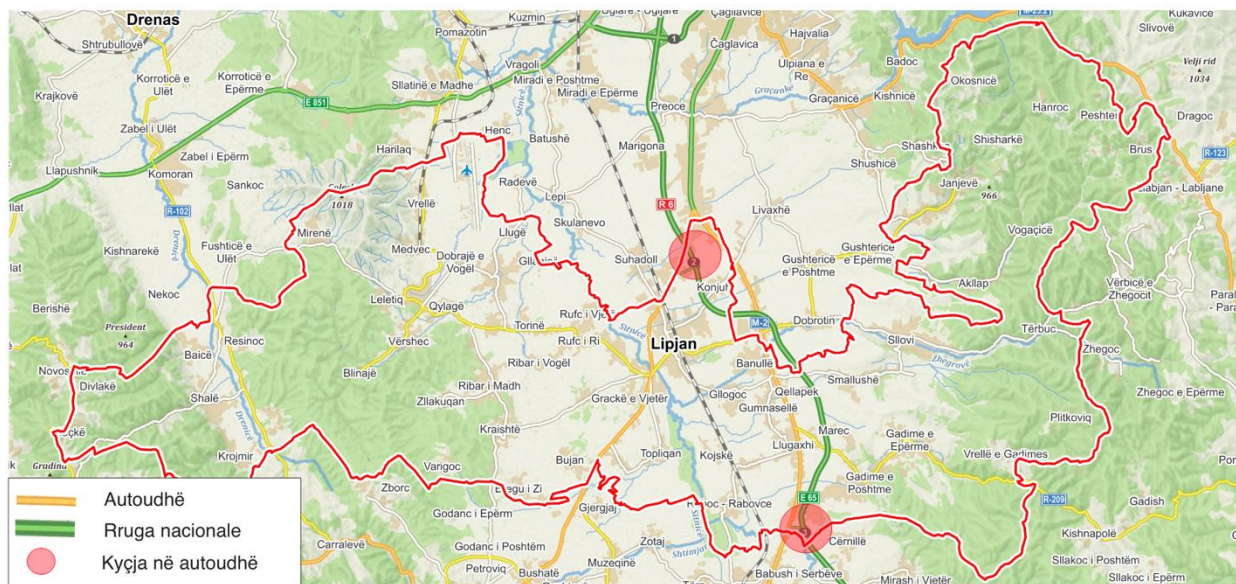

Figura 10. Kyçjet e Lipjanit në autoudhën R6 “Arbën Xhaferi”

▪ Rrugët nacionale

Lipjani është i pozicionuar në udhëkryqin në mes të dy rrugëve të rëndësishme nacionale dhe evropiane **N 25 (E 752)** dhe **N2 (E 65)**. Lidhja e Lipjanit me kryeqendrën Prishtinën dhe me qytetin e Prizrenit si dhe pikat kufitare në Morinë dhe Merdare, mundësohet përmes rrugës nacionale N25. Përmes rrugës nacionale N2, Lipjani lidhet me qytetin e Mitrovicës dhe Ferizajt, gjegjësisht përmes kësaj rruge mundësohet qasja në pikat kufitare Jarinjë, Bërnjak dhe Han i Elezit.

▪ Rrugët rajonale

Nëpër territorin e Komunës së Lipjanit kalon rruga rajonale **R208 (Lipjan –Magurë-Kleqkë dhe rruga RLipjan – Janjevë dhe Lipjan –Gadime - Vrellë)**. Kjo rrugë kalon nëpërmes të qendrave të gjitha fshatrave, dhe poashtu nëpërmes të qendrës së qytetit të Lipjanit. Rrugët nacionale dhe rajonale janë të plotësuara nga rrjeti i rrugëve lokale.

Tabela 59. Shtrirja e rrugëve sipas kategorive në territorin e Komunës së Lipjanit

Nr.	Kategoria e rrugëve	Gjatësia (km)	%
1	Autoudhë		

2	Rrugë nacionale	16,9	4
3	Rrugë rajonale	52,1	12,7
4	Rrugë lokale	253,3	61,2
5	Rrugë të pakategorizuara	90,5	22,1

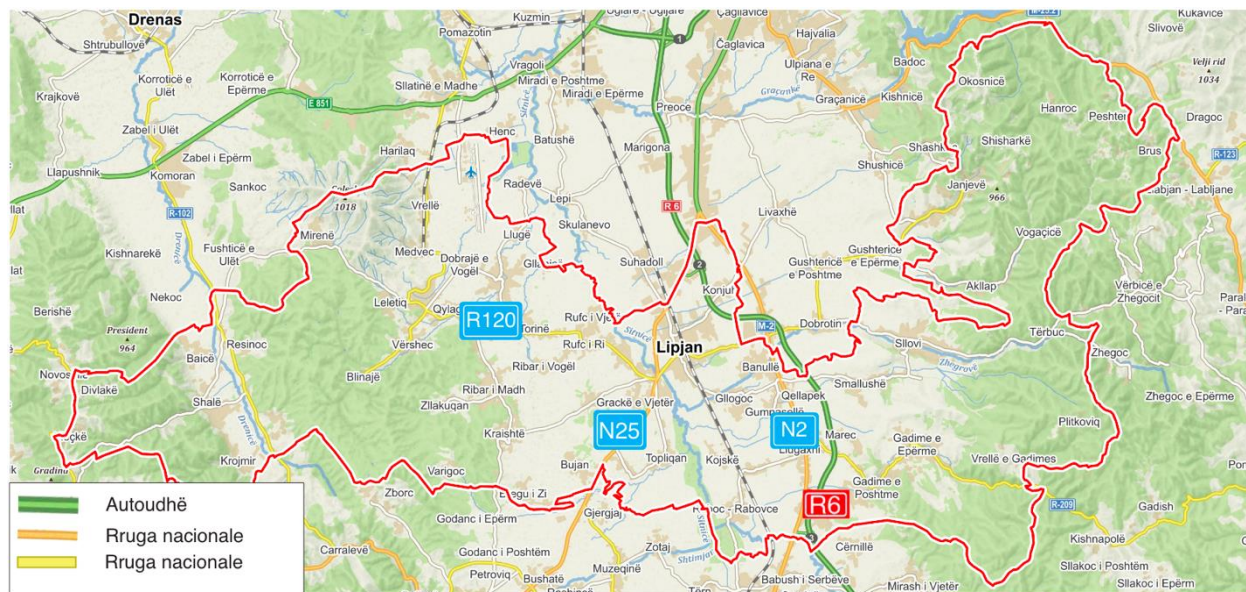

Figura 11. Autoudha, rrugët nacionale dhe rajonale në Komunën e Lipjanit

Parametrat teknik të rrugëve nacionale në përgjithësi i plotësojnë kriteret e projektimit dhe në aspektin infrastrukturor ofrojnë kushte të mira për qarkullim të mjeteve motorike.

Ne pjesën urbane ku kalojnë rrugët nacionale, duhet të kontrollohen kycjet të cilat në aspektin e sigurisë nuk i plotësojnë kushtet për të mundësuar kycje të sigurt të automjeteve nga rrugët e rangut më të ulët apo zonat afariste. Gjithashtu shpejtësia e lëvizjes së mjeteve në këto pjesë të rrjetit rrugor të Lipjanit duhet të kufizohet në harmoni me kushtet e sigurisë për lëvizje dhe kërkesat për lëvizje nga përdoruesit e tjerë të rrugës.

Përmes rrugëve rajonale dhe rrugëve tjera lidhëse, disa prej të cilave kanë qasje në rrugët nacionale, u mundësohet qasje e lehtë në kryeqendër edhe komunave fqinje.

Përgjithësisht rrugët rajonale ofrojnë kushte të mira për qarkullim të automjeteve motorike, të gjitha janë të asfaltuara, por kanë nevojë për mirëmbajtje, rehabilitim dhe përmirësim të sipërfaqes qarkulluese me qëllim të përmirësimit të kualitetit të lëvizjes dhe rritjes së nivelit të sigurisë gjatë lëvizjes. Plotësimi i kërkesave për lëvizje të pa motorizuara në këto pjesë të rrjetit rrugor po ashtu kërkon trajtim dhe masa konkrete.

▪ Rrugët lokale- urbane

Rrugët lokale ku përfshihen edhe rrugët urbane, kryesisht janë dy shiritore (me nga një korsi trafiku për kahe), përveç rrugës Avdi Kelmendi e cila shtrihet në brendi të qytetit me një gjatësi rreth 1.6 km e cila është me nga dy korsi trafiku për kahe dhe lidhë qendrën e qytetit dhe institucionet kryesore janë me nga dy shirita qarkullues për kahe. Kjo rrugë përveq automjeteve motorike ofron kushte të mira për akomodimin e të gjithë pjesëmarrësve në trafik.

Rrugët tjera urbane brenda qytetit, në aspektin e funksionalitetit përgjithësisht ofrojnë qasje të mire për pjesëmarrësit në trafik, përveç lëvizjeve të pa motorizuara, por për shkak të kërkesës së madhe për trafik të automjeteve në orët e pikut vështirësohet operimi i trafikut dhe shoqërohet me bllokime trafiku.

Gjithashtu në zona të caktuara në brendi të lagjeve të qytetit paraqiten vështirësi në operimin e trafikut për shkak të parametrave teknik të rrugëve të cilën rezultojnë të pamjaftueshëm për të përballuar kërkesat për qarkullim të automjeteve si dhe për shkak të kërkesave të mëdha për parkingje në afërsi të rrugës.

Rrugët tjera lokale te cilat mundësojnë lidhjen me zonat periferike dhe fshatrat e komunës së Prishtinës në disa raste nuk kanë gjerësinë e mjaftueshme dhe elementet gjeometrike të tyre nuk ofrojnë kushte të mira për qarkullim, sidomos mungesa e sinjalistikës, trotuareve dhe shtigjeve për çiklist shkakton vështirësi për automjete, këmbësorë dhe çiklist.

Rrugët lokale, urbane shërbejnë si rrugë ushqyese dytësore te cilat drejtpërsëdrejti ose çojnë në rrugët e rangut me ta larte (rajonale apo nacionale) si mundësojnë lidhjen me zonat e periferike.

Është e nevojshme të rivlerësohet funksionaliteti i formave të kontrollit të trafikut dhe të merren masa konkrete, në mënyrë që të mundësohet akomodim me i mire i të gjithë përdoruesve të rrugës, rritje e nivelit të sigurisë, operim me i lehte të transporti publik dhe në përgjithësi kualitet me i mire në qarkullim.

- **Infrastruktura rrugore në zonat kadastrale, fshatrat e komunës së Lipjanit**

Viteve të fundit Komuna e Lipjanit ka bërë disa investime të mira në përmirësimin e rrugëve nëpër fshatra, duke investuar në asfaltimin e disa rrugëve dhe shtrimin e zhavorrit në disa të tjera, kryesisht ato të nivelit të katër. Këto investime janë bërë fillimisht në rrugët kryesore që lidhin fshatrat me njëra-tjetrën dhe mund të konsiderohen si rrugë lokale. Përqendrimi më i madh i vendbanimeve është në cepin e rrugëve magjistrale dhe rajonale, ndërsa një fenomen i tillë ndodh kryesisht për shkak të ndërtimeve të bizneseve individuale, me qëllim punësimi dhe gjenerimit të të ardhurave për nevojat familjare.

Një pjesë e rrugëve lokale që lidhin fshatrat me rrugët kryesore janë të asfaltuara kryesisht në brendësi të fshatrave, ndërsa rrugët mes objekteve të banimit mbesin të paasfaltuara. Këto investime janë bërë gjatë viteve të fundit nga Komuna e Lipjanit, dhe ky fakt e ka lehtësuar trafikun për automjetet rrugore dhe vërehet përmirësimi i shërbimit dhe komunikimit mes këtyre fshatrave. Mirëmbajtja e këtyre rrugëve nga Komuna e Lipjanit nuk është në nivelin e duhur, për shkak të buxhetit të limituar dhe zgjerimit të rrugëve të tilla. Mirëmbajtja dimërore bëhet kryesisht në pastrimin e borës dhe përmirësimin e pjesshëm të kushteve të tyre. Zakonisht kërkesat më të mëdha për asfaltim apo rregullim të rrugëve vijnë nga fshatrat që ndodhen sa më larg zonës urbane. Kërkesat domethënëse akoma mbeten rregullimi i investimeve në rrjetin e rrugëve të lagjeve nëpër zonat rurale. Investimi në ndërtimin e rrugëve të shtruara bëhet kryesisht në fshatrat më të dendura ku janë përqendruar vendbanimet, veçanërisht në fshatrat që ndodhen më pranë zonës urbane.

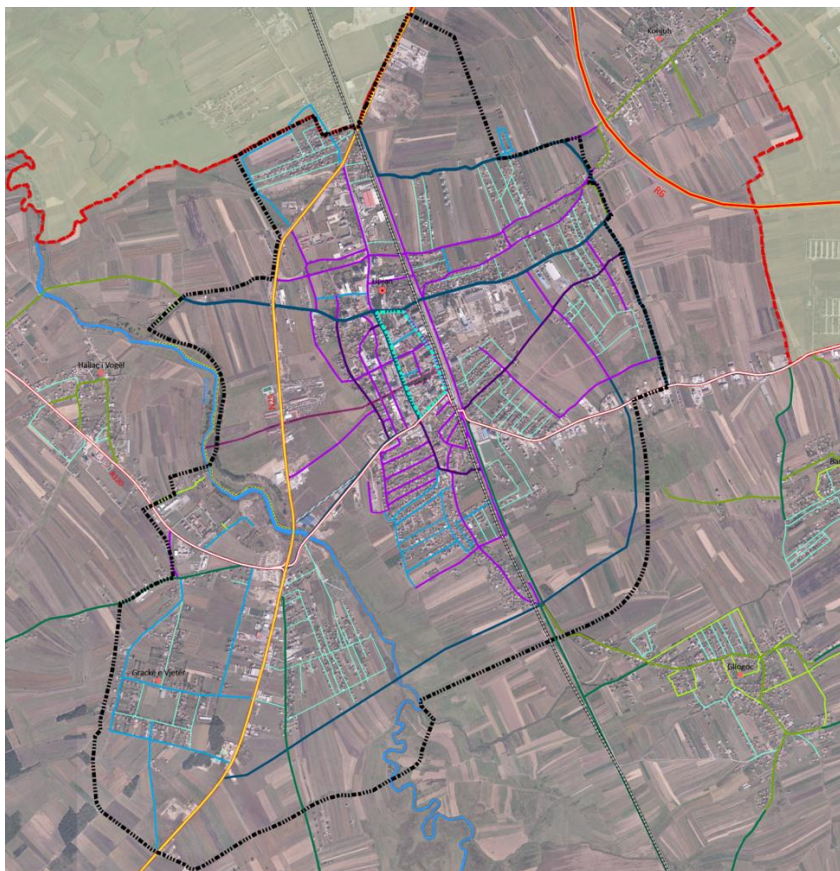

Figura 12. Rrugët lokale

1.4.1 SHTRIRJA DHE KATEGORIA E RRUGËVE TË PLANIFIKUARA NGA NIVELI QENDROR

Rrjeti rrugor i komunës së Lipjanit përbehet nga rrugët me karakter kombëtar dhe ndërkombëtar, si autoudhë, rrugë nacionale dhe rrugë rajonale. Përmes këtyre rrugëve sigurohet lidhje e lehtë me qytetet dhe rajonet e Kosovës, shtetet fqinje dhe qasje në rrugët me rendësi ndërkombëtare siç janë korridoret pan evropiane 8 dhe 10. Këto rrugë janë në kompetencë të nivelit qendror, respektivisht Ministrisë së Mjedisit, Planifikimit Hapësinor dhe Infrastrukturës.

Përmirësimi, zhvillimi dhe mirëmbajta e infrastrukturës rrugore në kompetencë të nivelit qendror (MMPHI), kohet e fundit ka qenë në proces të vazhdueshëm.

Integrimi i rrjetit rrugor nacional në rrjetin e auto-udhëve duke u siguruar qasje sa më të lehtë dhe të sigurte mjeteve, funksionalizimi dhe modernizimi i lidhjes hekurudhore dhe zonat tjera me të cilat ekziston lidhja hekurudhore, sigurimi i lidhjes sa më të lehtë me aeroportin ndërkombëtar “Adem Jashari”, janë disa prej objektivave strategjike të nivelit qendror¹⁵.

Niveli qendror përveç masave të ndërmarra në rrugët nacionale, ka planifikuar që bashkërisht me nivelin komunal të jetë pjesë e implementimit të projekteve për:

- **Rehabilitimi rrugës Nacionale N25, Segmenti QMI – Lipjan**
- **Rehabilitimi i rrugës rajonale Shtime – Lipjan.**
- **Ndërtimi i rrugëve në fshatrat: Sillovi, Gadime, Smalluzhë, Gomnasellë, Llugaxhi dhe Babush.**
- **Rregullimi i infrastrukturës në Janjevë.**

Ndërtimi dhe zgjerimi i këtyre rrugëve duhet të bëhet në harmoni me standardet e projektimit dhe ndërtimit duke

¹⁵ Strategjia sektoriale dhe transportit multimodal-MI

respektuar po ashtu brezin mbrojtës për zonat jashtë urbane të përcaktuar me normat teknike të planifikimit hapësinor. Zgjerimi i këtyre rrugëve, funksionalizimi i lidhjeve të reja do të mundësojë qasje më të lehtë në auto-udhën Arber Xhaferi” jo vetëm për Komunën e Lipjanit por edhe Komunat tjara fqinje dhe do të ndikoj në përmirësimin e performancës së operimit të trafikut në rrjetin rrugor të qytetit të Liojanit.

1.4.2 RRUGËT E PLANIFIKUARA, ATO NË NDËRTIM DHE TË PËRFUNDUARAT

Sipas planifikimit buxhetor 16 për Komunën e Lipjanit janë paraparë investime të konsiderueshme në ndërtimin, rehabilitimin dhe mirëmbajtjen e infrastrukturës rrugore. Përpos planifikimit të ndërtimit të rrugëve për automjete motorike në tërë territorin e Komunës, është planifikuar ndërtimi i infrastrukturës së nevojshme për lëvizje jomotorike (Këmbësorë dhe çiklist), si dhe përmirësimi i kushteve të sigurisë në trafik me ndërtimin e trotuareve dhe shtigjeve për biçikleta.

- **Rrugët e planifikuara nga niveli Lokal janë si në vijim:**

Ndërtimi i nenkalimit dhe vazhdimi i ndërtimit të sheshit
Ndërtimi i rruges Hallaq i Madhe-Rufc i Ri
Ndërtimi i rruges Ribar i Madh-Ribar i Vogel
Ndërtimi i trotuarit me ndriqim publik në Akllap
Ndërtimi i trotuarit me ndriqim publik në Gllavic-Marevc
Ndërtimi i rrugëve në lagjet e fshatrave Sllovi, Gadime, Smallush, Gomasselë, Llugaxhi, Babushe.
Rikonstruimi i rrugëve në Ribar të Madh (rr.Vehbi Kozhani e Beqir Duriqi.
Rikonstruimi i rruges Poturovc- Dobraje të Madhe
Shtigjet e ecjes në Sllovi
Shtigjet e ecjes në Gadime faza e dytë
Rikonstruimi i rruges Zylfie Gashi në Lipjan
Ndërtimi i Rruges Bujan- me rrugën për Kraishtë
Hapja dhe ndërtimi i rrugëve të reja brenda në Qytetin e Lipjanit (Rruga Arfim Zhitia, Rr.Bashkim Krasniqi-të rr.Haradin Bajrami- rr.Haxhi Kleqka,
Ndërtimi i trotuarit në rrugën Gadime-Llugaxhi
Ndërtimi i trotuarit në Krojmir
Rikonstruimi i rruges së shkolles në Dobraj të Madhe dhe rrugicat tjera
Asfaltimi i rrugicave në Krojmir, Shale, Resinoc, Qylage, Magure, Vershevc, Baice, Kraishtë Faza III

1.4.3 VLERËSIMI I INTENSITETIT DHE KAPACITETIT TË KRYQËZIMEVE DHE KORSIVE KRYESORE

Të dhënat për flukset e trafikut në rrjetin rrugor, respektivisht për pjesët e rrugëve paraqesin informacion bazë për menaxhimin e rrjetit rrugor ekzistues dhe planifikimin e rrjetit të infrastrukturës rrugore në të ardhmen. Një nga qëllimet e regjistrimit të këtyre të dhënave është përshkrimi i situatës ekzistuese të qarkullimit të trafikut në rrjetin rrugor, përfshirë të gjitha problemet aktuale si një bazë fillestare e njohur për krahasim.

Pas analizës së të dhënave nga matjet e fluksit të qarkullimit në rrjetin rrugor të qytetit të Lipjanit¹⁷, është vlerësuar se rrugët më të ngarkuara nga qarkullimi i automjeteve janë: Rrugët nacionale N25 dhe N2 (që lidh qytetin e Lipjanit me Prishtinën dhe Ferizajn në drejtim të Shkupit). Në këto rrugë brenda 12 orëve (nga 06: 00-18: 00) qarkullojnë rreth 25000-35000 automjete / 12h në të dy drejtimet.

Ndërsa në qendër të qytetit, ngarkesa më e madhe nga qarkullimi i automjeteve paraqitet në rrugën: “Avdi Kelmendi”

¹⁶ Buxheti për vitin 2023- Infrastruktura Publike

¹⁷ Plani i Mobilitetit Urban për Komunën e Lipjanit 2016-2020

në të cilin qarkullojnë rreth 2000 - 3000 aut/h.

Kapaciteti është vlerësuar sipas elementeve geometrike të rrugëve.

Kapaciteti i autoudhës “Arbën Xhaferi”. Në aspektin e projektimit, kjo autostradë është ndërtuar sipas standardeve dhe me elemente geometrike sipas kriterëve teknike për autostrada. Bazuar në shpejtësinë e lëvizjes së automjeteve në autostradë, gjerësinë e korsive dhe numrin e tyre (2+1), kapaciteti potencial sillet 3500 – 4000 aut/h/kahe.

Kapaciteti i rrugëve nacionale N25 dhe N2 - Këto dy rrugë kanë karakter nacional dhe është nën menaxhimin e Ministrisë së Infrastrukturës (MI). Bazuar në gjerësinë dhe numrin e korsive (nga një korsi për secilën kahe), kapaciteti potencial për kahe sillet rreth 1200 - 1500 aut/h.

Kapaciteti i rrugës rajonale R208 (Lipjan –Magurë-Kleqë dhe rruga RLipjan – Janjevë dhe Lipjan – Gadime - Vrellë). Bazuar në gjerësinë dhe numrin e korsive të trafikut (nga një korsi për secilën kahe), kapaciteti potencial për rrugët rajonale për kahe sillet rreth 1100 - 1300 aut/h.

Kapaciteti i rrugëve lokale - Pjesa më e madhe e rrjetit rrugor në qytetin e Lipjanit është e përbërë nga rrugë lokale. Bazuar në gjerësitë dhe gjendjen e rrugëve, kapaciteti i rrugëve lokale sillet nga 500 – 800 aut/h/kahe.

Është shumë me rëndësi që të menaxhohet rrjedha e trafikut duke përdorur kontrollin e menaxhimit të trafikut urban për të rritur kapacitetin dhe për të menaxhuar dhe ruajtur në mënyrë efikase asetet e qytetit. Infrastruktura e transportit të qytetit duhet të mirëmbahet në mënyrë efektive për të siguruar vlerën për para dhe për të menaxhuar punën e nevojshme të mirëmbajtjes, për të minimizuar ndërprerjet për përdoruesit në rrjetin rrugor. Është gjithashtu e rëndësishme të merren në konsideratë mundësitë për të përsheptuar përdorimin e “masave të vështira”, të tilla si rialokimi i hapësirës rrugore për mënyra më të qëndrueshme të udhëtimit, korsi për çiklistë dhe shtigje të zgjeruara për këmbësorë. Është e rëndësishme të përmirësohet siguria rrugore në qendër të qytetit, si dhe në lagjet lokale, qendrat periferike, me shtigje të cilësisë së lartë për çiklistë dhe këmbësorë që kanë ndriçim më të mirë rrugor dhe karakteristika të tjera të sigurisë.

Pas analizës së ngarkesës dhe problemeve me kapacitetin në udhëkryqet kryesore është konstatuar se për këto udhëkryqe është e nevojshme të ndërmerren masa adekuate të cilat ndërlidhen me përmirësimin e kapacitetit, shtimin e numrit të korsive të reja në hyrje të udhëkryqeve, kontrollimin dhe koordinimin e kontrollit të trafikut.

1.4.4 MODELET E QARKULLIMIT TË TRAFIKUT

Pas analizës së rezultatetve nga anketimet e realizuara për nevojë të hartimit të PMU për Komunën e Lipjanit¹⁸ lidhur me mënyren e udhëtimit, është konstatuar se, forma më e përhapur e udhëtimit realizohet me automjete personale.

▪ Linjat transportuese ndërkomunale dhe brenda komunës urbane dhe rurale

Sipas Ligji për transportin rrugor, Ministria e Mjedisit, Planifikimit Hapësinor dhe Infrastrukturës është përgjegjëse për koordinimin dhe rregullimin e:

- transportit të udhëtarëve brenda territorit të Kosovës;
- transportit të udhëtarëve jashtë territorit të Kosovës;
- transportit të udhëtarëve për qasje dhe kalim transit nëpër territorin e Kosovës.

Komuna është përgjegjëse për koordinimin dhe rregullimin e transportit urban dhe urban-periferik brenda kufijve administrativë të komunës.

Sipas Neni 17 të këtij Ligji, dy komuna mund të arrijnë marrëveshje për rregullimin reciprok të transportit të udhëtarëve në mes veti. Marrëveshja është e plotfuqishme nëse aprovohet nga Ministria.

Trafiku urban në komunën e Lipjanit, gjegjësisht në qytet, tash për tash nuk ekziston, ndërsa me zgjerimin dhe rritjen e qytetit, urbanizimin e vendbanimeve dhe me ndërtimin e rrugëve urbane dhe ndërrurbane, duhet pritur zhvillimin e tij, por që zhvillimi i paraparë ekonomiko-social dhe mjedisor do të kërkojë qarkullim më të madh dhe më cilësor të pasagjerëve brenda qytetit, vendbanimeve dhe drejt qendrave tjera komunale.

Në komunën e Lipjanit nuk ka kompani publike të transportit publik. Transporti publik organizohet nga kompani private

¹⁸ Plani i Mobilitetit Urban për Komunën e Lipjanit

të specializuara për ofrimin e shërbimeve të këtij lloj transporti. Shërbime të transportit publik kanë të gjitha vendbanimet e mëdha dhe fushore, ndërsa vendbanimet e largëta kodrinoro-malore të tipit të shpërndarë dhe me numër të vogël të banorëve nuk kanë shërbime të transportit publik. Këto vendbanime janë: **Kleçka, Divjaka, Vrella, Plitkoviqi, Tërbovci, Brusi, Kosnica, Vogoçica dhe Shishari**. Ndërsa ndër vendbanimet e mëdha të cilat kanë shërbime të kufizuara dhe problematike të transportit janë: **Janjeva, Akllapi, Rubovci dhe Krojmiri**. Në këto vendbanime duhet të rritet ose shtohet numri i linjave të transportit, ndërsa në vendbanimet e thella kodrinoro-malore duhet që të investohet në infrastrukturën rrugore përmes asfaltimit të rrugëve ose përmes rregullimit të tyre me zhavorr, si dhe duke shtuar patrullat policore.

Komuna e Lipjanit ka hartuar një Plan të orareve të udhëtimit për linjat e transportit të udhëtarëve me autobus për tërë territorin e Komunës¹⁹. Në përgjithësi, plani i orareve të udhëtimit përfshin gjithsej 27 linja të shërbime të autobusëve me linjat që ofrojnë mbulueshmëri të mirë në të gjithë territorin e Komunës së Lipjanit.

Plani i orareve të udhëtimit për linjat e transportit të udhëtarëve me autobus është paraqitur më poshtë.

Linja nr. 2

Relacioni	Vrellë e Magurës-Magure-Lipjan
Pikënisja në nisje	Vrellë e Magurës
Pikëarritja	Stacioni i autobusëve-Lipjan
Pikënisja në këthim	Stacioni i autobusëve
Pikëarritja në këthim	Vrellë e Magurës

Linja nr.3

Relacioni	Leletiq - Lipjan
Pikënisja në nisje	Leletiq
Pikëarritja	Stacioni i autobusëve-Lipjan
Pikënisja në këthim	Stacioni i autobusëve
Pikëarritja në këthim	Leletiq

Linja nr.4

Relacioni	Blinajë - (Vërshec)- Lipjan
Pikënisja në nisje	Blinajë – (Vërshec)
Pikëarritja	Stacioni i autobusëve-Lipjan
Pikënisja në këthim	Stacioni i autobusëve
Pikëarritja në këthim	Blinajë – (Vërshec)

Linja nr.5

Relacioni	Teqe – Janjevë - Lipjan
Pikënisja në nisje	Teqe
Pikëarritja	Stacioni i autobusëve-Lipjan
Pikënisja në këthim	Stacioni i autobusëve
Pikëarritja në këthim	Teqe

Linja nr.6

Relacioni	Akllap - Lipjan
Pikënisja në nisje	Akllap
Pikëarritja	Stacioni i autobusëve-Lipjan
Pikënisja në këthim	Stacioni i autobusëve
Pikëarritja në këthim	Akllap

Linja nr.7

¹⁹ Plan i orareve të rrethave të udhëtimit për linjat e transportit të udhëtarëve me autobus në territorin e komunës së lipjanit

Relacioni	Gadime e Epërme – Lipjan
Pikënisja në nisje	Gadime e Epërme
Pikëarritja	Stacioni i autobusëve-Lipjan
Pikënisja në këthim	Stacioni i autobusëve
Pikëarritja në këthim	Gadime e Epërme

Linja nr.8

Relacioni	Shalë - Lipjan
Pikënisja në nisje	Shalë
Pikëarritja	Stacioni i autobusëve-Lipjan
Pikënisja në këthim	Stacioni i autobusëve
Pikëarritja në këthim	Shalë

Linja nr.9

Relacioni	Krojmir - Lipjan
Pikënisja në nisje	Krojmir
Pikëarritja	Stacioni i autobusëve-Lipjan
Pikënisja në këthim	Stacioni i autobusëve
Pikëarritja në këthim	Krojmir

Linja nr.10

Relacioni	Zllakuqan- Ribar i Madh, Kraishtë, Hallaq i Madh, Grackë e Vjeter, - Lipjan
Pikënisja në nisje	Zllakuqan
Pikëarritja	Stacioni i autobusëve-Lipjan
Pikënisja në këthim	Stacioni i autobusëve
Pikëarritja në këthim	Zllakuqan

Linja nr.11

Relacioni	Kraishtë- Ribari i Madh – Lipjan
Pikënisja në nisje	Kraishtë
Pikëarritja	Stacioni i autobusëve-Lipjan
Pikënisja në këthim	Stacioni i autobusëve
Pikëarritja në këthim	Kraishtë

Linja nr.12

Relacioni	Dobrajë e Vogël-Dobrajë e Madhe – Lipjan
Pikënisja në nisje	Dobrajë e Vogël
Pikëarritja	Stacioni i autobusëve-Lipjan
Pikënisja në këthim	Stacioni i autobusëve
Pikëarritja në këthim	Dobrajë e Vogël

Linja nr.13

Relacioni	Lluga-Dobrajë e Madhe – Lipjan
Pikënisja në nisje	Lluga
Pikëarritja	Stacioni i autobusëve-Lipjan
Pikënisja në këthim	Stacioni i autobusëve
Pikëarritja në këthim	Lluga

Linja nr.14

Relacioni	Sllovijë – Lipjan
Pikënisja në nisje	Sllovijë – Shkolla e Re
Pikëarritja	Stacioni i autobusëve-Lipjan
Pikënisja në këthim	Stacioni i autobusëve
Pikëarritja në këthim	Sllovijë- Shkolla e Re

Linja nr.15

Relacioni	Smallushë-Magjistrale–Lipjan
Pikënisja në nisje	Smallushë
Pikëarritja	Stacioni i autobusëve-Lipjan
Pikënisja në këthim	Stacioni i autobusëve
Pikëarritja në këthim	Smallushë

Linja nr.16

Relacioni	Gadime e Epërme -Babush – Lipjan
Pikënisja në nisje	Gadime e Epërme
Pikëarritja	Stacioni i autobusëve-Lipjan
Pikënisja në këthim	Stacioni i autobusëve
Pikëarritja në këthim	Gadime e Epërme

Linja nr.17

Relacioni	Rubofc - Lipjan
Pikënisja në nisje	Rubofc
Pikëarritja	Stacioni i autobusëve-Lipjan
Pikënisja në këthim	Stacioni i autobusëve
Pikëarritja në këthim	Rubofc

Linja nr.18

Relacioni	Grackë e Vogël-Topliqan - Lipjan
Pikënisja në nisje	Grackë e Vogël
Pikëarritja	Stacioni i autobusëve-Lipjan
Pikënisja në këthim	Stacioni i autobusëve
Pikëarritja në këthim	Grackë e Vogël

Linja nr.19

Relacioni	Varigoc-Bregu i Zi - Lipjan
Pikënisja në nisje	Varigoc
Pikëarritja	Stacioni i autobusëve-Lipjan
Pikënisja në këthim	Stacioni i autobusëve
Pikëarritja në këthim	Varigoc

Linja nr.20

Relacioni	Bujan - Lipjan
Pikënisja në nisje	Bujan
Pikëarritja	Stacioni i autobusëve-Lipjan
Pikënisja në këthim	Stacioni i autobusëve
Pikëarritja në këthim	Bujan

Linja nr.21

Relacioni	Lipjan- Konjuh
Pikënisja në nisje	Lipjan
Pikënisja	Stacioni i autobusëve-Lipjan
Pikëarritja në këthim	Stacioni i autobusëve
Pikëarritja në këthim	Lipjan

Linja nr.22

Relacioni	Vrellë e Gadimes - Gadime
Pikënisja në nisje	Vrellë
Pikëarritja në këthim	Gadime e Ulët
Pikënisja në këthim	Gadime e Ulët

Pikëarritja në këthim	Vrellë
-----------------------	--------

Linja nr.23

Relacioni	Kleqkë-Shalë
Pikënisja në nisje	Kleqkë
Pikëarritja	Shalë-Shkolla
Pikënisja në këthim	Shalë-Shkolla
Pikëarritja në këthim	Kleqkë

Linja nr.24

Relacioni	Gllanicë-Dobrajë e Madhe - Lipjan
Pikënisja në nisje	Gllanicë
Pikëarritja	Stacioni i autobusëve-Lipjan
Pikënisja në këthim	Stacioni i autobusëve
Pikëarritja në këthim	Gllanicë

Linja nr.25

Relacioni	Ribari i Vogël - Rufci i Vjetër - Lipjan
Pikënisja në nisje	Ribari i Vogël
Pikëarritja	Stacioni i autobusëve-Lipjan
Pikënisja në këthim	Stacioni i autobusëve
Pikëarritja në këthim	Ribari i Vogël

Linja nr. 26

Relacioni	Glllogovc - Lipjan
Pikënisja në nisje	Glllogovc
Pikëarritja	Stacioni i autobusëve-Lipjan
Pikënisja në këthim	Stacioni i autobusëve
Pikëarritja në këthim	Glllogovc

Linja nr. 27

Relacioni	Banullë- Lipjan
Pikënisja në nisje	Banullë
Pikëarritja	Stacioni i autobusëve-Lipjan
Pikënisja në këthim	Stacioni i autobusëve
Pikëarritja në këthim	Banullë

1.4.5 SHFRYTËZIMI I RRUGËVE NGA MAKINAT, KËMBËSORËT, BIÇIKLETAT DHE METODAT TJERA TË TRANSPORTIT

Rrugët e qytetit të Lipjanit në kuadër të zhvillimit të transportit (lëvizjeve) karakterizohen me përdorues të ndryshëm:

- lëvizjet e motorizuara (veturat për përdorim personal dhe autobusët) dhe
- të pamotorizuara (lëvizja e këmbësirëve dhe biciklistëve).

Formë tjetër të transportit- lëvizjeve në kuadër të qytetit nuk realizohet. Duke analizuar dimensionet dhe shtrirjen e rrjetit rrugor të qytetit të Lipjanit, rezulton se në shumicën e gjatësisë së rrjetit përgjatë rrugëve primare prioritet i është dhënë lëvizjeve të motorizuara në kuptimin e akomodimit të lëvizjeve.

Shfrytëzimi i këtyre rrugëve nga lëvizjet e pamotorizuara –këmbësorët, në përgjithësi është adaptuar pjesa e jashtme e rrugës – trotuari pa marrë në konsideratë madhësinë e fluksit të lëvizjeve si dhe lëvizjet e personave me aftësi të kufizuara. Në shumicën e gjatësisë së trotuareve, paraqiten pengesa fizike konstruktive, automjete të parkuara në mënyrë gjatësore.

Nga analiza e gjendjes së tanishme e mobilitetit të çiklistëve në qytetin e Lipjanit, rezulton se lëvizshmëria e çiklistëve

është shumë e vogël. Sipas analizës hapësinore të qytetit të Lipjanit, ekzistojnë parakushtet për një planifikim të mirëfilltë për të krijuar hapësirë të mjaftueshme për shtigje të çiklistëve, në mënyrë që qytetarët e komunës së Lipjanit të ndihen komod dhe të sigurt gjatë lëvizjes së tyre.

Kjo gjë mund të arsyetohet me disa nga specifikat e qytetit të Lipjanit:

- mungesa e shtigjeve për lëvizje të biçiklistëve,
- përceptimi për mungesë të sigurisë së lëvizjes me biçikletë,
- mungesa e informimit për benefitet e lëvizjes me biçikletë,
- mungesa e inkurajimit në përdorimin e biçikletës dhe
- terreni i përthyer (në distancë të shkurtër, këmi ndryshim të lartësisë).

Përgjatë rrugëve dytësore, pothuajse në tërë gjatësinë paraqitet mungesa e lëvizjes komode të lëvizjeve të pamotorizuara (këmbësorëve dhe biçiklistëve) ku ekzistojnë trotuare në gjerësi të pamjaftueshme, si dhe në pjesët ku nuk ekzistojnë trotuaret lëvizja realizohet në hapësira të përbashkëta të qarkullimit me automjetet.

Kalimi i rrugës nga këmbësorët dhe biçiklistët realizohet në të njëjtin nivel, ku në pjesë të caktuara mungojnë sinjalizimet përkatëse për vendkalim të këmbësorëve. Vështirësitë paraqiten sidomos gjatë lëvizjes natën nga këmbësorët dhe biçiklistët.

Në përgjithësi rrjeti rrugor i qytetit të Lipjanit shfrytëzohet nga automjetet për përdorim personal, transport urban, këmbësorët dhe biçiklistët. Formë tjetër e lëvizjes nuk aplikohet. Shikuar gjendjen e rrjetit rrugor, formën, dimensionin dhe rregullimin e qarkullimit, mund të konstatojmë se prioritet për akomodim i është dhënë lëvizjes së motorizuar.

1.4.6 VLERËSIMI I HAPËSIRAVE EKZISTUESE PËR PARKIM

Sikurse në tërë Kosovën, në vitet e fundit Lipjani ka pasur një rritje të konsiderueshme në përdorimin e automjeteve private dhe të dhënat sugjerojnë se kjo rritje është duke vazhduar edhe në ditët e sotme.

Qyteti i Lipjanit ka një hapësirë të konsiderueshme të parkingjeve të hapura publike, të cilat në masë të madhe plotësojnë nevojat e qytetarëve. Parkingje publike janë gjithsej 38. Nga numri i përgjithshëm i parkingjeve publike 10 prej tyre janë në qytet, ndërsa hapësirat tjera për parkim të mjeteve ndodhen në QKMF, AMF, Stacionet Policore dhe hapësirat e shkollave me 974 vendparkingje.

Lipjani nuk ka ndonjë vendim të miratuar që rregullon çështjen e parkimit. Në tërësi, dhe veçanërisht në qendër të qytetit, parkingjet e automjeteve janë në dispozicion pa pagesë.

Duke qenë e pakontrolluar, kërkesa për parkim pa pagesë ka tejkaluar kapacitetin në dispozicion në Lipjan, dhe me rritjen e vazhdueshme të numrit të automjeteve, rrjedhimisht rritjen e udhëtimeve me automjete, pritjet presion shtesë në hapësirën tashmë të mbingarkuar të parkimit, gjë që do të pengojë jetët e banorëve dhe bizneset që operojnë në këto zona të prekura.

1.5 INFRASTRUKTURA DHE SHËRBIMET PUBLIKE DHE SOCIALE

1.5.1 SHËRBIMET PUBLIKE SHËNDETËSORE

- Kujdesi Parësor Shëndetësor (KPSH), nuk ka staf të mjaftueshëm për ofrimin e shërbimeve shëndetësore të kujdesit parësor me stafin aktual dhe në 8 vitet e ardhshme.
- Ka mbulueshmëri të mjaftueshme në fshatra me Qendra të Mjekësisë Familjare (QMF) dhe Ambulanca të Mjekësisë Familjare (AMF).
- Aparatura mjekësore e mjaftueshme për ofrimin e shërbimeve shëndetësore sipas UA 04/2020.
- Qendra Kryesore Mjekësore Familjare (QKMF) aktuale nuk i përmbush nevojat e ofrimit të shërbimeve mjekësore për të gjitha shërbimet e KPSH.
- Nuk ka QMF në qytet dhe Objekti i QKMF-së nuk i plotëson nevojat mjaftueshëm në implementimin e plotë të konceptit të mjekësisë familjare.

1.5.1.1 SWOT ANALIZA

PËRPARËSITË	DOBËSITË
Shtrirja e rrjetit të QMF-ve dhe AMF-ve në komunën e Lipjanit	Mungesa e QMF-ve në qytetin e Lipjanit
Renovimi i të gjitha QMF-ve dhe AMF-ve	Mungesa e mjeteve për stimulimin e punëtorëve në punkte (QMF dhe AMF)
Furnizimi me inventar, aparatura dhe pajisje mjekësore sipas UA 04/2020 për Kujdesin Parësor Shëndetësor nga MSh	Mungesa e parkingut të mjaftueshëm për pacient dhe staf në QMF dhe AMF (Kanë vetëm nga 8-10 vende parkimi)
Infrastruktura rrugore e mirë dhe e asfaltuar deri te secila QMF dhe AMF (Qasje të lehtë edhe me pjerrina për persona me nevoja të veçanta)	Pa mundësia e punësimit me kohë të caktuar të infermierëve dhe mjekëve të licencuar/a me paga për mbulimin e nevojave me staf infermierë kur ka mungesa të shumta nga puna (pushimet e lehonisë, pushime mjekësore etj.)
Ordinancat mjekësore së bashku me infermier/e, ekipi i plotësuar e mjekësisë familjare	Stafi i mirëmbajtjes me moshë mesatare mbi 55 vjeç dhe me sëmundje të ndryshme kronike, shkakton mungesa të shumta nga puna
Numri i mjekëve familjar i mjaftueshëm për mbulimin e 2000-2500 banorëve.	Lëvizja e mjekëve të rinj për në specializime tjera, e jo në mjekësi familjare.
Numri i mjaftueshëm i infermierëve në raport me nr. banorëve Një infermier/e në 800-1000 banorë	Motivim i ulët i mjekëve të rinj për të specializuar në mjekësi familjare
Zhvillimi i programeve: Vizita në shtëpi për nëna dhe fëmijë, Kujdesi Paliativ, Shërbime shëndetësore të integruara, vizita shtëpiake dhe transporti i pacientëve në QKUK (pacientët e palëvizshëm)	Mungesa e automjeteve për kryerjen e kujdesit paliativ, vizita shtëpiake, shërbime shëndetësore të integruara
Prezenca e ashensorit në QKMF Lipjan për personat e moshuar, dhe nevoja të veçanta	Mungesa e stafit të mirëmbajtjes QKMF ,QMF dhe AMF.
Zhvillimi i pilot-projektit të telemjekësisë	
MUNDËSITË	KËRCËNIMET
Ndërtimi i një QKMF-je me ISO standarde, për objekte shëndetësore, e cila plotëson nevojat e qytetarëve të komunës së Lipjanit	Mos interesimi i mjekëve të ri për të zgjedh specializimin e mjekësisë familjare
Zonimi i komunës së Lipjanit dhe krijimi i listës së pacientëve për një mjekë familjar në 2000-2500 banorë.	Ikja e stafit (mjekëve) të rinj në specializime tjera dhe jashtë vendit.
Funksionalizimi i ekipeve të mjekësisë familjare 1 mjek Familjar: 2 Infermiere familjare	Mosha mesatare e stafit mjekësor mbi 53 vjeç.
Trajnimi i stafit me nivel baçelor për kujdesin ndaj të sëmurëve me sëmundje kronike jo ngjitëse	Infrastruktura e QKMF-së nuk ka shkallë emergjente në rast të shpërthimit të zjarrit
Trajnimi i stafit për shërbimin e Emergjencës	Ndërprerja e ofrimit të vizitave në shtëpi dhe kujdesit paliativ në mungesë të stafit dhe automjeteve.
	Mbingarkesa e QKMF-së me pacientë!
	Mungesa e kuzhinës për punëtorët në objektin e QKMF.
	Mungesa e dhomave zhveshtore

1.5.1.2 VLERËSIMI I NEVOJAVE AKTUALE

1.5.1.2.1 VLERËSIMI I PËRMBUSHJES SË KRITEREVE LIGJORE

Bazuar në UDHËZIMIN ADMINISTRATIV NR. 08/2017 - ORGANIZMI, STRUKTURA, PËRCAKTIMI I SHËRBIMEVE DHE VEPRIMTARISË SË KPSH-së, komuna ka kompetencë të ofrojë shërbimet e KPSH sipas kriterëve vijuese:

- 1 AMF për 2,000 banorë;
- 1 QMF për 10,000 banorë;
- 1 QKMF për 100,000 banorë;
- 1 mjek familjar dhe dy infermierë për 2,000 banorë;
- 1 stomatolog për 6,000 banorë.

Aktualisht në komunë janë të punësuar:

- 32 mjekë, 18 në zonë urbane, 14 në zonë rurale, në QKMF Lipjan janë edhe 8 mjekë në urgjencë. Gjithsej 40 mjekë familjar/të përgjithshëm;
- 80 infermier dhe staf i mesëm mjekësor, 32 infermier, 12 mami, 10 laborant, 4 tek. farmacist, 6 tek. të stomatologjisë 4 teknik rëntgeni, 12 infermierë në urgjencë në zonën urbane, 31 infermier, 4 laborant, 1 teknik të stomatologjisë në zonë rurale; dhe
- 10 stomatologë, 6 në zonë urbane dhe 4 në zonë rurale.

Rrjedhimisht, bazuar në numrin e përgjithshëm të banorëve rezidentë të supozuar 17,693 në zonë urbane dhe 42,382 në zonë rurale vijues, rezulton që aktualisht ka:

- 10 mjek familjar dhe 20 infermierë më tepër se sa nevojitet për të ofruar shërbime të KPSH; dhe
- Stomatolog të mjaftueshëm dhe nuk ka nevojë për stomatolog shtesë.

Sa i përket infrastrukturës fizike të institucioneve, me një 1 QKMF, 5 QMF 7 AMF, Komuna i plotëson kriteret e parapara ligjore për ofrimin e shërbimeve të KPSH.

1.5.1.2.2 VLERËSIMI I PËRMBUSHJES SË STRATEGJISË SË NIVELIT QENDOR

1.5.1.2.3 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE TË INSTITUCIONEVE TË KPSH PËR VITIN AKUTAL

Duke marrë parasysh supozimin që aktualisht numri i banorëve rezidentë është 60,075, sipërfaqen aktuale të parcelave kadastrale prej 24,800 m² dhe normën minimale prej 0.20 m²/banor për sipërfaqe të parcelave për infrastrukturë të institucioneve publike shëndetësore të nivelit parësor, Komuna nuk nevojë për të caktuar sipërfaqe të parcelave kadastrale shtesë për të ofruar këtë shërbim.

Tabela 60. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të institucioneve të KPSH kundrejt numrit aktual të banorëve

Vendbanimi	Numri aktual i banorëve	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Zonë urbane	17,693	12,500	0.20	3,539	8,961
Zonë rurale	42,382	12,300	0.20	8,476	3,824
Gjithsej	60,075	24,800	0.20	12,015	12,785

Në vijim është paraqitur vlerësimi i madhësisë së sipërfaqeve të parcelave për institucionet e KPSH-ve ekzistuese:

Tabela 61. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të institucioneve të KPSH kundrejt numrit aktual të banorëve të zonës rrethuese të Gadimes

QMF - Gadime	Numri i vlerësuar aktual i banorëve	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
--------------	-------------------------------------	---	--	---	---

Gllavicë	285	800	0.2	57	743
Gadime e Epërme	1824	800	0.2	364.8	435.2
Gadime e Ulët	3281	800	0.2	656.2	143.8
Marec	335	800	0.2	67	733
Vrellë	24	800	0.2	4.8	795.2
Plitkoviç	9	800	0.2	1.8	798.2
Gjithsejtë	5758	800	0.2	1151.6	-351.6

Tabela 62. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të institucioneve të KPSH kundrejt numrit aktual të banorëve të zonës rrethuese të Shalës

QMF - Shalë	Numri i vlerësuar aktual i banorëve	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Resinoc	90.5	500	0.2	18.1	481.9
Shalë	564.5	500	0.2	112.9	387.1
Baincë	100.5	500	0.2	20.1	479.9
Krojmir	77.5	500	0.2	15.5	484.5
Divlakë	4	500	0.2	0.8	499.2
Kleqkë	10.5	500	0.2	2.1	497.9
Gjithsejtë	847.5	500	0.2	169.5	330.5

Tabela 63. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të institucioneve të KPSH kundrejt numrit aktual të banorëve të zonës rrethuese të Janjevës

QMF - Janjevë	Numri i vlerësuar aktual i banorëve	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Janjevë	4486	500	0.2	897.2	-397.2
Teqe	37	500	0.2	7.4	492.6
Akllap	137	500	0.2	27.4	472.6
Hanroc	12	500	0.2	2.4	497.6
Brus	25	500	0.2	5	495
Gjithsejtë	4697	500	0.2	939.4	-439.4

Tabela 64. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të institucioneve të KPSH kundrejt numrit aktual të banorëve të zonës rrethuese të Magurës

QMF - Magurë	Numri i vlerësuar aktual i banorëve	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Magurë	1020	1500	0.2	204	1296
Vërshëc	790	1500	0.2	158	1342
Qylagë	639	1500	0.2	127.8	1372.2
Medvec	696	1500	0.2	139.2	1360.8
Leletiq	306	1500	0.2	61.2	1438.8
Mirenë	174	1500	0.2	34.8	1465.2
Vrellë e Goleshit	578	1500	0.2	115.6	1384.4
Gjithsejtë	4203	1500	0.2	840.6	659.4

Tabela 65. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të institucioneve të KPSH kundrejt numrit aktual të banorëve të zonës rrethuese të Magurës

AMF - Babush	Numri i vlerësuar aktual i banorëve	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Babush i Muhaxherve	1307	1500	0.2	261.4	1238.6
Gjithsejtë	1307	1500	0.2	261.4	1238.6

Tabela 66. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të institucioneve të KPSH kundrejt numrit aktual të banorëve të zonës rrethuese të Banullës

AMF - Banullë	Numri i vlerësuar aktual i banorëve	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Banullë	1814	1600	0.2	362.8	1237.2
Glllogoc	1434	1600	0.2	286.8	1313.2
Gumnasellë	992	1600	0.2	198.4	1401.6
Qellopek	329	1600	0.2	65.8	1534.2
Gjithsejtë	4569	1600	0.2	913.8	686.2

Tabela 67. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të institucioneve të KPSH kundrejt numrit aktual të banorëve të zonës rrethuese të Dobrajës

AMF - Dobrajë	Numri i vlerësuar aktual i banorëve	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Dobrajë e Madhe	1716	800	0.2	343.2	456.8
Dobrajë e Vogël	108	800	0.2	21.6	778.4
Llugë	193	800	0.2	38.6	761.4
Gllanicë	-19	800	0.2	-3.8	803.8
Poturoc	588	800	0.2	117.6	682.4
Torinë	545	800	0.2	109	691
Gjithsejtë	3131	800	0.2	626.2	173.8

Tabela 68. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të institucioneve të KPSH kundrejt numrit aktual të banorëve të zonës rrethuese të Kraishtës

AMF - Kraishtë	Numri i vlerësuar aktual i banorëve	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Kraishtë	552	600	0.2	110.4	489.6
Zllakuqan	22	600	0.2	4.4	595.6
Ribar i Madh	675	600	0.2	135	465
Varigoc	0.5	600	0.2	0.1	599.9
Gjithsejtë	1249.5	600	0.2	249.9	350.1

Tabela 69. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të institucioneve të KPSH kundrejt numrit aktual të banorëve të zonës rrethuese të Rubovcit

AMF - Rubovc	Numri i vlerësuar aktual i banorëve	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Llugaxhi	1090	1000	0.2	218	782
Rubofc	766	1000	0.2	153.2	846.8
Kojskë	324	1000	0.2	64.8	935.2
Gjithsejtë	2180	1000	0.2	436	564

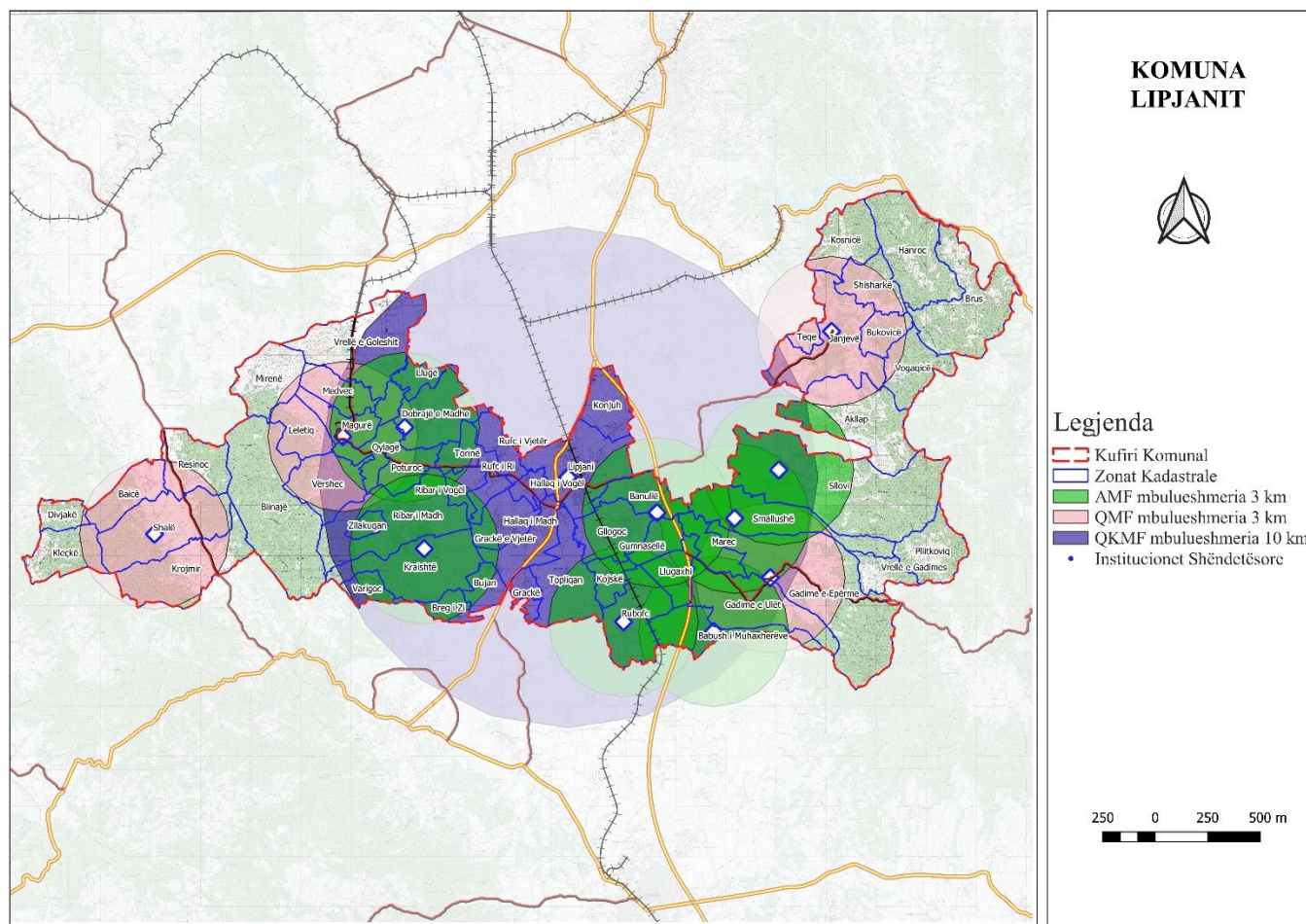
Tabela 70. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të institucioneve të KPSH kundrejt numrit aktual të banorëve të zonës rrethuese të Smallushës

AMF - Smallushë	Numri i vlerësuar aktual i banorëve	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Smallushë	1166	800	0.2	233.2	566.8
Gjithsejtë	1166	800	0.2	233.2	566.8

1.5.1.2.4 VLERËSIMI I RREZEVE TË MBULUESHMËRISË

Sa i përket rrezeve të mbulueshmërisë së territorit me infrastrukturë fizike të institucioneve të KPSH, Komuna i plotëson kriteret e parapara ligjore për ofrimin e këtyre shërbimeve, ndonëse mungon një:

- QMF në Grackë të vjetër për vendbanimet Grackë e Vjetër, Grackë e Vogël, Rufc i Ri, Hallaç i Madh, Hallaqi i Vogël, Rufc i Vjetër, Bujan dhe Topliqan.
- QMF në pjesën veri-lindore të zonës urbane për banorët e kësaj lagje dhe të Konjuhit.
- QMF në pjesën jugore të zonës urbane për banorët e kësaj lagje.
- AMF për vendbanimet Hanroc dhe Brus, mirëpo për shkak të numrit të ultë banorëve nën 2,000 banorë, këto vendbanime nuk plotësojnë kriterin për ndërtimin e një AMF-je të re.
- AMF për vendbanimet Mirenë dhe Vrellë e Goleshit mirëpo për shkak të numrit të ultë banorëve nën 2,000 banorë, këto vendbanime nuk plotësojnë kriterin për ndërtimin e një AMF-je të re.

Harta 3. Rrezet e mbulueshmërisë së QKMF-s, QMF-ve dhe AMF-ve

1.5.1.2.5 VLERËSIMI I VENDPARKINGJEVE PËR KPSH

Marrë parasysh sipërfaqen e përgjithshme të ndërtuar të institucioneve ekzistuese të KPSH prej 34,950 m², numrin aktual të parkingjeve prej 181 vendparkingjeve, dhe kërkesën minimale të Normave Teknike të Planifikimit Hapësinor prej 3 vendparkingjeve automjeti për çdo 100m² të sipërfaqes bruto të ndërtuar, rezultojnë se nuk ka mungesë të vendparkingjeve.

Institucionet #	m ² të ndërtuar	Kërkesa 1 vendparking për 100m ² të ndërtuar	Vendparkingjet ekzistuese	Bilanci
QKMF	6,100	61	70	9
QMF-Shalë	313	3	3	0
QMF-Magure	275	3	6	3

QMF-Janjevë	163	2	8	6
QMF-Gadime	383	4	5	1
AMF-Silovi-	96	1	4	3
AMF-Kraishtë	85	1	8	7
AMF-Dobrajë	108	1	3	2
AMF-Babush	102	1	3	2
AMF-Rubofc	127	1	4	3
AMF-Smallushë	116	1	4	3
AMF-Banullë	117	1	6	5

Asnjë institucion i KShP nuk ka vendparkingje për biçikleta.

1.5.1.3 VLERËSIMI I NEVOJAVE PËR TË ARDHMEN

1.5.1.3.1 VLERËSIMI I PËRMBUSHJES SË KRITEREVE LIGJORE

Bazuar në UDHËZIMIN ADMINISTRATIV NR. 08/2017 - ORGANIZMI, STRUKTURA, PËRCAKTIMI I SHËRBIMEVE DHE VEPRIMTARISË SË KPSH-së dhe me praktikat e kaluara në Republikën e Kosovës, komuna ka kompetencë të ofrojë shërbimet e KPSH sipas kriterëve vijuese:

- 1 AMF për 2,000 banorë;
- 1 QMF për 10,000 banorë;
- 1 QKMF për 100,000 banorë;
- 1 mjek familjar dhe dy infermierë për 2,000 banorë;
- 1 stomatolog për 6,000 banorë.

Aktualisht në komunë janë të punësuar:

- 32 mjekë, 18 në zonë urbane, 14 në zonë rurale, në QKMF Lipjan janë edhe 8 mjekë në urgjencë. Gjithsej 40 mjekë familjar/të përgjithshëm;
- 80 infermier dhe staf i mesëm mjekësor, 32 infermier, 12 mami, 10 laborant, 4 tek. farmacist, 6 tek. të stomatologjisë 4 teknik rëntgeni, 12 infermierë në urgjencë në zonën urbane, 31 infermier, 4 laborant, 1 teknik të stomatologjisë në zonë rurale; dhe
- 10 stomatologë, 6 në zonë urbane dhe 4 në zonë rurale.

Rrjedhimisht, bazuar në numrin e përgjithshëm të banorëve rezidentë të supozuar 63,027, rezulton që gjatë 8 viteve të ardhme do të ketë:

- 8 mjek familjar dhe 17 infermierë më tepër se sa nevojitet për të ofruar shërbime të KPSH; dhe
- Mungesë të një stomatologu.

Sa i përket infrastrukturës fizike të institucioneve, me një 1 QKMF, 5 QMF 7 AMF, Komuna i plotëson kriteret e parapara ligjore për ofrimin e shërbimeve të KPSH.

1.5.1.3.2 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE TË INSTITUCIONEVE TË KPSH PËR VITIN 2031

Duke marrë parasysh supozimin që në vitin 2031 do të jetojnë së paku 63,027 banorëve rezidentë, sipërfaqen aktuale të parcelave kadastrale prej 24,800 m² dhe normën minimale prej 0.20 m²/banor për sipërfaqe të parcelave për infrastrukturë të institucioneve të KPSH, Komuna nuk nevojë për të caktuar sipërfaqe të parcelave kadastrale shtesë për të ofruar këtë shërbim.

Tabela 71. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të infrastrukturës së KPSH kundrejt numrit të prognozuar të banorëve për vitin 2031

Vendbanimi	Numri i vlerësuar i banorëve 2031	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Zonë urbane	25,185	12,500	0.20	5,037	7,463
Zonë rurale	37,842	12,300	0.20	7,568	4,732
Gjithsej	63,027	24,800	0.20	12,605	12,195

1.5.1.3.3 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE TË INSTITUCIONEVE TË KPSH PËR VITIN 2047

Duke marrë parasysh që institucione të tilla ndërtohen për së paku 24 vitet e ardhme dhe mos përmblidhjen e kriterit të rreth të mbulueshmërisë të identifikuar në nënkapitullin vijues, Komuna ka nevojë të ndërtojë QMF të reja si vijon për të përmblidhur nevojat e banorëve rezidentë sipas numrit të vlerësuar të banorëve për vitin 2047:

- Në Grackë të Vjetër duhet të caktohet një parcelë kadastrale me sipërfaqe minimale prej 1,200 m².

Tabela 72. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave për QMF-s në Grackë të Vjetër për vitin 2047

	Numri i vlerësuar banorëve 2047	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Grackë e Vjetër	1,172	0	0.20	234.4	234.4
Grackë e Vogël	250	0	0.20	50	50
Rufc i Ri	1,061	0	0.20	212.2	212.2
Hallaç i Madh	150	0	0.20	30	30
Hallaqi i Vogël	300	0	0.20	60	60
Rufc i Vjetër	50	0	0.20	10	10
Bujan	552	0	0.20	110.4	110.4
Topliqan	1,504	0	0.20	300.8	300.8
Gjithsejtë	5,039	0	0.20	1,007.8	1,007.8

- Në pjesën veri-lindore të zonës urbane duhet të caktohet një parcelë kadastrale me sipërfaqe minimale prej 2,500 m².

Tabela 73. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave për QMF-s në pjesën veri- lindore të zonës urbane për vitin 2047

	Numri i vlerësuar banorëve 2047	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Konjuh	1,234	0	0.2	246.8	246.8
Zona Veri-Lindore Urbane	11,000	0	0.2	2,200	2,200
Gjithsejtë	12,234	0	0.2	2,446.8	2,446.8

- Në pjesën jugore të zonës urbane duhet të caktohet një parcelë kadastrale me sipërfaqe minimale prej 3,000 m².

Tabela 74. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave për QMF-s në pjesën jugore të zonës urbane

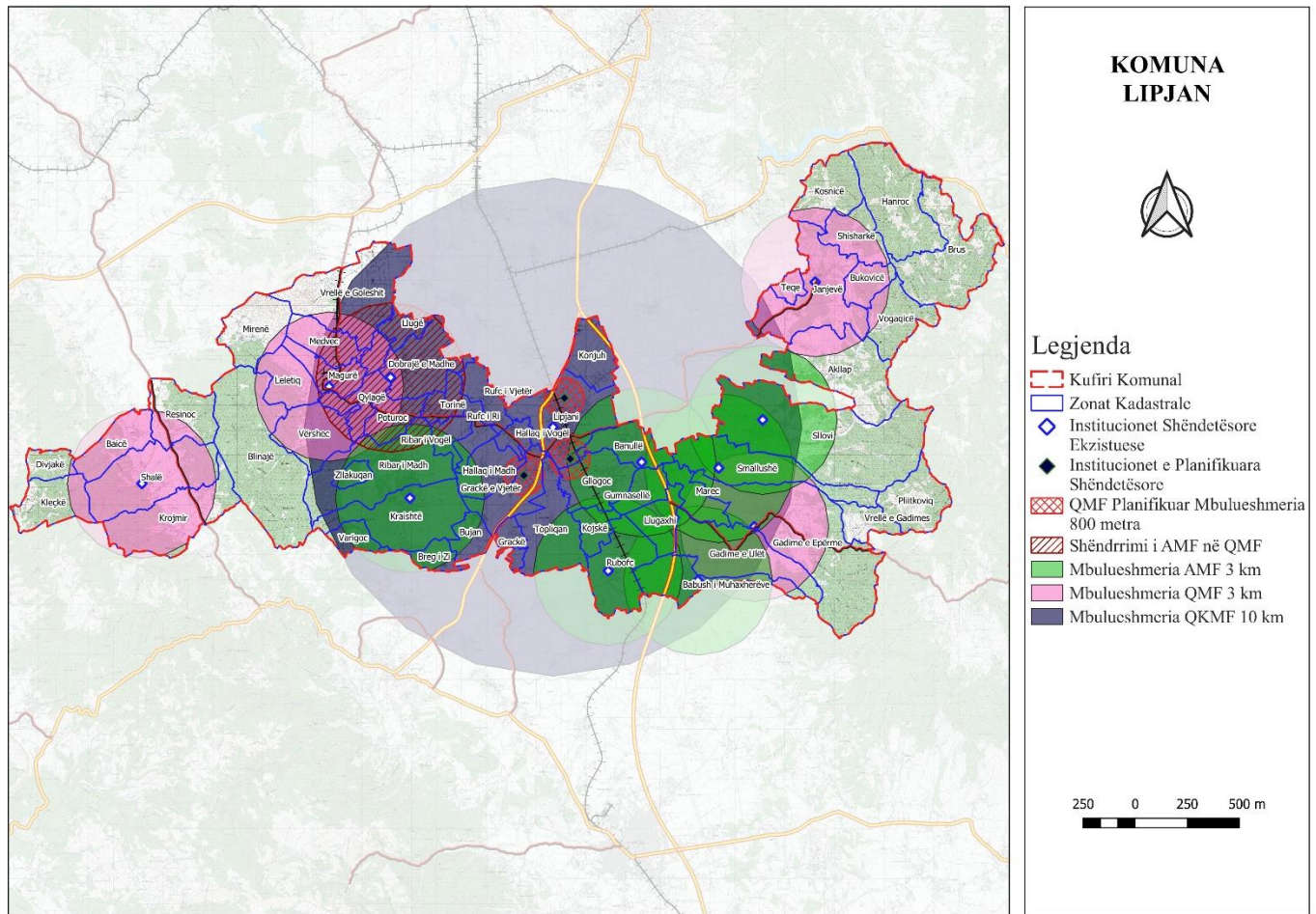
	Numri i vlerësuar banorëve 2047	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Zona Jug-Lindore Urbane	15,000	0	0.2	3,000	3,000
Gjithsejtë	15,000	0	0.2	3,000	3,000

1.5.1.3.4 VLERËSIMI I RREZEVE TË MBULUESHMËRISË INSTITUCIONEVE TË KPSH

Sa i përket rrezeve të mbulueshmërisë së territorit me infrastrukturë fizike të institucioneve të KPSH, Komuna i plotëson kriteret e parapara ligjore për ofrimin e këtyre shërbimeve, mirëpo mund të përmirësohet përmes:

- Rindërtimit të QKMF-ës ekzistuese.
- Ndërtimit të një QMF-je të re në Grackë të Vjetër;
- Ndërtimit të një QMF-je të re në pjesën veri-lindore të zonës urbane për banorët e kësaj lagje dhe të Konjuhit.

- Ndërtimit të një QMF-je të re në pjesën jugore të zonës urbane për banorët e kësaj lagje.

Harta 4. Rrezet e mbulueshmërisë së QKMF-s, QMF-ve dhe AMF-ve

1.5.1.3.5 TRENDI I VIZITAVE SPECIALISTIKE NË INSTITUCIONE TË KPSH

Bazuar në numrin e vizitave specialiste gjatë katër viteve të fundit vërehet një rritje prej 26.76%, nga 207,225 në vitin 2019 në 282,123 në vitin 2022.

Tabela 75. Vlerësimi i trendit të vizitave specialiste në institucione të KPSH

Viti	2019	2020	2021	2022	Trendi 2019-2022
Vizita	207,225	287,199	247,867	282,123	+26.76%

1.5.1.3.6 VLERËSIMI I KAPACITETIT FINANCIAR DHE TEKNIK PËR OFRIMIN E KPSH

Bazuar në trendin e fondeve të alokuara nga buxheti qendror apo komunal për tre vjetët paraprake, rezultojnë se kapaciteti i përgjithshëm financiar i Drejtorisë së Shëndetësisë dhe Mirëqenies Sociale për realizimin e projekteve kapitale për vitin 2020-2022 ishte 371,241.00 € apo 123,747.00 € në vit.

Tabela 76. Vlerësimi i trendit të investimeve kapitale të Drejtorisë së Shëndetësisë dhe Mirëqenies Sociale për 3 vitet e kaluara

Viti	2020	2021	2022	Mesatarja në vit	Trendi 2020-2023
Shuma e investimeve kapitale	124,500.00€	115,000.00€	131,741.00€	123,747.00€	+5.50%

Gjatë tre viteve të kaluara 2020 – 2022, në 2021 ka rënie prej -8% dhe në vitin 2022 ka përsëri rritje prej 15%. Pra, parashikimi vjetor supozohet të ketë në rritje mesatare prej 2.4% prej 2023 deri 2031.

Tabela 77. Vlerësimi i kapaciteteve financiare (€) për investime kapitale të Drejtorisë së Shëndetësisë dhe Mirëqenies Sociale për 8 vitet e ardhme

Viti	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	Gjithsejtë
Shuma e investimeve kapitale	624,690	641,304	658,373	675,912	693,932	712,448	731,473	751,022	771,110	6,260,264

1.5.1.4 GJETJET KYÇE PËR INSTITUCIONET E KPSH

Bazuar në vlerësimet e sipërme të KPSH dhe numrin e vlerësuar të banorëve për vitin 2047, Komuna duhet të shtojë kapacitetet hapësinore dhe njerëzore:

- Duke përmirësuar shërbimet e KPSH, përmes:
 - Rindërtimit të QKMF-ës ekzistuese, pasi që ndërtesa ka kaluar jetëgjatësinë e saj 24-vjeçare;
 - Ndërtimit të një QMF në pjesën lindore të zonës urbane në një parcelë kadastrale prej së paku 2,500 m²;
 - Ndërtimit të një QMF në pjesën jugore të zonës urbane në një parcelë kadastrale prej së paku 3,000 m²;
 - Ndërtimit të një QMF në Grackë të vjetër në një parcelë kadastrale prej së paku 1,200 m².
 - Mbylljes së AMF-s në Banullë për shkak të kosto efektivitetit.
- Duke përmirësuar qasjen e qytetarëve dhe punonjësve, përmes:
 - Ndërtimit të vendparkingjeve për automjete si vijon:

Institucionet arsimore parauniversitare, regjistri sipas vendbanimeve	Sipërfaqja bruto e ndërtuar (m ²)	Kërkesa për vendparkingje	Vendparkingje ekzistuese	Numri i vendparkingjeve që mungojnë
Lipjan QKMF	6,100	183	70	-113
Gadime QMF	313	9	5	-4
Shalë QMF	275	8	6	-2
Magure QMF	383	11	5	-6

- Ndërtimit të vendparkingjeve për biçikleta si vijon:

Institucionet arsimore parauniversitare, regjistri sipas vendbanimeve	Numri i shtretërve	Kërkesa për vendparkingje	Vendparkingje ekzistuese	Numri i vendparkingjeve që mungojnë
QKMF	16	2	0	20
QMF-Shalë	3	1	0	10
QMF-Magure	3	1	0	10
QMF-Janjevë	3	1	0	10
QMF-Gadime	3	1	0	10
AMF-Sillovi	2	1	0	10
AMF-Kraishtë	2	1	0	5
AMF-Dobrajë	2	1	0	5
AMF-Babush	2	1	0	5
AMF-Rubofc	2	1	0	5
AMF-Smallushë	2	1	0	5

1.5.2 SHËRBIMET PUBLIKE ARSIMORE

1.5.2.1 SWOT ANALIZA

PËRPARËSITË	DOBËSITË
▪ Përmirësimi i infrastrukturës në të gjitha shkollat	▪ Zvogëlimi i numrit të nxënësve sidomos në viset rurale-që rrezikon mbylljen e numrit të caktuar të paraleleve të ndara të cilat nuk plotësojnë kriteret minimale të funksionimit

▪ Ngritja e cilësisë së performancës në mësimdhënie, mësimnxënie dhe udhëheqje	▪ Numri shumë i madh i nxënësve në shkollat publike në qytet, si pasojë ngarkimi i tepërt i klasave me numër të nxënësve.
▪ Realizimi i vazhdueshëm i trajnimeve të mësimdhënësve	
▪ Vetëdijësimi i komuniteti në fshatra për zhvillimin e edukimit në fëmijërinë e hershme	
▪ Kompletimi i shkollave me staf adekuat profesional (pedagog, psikolog, logoped)	
▪ Furnizimi i shkollave e pajisje të kabineteve për lëndët: Fizikë, Biologji, Kimi, TIK etj.	
▪ Rregullimi i shumicës së shkollave me salla sportive dhe me fusha sportive	
▪ Shërbimet e internetit në të gjitha shkollat amë dhe P.N.F	
MUNDËSITË	KËRCËNIMET
▪ Ndërtimi i Çerdheve dhe shkollave	▪ Zvogëlimi i numrit të nxënësve në shkolla
▪ Renovimet e shkollave	▪ Mbyllja e shkollave në vendet rurale
▪ Kompletimi i shkollave me kabine për shkenca dhe informatikë	▪ Mungesa e vetëdijes tek të gjitha palët rreth arsimit si përgjegjësi publike.
▪ Bashkëpunimi me organizata të ndryshme	▪ Qytetarët të painformuar rreth të drejtave dhe detyrave të tyre për sigurimin e cilësisë në arsim
▪ Digjitalizimi dhe zhvillimi profesional i mësimdhënësve.	
▪ Realizimi i garave për nxënës	
▪ Monitorim të shkollave	
▪ Takime të vazhdueshme me drejtor të shkollave	

1.5.2.2 VLERËSIMI I NEVOJAVE AKTUALE

Në 19 institucionet publike të arsimit fillor dhe të mesëm të ulët vijuese zhvillohet mësimi me dy ndërrime:

- Akllap - Rexhep Akllapi;
- Babush i Muhaxherëve - Ernest Koliqi;
- Baicë - Vezir Kolshi;
- Dobrajë e Madhe - Dy Dëshmoret;
- Gadime e Epërme - Zenel Hajdini;
- Konjuh - Vëllezerit Frasheri;
- Krojmir - Katër Dëshmorët;
- Lipjan - Ismail Luma;
- Lipjan - Vëllezerit Frasheri;
- Llugaxhi - Hasan Prishtina;
- Marec - P.N.F. Zenel Hajdini’;
- Medvec - Fehmi Agani;
- Poturoc - 7 Marsi;
- Resinoc - Vezir Kolshi;
- Ribar i Madh - Kadri Beba;
- Rufc i Ri – Migjeni;
- Sllavi - Hasan H. Kamberi;
- Smallushë - Ibrahim Krasniqi;

- Shalë - Ibrahim Banushi; dhe
- Topliqan.

1.5.2.2.1 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE PËR INSTITUCIONE PARASHKOLLORE (IP) PËR VITIN AKTUAL

Duke marrë parasysh supozimin që aktualisht numri i banorëve rezidentë është 60,075, sipërfaqet aktuale të parcelave kadastrale prej 9,000 m² dhe normën minimale prej 1.30 m²/banor për sipërfaqe të parcelave për IP, Komunës i mungojnë:

- 18,301 m² sipërfaqe të parcelave kadastrale që shfrytëzohen për IP në zonë urbane; dhe
- 50,797 m² sipërfaqe të parcelave kadastrale që shfrytëzohen për IP në zonë rurale.

Tabela 78. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të IP kundrejt numrit aktual të banorëve

Vendbanimi	Numri aktual i banorëve	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Zonë Urbane	17,693	4,700	1.30	23,001	-18,301
Zonë Rurale	42,382	4,300	1.30	55,097	-50,797
Gjithsej	60,075	9,000	1.30	78,098	-69,098

1.5.2.2.2 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE PËR SHKOLLA FILLORE DHE TË MESME TË ULËTA (ShFMU) PËR VITIN AKTUAL

Duke marrë parasysh supozimin që aktualisht numri i banorëve rezidentë është 60,075, sipërfaqet aktuale të parcelave kadastrale prej 382,700 m² dhe normën minimale prej 2.80 m²/banor për sipërfaqe të parcelave për ShFMU, Komunës i mungojnë së paku:

- 33,640 m² sipërfaqe të parcelave kadastrale që shfrytëzohen për ShFMU, në zonë urbane.

Tabela 79. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të ShFMU kundrejt numrit aktual të banorëve

Vendbanimi	Numri aktual i banorëve	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Zonë urbane	17,693	15,900	2.80	49,540	-33,640
Zonë rurale	42,382	366,800	2.80	118,670	248,130
Gjithsej	60,075	382,700	2.80	168,210	214,490

1.5.2.2.3 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE PËR SHKOLLA TË MESME TË LARTA (ShML) PËR VITIN AKTUAL

Duke marrë parasysh supozimin që aktualisht numri i banorëve rezidentë është 60,075, sipërfaqet aktuale të parcelave kadastrale prej 42,857 m² dhe normën minimale prej 1.00 m²/banor për sipërfaqe të parcelave për ShML, Komunës i mungojnë:

- 30,582 m² sipërfaqe të parcelave kadastrale për të u shfrytëzuar për ShML, në zonë rurale.

Tabela 80. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të ShML për numrin aktual të banorëve

Vendbanimi	Numri aktual i banorëve	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Zonë urbane	17,693	31,057	1.00	17,693	13,364
Zonë rurale	42,382	11,800	1.00	42,382	-30,582
Gjithsej	60,075	42,857	1.00	60,075	-17,218

1.5.2.2.4 VLERËSIMI I RREZEVE TË MBULUESHMËRISË PËR IP

Bazuar në Normat Teknike të Planifikimit Hapësinor, distanca optimale shërbyese, respektivisht rrezja optimale

shërbyese në vijë ajrore për IP në zonë urban është:

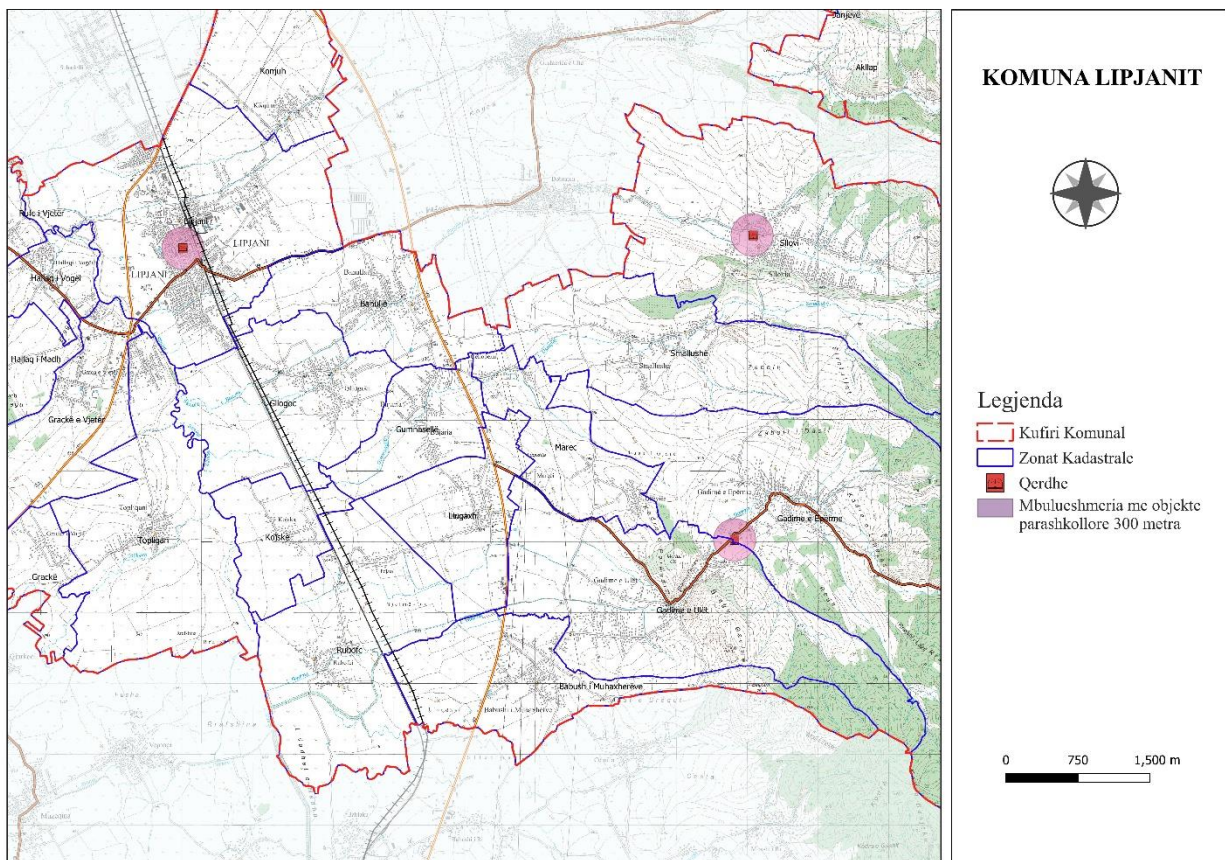
- Ndërtesat e çerdheve është 300 m; dhe
- Ndërtesat e kopshteve është 500 m.

Bazuar në Normat Teknike të Planifikimit Hapësinor, distanca optimale shërbyese, respektivisht rrezja optimale shërbyese në vijë ajrore për IP në zonë rurale është:

- Ndërtesat e çerdheve është 300 m;
- Ndërtesat e kopshteve është 900 m.

Bazuar në hartën vijuese, Komuna ka mungesë të IP në:

1. Pjesën veriore të qytetit;
2. Pjesën lindore të qytetit; dhe
3. Pjesën jugore të qytetit.

Harta 5. Rrezet e mbulueshmërisë së IP

1.5.2.2.5 VLERËSIMI I RREZEVE TË MBULUESHMËRISË PËR ShFMU

Bazuar në Normat Teknike të Planifikimit Hapësinor, distanca optimale shërbyese, respektivisht rrezja optimale shërbyese në vijë ajrore për ShFMU në zonë urbane është:

- Ndërtesat e shkollave fillore është 600 m; dhe
- Ndërtesat e shkollave të mesme të ulëta është 600 m.

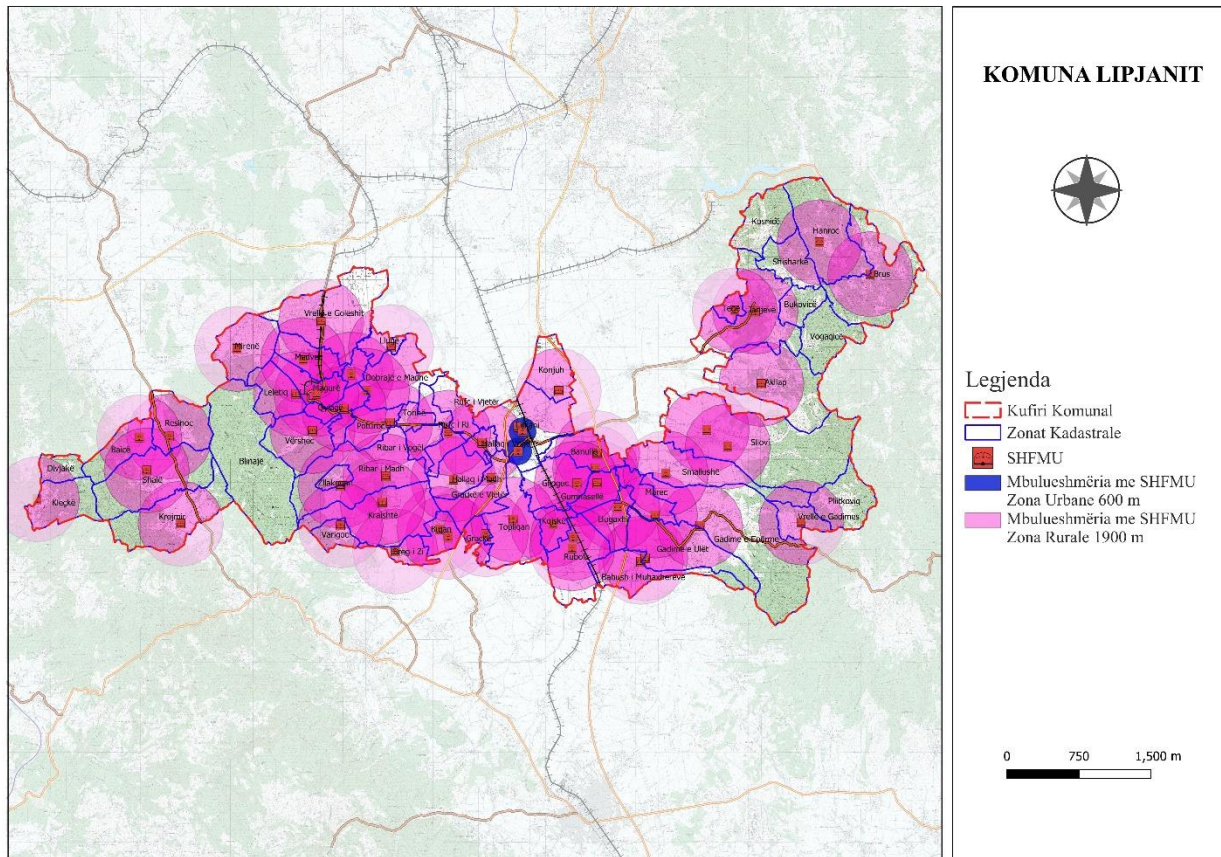
Bazuar në Normat Teknike të Planifikimit Hapësinor, distanca optimale shërbyese, respektivisht rrezja optimale shërbyese në vijë ajrore për ShFMU në zonë rurale është:

- Ndërtesat e shkollave fillore është 1,900 m; dhe

- Ndërtesat e shkollave të mesme të ulëta është 1,900 m.

Bazuar në hartën vijuese, rezulton që mungon një ShFMU në:

- Kosnicë;
- Vogaqicë; dhe
- Pjesën veriore të zonës urbane.

Harta 6. Rrezet e mbulueshmërisë së ShFMU

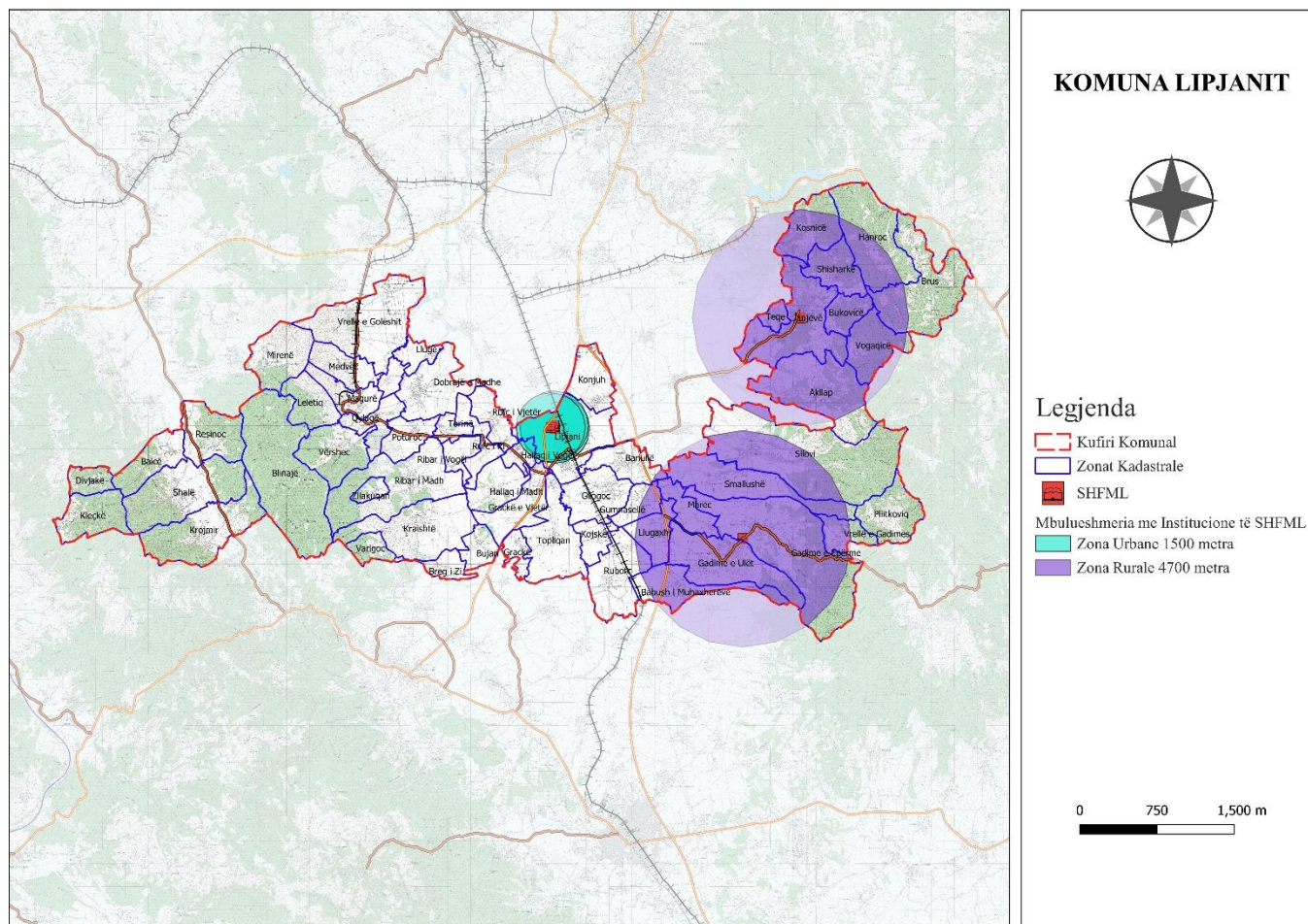
1.5.2.2.6 VLERËSIMI I RREZEVE TË MBULUESHMËRISË PËR ShML

Bazuar në Normat Teknike të Planifikimit Hapësinor, distanca optimale shërbyese, respektivisht rrezja optimale shërbyese në vijë ajrore për ShML në:

- zonë urbane është 1,500 m; dhe
- zonë rurale është 4,700 m.

Bazuar në hartën vijuese, rezulton që mungon një institucion publik të arsimit fillor dhe të mesëm të ulët në zonën:

- Lindore rurale; dhe
- Jug/lindore të zonës urbane.

Harta 7. Rrezet e mbulueshmërisë së ShMU

1.5.2.2.7 VLERËSIMI I TRENDIT TË NUMRIT TË NXËNËSVE TË REGJISTRUAR NË ShFMU

Në ShFMU vijuese në zonë rurale ka trend pozitiv në numrit të nxënësve:

Tabela 81. ShFMU në zonë rurale me trend pozitiv të numrit të nxënësve bazuar në numrin e nxënësve të regjistruar në klasën I dhe klasën IX

Vendbanimet #	Emri i institucionit	Numri i ndërrimeve	Para fillor	Klasa I	Klasa II	Klasa III	Klasa IV	Klasa V	Klasa VI	Klasa VII	Klasa VIII	Klasa IX	Trendi
Ribar i Madh	Kadri Beba	2	38	41	33	45	45	39	43	45	40	39	+4.88%
Rufc i Ri	Migjeni	2	25	36	15	40	19	27	29	34	36	32	+11.11%
Breg i Zi	Neze Bujani	1	8	8	12	9	10	7					+12.50%
Leletiq	PNF	1	5	8	2	5	7	0	0	0	0	0	+12.50%
Gadime e Epërme	Zenel Hajdini	2	70	69	63	68	66	76	83	50	44	57	+17.39%
Medvec	Fehmi Agani	2	15	19	17	15	13	22	18	12	14	15	+21.05%
Lipjan	Vëllezërit Frasheri	2	168	224	250	210	203	199	204	184	171	161	+28.13%
Llugaxhi	Hasan Prishtina	2	20	23	18	23	17	13	25	16	18	16	+30.43%
Janjevë	Shtjefën Gjeçovi	1	17	31	23	28	19	31	26	24	27	21	+32.26%
Brus	Shtjefën Gjeçovi	2	S'ka	3	2	8	2	4	4	3	3	2	+33.33%
Mirenë	PNF	1	10	10	7	6	7	6	0	0	0	0	+55.00%
Gllanicë	Dy Dëshmoret	1	Jo	5	2	7	2	Jo	Jo	Jo	Jo	Jo	+60.00%
Marec	PNF Zenel Hajdini	2	0	12	7	9	5	3					+75.00%

Qellopek	Emin Duraku	1	0	1	1	1	1	0	0	0	0	0	+100.00%
Kojस्कë	Drita	1	0	4	2	3	2	0	0	0	0	0	+350.00%

Në ShFMU vijuese në zonë rurale ka trend negativ të numrit të nxënësve:

Tabela 82. ShFMU në zonë rurale me trend negativ të numrit të nxënësve bazuar në numrin e nxënësve të regjistruar në klasën I dhe klasën IX

Vendbanimet #	Emri i institucionit	Numri i ndërrimeve	Para fillor	Klasa I	Klasa II	Klasa III	Klasa IV	Klasa V	Klasa VI	Klasa VII	Klasa VIII	Klasa IX	Trendi
Dobrajë e Vogël	Dy Dëshmoret	1	Jo	1	7	6	7	Jo	Jo	Jo	Jo	Jo	-600.00%
Hallaç i Madh	Migjeni	1	ska	2	4	5	7	ska	ska				-250.00%
Kraishtë	Skenderbeu	1	13	6	11	17	19	21	26	28	23	20	-233.33%
Vërshec	PNF	2	11	5	16	16	14	8	16	16	12	12	-140.00%
Dobrajë e Madhe	Dy Dëshmoret	2	18	22	18	31	27	32	40	34	30	44	-100.00%
Hallaqi i Vogël	Migjeni	1	11	6	9	8	12	12	ska				-100.00%
Qylagë	PNF	2	6	4	5	10	10	12	5	6	10	8	-100.00%
Rubofc	Drita	1	0	5	10	7	14	19	14	13	8	10	-100.00%
Vrellë e Goleshit	Fehmi Agani P.N.F Vrellë	1	0	2	1	3	4	0	0	0	0	0	-100.00%
Magurë	Haradin Bajrami	2	27	23	41	23	38	29	38	25	43	43	-86.96%
Bujan	Neze Bujani	1	10	7	12	10	12	13	14	18	13	13	-85.71%
Lipjan	shfmu Ismail Luma	2	48	46	61	54	65	69	85	73	71	82	-78.26%
Llugë	Dy Dëshmoret	1	Jo	4	9	7	Jo	Jo	Jo	Jo	Jo	Jo	-75.00%
Resinoc	Vezir Kolshi	2	9	7	6	9	10	10	9	10	9	12	-71.43%
Topliqan	SHFMU Vëllezërit Domaneku	2	17	9	16	14	9	14	16	19	13	15	-66.67%
Gumnasellë	Emin Duraku	1	15	11	16	11	15	18	18	10	15	18	-63.64%
Poturoc	7 Marsi	2	18	13	7	16	18	18	17	10	15	20	-53.85%
Vrellë e Gadimes	pnf..Zenel Hajdini	1	0	2	3	0	2	3					-50.00%
Aklap	Rexhep Aklapi	2	8	7	4	6	8	6	10	5	8	10	-42.86%
Krojmir	Katër Dëshmorët	2	13	16	17	22	18	25	18	17	21	21	-31.25%
Babush i Muhaxherëve	Ernest Koliqi	2	35	27	31	28	34	27	35	27	30	35	-29.63%
Baicë	Vezir Kolshi'	2	17	17	21	21	19	20	24	13	19	21	-23.53%
Slovi	Hasan Z. Kamberi	2	42	41	45	41	52	62	60	58	64	48	-17.07%
Smallushë	Ibrahim Krasniqi	2	19	14	21	14	20	17	15	20	17	16	-14.29%
Konjuh	Vëllezërit Frasheri	2	6	10	7	10	5	6	9	7	10	11	-10.00%
Shalë	Ibrahim Banushi	2	21	38	38	36	38	39	36	39	28	40	-5.26%

Në ShFMU vijuese në zonë urbane ka trend negativ dhe pozitiv të numrit të nxënësve:

Tabela 83. ShFMU në zonë urbane me trend negativ dhe pozitiv të numrit të nxënësve bazuar në numrin e nxënësve të regjistruar në klasën I dhe klasën IX

Vendbanimet #	Emri i institucionit	Numri i ndërrimeve	Para fillor	Klasa I	Klasa II	Klasa III	Klasa IV	Klasa V	Klasa VI	Klasa VII	Klasa VIII	Klasa IX	Trendi
Lipjan	Ismail Luma	2	48	46	61	54	65	69	85	73	71	82	-78.26%
Lipjan	Vëllezërit Frasheri	2	168	224	250	210	203	199	204	184	171	161	+9.38%

Në të gjitha ShML ka trend pozitiv të numrit të nxënësve:

Tabela 84. ShML me trend pozitiv të numrit të nxënësve bazuar në numrin e nxënësve të regjistruar në gjatë 3 viteve

Emri i shkollës	Vendi	Viti 2020/2021	Viti 2021/2022	Viti 2022/2023	% e trendit
SHMP"Adem Gllavica"	Lipjan	927	885	810	+12.62%
P.n.f Qendra Korrektuese		22	17	15	+31.82%
SHML Gjinnazi"Ulpiana"	Lipjan	1315	1330	1226	+6.77%
P.n.f Gadime		182	141	137	+24.73%
SHMLM "Shaqir Hoxha"	Shalë	141	122	113	+19.86%

1.5.2.2.8 VLERËSIMI I VENDPARKINGJEVE PËR IP

Marrë parasysh sipërfaqen e përgjithshme të ndërtuar të IP ekzistuese për fëmijë prej 3,182 m², numrin aktual të parkingjeve ekzistuese prej 12 vendparkingjeve, dhe kërkesën minimale të Normave Teknike të Planifikimit Hapësinor prej 1 vendparking automjeti për çdo 100m² sipërfaqe bruto të ndërtuar, rezulton se mungojnë:

- 5 vendparkingje në IP në Gadime;
- 3 vendparkingje në IP në Slllovi; dhe
- 10 vendparkingje në IP në Lipjan.

1.5.2.2.9 VLERËSIMI I VENDPARKINGJEVE TË SHFMU

Marrë parasysh sipërfaqen e përgjithshme të ndërtuar të ShFMU ekzistuese në zona rurale, numrin aktual prej 181 vendparkingjeve, dhe kërkesën minimale të Normave Teknike të Planifikimit Hapësinor prej 0.5 vendparking automjeti për çdo 100m² të sipërfaqes bruto të ndërtuar, rezulton se në disa ShFMU në zona rurale ka mungesë të vendparkingjeve si vijon:

Tabela 85. Vlerësimi i vendparkingjeve ShFMU ekzistuese në zonë rurale

Institucionet arsimore parauniversitare, regjistri sipas vendbanimeve		Sipërfaqja bruto e ndërtuar (m ²)	Kërkesa për vendparkingje	Vendparkingje ekzistuese	Numri i vendparkingjeve që mungojnë
Hallaç i Madh	Migjeni	200	1	2	-1
Bujan	Nezë Bujani	1,400	7	8	-1
Hallaç i Vogël	Migjeni	250	1	3	-2
Medvec	Fehmi Agani	750	4	6	-2
Topliqan	Vëllezrit Domeneku	720	4	6	-2
Banullë	Emin Duraku	1,850	9	12	-3
Lugaxhi	Hasan Prishtina	836	4	8	-4
Magurë	Haradin Bajrami	3,000	15	20	-5
Rufc i Ri	Migjeni	1,200	6	11	-5
Kraishtë	Skenderbeu	840	4	10	-6
Babushë i Muhaxherëve	Ernest Koliqi	960	5	14	-9
Slllovi	Hasan Z. Kamberi	1,800	9	22	-13
Rubovc	Drita	1,200	6	20	-14

Marrë parasysh sipërfaqen e përgjithshme të ndërtuar të ndërtesat e shkollave fillore dhe të mesme të ulëta në zonë urbane, numrin aktual të parkingjeve prej 39 vendparkingjeve, dhe kërkesën minimale të Normave Teknike të Planifikimit Hapësinor prej 0.5 vendparking automjeti për çdo 100m² të sipërfaqes bruto të ndërtuar, rezulton se në disa ndërtesa të shkollave fillore dhe të mesme të ulëta është në zona urbane ka mungesë të vendparkingjeve si vijon:

Tabela 86. Vlerësimi i vendparkingjeve për institucione të arsimit fillor dhe të mesëm të ulët në zonë urbane

Institucionet arsimore parauniversitare, regjistri sipas vendbanimeve		Sipërfaqja bruto e ndërtuar (m ²)	Kërkesa për vendparkingje	Vendparkingje ekzistuese	Numri i vendparkingjeve që mungojnë
Lipjan	Ismail Luma	2,420	12	5	-7
Lipjan	Vëllëzrit Frashëri	3,470	17	2	-15

1.5.2.2.10 VLERËSIMI I VENDPARKINGJEVE PËR SHML

Marrë parasysh sipërfaqen e përgjithshme të ShML ekzistuese, numrin aktual të parkingjeve prej 106 vendparkingjeve, dhe kërkesën minimale të Normave Teknike të Planifikimit Hapësinor prej 1 vendparking automjeti për çdo 100m² të sipërfaqes bruto të ndërtuar, rezulton se në disa ShML ka mungesë të vendparkingjeve si vijon:

Institucionet arsimore parauniversitare, regjistri sipas vendbanimeve		Sipërfaqja bruto e ndërtuar (m²)	Kërkesa për vendparkingje	Vendparkingje ekzistuese	Numri i vendparkingjeve që mungojnë
Gadime	Gjimnazi PNF	833	8	8	0
Shalë	SHMLM "Shaqir Hoxha"	848	8	0	8
Lipjan	SHMP "Adem Gllavica"	5,000	50	30	20
Lipjan	Gjimnazi"Ulpiana"	4,331	40	4	36

1.5.2.3 VLERËSIMI I NEVOJAVE PËR TË ARDHMEN

1.5.2.3.1 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE TË IP PËR VITIN 2031

Duke marrë parasysh supozimin që në vitin 2031 do të jetojnë së paku 63,027 banorëve rezidentë, sipërfaqen aktuale të parcelave kadastrale prej 9.000 m² dhe normën minimale prej 1.30 m²/banor për sipërfaqe të parcelave për IP, Komuna ka nevojë për të caktuar sipërfaqe shtesë të parcelave kadastrale shtesë për së paku:

- 28,041 m² në zonë urbane; dhe
- 44,895 m² në zonë rurale.

Tabela 87. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për IP kundrejt numrit të prognozuar të banorëve për vitin 2031

Vendbanimi	Numri i vlerësuar i banorëve 2031	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Zonë urbane	25,185	4,700	1.30	32,741	-28,041
Zonë rurale	37,842	4,300	1.30	49,195	-44,895
Gjithsej	63,027	9,000	1.30	81,935	-72,935

1.5.2.3.2 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE TË ShFMU PËR VITIN 2031

Duke marrë parasysh supozimin që në vitin 2031 do të jetojnë së paku 63,027 banorëve rezidentë, sipërfaqen aktuale të parcelave kadastrale prej 9.000 m² dhe normën minimale prej 2.80 m²/banor për sipërfaqe të parcelave për ShFMU, Komuna ka nevojë për të caktuar sipërfaqe shtesë të parcelave kadastrale shtesë për së paku:

- 54,618 m² në zonë urbane.

Tabela 88. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të ShFMU kundrejt numrit të prognozuar të banorëve për vitin 2031

Vendbanimi	Numri i vlerësuar i banorëve 2031	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Zonë urbane	25,185	15,900	2.80	70,518	-54,618
Zonë rurale	37,842	366,800	2.80	105,958	260,842
Gjithsej	63,027	382,700	2.80	176,476	206,224

1.5.2.3.3 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE TË SHML PËR VITIN 2031

Duke marrë parasysh supozimin që në vitin 2031 do të jetojnë së paku 63,027 banorëve rezidentë, sipërfaqen aktuale të parcelave kadastrale prej 9.000 m² dhe normën minimale prej 1.00 m²/banor për sipërfaqe të parcelave për ShML, Komuna ka nevojë për të caktuar sipërfaqe shtesë të parcelave kadastrale shtesë për së paku:

- 26,042 m² në zonë rurale.

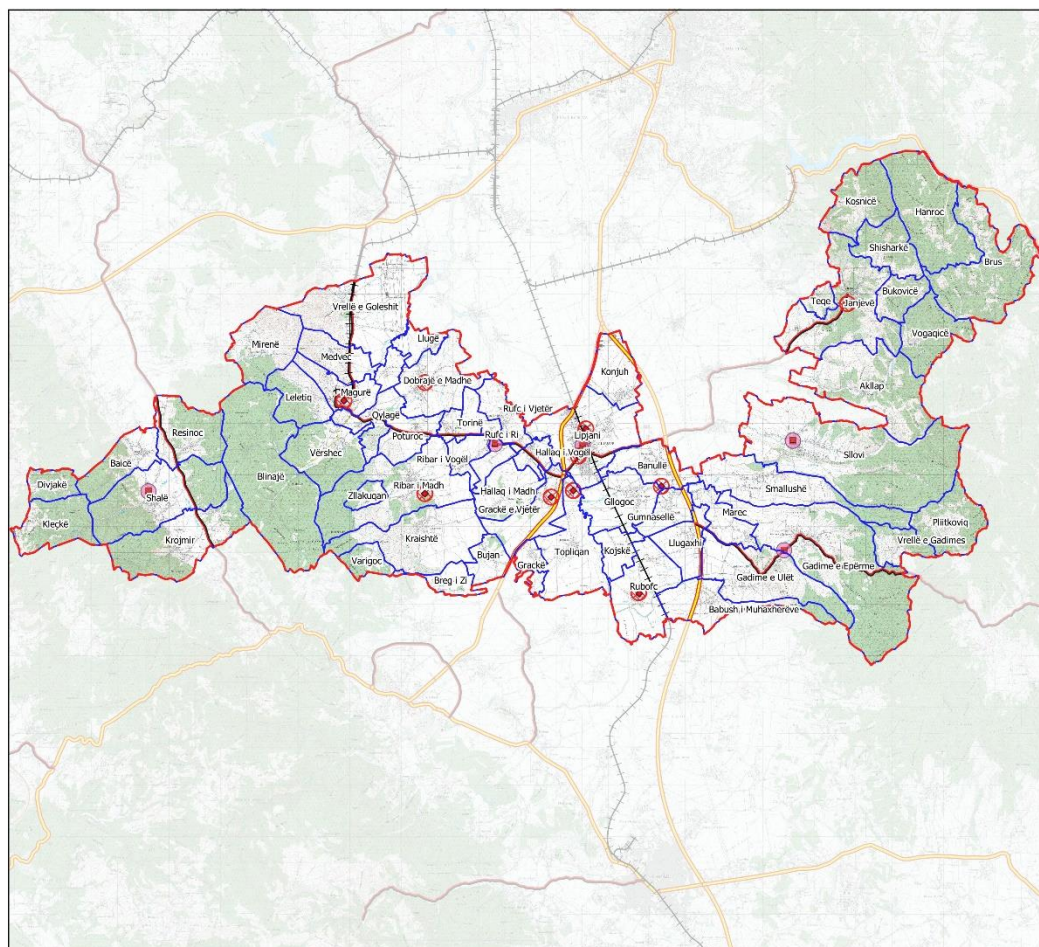
Tabela 89. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të ShML kundrejt numrit të prognozuar të banorëve për vitin 2031

Vendbanimi	Numri i vlerësuar i banorëve 2031	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Zonë urbane	25,185	31,057	1.00	25,185	5,872
Zonë rurale	37,842	11,800	1.00	37,842	-26,042
Gjithsej	63,027	42,857	1.00	63,027	-20,170

1.5.2.3.4 VLERËSIMI I RREZEVE TË MBULUESHMËRISË PËR IP

Sa i përket rrezeve të mbulueshmërisë së territorit me infrastrukturë fizike të IP, Komuna nuk i plotëson kriteret e parapara ligjore për ofrimin e këtyre shërbimeve dhe nevojitet që planifikohet një institucion i tillë në:

- Shalë;
- Magurë;
- Ribar i Madh;
- Dobrajë e Madhe;
- Grackë e vjetër;
- Topliqan;
- Banullë;
- Janjevë;
- Pjesën Veri-Lindore të zonës urbane; dhe
- Pjesën Jug-Perëndimore të zonës urbane.

KOMUNA LIPJAN

Legjenda

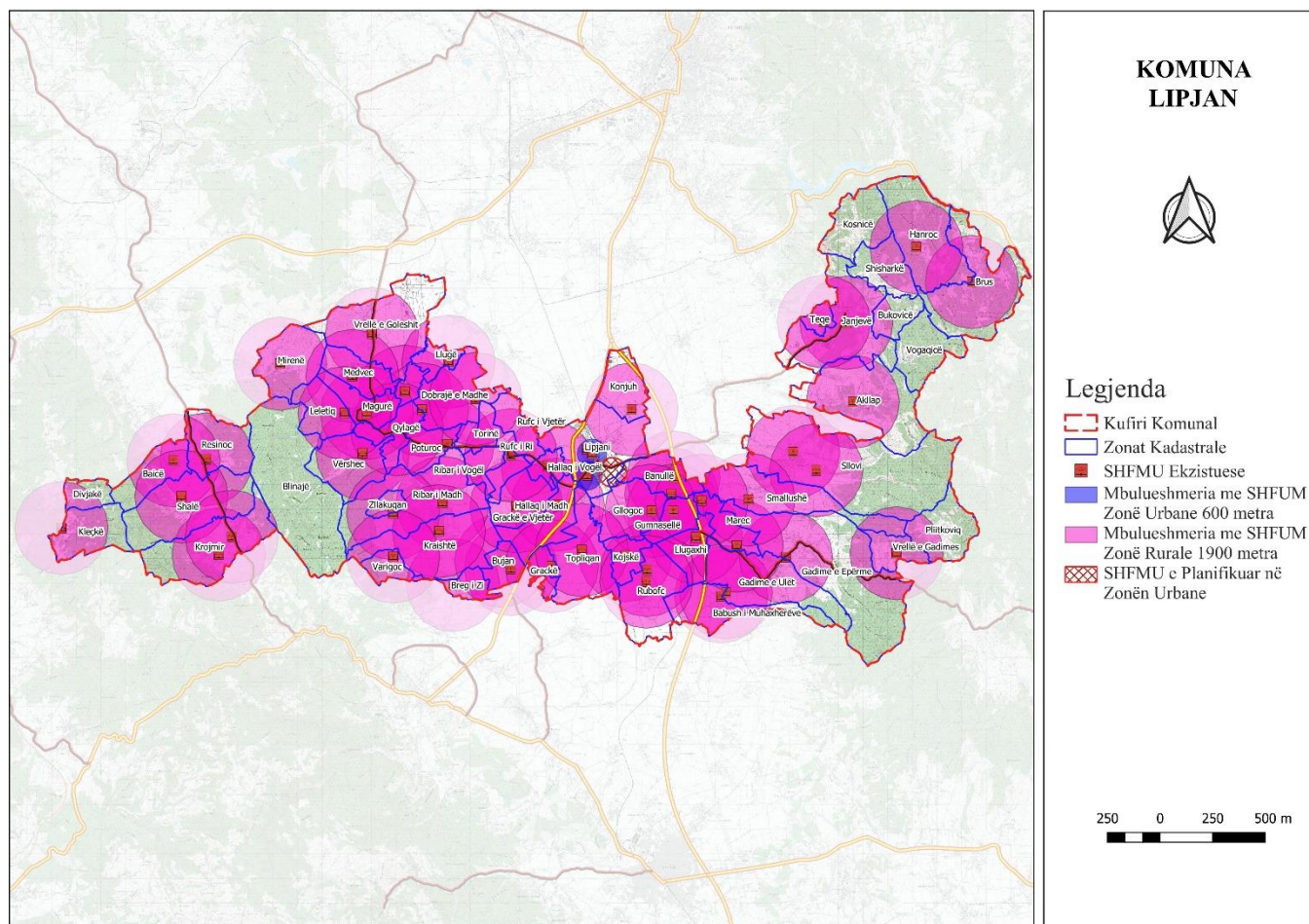
- Kufiri Komunal
- Zonat Kadastrale
- Qerdhe Ekzistuese
- ◆ Qerdhe të planifikuara
- Mbulueshmeria me qerdhe Ekzistuese 300 metra
- Qerdhe të planifikuara mbulueshmeria 300 metra

250 0 250 500 m

Harta 8. Vlerësimi i nevojës për IP sipas rrezeve të mbulueshmërisë

1.5.2.3.5 VLERËSIMI I RREZEVE TË MBULUESHMËRISË PËR SHFMU

Sa i përket rrezeve të mbulueshmërisë së territorit me infrastrukturë fizike të SHFMU, Komuna i plotëson kriteret e parapara ligjore për ofrimin e këtyre shërbimeve, ndonëse Komuna mund të planifikojë një institucion të tillë në pjesën Jug-Lindore të zonës urbane.

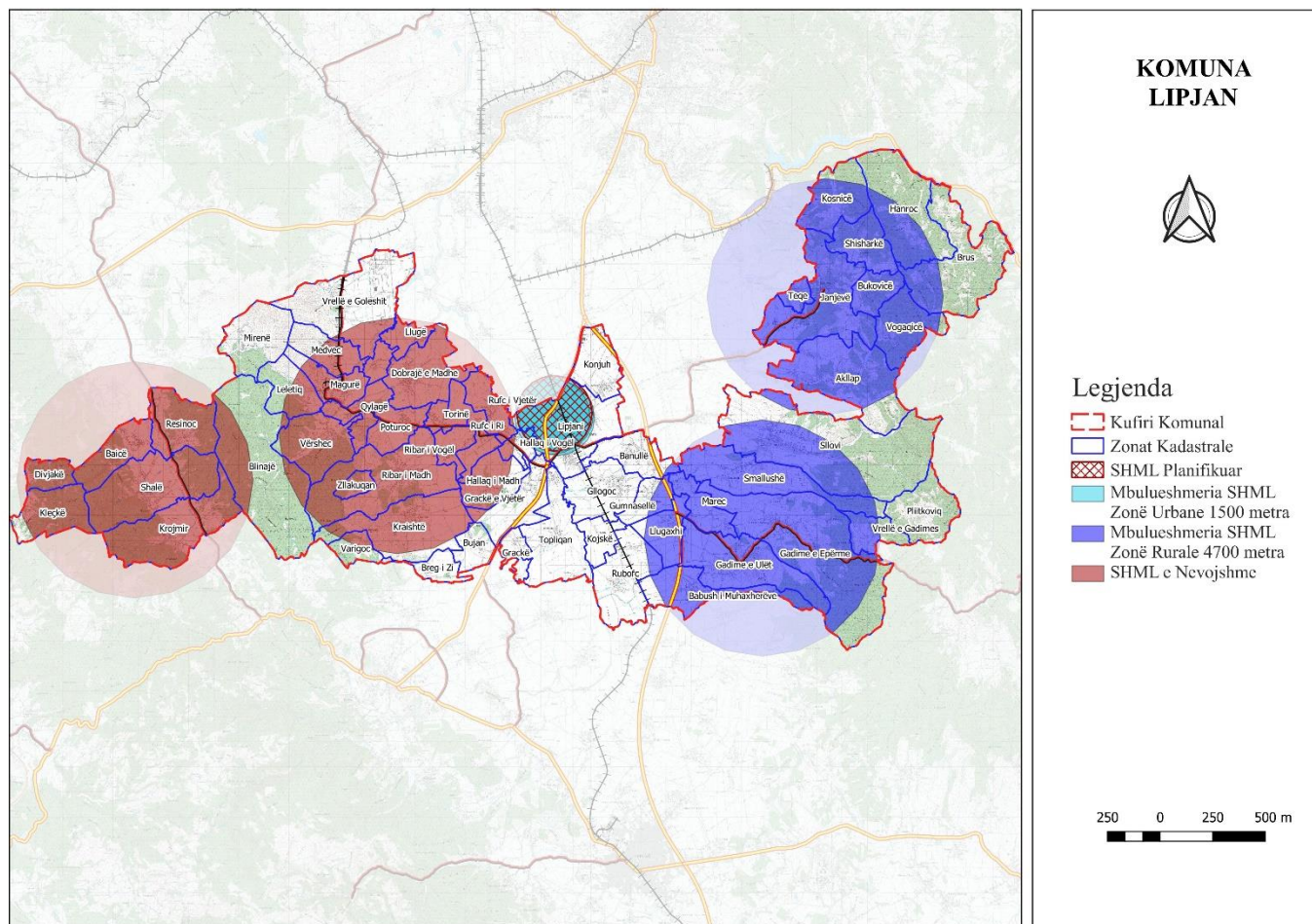

Harta 9. Vlerësimi i nevojës për SHFMU sipas rrezeve të mbulueshmërisë

1.5.2.3.6 VLERËSIMI I RREZEVE TË MBULUESHMËRISË PËR SHML

Sa i përket rrezeve të mbulueshmërisë së territorit me infrastrukturë fizike të SHML, Komuna nuk i plotëson kriteret e parapara ligjore për ofrimin e këtyre shërbimeve, Komuna nevojitet të planifikojë një institucion të tillë në:

- Shalë;
- Magurë; dhe
- Grackë e Vjetër.

Harta 10. Vlerësimi i nevojës për ShML sipas rrezeve të mbulueshmërisë

1.5.2.3.7 VLERËSIMI I KAPACITETIT FINANCIAR DHE TEKNIK

Bazuar në trendin e fondeve të alokuara nga buxheti qendror apo komunal për tre vjetët paraprake, rezultojnë që kapaciteti i përgjithshëm financiar i Drejtorisë së Arsimit për realizimin e projekteve kapitale për vitin 2020-2022 ishte 1,528,280.00 € apo 509,426.67 € në vit.

Tabela 90. Vlerësimi i trendit për investime kapitale të Drejtorisë së Arsimit për tre vitet e kaluara

Viti	2020	2021	2022	Mesatarja në vit	Trendi 2020-2023
Shuma e investimeve kapitale	380,000.00€	616,000.00€	532,280.00€	509,426.67€	28.61%

Gjatë tre viteve të kaluara 2020 – 2022: në 2021 ka rritje prej +62% dhe në vitin 2022 ka përsëri rrënjë prej -14%. Pra, parashikimi vjetor supozohet të jetë në rritje mesatare prej 3.3% prej 2023 deri 2031.

Tabela 91. Vlerësimi i kapaciteteve financiare (€) për investime kapitale të Drejtorisë së Arsimit për 8 vitet e ardhme

Viti	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	Gjithsejtë
Shuma e investimeve kapitale	655,169	842,606	1,083,667	1,393,693	1,792,415	2,305,207	2,964,704	3,812,876	4,903,701	19,754,036

1.5.2.4 GJETJET KYÇE PËR INSTITUCIONET ARSIMORE

Bazuar në vlerësimin e sipërm të institucioneve arsimore parashkollore dhe parauniversitare dhe numrin e vlerësuar të

banorëve për vitin 2047, rekomandohet që të:

- Ndërtohet së paku një IP në:
 - Pjesën lindore të zonës urbane në një parcelë me sipërfaqe prej së paku 15,000m²;
 - Pjesën lindore të zonës urbane në një parcelë me sipërfaqe prej së paku 15,000m²;
 - Pjesën jugore të zonës urbane në një parcelë me sipërfaqe prej së paku 15,000m²;
 - Janjevë në një parcelë me sipërfaqe prej së paku 7,000 m²; dhe
 - Grackë të Vjetër në një parcelë me sipërfaqe prej së paku 7,000 m².
- Shtohen kapacitetet hapësinore dhe njerëzore në ShFMU-ve vijuese që të mundësohet vijueshmëria e mësimin në një ndërrim:
 - Llugaxhi - Hasan Prishtina;
 - Lipjan - Ismail Luma;
 - Lipjan - Vëllezërit Frasheri; dhe
 - Gadime e Epërme - Zenel Hajdini.
- Ndërtohet ShFMU e re në pjesën Lindore të zonës urbane në një parcelë me sipërfaqe prej së paku 30,000m².
- Mbyllen ShFMU Banullë - Emin Duraku, Mirenë – PNF, Qellopek - Emin Duraku, Qylagë – PNF, Kojskë – Drita, Leletiq – PNF, Vrellë e Gadimes - pnf..Zenel Hajdini, Vrellë e Goleshit - Fehmi Agani, P.N.F Vrellë, Brus - Shtjefën Gjeçovi, Gllanicë - Dy Dëshmoret, Hallaç i Madh – Migjeni, Hallaqi i Vogël – Migjeni, Llugë - Dy Dëshmoret, Rubofc – Drita dhe Dobrajë e Vogël - Dy Dëshmoret dhe të sigurohet transporti i nxënësve nga komuna drejt një ShFMU në afërsi që nuk tejkalon distancën prej 1,900 m që i ka të gjitha hapësirat e përcaktuar sipas:
 - UDHËZUES PËR NORMAT DHE STANDARDET E NDËRTESAVE SHKOLLORE - UDHËZIMET E PËRGJITHSHME, VËLLIMI 1; dhe
 - UDHËZUES PËR NORMAT DHE STANDARDET E NDËRTESAVE SHKOLLORE - UDHËZIMET SPECIFIKE, VËLLIMI 2.
- Ndërtohet ShML në:
 - Zonën Lindore të zonës urbane në një parcelë me sipërfaqe prej së paku 15,000m²;
 - Grackë të Vjetër në një parcelë me sipërfaqe prej së paku 12,000m²;
- Të përmirësohet qasja e qytetarëve dhe punonjësve, përmes:
 - Ndërtimit të vendparkingjeve për automjete në çerdhet/kopshtet ekzistuese të fëmijëve, si vijon:

Gadime	Silovi	Lipjan
5	3	10

- Ndërtimit të vendparkingjeve për biçikleta në çerdhet/kopshtet ekzistuese të fëmijëve, si vijon:

Gadime	Silovi	Lipjan
15	40	15

- Ndërtimit të vendparkingjeve për automjete në institucionet ekzistuese të arsimit fillor dhe të mesëm të lartë, si vijon:

Vendbanimet #	Emri i institucionit	Sipërfaqja e ndërtuar (m ²)	VP ekzistuese për vizitor	VP ekzistuese për zyrtar	Numri i VP që kërkohen	Numri i VP ekzistuese	Numri i VP që duhet ndërtuar
Janjevë	Shtjefën Gjeçovi	3,000	6	4	30	10	20
Rufc i Ri		2,500	1		25	1	24
Krojmir	Katër Dëshmorët	2,000	0	0	20	0	20
Gumnasellë	Emin Duraku	1640	0	0	16	0	16

Dobrajë e Madhe	Dy Dëshmoret	1,422	po	Jo	14	0	14
Hallaqi i Vogël		1,500	1		15	1	14
Glllogoc	17 Shkurti	1,500	1	1	15	2	13
Poturoc	7 Marsi	1,600	3	1	16	4	12
Magurë	Haradin Bajrami	3,000	20		30	20	10
Lipjan	Vëllezerit Frasheri	3,470	2	24	35	26	9
Llugaxhi	Hasan Prishtina	836	0	0	8	0	8
Bujan	Neze Bujani	1300	4	1	13	5	8
Resinoc	Vezir Kolshi	700	S'ka	S'ka	7	0	7
Banullë	Emin Duraku	1,850	2	10	19	12	7
Breg i Zi	Neze Bujani	920	2	1	9	3	6
Baincë	Vezir Kolshi	700	1	S'ka	7	1	6
Vërshec	PNF	560	0		6	0	6
Gjithsejtë		28,898	43	46	289	89	200

- Ndërtimit të vendparkingjeve për biçikleta në institucionet ekzistuese të arsimit fillor dhe të mesëm të ultë me prioritet të lartë, si vijon:

Vendbanimet #	Emri i institucionit	Kapaciteti maksimal i numrit të nxënësve	VP për nxënës	Numri i mësimdhënësve	VP për mësimdhënës	Gjithsejtë
Akllap	Rexhep Akllapi	144	29	16	2	30
Babush i Muhaxherëve	Ernest Koliqi	240	48	30	3	51
Baicë	Vezir Kolshi	144	29	19	2	31
Banullë	Emin Duraku	288	58	18	2	59
Breg i Zi	Neze Bujani	24	5	7	1	6
Brus	Shtjefën Gjeçovi	120	24	7	1	25
Bujan	Neze Bujani	96	19	11	1	20
Dobrajë e Madhe	Dy Dëshmoret	288	58	36	4	61
Dobrajë e Vogël	Dy Dëshmoret	48	10	2	0	10
Gadime e Epërme	Zenel Hajdini	408	82	43	4	86
Gllanicë	Dy Dëshmoret	48	10	2	0	10
Gumnasellë	Emin Duraku	240	48	18	2	50
Hallaç i Madh	Migjeni	48	10	2	0	10
Hallaqi i Vogël	Migjeni	144	29	7	1	30
Janjevë	Shtjefën Gjeçovi	528	106	32	3	109
Kojस्कë	Drita	72	14	2	0	15
Konjuh	Vëllezerit Frasheri	120	24	14	1	25
Kraishtë	Skenderbeu	264	53	22	2	55
Krojmir	Katër Dëshmorët	192	38	26	3	41
Leletiq	PNF	144	29	4	0	29
Lipjan	shfmu Ismail Luma	360	72	44	4	76
Jeta e re	shfmu Ismail Luma	120	24	7	1	25
Lipjan	Vëllezerit Frasheri	792	158	84	8	167
Llugaxhi	Hasan Prishtina	24	5	17	2	6
Llugë	Dy Dëshmoret	48	10	2	0	10
Magurë	Haradin Bajrami	192	38	50	5	43
Marec	pnf..Zenel Hajdini	48	10	4	0	10
Medvec	Fehmi Agani	24	5	19	2	7
Mirenë	PNF	1104	221	7	1	222
Poturoc	7 Marsi	264	53	14	1	54

Qellopek	Emin Duraku	96	19	2	0	19
Qylagë	PNF	1824	365	13	1	366
Resinoc	Vezir Kolshi	144	29	8	1	30
Ribar i Madh	Kadri Beba	264	53	29	3	56
Rubofc	Drita	240	48	0	0	50
Rufc i Ri	Migjeni	240	48	20	2	50
Sllovi	Hasan Z. Kamberi	288	58	32	3	61
Smallushë	Ibrahim Krasniqi	144	29	17	2	30
Shalë	Ibrahim Banushi	432	86	35	3	90
Topliqan	SHFMU Vëllezërit Domaneku	144	29	14	1	30
Vërshec	PNF	3168	634	14	1	635
Vrellë e Gadimes	pnf..Zenel Hajdini	48	10	2	0	10
Vrellë e Goleshit	Fehmi Agani P.N.F Vrellë	48	10	2	0	10
Gjithsejtë		13,656	2,737	73	2,810	13,656

- Ndërtimit të vendparkingjeve për biçikleta në institucionet ekzistuese të arsimit të mesëm të lartë me prioritet të lartë, si vijon:

Emri i institucionit	Kapaciteti maksimal i numrit të nxënësve	VP për nxënës	Numri imësimdhënësve	VP për mësimeimdhënës	Gjithsejtë
Gjimnazi Ulpiana	480	96	73	9	105
Gjimnazi Ulpiana PNF	144	29	10	1	30
SHMLM Shaqir Hoxha	144	29	18	2	31
SHMP Adem Gllavica	864	173	80	10	182
Gjithsejtë	1,632	326	181	22	348

1.5.3 ADMINISTRATA PUBLIKE

1.5.3.1 SWOT ANALIZA

PËRPARËSITË	DOBËSITË
Ndërtesa e re e Komunës	Mungesa e 31,247 m2 të parcelave kadastrale për ofrimin e shërbimeve të administratës publike
Ekzistimi i 5 Zyrave të Gjendjes Civile	Mungesa e Zyrave të Gjendjes Civile në vendbanime rurale
	Mungesa e Zyrave të Gjendjes Civile në vendbanimin urban
MUNDËSITË	KËRCËNIMET
Ndërtimi i Zyrave të Gjendjes Civile në vendbanime rurale	Mungesa e buxhetit të mjaftueshëm për ndërtimin e Zyrave të Gjendjes Civile
Zonimi i komunës së Lipjanit dhe krijimi i listës së pacientëve për një mjekë familjar në 2000-2500	Mungesa e buxhetit të mjaftueshëm për zbatimin e pagave të punonjësve

banorë	
--------	--

1.5.3.2 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE PËR ADMINISTRATË PUBLIKE PËR VITIN AKTUAL

Duke marrë parasysh supozimin që aktualisht numri i banorëve rezidentë është 60,075, sipërfaqet aktuale të parcelave kadastrave prej 6,000 m² dhe normën minimale prej 0.62 m²/banor për sipërfaqe të parcelave për hapësirat e hapura publike në kuadër të vendbanimit, në vijim janë paraqitur sipërfaqet që mungojnë:

Tabela 92. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të hapësirave të hapura publike kundrejt numrit të prognozuar të banorëve për vitin aktual

Vendbanimi		Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Zonë urbane	17,693	5,000	0.62	10,970	-5,970
Zonë rurale	42,382	1,000	0.62	26,277	-25,277
Gjithsej	60,075	6,000	0.62	37,247	-31,247

1.5.3.3 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE PËR INFRASTRUKTURË TË ADMINISTRATËS PUBLIKE PËR VITIN 2031

Duke marrë parasysh supozimin që aktualisht numri i banorëve rezidentë për vitin 2031 do të jetë 63,027, sipërfaqet aktuale të parcelave kadastrave prej 6,000 m² dhe normën minimale prej 0.62 m²/banor për sipërfaqe të parcelave për infrastrukturë të administratës publike, Komunës duhet të së paku 32,628 m² sipërfaqe shtesë të parcelave kadastrale, si vijon:

Tabela 93. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të hapësirave të hapura publike kundrejt numrit të prognozuar të banorëve për vitin aktual

Vendbanimi	Numri i vlerësuar i banorëve 2047	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Zonë urbane	25,185	5,000	0.62	15,615	-10,615
Zonë rurale	37,119	1,000	0.62	23,014	-22,014
Gjithsej	62,304	6,000	0.62	38,628	-32,628

1.5.3.4 GJETJET KYÇE PËR ADMINISTRATË PUBLIKE

Bazuar në vlerësimin e sipërm të administratës publike dhe numrin e vlerësuar të banorëve për vitin 2047, me prioritet të lartë, Komuna duhet me prioritet të lartë të krijojë Zyre shtesë të Gjendjes Civile në:

- Pjesën lindore të zonës urbane;
- Grackë të Vjetër; dhe
- Sllövi.

1.5.4 SHËRBIMET PUBLIKE KULTURORE

1.5.4.1 SWOT ANALIZA

PËRPARËSITË	DOBËSITË
▪ Destinim i sipërfaqeve të mjaftueshme të parcelave për shfrytëzim të shërbimeve kulturore në zonë urbane	▪ Mungesa e 9,044 m² sipërfaqe të parcelave për shfrytëzim të shërbimeve kulturore në zonë rurale
▪ Vendet arkeologjike	▪ Investimet e pakta në ruajtjen e vendeve arkeologjike
▪ Trashëgimia Kulturore, natyrore dhe shpirtërore	▪ Mos kompetencat në menaxhim të trashëgimisë Natyrore,
▪ Varrezat dhe komplekset e martireve dhe dëshmorëve	▪ Mos angazhimi rreth mirëmbajtjes së varrezave dhe komplekseve të martireve dhe dëshmorëve
MUNDËSITË	KËRCËNIMET
▪ Ndërtimi i një shtëpie të re kulturore në zonë urbane	▪ Mungesa e buxhetit të mjaftueshëm
▪ Ndërtimi i një shtëpie të re kulturore në Janjevë	▪ Shuarja e OJQ ve në mungesë të fondeve
▪ Krijimi i mundësive për të rinj dhe fëmijë për të marrë me sport	▪ Mos profilizimi i OJQ ve
▪ Ndërtimi i hapësirave të reja sportive	▪ Mungesa e trajnimeve profesionale
▪ Ndërtimi i hapësirave të reja kulturore	▪ Mos ndarja e mjeteve financiare për gjurmime arkeologjike dhe objekteve tjera kulturore
▪ Bashkëpunimi me OJQ vendore dhe Ndërkombëtare për zhvillimin e aktiviteteve kulturore, rinore e sportive	▪ Shkatërrimi i pasurisë së trashëgimisë kulturore, natyrore dhe shpirtërore në mënyrë të heshtur për shkak të mos kompetencave menaxhuese.
▪ Monitorimi i aktiviteteve	▪ Dëmtimi i varrezave dhe komplekseve të martireve dhe dëshmorëve
▪ Vende të evidentuar arkeologjike në komunën tonë	
▪ Pasuri të mëdha të trashëgimisë kulturore	
▪ Investimet në mirëmbajtjen e varrezave dhe komplekseve të martireve dhe dëshmorëve	

1.5.4.2 VLERËSIMI I NEVOJAVE AKTUALE

1.5.4.2.1 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE TË INSTITUCIONEVE KULTURORE PËR VITIN AKTUAL

Duke marrë parasysh supozimin që aktualisht numri i banorëve rezidentë është 60,075, sipërfaqen aktuale të parcelave kadastrale prej 17,990 m² dhe normën minimale prej 0.25 m²/banor për biblioteka dhe 0.20 m²/banor për sipërfaqe të parcelave për infrastrukturë të institucioneve kulturore, Komuna ka nevojë për të caktuar sipërfaqe shtesë të parcelave kadastrale prej 9,044 m² për të ofruar këtë shërbim.

Tabela 94. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të institucioneve kulturore kundrejt numrit aktual të banorëve

Vendbanimi	Numri aktual i banorëve	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Zonë urbane	17,693	7,450	0.45	7,962	-512
Zonë rurale	42,382	10,540	0.45	19,072	-8,532
Gjithsej	60,075	17,990	0.45	27,034	-9,044

1.5.4.2.2 VLERËSIMI I VENDPARKINGJEVE INSTITUCIONE KULTURORE

Marrë parasysh sipërfaqen e përgjithshme të ndërtuar të institucioneve ekzistuese të institucioneve kulturore prej 44,240 m², numrin aktual të parkingjeve prej 81 vendparkingjeve, dhe kërkesën minimale të Normave Teknike të Planifikimit Hapësinor prej 1 vendparking automjeti për çdo 100m² të sipërfaqes bruto të ndërtuar, rezulton se ka mungesë të 242 vendparkingjeve si vijon:

Tabela 95. Vlerësimi i vendparkingjeve për institucione kulturore

Institucionet arsimore parauniversitare, regjistri sipas vendbanimeve	Vendparkingje ekzistuese	Sipërfaqja bruto e ndërtuar (m ²)	Numri i vendparkingjeve që mungojnë	Kërkesa për vendparkingje
Lipjan Shtëpi e Kulturës	46	30,000	300	-254
Lipjan Qendra Rinore-Arsimore Better Life	3	2,500	25	-22
Vrellë e Goleshit Shtëpi e Kulturës	3	5,300	53	-50
Grackë e Vjetër Shtëpi e Kulturës	9	2,700	27	-18
Grackë e Vjetër Shtëpi e Kulturës e Vjetër	5	2,000	20	-15
Shale Shërbim I komunitetit	3	500	5	-2
Janjevë Shërbim I komunitetit	0	40	1	-1
Lipjan Biblioteke	12	1,695	17	-5
Gjithsejtë	81	22,225	222	-242

1.5.4.3 VLERËSIMI I NEVOJAVE PËR TË ARDHMEN

1.5.4.3.1 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE TË INSTITUCIONEVE KULTURORE PËR VITIN 2031

Duke marrë parasysh supozimin që aktualisht numri i banorëve rezidentë është 60,075, sipërfaqen aktuale të parcelave kadastrale prej 17,990 m² dhe normën minimale prej 0.25 m²/banor për biblioteka dhe 0.20 m²/banor për sipërfaqe të parcelave për infrastrukturë të institucioneve kulturore, Komuna ka nevojë për të caktuar sipërfaqe shtesë të parcelave kadastrale prej 10,372 m² për të ofruar këtë shërbim.

Tabela 96. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të infrastrukturës së KPSH kundrejt numrit të prognozuar të banorëve për vitin 2031

Vendbanimi	Numri i vlerësuar i banorëve 2031	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Zonë urbane	25,185	7,450	0.45	11,333	-3,883
Zonë rurale	37,842	10,540	0.45	17,029	-6,489
Gjithsej	63,027	17,990	0.45	28,362	-10,372

1.5.4.3.2 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE TË INSTITUCIONEVE KULTURORE PËR VITIN 2031

Duke marrë parasysh që ndërtësat institucionet kulturore parashihet të kenë jetëgjatësi së paku 24-vjeçare, bazuar në vlerësimin e mëposhtëm rezulton që Komuna ka nevojë të caktojë së paku 9,152 m² parcelë kadastrale për Shtëpinë e re të Kulturës me teatër dhe bibliotekë në pjesën lindore të komunës në Janjevë si vijon:

Tabela 97. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të institucioneve kulturore për zonën lindore të komunës kundrejt numrit të vlerësuar të banorëve rezidentë për vitin 2047

	Numri i vlerësuar i banorëve 2047	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Janjevë	4,486	0	0.45	2,019	-2,019
Teqe	37	0	0.45	17	-17
Akllap	137	0	0.45	62	-62
Hanroc	12	0	0.45	5	-5
Resinoc	91	0	0.45	41	-41
Gllavicë	297	0	0.45	134	-134
Gadime e Epërme	629	0	0.45	283	-283
Gadime e Ulët	4,689	0	0.45	2,110	-2,110
Marec	511	0	0.45	230	-230
Vrellë	6	0	0.45	3	-3
Plitkoviq	5	0	0.45	2	-2
Banullë	2,146	0	0.45	966	-966
Glllogoc	1,414	0	0.45	636	-636
Gumnasellë	348	0	0.45	157	-157
Qellopek	329	0	0.45	148	-148
Babush i Muhaxherve	1,583	0	0.45	712	-712
Silovi	1615	0	0.45	726.75	-726.75
Llugaxhi	906	0	0.45	407.7	-407.7
Rubofc	886	0	0.45	398.7	-398.7
Kojस्कë	212	0	0.45	95.4	-95.4
Gjithsejtë	20,339	0	0.45	9,152	-9,152

Mirëpo duke marrë parasysh që ndërtesat institucionet kulturore parashihet të kenë jetëgjatësi së paku 24-vjeçare, bazuar në vlerësimin e mëposhtëm rezulton që Komuna ka nevojë të caktojë së paku 5,340 m² parcelë kadastrale për shtëpinë e re të kulturës me teatër dhe bibliotekë, përkatësisht në vendbanime të pjesës perëndimore në Magurë, si vijon:

Tabela 98. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të institucioneve kulturore për zonën perëndimore të komunës kundrejt numrit të vlerësuar të banorëve rezidentë për vitin 2047

	Numri i vlerësuar i banorëve 2047	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Magurë	285	0	0.45	128	-128
Vërshëc	494	0	0.45	222	-222
Qylagë	210	0	0.45	94	-94
Medvec	181	0	0.45	81	-81
Leletiq	182	0	0.45	82	-82
Mirenë	43	0	0.45	19	-19
Vrellë e Goleshit	1,250	5,300	0.45	563	4,738
Shalë	565	0	0.45	254	-254
Baincë	101	0	0.45	45	-45
Krojmir	78	0	0.45	35	-35
Divlakë	4	0	0.45	2	-2
Brus	25	0	0.45	11	-11
Kleqkë	11	0	0.45	5	-5
Dobrajë e Madhe	304	0	0.45	137	-137

Dobrajë e Vogël	17	0	0.45	8	-8
Llugë	50	0	0.45	23	-23
Gllanicë	45	0	0.45	20	-20
Poturoc	220	0	0.45	99	-99
Torinë	429	0	0.45	193	-193
Kraishtë	552	0	0.45	248	-248
Zllakuqan	22	0	0.45	10	-10
Ribar i Madh	675	0	0.45	304	-304
Ribar i Vogël	87	0	0.45	39	-39
Varigoc	1	0	0.45	0	0
Breg i Zi	142	0	0.45	64	-64
Grackë e Vjetër	1,172	2,700	0.45	527.4	527.4
Grackë e Vogël	250	0	0.45	112.5	112.5
Smallushë	858	0	0.45	386.1	386.1
Rufc i Ri	1,061	0	0.45	477.45	477.45
Hallaç i Madh	150	0	0.45	67.5	67.5
Hallaqi i Vogël	300	0	0.45	135	135
Rufc i Vjetër	50	0	0.45	22.5	22.5
Bujan	552	0	0.45	248.4	248.4
Topliqan	1,504	0	0.45	676.8	676.8
Gjithsejtë	11,866	1,500	0.45	5,340	-3,840

Mirëpo duke marrë parasysh që ndërtesat institucionet kulturore parashihet të kenë jetëgjatësi së paku 24-vjeçare, bazuar në vlerësimin e mëposhtëm rezultojnë që Komuna ka nevojë të caktojë së paku 21,447 m² parcelë kadastrale për ndërtimin e shtëpisë së kulturës me teatër dhe bibliotekë së re në zonën urbane, mbi parkingun e ri nëntokësor, si vijon:

Tabela 99. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të institucioneve kulturore për zonën perëndimore të komunës kundrejt numrit të vlerësuar të banorëve rezidentë për vitin 2047

	Numri i vlerësuar i banorëve 2047	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Lipjan	47,661	7,400	0.45	21,447	-14,047

1.5.4.3.3 VLERËSIMI I KAPACITETIT FINANCIAR DHE TEKNIK PËR OFRIMIN E SHËRBIMEVE KULTURORE

Bazuar në trendin e fondeve të alokuara nga buxheti qendror apo komunal për tre vjetët paraprake, rezultojnë që kapaciteti i përgjithshëm financiar për infrastrukturë sociale për realizimin e projekteve kapitale për vitin 2020-2022 ishte 4,363,234.00 € apo 1,454,411.33 € në vit.

Tabela 100. Vlerësimi i trendit të investimeve kapitale infrastrukturë sociale për 3 vitet e kaluara

Viti	2020	2021	2022	Mesatarja në vit	Trendi 2020-2023
Shuma e investimeve kapitale	1,622,000.00 €	1,462,335.00 €	1,278,899.00 €	1,454,411.33 €	-21.15%

Gjatë tre viteve të kaluara 2020 – 2022: në 2021 ka rënie prej -8% dhe në vitin 2022 ka përsëri rritje prej 15%. Pra, parashikimi vjetor supozohet të jetë në rritje mesatare prej 2.4% prej 2023 deri 2031.

Tabela 101. Vlerësimi i kapaciteteve financiare (€) për investime kapitale për infrastrukturë sociale për 8 vitet e ardhme

Viti	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	Gjithsejtë
Shuma e investimeve kapitale	1,356,667	1,439,569	1,527,953	1,622,190	1,722,676	1,829,834	1,944,118	2,066,009	2,196,026	15,705,042

1.5.4.4 GJETJET KYÇE PËR INSTITUCIONET E KULTURORE

Bazuar në vlerësimet e sipërme numrin e vlerësuar të banorëve për vitin 2047, me prioritet të lartë, Komuna duhet të caktojë dhe ndërtojë shtëpi të kulturës me teatro/kinema dhe bibliotekë në parcelë kadastrale me madhësi prej së paku:

- 5,340 m² në Magurë;
- 9,152 m² në Janjevë; dhe
- 21,447 m² në zonë urbane, mundësisht mbi parkingun të nëntokësor.
- Duke përmirësuar qasjen e qytetarëve dhe punonjësve, përmes:
 - Ndërtimit të vendparkingjeve për automjete si vijon:

Institucionet arsimore parauniversitare, regjistri sipas vendbanimeve		Vendparkingje ekzistuese	Sipërfaqja bruto e ndërtuar (m2)	Numri i vendparkingjeve që mungojnë	Kërkesa për vendparkingje
Lipjan	Qendra Rinore-Arsimore Better Life	3	2500	25	-22
Vrellë e Goleshit	Shtëpi e Kulturës	3	5300	53	-50
Grackë e Vjetër	Shtëpi e Kulturës	9	2700	27	-18
Grackë e Vjetër	Shtëpi e vjetër e Kulturës	5	2000	20	-15
Shale	Shërbim i komunitetit	3	500	5	-2
Janjevë	Shërbim i komunitetit	0	40	1	-1
Lipjan	Bibliotekë	12	1,695	17	-5
Githsejtë		81	22,225	222	-242

- Ndërtimit të vendparkingjeve për biçikleta si vijon:

Institucionet arsimore parauniversitare, regjistri sipas vendbanimeve		Vendparkingje ekzistuese	Sipërfaqja bruto e ndërtuar (m²)	Numri i vendparkingjeve që mungojnë	Kërkesa për vendparkingje
Lipjan	Shtëpi e Kulturës	0	17,693	177	177
Lipjan	Qendra Rinore-Arsimore Better Life	0	2,500	25	25
Vrellë e Goleshit	Shtëpi e Kulturës	0	5,000	50	50
Grackë e Vjetër	Shtëpi e Kulturës	0	5,000	50	50
Grackë e Vjetër	Shtëpi e Kulturës e Vjetër	0	2,000	20	20
Shale	Shërbim i komunitetit	0	565	6	6
Janjevë	Shërbim i komunitetit	0	40	5	5

1.5.5 INFRASTRUKTURA SPORTIVE DHE REKREATIVE

1.5.5.1 SWOT ANALIZA

PËRPARËSITË	DOBËSITË
▪ Shfrytëzimi i hapësirave sportive dhe rekreative shkollore të ndriçuara nga komuniteti jashtë orarit mësimor	▪ Vetëm katër vendbanime plotësojnë kriterin e Normave Teknike të Planifikimit Hapësinor për sipërfaqe të parcelave për infrastrukturë sportive dhe rekreative
▪ Dy salla të reja sportive	▪ Komunës i mungojnë gjithsejtë 65,444 m² sipërfaqe të parcelave të destinuara për infrastrukturë sportive dhe rekreative.
▪ Përmirësimi i infrastrukturës sportive	▪ Shtëpia e kulturës në zonë urbane është shumë e vjetër dhe jo-funksionale
▪ Mbulimi i 90 % i territorit me fushat e hapura	▪ Zvogëlimi i numrit i të rinjve të cilët merren me

sportive	aktivitete rinore (zonat rurale)
▪ Krijimi i kushteve shumë të mira për zhvillimin e garave te klubeve dhe shoqatave sportive	▪ Zvogëlimi i te rinjve te cilët merren me aktivitete sportive (zonat rurale)
▪ Krijimi i kushteve për zhvillimin e aktiviteteve kulturore	▪ Mungesa e sponzorizimeve ne funksionim e OJQ ve dhe zhvillimin e aktiviteteve te tyre
▪ Zhvillimi i aktiviteteve rekreative	
▪ Zhvillimi i aktiviteteve garuese	
MUNDËSITË	KËRCËNIMET
▪ Zhvillimi i 55,000 m ² sipërfaqe shtesë për infrastrukturë sportive dhe rekreative në zonë urbane	▪ Mungesa e buxhetit
▪ Zhvillimi i 8,000 m ² sipërfaqe shtesë për infrastrukturë sportive dhe rekreative në zonë rurale	▪ Mungesa e pronave komunale
▪ Takime te vazhdueshme me OJQ rinore, kulturore dhe sportive	

1.5.5.2 VLERËSIMI I NEVOJAVE AKTUALE

1.5.5.2.1 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE TË INFRASTRUKTURËS SPORTIVE DHE REKREATIVE PËR VITIN AKUTAL

Duke marrë parasysh supozimin që aktualisht numri i banorëve rezidentë është 60,075, sipërfaqen aktuale të parcelave kadastrale prej 149,800 m² dhe normën minimale prej 2.50 m²/banor për vendbanime me nën 5,000 banorë dhe 5.00 m²/banor për vendbanime me mbi 5,000 banorë për sipërfaqe të parcelave për infrastrukturë sportive dhe rekreative, vetëm 7 vendbanime plotësojnë këtë kriter.

Në vijim janë paraqitur vendbanimet që përmbushin kërkesën minimale të Normave Teknike të Planifikimit Hapësinor për parcela për infrastrukturë sportive dhe rekreative:

Tabela 102. Vendbanimet që përmbushin kërkesat hapësinore për sipërfaqe të parcelave për infrastrukturë sportive dhe rekreative kundrejt numrit aktual të banorëve

	Numri i vlerësuar aktual i banorëve	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Ribar i Vogël	324	1,000	2.50	810	190
Akllap	212	1,000	2.50	530	470
Grackë e Vjetër	592	2,000	2.50	1480	520
Teqe	103	1,000	2.50	257.5	743
Babush i Muhaxherve	1,307	7,000	2.50	3267.5	3,733
Dobrajë e Madhe	1,716	10,523	2.50	4290	6,233
Magurë	1,020	10,523	2.50	2550	7,973

Në vijim janë paraqitur vendbanimet që nuk përmbushin kërkesën minimale të Normave Teknike të Planifikimit Hapësinor për parcela për infrastrukturë sportive dhe rekreative:

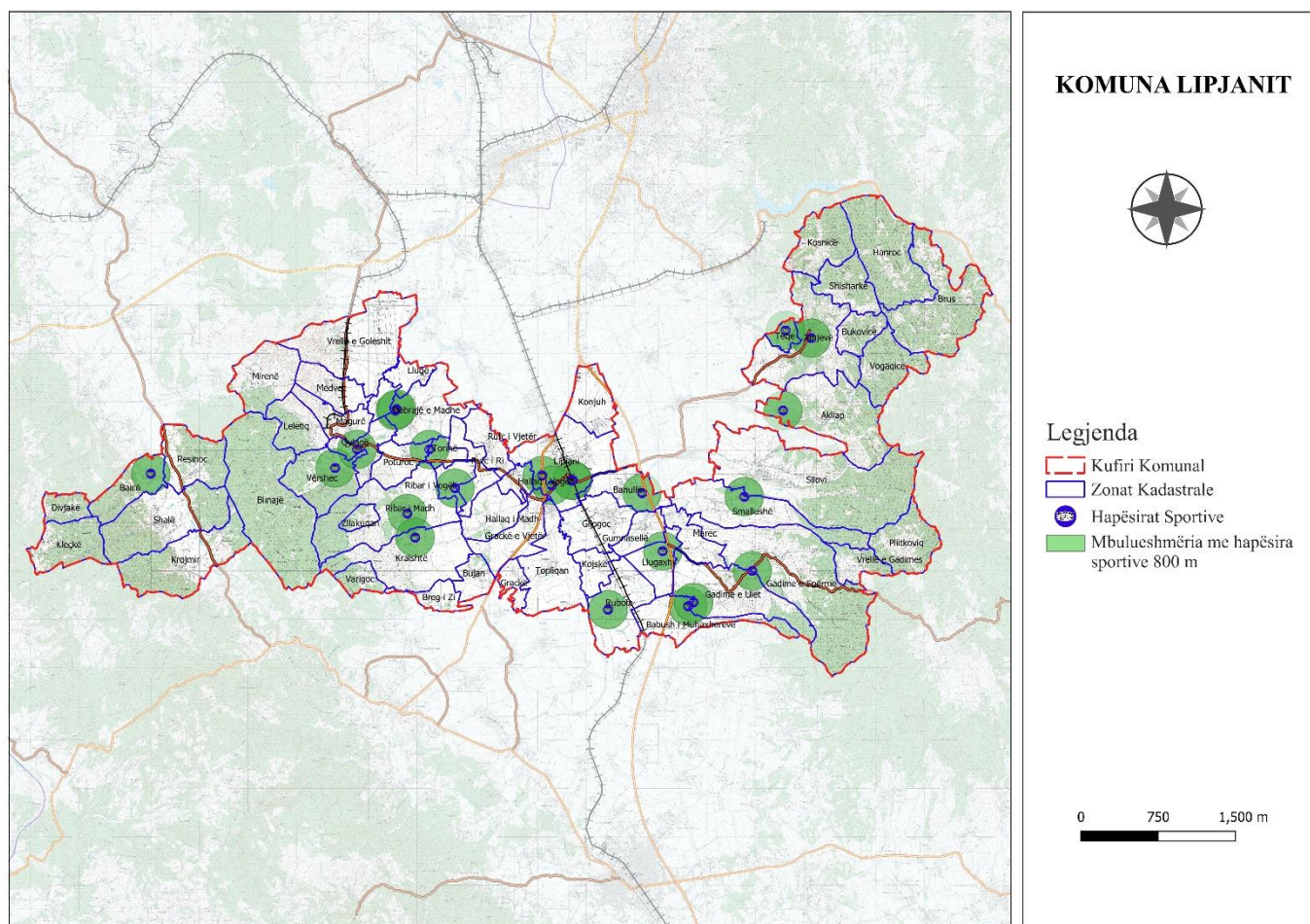
Tabela 103. Vendbanimet që nuk përmbushin kërkesat hapësinore për sipërfaqe të parcelave për infrastrukturë sportive dhe rekreative kundrejt numrit aktual të banorëve

	Numri i vlerësuar aktual i banorëve	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
--	-------------------------------------	---	--	---	---

Lipjan	17,693	22,100	4.50	79618.5	-57,519
Janjevë	3,525	0	2.50	8812.5	-8,813
Sllovi	2,947	0	2.50	7367.5	-7,368
Gadime e Ulët	3,281	1,000	2.50	8202.5	-7,203
Topliqan	1,772	0	2.50	4430	-4,430
Shalë	1,697	0	2.50	4242.5	-4,243
Gllugoc	1,434	0	2.50	3585	-3,585
Gadime e Epërme	1,824	1,000	2.50	4560	-3,560
Ribar i Madh	1,795	1,200	2.50	4487.5	-3,288
Llugaxhi	1,090	0	2.50	2725	-2,725
Gumnasellë	992	0	2.50	2480	-2,480
Vërshec	790	0	2.50	1975	-1,975
Kraishtë	1,156	1,000	2.50	2890	-1,890
Krojmir	733	0	2.50	1832.5	-1,833
Medvec	696	0	2.50	1740	-1,740
Smallushë	1,166	1,200	2.50	2915	-1,715
Rufc i Ri	653	0	2.50	1632.5	-1,633
Bujan	616	0	2.50	1540	-1,540
Poturoc	588	0	2.50	1470	-1,470
Vrellë e Goleshit	578	0	2.50	1445	-1,445
Hallaqi i Vogël	479	0	2.50	1197.5	-1,198
Resinoc	395	0	2.50	987.5	-988
Rubofc	766	1,000	2.50	1915	-915
Marec	335	0	2.50	837.5	-838
Breg i Zi	334	0	2.50	835	-835
Qellopek	329	0	2.50	822.5	-823
Kojskë	324	0	2.50	810	-810
Grackë e Vogël	320	0	2.50	800	-800
Leletiq	306	0	2.50	765	-765
Gllavicë	285	0	2.50	712.5	-713
Hallaç i Madh	273	0	2.50	682.5	-683
Qylagë	639	1,000	2.50	1597.5	-598
Llugë	193	0	2.50	482.5	-483
Mirenë	174	0	2.50	435	-435
Brus	164	0	2.50	410	-410
Torinë	545	1,000	2.50	1362.5	-363
Baincë	545	1,000	2.50	1362.5	-363
Zllakuqan	136	0	2.50	340	-340
Dobrajë e Vogël	108	0	2.50	270	-270
Varigoc	103	0	2.50	257.5	-258
Rufc i Vjetër	451	1,000	2.50	1127.5	-128
Kleqkë	42	0	2.50	105	-105
Hanroc	28	0	2.50	70	-70
Vrellë	24	0	2.50	60	-60
Gllanicë	19	0	2.50	47.5	-48
Divlakë	19	0	2.50	47.5	-48
Banullë	1,814	4,500	2.50	4535	-35
Plitkoviq	9	0	2.50	22.5	-23
Gjitsejtë	54,185	37,000	4.50 – 2.50	170,849	-133,849

1.5.5.2 VLERËSIMI I RREZEVE TË MBULUESHMËRISË

Sa i përket rrezeve të mbulueshmërisë së territorit me infrastrukturë fizike të infrastrukturës sportive dhe rekreative, Komuna nuk i plotëson kriteret e parapara ligjore për ofrimin e këtyre shërbimeve, pasi që nuk ka infrastrukturë të tillë Bukovicë, Lipovicë, Okosnicë, Shisharkë, Tërbuc, Vogaqicë, Plitkoviq, Divlakë, Vrellë, Hanroc, Kleqkë, Varigoc, Dobrajë e Vogël, Zllakuqan, Brus, Mirenë, Llugë, Hallaqi i Madh, Gllavicë, Leletiq, Grackë e Vogël, Kojskë, Qellopek, Breg i Zi, Marec, Resinoc, Rufc i Vjetër, Hallaqi i Vogël, Vrellë e Goleshit, Poturoc, Bujan, Rufc i Ri, Medvec, Krojmir, Konjuh, Gumnasellë, Llugaxhi, Glloloc, Shalë, Topliqan dhe Sllovi.

Harta 11. Rrezet e mbulueshmërisë infrastrukturës sportive dhe rekreative

1.5.5.3 VLERËSIMI I NEVOJAVE PËR TË ARDHMEN

1.5.5.3.1 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE TË INFRASTRUKTURËS SPORTIVE DHE REKREATIVE PËR VITIN 2031

Duke marrë parasysh supozimin që në vitin 2031 do të jetojnë së paku 63,027 banorëve rezidentë, sipërfaqen aktuale të parcelave kadastrale prej 149,800 m² dhe normën minimale prej 2.50 m²/banor për vendbanime mbi 5,000 banorë dhe 5.00 m²/banor për vendbanime nën 5,000 banorë për sipërfaqe të parcelave për infrastrukturë sportive dhe rekreative, Komuna duhet të përcaktojë sipërfaqe shtesë, si vijon:

Tabela 104. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave për infrastrukturë sportive dhe rekreative kundrejt numrit të vlerësuar të banorëve për vitin 2031

Vendbanimi	Numri i vlerësuar i banorëve 2031	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Zonë urbane	25,185	22,100	5.00	125,925	-103,825
Zonë rurale	37,119	96,500	2.50	92,798	3,703
Gjithsej	62,304	118,600	2.50 – 5.00	218,723	-100,123

1.5.5.3.2 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE TË INFRASTRUKTURËS SPORTIVE DHE REKREATIVE PËR VITIN 2047

Mirëpo duke marrë parasysh që ndërtesat institucionet kulturore parashihet të kenë jetëgjatësi së paku 24-vjeçare, bazuar në vlerësimin e mëposhtëm rezultojnë që Komuna ka nevojë të caktojë së paku 200,228 m² parcelë kadastrale për infrastrukturë sportive dhe rekreative, si vijon:

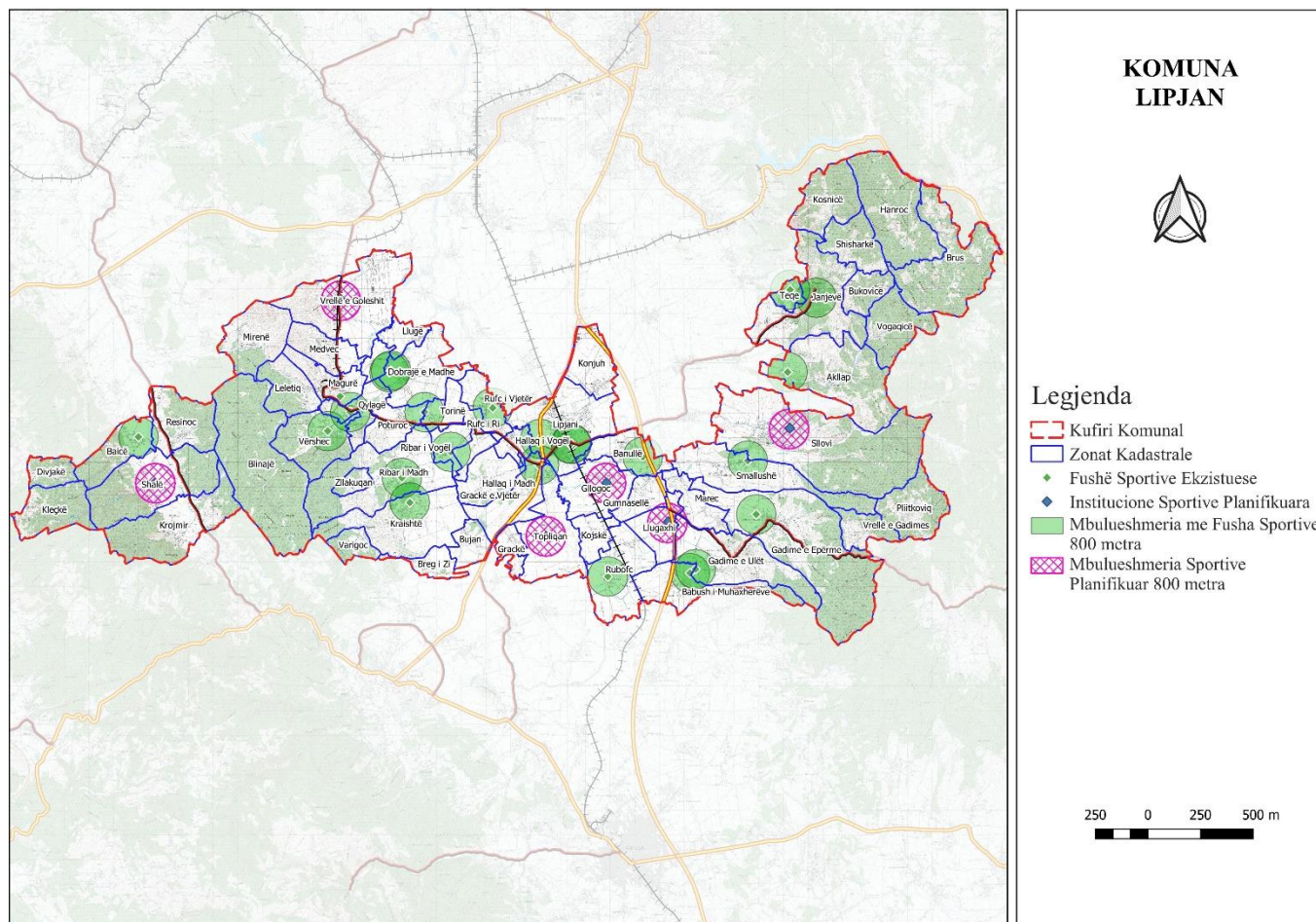
Tabela 105. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave për infrastrukturë sportive dhe rekreative kundrejt numrit të vlerësuar të banorëve për vitin 2047

Vendbanimi	Numri i vlerësuar i banorëve 2047	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Lipjan	47,661	22,100	5.00	238305	-216,205
Janjevë	4,486	0	2.50	11215	-11,215
Gadime e Ulët	4,689	1,000	2.50	11722.5	-10,723
Sllovi	1,615	0	2.50	4037.5	-4,038
Topliqan	1,504	0	2.50	3760	-3,760
Gillogoc	1,414	0	2.50	3535	-3,535
Vrellë e Goleshit	1,250	0	2.50	3125	-3,125
Rufc i Ri	1,061	0	2.50	2652.5	-2,653
Llugaxhi	906	0	2.50	2265	-2,265
Shalë	565	0	2.50	1412.5	-1,413
Bujan	552	0	2.50	1380	-1,380
Marec	511	0	2.50	1277.5	-1,278
Vërshëc	494	0	2.50	1235	-1,235
Rubofc	886	1,000	2.50	2215	-1,215
Smallushë	858	1,200	2.50	2145	-945
Grackë e Vjetër	1,172	2,000	2.50	2930	-930
Gumnasellë	348	0	2.50	870	-870
Banullë	2,146	4,500	2.50	5365	-865
Qellopek	329	0	2.50	822.5	-823
Hallaqi i Vogël	300	0	2.50	750	-750
Gilavicë	297	0	2.50	742.5	-743
Grackë e Vogël	250	0	2.50	625	-625
Gadime e Epërme	629	1,000	2.50	1572.5	-573
Poturoc	220	0	2.50	550	-550
Kojškë	212	0	2.50	530	-530
Ribar i Madh	675	1,200	2.50	1687.5	-488
Leletiq	182	0	2.50	455	-455
Medvec	181	0	2.50	452.5	-453

Kraishtë	552	1,000	2.50	1380	-380
Hallaç i Madh	150	0	2.50	375	-375
Breg i Zi	142	0	2.50	355	-355
Resinoc	91	0	2.50	227.5	-228
Krojmir	78	0	2.50	195	-195
Llugë	50	0	2.50	125	-125
Gllanicë	45	0	2.50	112.5	-113
Mirenë	43	0	2.50	107.5	-108
Torinë	429	1,000	2.50	1072.5	-73
Brus	25	0	2.50	62.5	-63
Zllakuqan	22	0	2.50	55	-55
Dobrajë e Vogël	17	0	2.50	42.5	-43
Hanroc	12	0	2.50	30	-30
Kleqkë	11	0	2.50	27.5	-28
Vrellë	6	0	2.50	15	-15
Plitkoviç	5	0	2.50	12.5	-13
Divlakë	4	0	2.50	10	-10
Varigoc	1	0	2.50	2.5	-3

1.5.5.3 VLERËSIMI I RREZEVE TË MBULUESHMËRISË PËR TË ARDHMEN

Sa i përket rrezeve të mbulueshmërisë së territorit me infrastrukturë fizike të infrastrukturës sportive dhe rekreative, Komuna nuk i plotëson kriteret e parapara ligjore për ofrimin e këtyre shërbimeve, pasi që nuk ka infrastrukturë të tillë Bukovicë, Lipovicë, Okosnicë, Shisharkë, Tërbuc, Vogaqicë, Plitkoviç, Divlakë, Vrellë, Hanroc, Kleqkë, Varigoc, Dobrajë e Vogël, Zllakuqan, Brus, Mirenë, Llugë, Hallaç i Madh, Gllavicë, Leletiq, Grackë e Vogël, Kojskë, Qellopek, Breg i Zi, Marec, Resinoc, Rufc i Vjetër, Hallaqi i Vogël, Vrellë e Goleshit, Poturoc, Bujan, Rufc i Ri, Medvec, Krojmir, Konjuh, Gumnasellë, Llugaxhi, Glllogoc, Shalë, Topliqan dhe Sllovi.

Harta 12. Rrezet e mbulueshmërisë infrastrukturës sportive dhe rekreative

1.5.5.3.4 VLERËSIMI I KAPACITETIT FINANCIAR DHE TEKNIK PËR INFRASTRUKTURËN SPORTIVE DHE REKREATIVE

Bazuar në trendin e fondeve të alokuara nga buxheti qendror apo komunal për tre vjetët paraprake, rezultojnë se kapaciteti i përgjithshëm financiar i për infrastrukturë sociale për realizimin e projekteve kapitale për vitin 2020-2022 ishte 4,363,234.00 € apo 1,454,411.33 € në vit.

Tabela 106. Vlerësimi i trendit të investimeve kapitale infrastrukturë sociale për 3 vitet e kaluara

Viti	2020	2021	2022	Mesatarja në vit	Trendi 2020-2023
Shuma e investimeve kapitale	1,622,000.00	1,462,335.00	1,278,899.00 €	1,454,411.33 €	-21.15%
	€	€			

Gjatë tre viteve të kaluara 2020 – 2022, në 2021 ka rënie prej -8% dhe në vitin 2022 ka përsëri rritje prej 15%. Pra, parashikimi vjetor supozohet të jetë në rritje mesatare prej 2.4% prej 2023 deri 2031.

Tabela 107. Vlerësimi i kapaciteteve financiare (€) për investime kapitale për infrastrukturë sociale për 8 vitet e ardhme

Viti	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	Gjithsejtë
Shuma e investimeve kapitale	1,356,667	1,439,569	1,527,953	1,622,190	1,722,676	1,829,834	1,944,118	2,066,009	2,196,026	15,705,042

1.5.5.4 GJETJET KYÇE PËR INFRASTRUKTURËN SPORTIVE DHE REKREATIVE

Bazuar në vlerësimet e sipërme numrin e vlerësuar të banorëve për vitin 2047, me prioritet të lartë, Komuna duhet të shtojë kapacitetet hapësinore dhe njerëzore:

- Duke përmirësuar me prioritet të lartë infrastrukturën sportive dhe rekreative, përmes përcaktimit të sipërfaqeve shtesë (m²) vijuese dhe zhvilluar ato në vendbanimet vijuese:

Lipjan	Janjevë	Gadime e Ujë	Silovi	Topliqan	Glllogoc	Vrellë e Goleshit	Rufci Ri	Llugaxhi	Ribar i Madh	Shalë	Bujan	Marec	Vërshec	Rubofc	Smallushë
216,205	11,215	10,723	4,038	3,760	3,535	3,125	2,653	2,265	1,688	1,413	1,380	1,278	1,235	1,215	1,145

1.5.6 SHËRBIMET PUBLIKE E INSTITUCIONEVE TË MIRËQENIES SOCIALE DHE KOMUNITETIT

1.5.6.1 SWOT ANALIZA

PËRPARËSITË	DOBËSITË
Ekzistenca e shtëpisë me bazë në komunitet	Mungesa e 22,300 m² sipërfaqe të parcelave për institucione të shërbimeve sociale dhe familjare në zonë urbane
Ekzistenca e dy qendrave për shërbim komuniteti	Mungesa e 8,266 m² sipërfaqe të parcelave për institucione të shërbimeve sociale dhe familjare në zonë rurale
	Mungesa e 21,873 m² sipërfaqe të parcelave për institucione komuniteti në zonë urbane
	Mungesa e 6,073 m² sipërfaqe të parcelave për institucione komuniteti në zonë rurale
MUNDËSITË	KËRCËNIMET
Zhvillimi i institucioneve të shërbimeve sociale dhe familjare në zonë urbane në sipërfaqe shtesë të parcelave prej së paku 22,300 m²	Mungesa e buxhetit
Zhvillimi i institucioneve të shërbimeve sociale dhe familjare në zonë rurale në sipërfaqe shtesë të parcelave prej së paku 22,300 m²	Mungesa e pronave komunale
Zhvillimi i institucioneve komuniteti në zonë urbane në sipërfaqe shtesë të parcelave prej së paku 22,000 m²	
Zhvillimi i institucioneve komuniteti në zonë rurale në sipërfaqe shtesë të parcelave prej së paku 6,000 m²	

1.5.6.2 VLERËSIMI I NEVOJAVE AKTUALE

1.5.6.2.1 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE TË INSTITUCIONEVE TË INSTITUCIONEVE PËR SHËRBIME SOCIALE DHE FAMILJARE (ISHSF) PËR VITIN AKUTAL

Duke marrë parasysh supozimin që aktualisht numri i banorëve rezidentë është 60,075, sipërfaqen aktuale të parcelave kadastrale prej 1,000 m² dhe normën minimale prej 0.25 m²/banor për sipërfaqe të parcelave për infrastrukturë të ISHSF Komuna ka mungesë të sipërfaqeve të parcelave kadastrale shtesë për të ofruar këtë shërbim, si vijon:

Tabela 108. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të institucioneve të ISHSF kundrejt numrit aktual të banorëve

Vendbanimi	Numri aktual i banorëve	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m2)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m2)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m2)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m2)
Zonë urbane	17,693	1,000	0.25	4,423	-3,423
Zonë rurale	42,382	0	0.25	10,596	-10,596
Gjithsej	60,075	1,000	0.25	15,019	-14,019

Bazuar në vlerësimin vijues, Komunës i mungojnë gjithsejtë 13,817 m², respektivisht sipërfaqet për secilin vendbanim si vijon:

Tabela 109. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të institucioneve të IK kundrejt numrit aktual të banorëve

	Numri i vlerësuar aktual i banorëve	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m2)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m2)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m2)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m2)
Akllap	212	0	0.25	53	-53
Babush i Muhaxherve	1,307	0	0.25	327	-327
Baincë	545	0	0.25	136	-136
Banullë	1,814	0	0.25	454	-454
Breg i Zi	334	0	0.25	84	-84
Brus	164	0	0.25	41	-41
Bujan	616	0	0.25	154	154
Divlakë	19	0	0.25	5	-5
Dobrajë e Madhe	1,716	0	0.25	429	-429
Dobrajë e Vogël	108	0	0.25	27	-27
Gadime e Epërme	1,824	0	0.25	456	-456
Gadime e Ulët	3,281	0	0.25	820	-820
Gllanicë	-19	0	0.25	-5	5
Gllavicë	285	0	0.25	71	-71
Gllogoc	1,434	0	0.25	359	-359
Grackë e Vjetër	592	0	0.25	148	148
Grackë e Vogël	320	0	0.25	80	80
Gumnasellë	992	0	0.25	248	-248
Hallaç i Madh	273	0	0.25	68	68
Hallaqi i Vogël	479	0	0.25	120	120
Hanroc	28	0	0.25	7	-7
Janjevë	3,525	0	0.25	881	-881
Kleqkë	42	0	0.25	11	-11
Kojskë	324	0	0.25	81	-81
Kraishtë	1,156	0	0.25	289	-289
Krojmir	733	0	0.25	183	-183
Leletiq	306	0	0.25	77	-77
Lipjan	17,693	1,000	0.25	4,423	4,423
Llugaxhi	1,090	0	0.25	273	-273
Llugë	193	0	0.25	48	-48
Magurë	1,020	0	0.25	255	-255
Marec	335	0	0.25	84	-84
Medvec	696	0	0.25	174	-174
Mirenë	174	0	0.25	44	-44
Plitkoviq	9	0	0.25	2	-2
Poturoc	588	0	0.25	147	-147
Qellopek	329	0	0.25	82	-82
Qylagë	639	0	0.25	160	-160
Resinoc	395	0	0.25	99	-99
Ribar i Madh	1,795	0	0.25	449	-449
Ribar i Vogël	324	0	0.25	81	-81
Rubofc	766	0	0.25	192	-192

Rufc i Ri	653	0	0.25	163	163
Rufc i Vjetër	451	0	0.25	113	113
Shalë	1,697	0	0.25	424	-424
Silovi	2,947	0	0.25	737	-737
Smallushë	1,166	0	0.25	292	-292
Smallushë	1,166	0	0.25	292	292
Teqe	103	0	0.25	26	-26
Tërbuc	0	0	0.25	0	0
Topliqan	1,772	0	0.25	443	443
Torinë	545	0	0.25	136	-136
Varigoc	103	0	0.25	26	-26
Vërshec	790	0	0.25	198	-198
Vrellë	24	0	0.25	6	-6
Vrellë e Goleshit	578	0	0.25	145	-145
Zllakuqan	136	0	0.25	34	-34
Gjithsejtë	60,075	1,000	0.25	32,155	-13,817

1.5.6.2.2 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE INSTITUCIONEVE TË KOMUNITETIT (IK) PËR VITIN AKUTAL

Duke marrë parasysh supozimin që aktualisht numri i banorëve rezidentë është 60,075, sipërfaqen aktuale të parcelave kadastrale prej 1,500 m² dhe normën minimale prej 0.20 m²/banor për sipërfaqe të parcelave për infrastrukturë të IK, Komuna ka mungesë sipërfaqeve të parcelave kadastrale shtesë për të ofruar këtë shërbim, si vijon:

Tabela 110. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të institucioneve të IK kundrejt numrit aktual të banorëve

Vendbanimi	Numri aktual i banorëve	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Zonë urbane	17,693	1,500	0.20	3,539	-2,039
Zonë rurale	42,382	0	0.20	8,476	-8,476
Gjithsej	60,075	1,500	0.20	12,015	-10,515

Bazuar në vlerësimin vijues, Komunës i mungojnë gjithsejtë 10,513 m², respektivisht sipërfaqet për secilin vendbanim si vijon:

Tabela 111. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të institucioneve të IK kundrejt numrit aktual të banorëve

	Numri i vlerësuar aktual i banorëve	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Akllap	212	0	0.2	42	-42
Babush i Muhaxherve	1,307	0	0.2	261	-261
Baincë	545	0	0.2	109	-109
Banullë	1,814	0	0.2	363	-363
Breg i Zi	334	0	0.2	67	-67
Brus	164	0	0.2	33	-33
Bujan	616	0	0.2	123	123
Divlakë	19	0	0.2	4	-4
Dobrajë e Madhe	1,716	0	0.2	343	-343
Dobrajë e Vogël	108	0	0.2	22	-22
Gadime e Epërme	1,824	0	0.2	365	-365

Gadime e Ulët	3,281	0	0.2	656	-656
Gllanicë	-19	0	0.2	-4	4
Gllavicë	285	0	0.2	57	-57
Glllogoc	1,434	0	0.2	287	-287
Grackë e Vjetër	592	0	0.2	118	118
Grackë e Vogël	320	0	0.2	64	64
Gumnasellë	992	0	0.2	198	-198
Hallaç i Madh	273	0	0.2	55	55
Hallaqi i Vogël	479	0	0.2	96	96
Hanroc	28	0	0.2	6	-6
Janjevë	3,525	40	0.2	705	-665
Kleqkë	42	0	0.2	8	-8
Kojskë	324	0	0.2	65	-65
Kraishtë	1,156	0	0.2	231	-231
Krojmir	733	0	0.2	147	-147
Leletiq	306	0	0.2	61	-61
Lipjan	17,693	1,500	0.2	3,539	2,039
Llugaxhi	1,090	0	0.2	218	-218
Llugë	193	0	0.2	39	-39
Magurë	1,020	0	0.2	204	-204
Marec	335	0	0.2	67	-67
Medvec	696	0	0.2	139	-139
Mirenë	174	0	0.2	35	-35
Plitkoviq	9	0	0.2	2	-2
Poturoc	588	0	0.2	118	-118
Qellopek	329	0	0.2	66	-66
Qylagë	639	0	0.2	128	-128
Resinoc	395	500	0.2	79	421
Ribar i Madh	1,795	0	0.2	359	-359
Ribar i Vogël	324	0	0.2	65	-65
Rubofc	766	0	0.2	153	-153
Rufc i Ri	653	0	0.2	131	131
Rufc i Vjetër	451	0	0.2	90	90
Shalë	1,697	0	0.2	339	-339
Silovi	2,947	0	0.2	589	-589
Smallushë	1,166	0	0.2	233	-233
Smallushë	1,166	0	0.2	233	233
Teqe	103	0	0.2	21	-21
Tërbuc	0	0	0.2	0	0
Topliqan	1,772	0	0.2	354	354
Torinë	545	0	0.2	109	-109
Varigoc	103	0	0.2	21	-21
Vërshec	790	0	0.2	158	-158
Vrellë	24	0	0.2	5	-5
Vrellë e Goleshit	578	0	0.2	116	-116
Zllakuqan	136	0	0.2	27	-27
Gjithsejtë	60,075	1,500	14.4	25,724	-10,513

1.5.6.2.3 VLERËSIMI I VENDPARKINGJEVE PËR ISHSF

Marrë parasysh sipërfaqen e përgjithshme të ndërtuar të institucioneve ekzistuese të ISHSF prej 34,950 m², numrin aktual të parkingjeve prej 181 vendparkingjeve, dhe kërkesën minimale të Normave Teknike të Planifikimit Hapësinor prej 3 vendparkingjeve automjeti për çdo 100m² të sipërfaqes bruto të ndërtuar, rezulton se ka mungesë të vendparkingjeve si vijon:

Tabela 112. Vlerësimi i vendparkingjeve për institucione të ISHSF

Institucionet arsimore parauniversitare, regjistri sipas vendbanimeve	Sipërfaqja bruto e ndërtuar (m ²)	Kërkesa për vendparkingje	Vendparkingje ekzistuese	Numri i vendparkingjeve që mungojnë
QPS	394	12	6	-6

1.5.6.2.4 VLERËSIMI I VENDPARKINGJEVE PËR IK

Marrë parasysh sipërfaqen e përgjithshme të ndërtuar të institucioneve ekzistuese të IK prej 34,950 m², numrin aktual të parkingjeve prej 181 vendparkingjeve, dhe kërkesën minimale të Normave Teknike të Planifikimit Hapësinor prej 3 vendparkingjeve automjeti për çdo 100m² të sipërfaqes bruto të ndërtuar, rezulton se ka mungesë të vendparkingjeve si vijon:

Tabela 113. Vlerësimi i vendparkingjeve për institucione të IK

Institucionet arsimore parauniversitare, regjistri sipas vendbanimeve	Sipërfaqja bruto e ndërtuar (m ²)	Kërkesa për vendparkingje	Vendparkingje ekzistuese	Numri i vendparkingjeve që mungojnë
Shtëpi me baze në komunitet	460	13	7	-6

1.5.6.3 VLERËSIMI I NEVOJAVE PËR TË ARDHMEN

1.5.6.3.1 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE TË ISHSF PËR VITIN 2047

Duke marrë parasysh supozimin që në vitin 2031 do të jetojnë së paku 63,027 banorë rezidentë, sipërfaqen aktuale të parcelave kadastrale prej 1,000 m² dhe normën minimale prej 0.25 m²/banor për sipërfaqe të parcelave për infrastrukturë të institucioneve të ISHSF, Komuna nuk nevojë për të caktuar sipërfaqe të parcelave kadastrale shtesë për të ofruar këtë shërbim si vijon:

Tabela 114. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të infrastrukturës së ISHSF kundrejt numrit të prognozuar të banorëve për vitin 2031

Vendbanimi	Numri i vlerësuar i banorëve 2031	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Zonë urbane	25,185	1,000	0.25	6,296	-5,296
Zonë rurale	37,842	0	0.25	9,461	-9,461
Gjithsej	63,027	1,000	0.35	22,059	-21,059

1.5.6.3.2 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE TË ISHSF PËR VITIN 2047

Bazuar në vlerësimin vijues, Komunës duhet të përcaktojë së paku 30,566 m² parcela kadastrale për zhvillimin e infrastrukturës të ISHSF, respektivisht sipërfaqet për secilin vendbanim si vijon:

Tabela 115. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të institucioneve të ISHSF kundrejt numrit të vlerësuar për vitin 2047

	Numri i vlerësuar i banorëve 2047	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Gllavicë	297	0	0.25	74	-74

Gadime e Epërme	629	0	0.25	157	-157
Gadime e Ulët	4,689	0	0.25	1,172	-1,172
Marec	511	0	0.25	128	-128
Vrellë	6	0	0.25	2	-2
Plitkoviq	5	0	0.25	1	-1
Resinoc	91	0	0.25	23	-23
Shalë	565	0	0.25	141	-141
Baincë	101	0	0.25	25	-25
Krojmir	78	0	0.25	19	-19
Divlakë	4	0	0.25	1	-1
Brus	25	0	0.25	6	-6
Kleqkë	11	0	0.25	3	-3
Janjevë	4,486	0	0.25	1,122	-1,122
Teqe	37	0	0.25	9	-9
Akllap	137	0	0.25	34	-34
Hanroc	12	0	0.25	3	-3
Magurë	285	0	0.25	71	-71
Vërshec	494	0	0.25	124	-124
Qylagë	210	0	0.25	52	-52
Medvec	181	0	0.25	45	-45
Leletiq	182	0	0.25	46	-46
Mirenë	43	0	0.25	11	-11
Vrellë e Goleshit	1,250	0	0.25	313	-313
Babush i Muhaxherve	1,583	0	0.25	396	-396
Banullë	2,146	0	0.25	537	-537
Gillogoc	1,414	0	0.25	354	-354
Gumnasellë	348	0	0.25	87	-87
Qellopek	329	0	0.25	82	-82
Dobrajë e Madhe	304	0	0.25	76	-76
Dobrajë e Vogël	17	0	0.25	4	-4
Llugë	50	0	0.25	13	-13
Gllanicë	45	0	0.25	11	-11
Poturoc	220	0	0.25	55	-55
Torinë	429	0	0.25	107	-107
Kraishtë	552	0	0.25	138	-138
Zllakuqan	22	0	0.25	6	-6
Ribar i Madh	675	0	0.25	169	-169
Ribar i Vogël	87	0	0.25	22	-22
Varigoc	1	0	0.25	0	0
Breg i Zi	142	0	0.25	36	-36
Llugaxhi	906	0	0.25	227	-227
Rubofc	886	0	0.25	222	-222
Kojस्कë	212	0	0.25	53	-53
Silovi	1,615	0	0.25	404	-404
Tërbuc	0	0	0.25	0	0
Smallushë	858	0	0.25	215	-215
Grackë e Vjetër	1,172	0	0.25	293	-293
Grackë e Vogël	250	0	0.25	63	-63
Smallushë	858	0	0.25	215	-215

Rufc i Ri	1,061	0	0.25	265	-265
Hallaç i Madh	150	0	0.25	38	-38
Hallaqi i Vogël	300	0	0.25	75	-75
Rufc i Vjetër	50	0	0.25	13	-13
Bujan	552	0	0.25	138	-138
Topliqan	1,504	0	0.25	376	-376
Lipjan	47,661	1,000	0.25	23,300	-22,300
Gjithsejtë	80,821	1,000	0.25	31,566	30,566

1.5.6.3.3 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE TË IK PËR VITIN 2031

Duke marrë parasysh supozimin që në vitin 2031 do të jetojnë së paku 63,027 banorëve rezidentë, sipërfaqen aktuale të parcelave kadastrale prej 1,500 m² dhe normën minimale prej 0.20 m²/banor për sipërfaqe të parcelave për infrastrukturë të IK, Komuna nuk nevojë për të caktuar sipërfaqe të parcelave kadastrale shtesë për të ofruar këtë shërbim si vijon:

Tabela 116. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të infrastrukturës së IK kundrejt numrit të prognozuar të banorëve për vitin 2031

	Numri i vlerësuar i banorëve 2031	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Zonë urbane	25,185	1,500	0.20	5,037	-3,537
Zonë rurale	37,842	0	0.20	7,568	-7,568
Gjithsej	63,027	1,500	0.20	12,605	-11,105

1.5.6.3.4 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE TË IK PËR VITIN 2047

Duke marrë parasysh supozimin që në vitin 2031 do të jetojnë së paku 80,821 banorëve rezidentë, sipërfaqen aktuale të parcelave kadastrale prej 1,500 m² dhe normën minimale prej 0.20 m²/banor për sipërfaqe të parcelave për infrastrukturë të institucioneve të IK, Komuna nuk nevojë për të caktuar sipërfaqe të parcelave kadastrale shtesë për të ofruar këtë shërbim.

Bazuar në vlerësimin vijues, Komunës duhet të përcaktojë së paku 27,873 m² parcela kadastrale për zhvillimin e infrastrukturës të IK, respektivisht sipërfaqet për secilin vendbanim si vijon:

Tabela 117. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të institucioneve të IK kundrejt numrit të vlerësuar për vitin 2047

	Numri i vlerësuar i banorëve 2047	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Akllap	137	0	0.2	27.4	-27.4
Babush i Muhaxherve	1583	0	0.2	316.6	-316.6
Baincë	4	0	0.2	-166.2	166.2
Banullë	2146	0	0.2	429.2	-429.2
Breg i Zi	142	0	0.2	28.4	-28.4
Brus	-292	0	0.2	-58.4	58.4
Bujan	552	0	0.2	110.4	110.4
Divlakë	-25	0	0.2	-5	5
Dobrajë e Madhe	304	0	0.2	60.8	-60.8
Dobrajë e Vogël	-188	0	0.2	-37.6	37.6
Gadime e Epërme	-440	0	0.2	-88	88
Gadime e Ulët	4689	0	0.2	937.8	-937.8

Gllanicë	-299	0	0.2	-59.8	59.8
Gllavicë	297	0	0.2	59.4	-59.4
Gllogoc	1414	0	0.2	282.8	-282.8
Grackë e Vjetër	1172	0	0.2	234.4	234.4
Grackë e Vogël	250	0	0.2	50	50
Gumnasellë	348	0	0.2	69.6	-69.6
Hallaç i Madh	150	0	0.2	30	30
Hallaqi i Vogël	300	0	0.2	60	60
Hanroc	12	0	0.2	2.4	-2.4
Janjevë	4486	40	0.2	897.2	-857.2
Kleqkë	-42	0	0.2	-8.4	8.4
Kojस्कë	212	0	0.2	42.4	-42.4
Kraishtë	552	0	0.2	110.4	-110.4
Krojmir	-1579	0	0.2	-315.8	315.8
Leletiq	182	0	0.2	36.4	-36.4
Lipjan	47661	1500	0.2	23,300	-21,800
Llugaxhi	906	0	0.2	181.2	-181.2
Llugë	-179	0	0.2	-35.8	35.8
Magurë	-780	0	0.2	-156	156
Marec	511	0	0.2	102.2	-102.2
Medvec	-640	0	0.2	-128	128
Mirenë	-182	0	0.2	-36.4	36.4
Plitkoviq	0	0	0.2	0	0
Poturoc	220	0	0.2	44	-44
Qellopek	329	0	0.2	65.8	-65.8
Qylagë	-241	0	0.2	-48.2	48.2
Resinoc	-461	500	0.2	-92.2	592.2
Ribar i Madh	675	0	0.2	135	-135
Ribar i Vogël	-276	0	0.2	-55.2	55.2
Rubofc	886	0	0.2	177.2	-177.2
Rufc i Ri	1061	0	0.2	212.2	212.2
Rufc i Vjetër	50	0	0.2	10	10
Shalë	-575	0	0.2	-115	115
Silovi	1615	0	0.2	323	-323
Smallushë	858	0	0.2	171.6	-171.6
Smallushë	858	0	0.2	171.6	171.6
Teqe	37	0	0.2	7.4	-7.4
Tërbuc	0	0	0.2	0	0
Topliqan	1504	0	0.2	300.8	300.8
Torinë	429	0	0.2	85.8	-85.8
Varigoc	-305	0	0.2	-61	61
Vërshec	494	0	0.2	98.8	-98.8
Vrellë	-24	0	0.2	-4.8	4.8
Vrellë e Goleshit	1250	0	0.2	250	-250
Zllakuqan	-232	0	0.2	-46.4	46.4
Gjithsejtë	80,821	2,040	0.2	47,691	-14,398

1.5.6.3.5 TRENDI I VIZITAVE SPECIALISTIKE NË INSTITUCIONE TË KPSH

Bazuar në numrin e vizitave specialiste gjatë katër viteve të fundit vërehet një rritje prej 26.76%, nga 207,225 në vitin

2019 në 282,123 në vitin 2022.

Tabela 118. Vlerësimi i trendit të vizitave specialiste në institucione të KPSH

Viti	2019	2020	2021	2022	Trendi 2019 - 2022
Vizita	207,225	287,199	247,867	282,123	+26.76%

1.5.6.3.6 VLERËSIMI I KAPACITETIT FINANCIAR DHE TEKNIK PËR INFRASTRUKTURËN SOCIALE

Bazuar në trendin e fondeve të alokuara nga buxheti qendror apo komunal për tre vjetët paraprake, rezultojnë që kapaciteti i përgjithshëm financiar i për infrastrukturë sociale për realizimin e projekteve kapitale për vitin 2020-2022 ishte 4,363,234.00 € apo 1,454,411.33 € në vit.

Tabela 119. Vlerësimi i trendit të investimeve kapitale infrastrukturë sociale për 3 vitet e kaluara

Viti	2020	2021	2022	Mesatarja në vit	Trendi 2020-2023
Shuma e investimeve kapitale	1,622,000.00 €	1,462,335.00 €	1,278,899.00 €	1,454,411.33 €	-21.15%

Gjatë tre viteve të kaluara 2020 – 2022: në 2021 ka rënie prej -8% dhe në vitin 2022 ka përsëri rritje prej 15%. Pra, parashikimi vjetor supozohet të jetë në rritje mesatare prej 2.4% prej 2023 deri 2031.

Tabela 120. Vlerësimi i kapaciteteve financiare (€) për investime kapitale për infrastrukturë sociale për 8 vitet e ardhme

Viti	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	Gjithsejtë
Shuma e investimeve kapitale	1,356,667	1,439,569	1,527,953	1,622,190	1,722,676	1,829,834	1,944,118	2,066,009	2,196,026	15,705,042

1.5.6.4 GJETJET KYÇE PËR INSTITUCIONEVE TË MIRËQENIES SOCIALE DHE KOMUNITETIT

Bazuar në vlerësimet e sipërme numrin e vlerësuar të banorëve për vitin 2047, me prioritet të lartë, Komuna duhet të shtojë kapacitetet hapësinore dhe njerëzore:

- Duke përmirësuar shërbimet e mirëqenies sociale, përmes destinimit të së paku:
 - 22,300 m² të parcelave kadastrale dhe zhvillimit të tyre për IShSF në zonë urbane; dhe
 - 8,266 m² të parcelave kadastrale dhe zhvillimit të tyre për IShSF në zonë rurale.
- Duke përmirësuar shërbimet e mirëqenies sociale, përmes destinimit të së paku:
 - Destinimit të së paku 21,873 m² të parcelave kadastrale dhe zhvillimit të tyre për IK në zonë urbane; dhe
 - Destinimit të së paku 6,073 m² të parcelave kadastrale dhe zhvillimit të tyre për IK në zonë rurale.
- Duke përmirësuar qasjen e qytetarëve dhe punonjësve, përmes:
 - Ndërtimit të 6 vendparkingjeve për automjete në qendrën sociale; dhe
 - Ndërtimit të 6 vendparkingjeve për automjete në shtëpi në bazë komunitetit.

1.5.7 HAPËSIRAT E HAPURA PUBLIKE

1.5.7.1 SWOT ANALIZA

PËRPARËSITË	DOBËSITË
Ekzistenca e 7 hapësirave publike në zonë urbane	Mungesa e 22,300 m² sipërfaqe të parcelave për institucione të shërbimeve sociale dhe familjare në zonë urbane
Ekzistenca e 3 hapësirave publike në zonë urbane	Mungesa e 8,266 m² sipërfaqe të parcelave për institucione të shërbimeve sociale dhe familjare në zonë rurale
	Mungesa e 21,873 m² sipërfaqe të parcelave për institucione komuniteti në zonë urbane
	Mungesa e 6,073 m² sipërfaqe të parcelave për institucione komuniteti në zonë rurale
MUNDËSITË	KËRCËNIMET
Zhvillimi i institucioneve të shërbimeve sociale dhe familjare në zonë urbane në sipërfaqe shtesë të parcelave prej së paku 22,000 m²	Mungesa e buxhetit
Zhvillimi i institucioneve të shërbimeve sociale dhe familjare në zonë rurale në sipërfaqe shtesë të parcelave prej së paku 8,000 m²	Mungesa e pronave komunale
Zhvillimi i institucioneve komuniteti në zonë urbane në sipërfaqe shtesë të parcelave prej së paku 22,000 m²	
Zhvillimi i institucioneve komuniteti në zonë rurale në sipërfaqe shtesë të parcelave prej së paku 6,000 m²	

1.5.7.2 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE PËR HAPËSIRAT E HAPURA PUBLIKE PËR VITIN 2023

Duke marrë parasysh supozimin që aktualisht numri i banorëve rezidentë është 60,075, sipërfaqet aktuale të parcelave kadastrave prej 40,400 m² dhe normën minimale prej 2.00 m²/banor për sipërfaqe të parcelave për hapësirat e hapura publike në kuadër të vendbanimit, në vijim janë paraqitur sipërfaqet që mungojnë në kuadër të vendbanimeve:

Tabela 121. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të hapësirave të hapura publike kundrejt numrit aktual të banorëve

	Numri i vlerësuar aktual i banorëve	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Janjevë	3,525	300	2.00	7050	-6,750
Gadime e Ulët	3,281	0	2.00	6562	-6,562
Silovi	2,947	0	2.00	5894	-5,894

Gadime e Epërme	1,824	0	2.00	3648	-3,648
Banullë	1,814	0	2.00	3628	-3,628
Ribar i Madh	1,795	0	2.00	3590	-3,590
Topliqan	1,772	0	2.00	3544	-3,544
Dobrajë e Madhe	1,716	0	2.00	3432	-3,432
Shalë	1,697	0	2.00	3394	-3,394
Glogoc	1,434	0	2.00	2868	-2,868
Babush i Muhaxherve	1,307	0	2.00	2614	-2,614
Smallushë	1,166	0	2.00	2332	-2,332
Kraishtë	1,156	0	2.00	2312	-2,312
Llugaxhi	1,090	0	2.00	2180	-2,180
Gumnasellë	992	0	2.00	1984	-1,984
Vërshëc	790	0	2.00	1580	-1,580
Rubofc	766	0	2.00	1532	-1,532
Krojmir	733	0	2.00	1466	-1,466
Medvec	696	0	2.00	1392	-1,392
Rufc i Ri	653	0	2.00	1306	-1,306
Qylagë	639	0	2.00	1278	-1,278
Bujan	616	0	2.00	1232	-1,232
Grackë e Vjetër	592	0	2.00	1184	-1,184
Poturoc	588	0	2.00	1176	-1,176
Vrellë e Goleshit	578	0	2.00	1156	-1,156
Torinë	545	0	2.00	1090	-1,090
Baincë	545	0	2.00	1090	-1,090
Hallaqi i Vogël	479	0	2.00	958	-958
Rufc i Vjetër	451	0	2.00	902	-902
Resinoc	395	0	2.00	790	-790
Lipjan	17,693	34,600	2.00	35386	-786
Marec	335	0	2.00	670	-670
Breg i Zi	334	0	2.00	668	-668
Qellopek	329	0	2.00	658	-658
Kojskë	324	0	2.00	648	-648
Ribar i Vogël	324	0	2.00	648	-648
Grackë e Vogël	320	0	2.00	640	-640
Leletiq	306	0	2.00	612	-612
Gllavicë	285	0	2.00	570	-570
Hallaç i Madh	273	0	2.00	546	-546
Akllap	212	0	2.00	424	-424
Llugë	193	0	2.00	386	-386
Mirenë	174	0	2.00	348	-348
Brus	164	0	2.00	328	-328
Zllakuqan	136	0	2.00	272	-272
Dobrajë e Vogël	108	0	2.00	216	-216
Varigoc	103	0	2.00	206	-206
Teqe	103	0	2.00	206	-206
Kleqkë	42	0	2.00	84	-84
Hanroc	28	0	2.00	56	-56
Vrellë	24	0	2.00	48	-48
Gllanicë	19	0	2.00	38	-38

Divlakë	19	0	2.00	38	-38
Plitkoviq	9	0	2.00	18	-18
Lipjan	17,693	34,600	2.00	35386	-786
Gjithsejtë	59,459	40,400	2.00	118,918	-78,518

1.5.7.3 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE PËR HAPËSIRA TË HAPURA PUBLIKE PËR VITIN 2031

Duke marrë parasysh supozimin që aktualisht numri i banorëve rezidentë për vitin 2031 do të jetë 63,027, sipërfaqet aktuale të parcelave kadastrave prej 40,400 m² dhe normën minimale prej 2.00 m²/banor për sipërfaqe të parcelave për hapësirat e hapura publike në kuadër të vendbanimit, ekzistuese dhe të planifikuara, Komunës duhet të përcaktojë hapësira shtesë, si vijon:

Tabela 122. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të hapësirave të hapura publike kundrejt numrit të prognozuar të banorëve për vitin 2031

Vendbanimi	Numri i vlerësuar i banorëve 2031	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Zonë urbane	25,185	34,600	2.00	125,925	-91,325
Zonë rurale	37,119	5,800	2.00	92,798	-86,998
Gjithsej	63,027	40,400	2.00	218,723	-178,323

1.5.7.4 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE PËR HAPËSIRA TË HAPURA PUBLIKE PËR VITIN 2047

Duke marrë parasysh që një infrastrukturë e tillë parashihet të ketë jetëgjatësi së paku 25-vjeçare, bazuar në vlerësimin e mëposhtëm rezulton që Komuna duhet të caktojë me prioritet të lartë së paku 120,032 m² sipërfaqe shtesë të parcelave kadastrave për zhvillimin e infrastrukturës së hapësirave të hapura publike përkatësisht në vendbanime vijon:

Tabela 123. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave për infrastrukturë sportive dhe rekreative kundrejt numrit të vlerësuar të banorëve për vitin 2047

	Numri i vlerësuar i banorëve 2047	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m2)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m2)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m2)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m2)
Lipjan	47,661	34,600	2.00	95322	-60,722
Gadime e Ulët	4,689	0	2.00	9378	-9,378
Janjevë	4,486	300	2.00	8972	-8,672
Banullë	2,146	0	2.00	4292	-4,292
Silovi	1,615	0	2.00	3230	-3,230
Babush i Muhaxherve	1,583	0	2.00	3166	-3,166
Topliqan	1,504	0	2.00	3008	-3,008
Glllogoc	1,414	0	2.00	2828	-2,828
Vrellë e Goleshit	1,250	0	2.00	2500	-2,500
Grackë e Vjetër	1,172	0	2.00	2344	-2,344
Rufc i Ri	1,061	0	2.00	2122	-2,122
Llugaxhi	906	0	2.00	1812	-1,812
Rubofc	886	0	2.00	1772	-1,772
Smallushë	858	0	2.00	1716	-1,716
Ribar i Madh	675	0	2.00	1350	-1,350
Gadime e Epërme	629	0	2.00	1258	-1,258

Shalë	565	0	2.00	1130	-1,130
Kraishtë	552	0	2.00	1104	-1,104
Bujan	552	0	2.00	1104	-1,104
Marec	511	0	2.00	1022	-1,022
Vërshec	494	0	2.00	988	-988
Torinë	429	0	2.00	858	-858
Gumnasellë	348	0	2.00	696	-696
Qellopek	329	0	2.00	658	-658
Dobrajë e Madhe	304	0	2.00	608	-608
Hallaqi i Vogël	300	0	2.00	600	-600
Gllavicë	297	0	2.00	594	-594
Grackë e Vogël	250	0	2.00	500	-500

1.5.7.5 VLERËSIMI I KAPACITETIT FINANCIAR DHE TEKNIK

Bazuar në trendin e fondeve të alokuara nga buxheti qendror apo komunal për tre vjetët paraprake, rezulton që kapaciteti i përgjithshëm financiar për realizimin e projekteve kapitale të shërbimeve publik për vitin 2020-2022 ishte 7,544,095.00 € apo 2,514,698.33 € në vit.

Tabela 124. Vlerësimi i trendit për investime kapitale për shërbime publike për tre vitet e kaluara

Viti	2020	2021	2022	Mesatarja në vit	Trendi 2020-2023
Shuma e investimeve kapitale	3,395,043.00 €	2,087,820.00 €	2,061,232.00 €	2,514,698.33 €	-64.71%

Gjatë tre viteve të kaluara 2020 – 2022 investimet kapitale kanë shënuar rënie prej -64.71%.

Tabela 125. Vlerësimi i kapaciteteve financiare (€) për investime kapitale për shërbime publike për 8 vitet e ardhme

Viti	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	Gjithsejtë
Shuma e investimeve kapitale	2,514,698	2,514,698	2,514,698	2,514,698	2,514,698	2,514,698	2,514,698	2,514,698	2,514,698	2,514,698

1.5.7.6 GJETJET KYÇE PËR HAPËSIRA TË HAPURA PUBLIKE

Bazuar në vlerësimin e sipërm të hapësirave të hapura publike dhe numrin e vlerësuar të banorëve për vitin 2047, me prioritet të lartë, Komuna duhet me prioritet të lartë të përcaktojë sipërfaqe shtesë sipas vendbanimeve si vijon:

- Së paku 60,722 m² në zonën urbane të Lipjanit;
- Së paku 9,378 m² në Gadime e Ulët;
- Së paku 8,672 m² në Janjevë;
- Së paku 4,292 m² në Banullë;
- Së paku 3,230 m² në Sllavi;
- Së paku 3,166 m² në Babush i Muhaxherve;
- Së paku 3,008 m² në Topliqan;
- Së paku 2,828 m² në Glllogoc;
- Së paku 2,500 m² në Vrellë e Goleshit;
- Së paku 2,344 m² në Grackë e Vjetër;
- Së paku 2,122 m² në Rufc i Ri;
- Së paku 1,812 m² në Llugaxhi;

- Së paku 1,772 m² në Rubofc;
- Së paku 1,716 m² në Smallushë;
- Së paku 1,350 m² në Ribar i Madh;
- Së paku 1,258 m² Gadime e Epërme;
- Së paku 1,130 m² Shalë;
- Së paku 1,104 m² Kraishtë;
- Së paku 1,104 m² Bujan; dhe
- Së paku 1,022 m² Marec.

1.5.8 VARREZAT PUBLIKE

1.5.8.1 SWOT ANALIZA

PËRPARËSITË	DOBËSITË
▪ Ekzistenca e sipërfaqeve të majftueshme për varreza publike	▪ Mungesa e mirëbajtjes të varrezave publike
MUNDËSITË	KËRCËNIMET
▪ Mirëmbajtja e varrezave publike	

1.5.8.2 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE PËR VARREZAT PUBLIKE PËR VITIN 2023

Duke marrë parasysh supozimin që aktualisht numri i banorëve rezidentë është 60,075, sipërfaqet aktuale të parcelave kadastrave prej 773,309 m² dhe normën minimale prej 1.50 m²/banor për sipërfaqe të parcelave varreza publike në kuadër të vendbanimit, mungojnë sipërfaqet, si vijon:

Tabela 126. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të varrezave publike kundrejt numrit aktual të banorëve

	Numri i vlerësuar aktual i banorëve	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Akllap	212	15428	1.5	318	15110
Babush i Muhaxherve	1,307	27653	1.5	1960.5	25692.5
Baincë	545	15612	1.5	817.5	14794.5
Banullë	1,814	17217	1.5	2721	14496
Breg i Zi	334	2843	1.5	501	2342
Brus	164	5038	1.5	246	4792
Bujan	616	542	1.5	924	924
Divlakë	19	6902	1.5	28.5	6873.5
Dobrajë e Madhe	1,716	19022	1.5	2574	16448
Dobrajë e Vogël	108	3770	1.5	162	3608
Gadime e Epërme	1,824	30474	1.5	2736	27738
Gadime e Ulët	3,281	49250	1.5	4921.5	44328.5
Gllanicë	19	0	1.5	28.5	-28.5
Gllavicë	285	7147	1.5	427.5	6719.5
Gllagoc	1,434	9393	1.5	2151	7242
Grackë e Vjetër	592	18697	1.5	888	888
Grackë e Vogël	320	3907	1.5	480	480
Gumnasellë	992	9050	1.5	1488	7562
Hallaç i Madh	273	12425	1.5	409.5	409.5
Hallaqi i Vogël	479	9752	1.5	718.5	718.5

Hanroc	28	2335	1.5	42	2293
Janjevë	3,525	14446	1.5	5287.5	9158.5
Kleqkë	42	15673	1.5	63	15610
Kojskë	324	4766	1.5	486	4280
Konjuh	790	8048	1.5	1185	1185
Kraishtë	1,156	17200	1.5	1734	15466
Krojmir	733	48353	1.5	1099.5	47253.5
Leletiq	306	6229	1.5	459	5770
Lipjan	17,693	28240	1.5	26539.5	1700.5
Llugaxhi	1,090	15026	1.5	1635	13391
Llugë	193	4942	1.5	289.5	4652.5
Magurë	1,020	19371	1.5	1530	17841
Marec	335	4779	1.5	502.5	4276.5
Medvec	696	11162	1.5	1044	10118
Mirenë	174	15026	1.5	261	14765
Plitkoviç	9	2758	1.5	13.5	2744.5
Poturoc	588	7825	1.5	882	6943
Qellopek	329	5295	1.5	493.5	4801.5
Qylagë	639	11216	1.5	958.5	10257.5
Resinoc	395	6900	1.5	592.5	6307.5
Ribar i Madh	1,795	61253	1.5	2692.5	58560.5
Ribar i Vogël	324	10946	1.5	486	10460
Rubofc	766	15640	1.5	1149	14491
Rufc i Ri	653	5422	1.5	979.5	979.5
Rufc i Vjetër	451	5292	1.5	676.5	676.5
Shalë	1,697	28213	1.5	2545.5	25667.5
Silovi	2,947	26554	1.5	4420.5	22133.5
Smallushë	1,166	31877	1.5	1749	30128
Teqe	103	2621	1.5	154.5	2466.5
Tërbuc	0	0	1.5	0	0
Topliqan	1,772	17722	1.5	2658	2658
Torinë	545	6858	1.5	817.5	6040.5
Varigoc	103	3713	1.5	154.5	3558.5
Vërshec	790	12009	1.5	1185	10824
Vrellë	24	3809	1.5	36	3773
Vrellë e Goleshit	578	19902	1.5	867	19035
Vogaqicë	0	230	1.5	0	230
Zllakuqan	136	7536	1.5	204	7,332
Gjithsejtë	60,249	773,309	1.5	90,374	682,936

Në tabelën vijuese janë radhitur varrezat publike sipas përqindjes së shfrytëzueshmërisë:

Tabela 127. Përqindja e shfrytëzueshmërisë së varrezave publike sipas vendbanimeve

Lokacioni #	Sipërfaqja e parceses (ha)	Sipërfaqja e ndërtuar (ha)	Sipërfaqja e lire (ha)	% e shfrytëzueshmërisë
Vogaqicë	0.02	0.02	0.00	13.04%
Janjevë	0.09	0.07	0.02	18.89%
Brus	0.05	0.04	0.01	26.20%
Hanroc	0.23	0.15	0.08	35.76%
Pletkoviç	0.28	0.15	0.13	45.61%
Vrellë e Goleshit	0.19	0.10	0.09	46.09%

Bokovice	0.20	0.10	0.10	50.10%
Hallaq i Madhë	0.40	0.20	0.20	50.12%
Lipjan	2.01	1.00	1.01	50.24%
Lipjan	0.81	0.40	0.41	50.88%
Qallapek	0.53	0.26	0.27	50.90%
Varigocë	0.37	0.18	0.19	51.52%
Llugë	0.17	0.08	0.09	52.44%
Magurë	0.32	0.15	0.17	53.33%
Bregu i Zi	0.28	0.12	0.16	57.79%
Smallushë	0.36	0.15	0.21	57.81%
Gllavice	0.71	0.30	0.41	58.02%
Zllakuqan	0.75	0.30	0.45	60.19%
Teqe	0.26	0.10	0.16	61.85%
Rubovc i Vogël	0.53	0.20	0.33	61.90%
Magurë	1.62	0.60	1.02	62.86%
Medvec	1.12	0.40	0.72	64.16%
Grackë e Vogël	0.39	0.14	0.25	64.17%
Kraishtë	0.43	0.15	0.28	64.71%
Konjuh	0.23	0.08	0.15	64.93%
Konjuh	0.58	0.20	0.38	65.32%
Rubovc i Madh	0.30	0.10	0.20	66.96%
Topliqan	0.61	0.20	0.41	67.10%
Rufc i Ri	0.15	0.05	0.10	67.53%
Divjakë	0.69	0.22	0.47	68.13%
Marec	0.48	0.15	0.33	68.61%
Kraishtë	1.30	0.40	0.90	69.11%
Hallaq i Vogël	0.98	0.30	0.68	69.24%
Llugë	0.33	0.10	0.23	69.33%
Hallaq i Madhë	0.84	0.25	0.59	70.29%
Rufc i Vjetër	0.53	0.15	0.38	71.66%
Ribar i Madhë	0.54	0.15	0.39	71.99%
Gllgovc	0.94	0.25	0.69	73.38%
Shalë	2.82	0.75	2.07	73.42%
Dobrajë e Vogël	0.38	0.10	0.28	73.47%
Janjevë	1.36	0.35	1.01	74.23%
Rufc i Ri	0.39	0.10	0.29	74.24%
Baincë	1.56	0.40	1.16	74.38%
Ribar i Vogël	1.09	0.25	0.84	77.16%
Babush i Muhaxherve	0.44	0.10	0.34	77.45%
Brus	0.45	0.10	0.35	77.76%
Torinë	0.69	0.15	0.54	78.13%
Babush i Muhaxherve	2.32	0.50	1.82	78.46%
Kojuskë	0.48	0.10	0.38	79.02%
Slovi	2.05	0.42	1.63	79.56%
Rubovc i Madh	0.74	0.15	0.59	79.63%
Llugaxhi	1.50	0.30	1.20	80.03%
Silovi	0.60	0.12	0.48	80.04%
Topliqan	1.16	0.23	0.93	80.25%
Vërshecë	1.20	0.20	1.00	83.35%

Gumnasellë	0.91	0.15	0.76	83.43%
Akllap	1.54	0.25	1.29	83.80%
Leletiq	0.62	0.10	0.52	83.95%
Resinoc	0.69	0.10	0.59	85.51%
Mirenë	1.47	0.20	1.27	86.43%
Bujanë	0.97	0.13	0.84	86.54%
Qylagë	1.12	0.15	0.97	86.63%
Gadim e Epërme	3.05	0.36	2.69	88.19%
Banullë	1.72	0.20	1.52	88.38%
Vrellë e Goleshit	1.80	0.20	1.60	88.92%
Grackë e Vjetër	1.87	0.20	1.67	89.30%
Smallushë	2.83	0.30	2.53	89.41%
Putorovc	0.78	0.08	0.70	89.78%
Kleqkë	1.57	0.15	1.42	90.43%
Dobrajë e Madhe	1.90	0.15	1.75	92.11%
Vrellë e Gadimës	0.38	0.03	0.35	92.12%
Ribar i Madhë	5.59	0.30	5.29	94.63%
Krojmirë	4.84	0.20	4.64	95.86%
Gadime e Ulët	4.93	0.10	4.83	97.97%

1.5.8.3 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE PËR VARREZA PUBLIKE PËR VITIN 2031

Duke marrë parasysh supozimin që aktualisht numri i banorëve rezidentë për vitin 2031 do të jetë 63,027, sipërfaqet aktuale të parcelave kadastrave prej 773,309 m² dhe normën minimale prej 1.50 m²/banor për sipërfaqe të parcelave varreza publike në kuadër të vendbanimit, ekzistuese dhe të planifikuara, Komunës nuk ka nevojë për të caktuar sipërfaqe shtesë:

Tabela 128. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të varrezave publike kundrejt numrit të prognozuar të banorëve për vitin 2031

	Numri i vlerësuar i banorëve 2031	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m2)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m2)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m2)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m2)
Akllap	137	15428	1.5	205.5	15222.5
Babush i Muhaxherve	1376	27653	1.5	2064	25589
Baincë	201	15612	1.5	301.5	15310.5
Banullë	1897	17217	1.5	2845.5	14371.5
Breg i Zi	286	2843	1.5	429	2414
Brus	50	5038	1.5	75	4963
Bujan	600	542	1.5	900	900
Divlakë	8	6902	1.5	12	6890
Dobrajë e Madhe	1363	19022	1.5	2044.5	16977.5
Dobrajë e Vogël	34	3770	1.5	51	3719
Gadime e Epërme	1258	30474	1.5	1887	28587
Gadime e Ulët	3633	49250	1.5	5449.5	43800.5
Gllanicë	89	0	1.5	133.5	-133.5
Gllavicë	288	7147	1.5	432	6715
Glllogoc	1429	9393	1.5	2143.5	7249.5
Grackë e Vjetër	737	18697	1.5	1105.5	1105.5
Grackë e Vogël	259	3907	1.5	388.5	388.5
Gumnasellë	831	9050	1.5	1246.5	7803.5

Hallaç i Madh	172	12425	1.5	258	258
Hallaçi i Vogël	352	9752	1.5	528	528
Hanroc	12	2335	1.5	18	2317
Janjevë	4486	14446	1.5	6729	7717
Kleqkë	21	15673	1.5	31.5	15641.5
Kojskë	296	4766	1.5	444	4322
Konjuh	901	8048	1.5	1351.5	1351.5
Kraishtë	1005	17200	1.5	1507.5	15692.5
Krojmir	155	48353	1.5	232.5	48120.5
Leletiq	275	6229	1.5	412.5	5816.5
Lipjan	25185	28240	2	23,300	23,299
Llugaxhi	1044	15026	1.5	1566	13460
Llugë	100	4942	1.5	150	4792
Magurë	570	19371	1.5	855	18516
Marec	379	4779	1.5	568.5	4210.5
Medvec	362	11162	1.5	543	10619
Mirenë	85	15026	1.5	127.5	14898.5
Plitkoviç	0	2758	1.5	0	2758
Poturoc	496	7825	1.5	744	7081
Qellopek	329	5295	1.5	493.5	4801.5
Qylagë	419	11216	1.5	628.5	10587.5
Resinoc	181	6900	1.5	271.5	6628.5
Ribar i Madh	1515	61253	1.5	2272.5	58980.5
Ribar i Vogël	174	10946	1.5	261	10685
Rubofc	796	15640	1.5	1194	14446
Rufc i Ri	755	5422	1.5	1132.5	1132.5
Rufc i Vjetër	55	5292	1.5	82.5	82.5
Shalë	1129	28213	1.5	1693.5	26519.5
Silovi	2614	26554	1.5	3921	22633
Smallushë	1089	31877	1.5	1633.5	30243.5
Teqe	37	2621	1.5	55.5	2565.5
Tërbuc	0	0	1.5	0	0
Topliqan	1705	17722	1.5	2557.5	2557.5
Torinë	516	6858	1.5	774	6084
Varigoc	1	3713	1.5	1.5	3711.5
Vërshëc	716	12009	1.5	1074	10935
Vrellë	12	3809	1.5	18	3791
Vrellë e Goleshit	746	19902	1.5	1119	18783
Vogaqicë		230	1.5		
Zllakuqan	44	7536	1.5	66	7470
Gjithsejtë	63,205	773,309	1.5	94,808	678,502

1.5.8.4 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE PËR VARREZA PUBLIKE PËR VITIN 2047

Duke marrë parasysh që një infrastrukturë e tillë parashihet të ketë jetëgjatësi së paku 25-vjeçare, bazuar në vlerësimin e mëposhtëm rezultojnë që Komuna nuk ka nevojë të caktojë sipërfaqe shtesë të parcelave kadastrave për zhvillimin e infrastrukturës së varrezave publike:

Tabela 129. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave për infrastrukturë sportive dhe rekreative kundrejt numrit të vlerësuar të banorëve për vitin 2047

	Numri i vlerësuar i banorëve 2047	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Akllap	137	15428	1.5	205.5	15222.5
Babush i Muhaxherve	1376	27653	1.5	2064	25589
Baincë	201	15612	1.5	301.5	15310.5
Banullë	1897	17217	1.5	2845.5	14371.5
Breg i Zi	286	2843	1.5	429	2414
Brus	50	5038	1.5	75	4963
Bujan	600	542	1.5	900	900
Divlakë	8	6902	1.5	12	6890
Dobrajë e Madhe	1363	19022	1.5	2044.5	16977.5
Dobrajë e Vogël	34	3770	1.5	51	3719
Gadime e Epërme	1258	30474	1.5	1887	28587
Gadime e Ulët	3633	49250	1.5	5449.5	43800.5
Gllanicë	89	0	1.5	133.5	-133.5
Gllavicë	288	7147	1.5	432	6715
Gllogoc	1429	9393	1.5	2143.5	7249.5
Grackë e Vjetër	737	18697	1.5	1105.5	1105.5
Grackë e Vogël	259	3907	1.5	388.5	388.5
Gumnasellë	831	9050	1.5	1246.5	7803.5
Hallaç i Madh	172	12425	1.5	258	258
Hallaqi i Vogël	352	9752	1.5	528	528
Hanroc	12	2335	1.5	18	2317
Janjevë	4486	14446	1.5	6729	7717
Kleqkë	21	15673	1.5	31.5	15641.5
Kojskë	296	4766	1.5	444	4322
Konjuh	901	8048	1.5	1351.5	1351.5
Kraishtë	1005	17200	1.5	1507.5	15692.5
Krojmir	155	48353	1.5	232.5	48120.5
Leletiq	275	6229	1.5	412.5	5816.5
Lipjan	25185	28240	2	23,300	23,299
Llugaxhi	1044	15026	1.5	1566	13460
Llugë	100	4942	1.5	150	4792
Magurë	570	19371	1.5	855	18516
Marec	379	4779	1.5	568.5	4210.5
Medvec	362	11162	1.5	543	10619
Mirenë	85	15026	1.5	127.5	14898.5
Plitkoviq	0	2758	1.5	0	2758
Poturoc	496	7825	1.5	744	7081
Qellopek	329	5295	1.5	493.5	4801.5
Qylagë	419	11216	1.5	628.5	10587.5
Resinoc	181	6900	1.5	271.5	6628.5
Ribar i Madh	1515	61253	1.5	2272.5	58980.5
Ribar i Vogël	174	10946	1.5	261	10685
Rubofc	796	15640	1.5	1194	14446
Rufc i Ri	755	5422	1.5	1132.5	1132.5
Rufc i Vjetër	55	5292	1.5	82.5	82.5
Shalë	1129	28213	1.5	1693.5	26519.5

Silovi	2614	26554	1.5	3921	22633
Smallushë	1089	31877	1.5	1633.5	30243.5
Teqe	37	2621	1.5	55.5	2565.5
Tërbuc	0	0	1.5	0	0
Topliqan	1705	17722	1.5	2557.5	2557.5
Torinë	516	6858	1.5	774	6084
Varigoc	1	3713	1.5	1.5	3711.5
Vërshec	716	12009	1.5	1074	10935
Vrellë	12	3809	1.5	18	3791
Vrellë e Goleshit	746	19902	1.5	1119	18783
Zllakuqan	44	7536	1.5	66	7470
Gjithsejtë	63,205	773,309	1.5	94,808	678,502

1.5.8.5 VLERËSIMI I KAPACITETIT FINANCIAR DHE TEKNIK

Bazuar në trendin e fondeve të alokuara nga buxheti qendror apo komunal për tre vjetët paraprake, rezulton që kapaciteti i përgjithshëm financiar për realizimin e projekteve kapitale të shërbimeve publike për vitin 2020-2022 ishte 7,544,095.00 € apo 2,514,698.33 € në vit.

Tabela 130. Vlerësimi i trendit për investime kapitale për shërbime publike për tre vitet e kaluara

Viti	2020	2021	2022	Mesatarja në vit	Trendi 2020-2023
Shuma e investimeve kapitale	3,395,043.00 €	2,087,820.00 €	2,061,232.00 €	2,514,698.33 €	-64.71%

Gjatë tre viteve të kaluara 2020 – 2022 investimet kapitale kanë shënuar rënie prej -64.71%.

Tabela 131. Vlerësimi i kapaciteteve financiare (€) për investime kapitale për shërbime publike për 8 vitet e ardhme

Viti	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	Gjithsejtë
Shuma e investimeve kapitale	2,514,698	2,514,698	2,514,698	2,514,698	2,514,698	2,514,698	2,514,698	2,514,698	2,514,698	2,514,698

1.5.8.6 GJETJET KYÇE PËR VARREZA PUBLIKE

Bazuar në vlerësimin e sipërm të hapësirave të hapura publike, numrin e vlerësuar të banorëve për vitin 2047 dhe shfritëzueshmërinë aktuale, Komuna ka nevojë të përcaktojë sipërfaqe shtesë për varreza publike në vendbanimet vijuese:

	Numri i vlerësuar i banorëve 2047	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqet e nevojshme (m ²)
Krojmir	78	48353	1.5	116
Resinoc	91	6900	1.5	136
Akllap	137	15428	1.5	206
Leletiq	182	6229	1.5	273
Qylagë	210	11216	1.5	314
Poturoc	220	7825	1.5	330
Dobrajë e Madhe	304	19022	1.5	456
Gumnasellë	348	9,050	1.5	522
Bujan	552	542	1.5	828
Gadime e Epërme	629	30474	1.5	944
Ribar i Madh	675	61253	1.5	1,013

Smallushë	858	31877	1.5	1,287
Llugaxhi	906	15026	1.5	1,359
Grackë e Vjetër	1,172	18697	1.5	1,758
Vrellë e Goleshit	1,250	19902	1.5	1,875
Topliqan	1,504	17722	1.5	2,256
Silovi	1,615	26,554	1.5	2,423
Banullë	2,146	17,217	1.5	3,219
Gadime e Ulët	4,689	49250	1.5	7,034

1.6 MJEDISI DHE SIPËRFAQET ME RREZIKSHMERI

Çështjet e zakonshme mjedisore me të cilat përballen komunat, ashtu si edhe komuna e Lipjanit, përfshijnë ndotjen e ajrit, ujërave, menaxhimin e mbetjeve të ngurta, dhe humbjen e habitateve natyrore, të cilat kryesisht rezultojnë nga aktivitete industriale dhe bujqësore, urbanizimi dhe transporti.

Fillimisht vlen të theksohet që komuna e Lipjanit ka mangësi të mëdha në monitorimin e burimeve të ndotjes së mjedisit dhe përpunimin e të dhënave të sakta nga terreni. Komuna e Lipjanit nuk është pjesë e rrjetit të monitorimit të cilësisë së ajrit nga AMMK dhe gjithashtu nuk ka ndonjë iniciativë të financuar për monitorimin e ajrit. E njëjta ndodh edhe me cilësinë e dheut, për të cilin AMMK nuk kryen monitorimin e rregullt, por kjo bëhet vetëm në bazë të projekteve të caktuara. Mangësi të tilla vështirësojnë analizimin dhe marrjen e masave të veprimit mbi rritjen e cilësisë së këtyre treguesve mjedisorë.

Sa i përket fatkeqësive natyrore, zjarret dhe vërshimet janë ngjarjet që më së shpeshti prekin pjesë të territorit të komunës. Edhe pse në territorin e komunës nuk ka liqene apo rezervuare me kapacitet të tillë që mund të shkaktojnë vërshime dhe përbëjnë kërcënim (të paktën nuk janë vlerësuar si të tillë), shpyllëzimi dhe erozioni përbëjnë shkaktarët kryesor të kësaj dukurie natyrore, pasuar nga mbushja e shtretërve me mbeturina të ndryshme, si faktorë dytësor. Nga ana tjetër, shtrirja e territorit të komunës në drejtimin lindje-perëndim, në shumë raste vështirëson reagimin në kohë të shërbimit emergjent apo zjarrfikësve. Gjithashtu, zjarret fushore paraqesin rrezik shumë të lartë, ku përveç ndotjes së mjedisit, kërcënojnë përfshirjen e objekteve e vendbanimeve përreth.

1.6.1 NDOTJA E AJRIT

Kontribuesit kryesor në emetimin e gazrave dhe aerosolëve në ajër konsiderohen aktivitetet industriale, burimet e lëvizshme dhe të palëvizshme, vatrat e djegies përfshirë këtu edhe ngrohjen me lëndë djegëse. Aktiviteti i gurëthyesve mund të ketë një sërë ndikimesh negative në cilësinë e ajrit, me lëshimin e pluhurit dhe grimcave, që ndikojnë direkt në shëndetin e banorëve dhe punonjësve pranë gurëthyesit. Gjithashtu, procesi i nxjerrjes në shumë raste çliron SO₂ dhe NO duke kontribuar në formimin e smogut dhe shiut acid.

Qendrat për grumbullim dhe ç'montimin e automjeteve, si aktivitet mbizotërues në komunë, përbën burim potencial për lëshimin e materialeve të rrezikshme (plumbi, zhiva dhe bifenilët e poliklorinuar - PCB) nga automjetet e vjetra. Ndotës të tillë grumbullohen në nivele të ndryshme në ajër, ujë, tokë, me aftësi transportuese edhe në distanca më të largëta në ajër, dhe përbëjnë rrezik të madh nëse nuk trajtohen dhe asgjësohen në mënyrë adekuate. Ndotja e ajrit nga po i njëjti aktivitet me djegien e materialeve (çlirimi i grimcave, hidrokarbureve aromatika policiklike, etj) gjatë procesit të çmontimit.

Sasitë e përafërta të lëndëve ndotëse që lëshohen në ajër nga aktivitetet e zonës tregojnë për ndikimin e proceseve të djegies dhe motorrëve të automjeteve. Vlerat vjetore të NO₂, paraqiten në rritje e sipër, edhe pse në nivele të pranueshme. Tejkallimet e vlerës kufi për mbrojtjen e vegetacionit dhe ekspozimi afatgjatë ndaj niveleve të larta të NO₂ mund të çojë në uljen e diversitetit të specieve bimore.

Nivelet e koncentrimin të grimcave PM, pasqyrojnë ndikimin e shkarkimeve në atmosferë nga veprimtaritë industriale. Pavarësisht se nga viti 2020 paraqitet një rënie e vlerave (në baza mujore) të PM₁₀, prapë grimcat e pluhurit përbëjnë shqetësim në afate të caktuara kohore, me tejkallime të ditëve.

Koncentrimet e grimcave PM_{2.5} në ambient janë dukshëm më të larta gjatë muajve të dimrit për shkak të kushteve të

pafavorshme meteorologjike që kufizojnë dispersionin atmosferik, shoqëruar me rritje të emetimeve veçanërisht nga djegia e karburanteve të ngurta për ngrohje të shtëpive dhe ndërtesave tjera. Të dhënat ekzistuese dhe analiza tregojnë se ndotja nga PM duhet adresuar si problem në Rajonin e Prishtinës dhe në Kosovë në përgjithësi.

Një inventar i përafërt i shkarkimeve në ajër nga aktivitetet e motorizuara (burime të lëvizshme) dhe përdorimi i lëndëve djegëse (burime të palëvizshme) do të ishte i mundur, mirëpo në mungesë të të dhënave për një vlerësim të tillë, është shumë e vështirë të kemi një pasqyrë të qartë të koncentrimin të ndotësve aktual dhe vlerësimin e emisioneve.

1.6.2 NDOTJA E UJIT

Kontaminimi i trupave ujqor ndodh kryesisht nga lëshimi i mbeturinave dhe kimikateve nga aktivitetet minerare brenda komunës, në burimet më të afërta ujore. Ndotës të zakonshëm nga këto aktivitete përfshijnë metalet e rënda, sedimentet, dhe jo vetëm. Shkarkimi direkt i ujërave të zeza sanitare dhe industriale në trupat ujorë pa një trajtim paraprak, gjithashtu ka një ndikim domethënës në koncentrimet e ndotësve.

Vlerësimi i nivelit të ndotjes së ujit zakonisht bazohet në monitorimin e cilësisë së ujërave, me ç'rast të dhënat janë siguruar nga IHMK, dhe përfshijnë parametrat fiziko-kimik të ujërave për Lumi Sitnica me vendmostrim – Vragoli, dhe Lumi Shtime me dy vendmostrime – Petrove dhe Muzeqinë.

Nga vlerat vjetore (2019,2020,2021) për parametrat në dispozicion, përgjithësisht Lumi Sitnica rezulton me koncentrimin më të lartë të ndotësve. Nivelet e larta të KBO5 janë indikatorë të sasisë së lartë të lëndës organike nga shkarkimet e ujërave të zeza, mbetjet industriale dhe rrjedhjet bujqësore, ku rrjedhimisht kemi nivele të ulëta oksigjeni. Vlerat vjetore mbi VKL të jonit nitrit dhe fosforit total (ortofosfat dhe polifosfat), gjithashtu përbëjnë shqetësim. Koncentrimet tregojnë që nivelet e ndotësve (me fokus Sitnica) mund të kontribuojnë në formimin e dëmshëm të algave, varfërimin e oksigjenit, duke e bërë ujin të papërshtatshëm për shumicën e jetës ujore.

Të dhëna mbi vlerat e metaleve të rënda (Pb, Cd, Hg, As) si tregues për ndotjen nga shkarkime industriale, aktivitetet minerare apo bujqësia, nuk janë regjistruar. Në këtë pikë është e pamundur të bëhet një vlerësim i ndotjes nga metalet e rënda, dhe rrjedhimisht pjesa e ujërave të zeza merr peshë për at kohë sa një inventarizim nga shkarkimet industriale nuk ekziston.

▪ Prodhimi i parashikuar ditor i ujërave të zeza

Sipas një vlerësimi, bazuar në numrin e banorëve, normën e konsumit të ujit prej 170 l/person/ditë dhe kthimin e ujit si ujëra të zeza, qyteti i Lipjanit parashikohet të ketë mesatarisht 935,000 l/ditë (935 m³/ditë) prodhim ditor të ujërave të zeza shtëpiake, ku faktori i pikut vlerësohet 3.12 dhe pikui i rrjedhës për orë 121.5m³/h.

Kontaminimi organik i ujërave është tregues i rëndësishëm për derdhjen e pakontrolluar të ujërave të ndotur në to. Përveç qytetit të Lipjanit, ku 80% e popullsisë vlerësohet të jetë e kyçur në sistemin e kanalizimit dhe një pjesë e vogël e fshatrave, për pjesën e mbetur nuk ka një inventar nëse përdorin ose jo sisteme individuale për ujërat e përdorur.

Deri më tani nuk ka dëshmi të kontrollimit të tyre dhe ruajtjes nga ndotja e mëtejshme. Idealisht, ndotësit nga burime jo-industriale komunale të natyrës fizike apo kimike, duhet parandaluar të futen në sistemin komunal me një urdhëresë për para-trajtim të ujërave, mungesa e të cilave çon në ndotjen e tokës dhe burimeve të furnizimit me ujë të pijshëm.

Për më tepër, sistemet e vjetra të kanalizimit vështirë ballafaqohen me sasinë e shiut, ku në raste të caktuara stërngarkohen dhe vjen deri te vërshimi i kanaleve dhe rrjedhjen e ujërave të zeza të patrajtuara në sipërfaqe.

Depozitat e ngurta (landfillet) publike, private dhe industriale konsiderohen gjithashtu burime të ndotjes së ujërave për arsye të rrjedhjeve sipërfaqësore dhe nëntokësore. Normalisht, rregullat e landfilleve kërkojnë mbulim ditor, mirëpo gjatë ditës, reshjet shkaktojnë ndotjes si rezultat i shpëlarjes së sipërfaqes.

1.6.3 NDOTJA E TOKËS

Efektet negative të shtrirjes urbane të ushtruara në tokat pjellore, ashtu si në të gjithë vendin, përfshijnë humbjen e përhershme të tokës me zgjerimet e vendbanimeve, rrjedhimisht zhvillimin e aktiviteteve tregtare dhe ndërtimin e infrastrukturës së nevojshme, ndërtimin e kapaciteteve industriale dhe objekteve ndihmëse.

Nga ana tjetër, siç është shprehur edhe më lartë, mungesa e monitorimit të cilësisë së treguesve mjedisor vlen edhe për

dheun/tokën, ku si rrjedhojë duhet të aludojmë për disa burime potenciale ndotëse bazuar në aktivitetet që funksionojnë në këtë territor.

Shkarkimet e ujërave të ndotura dhe pa trajtim janë problem kyç në degradimin e tokave dhe pjellorinë, duke ndikuar në nivelet e reduktuara të oksigjenit në tokë nga prania e lëndës organike. Gjithashtu ndryshimet në pH e tokës që mund të ndikojnë në uljen e aftësisë së tokës për të mbështetur rritjen e llojeve bimore.

Deri më tani nuk janë hasur testime për ndotës të mbetur, që mund të jenë gjetur për shkak të përdorimit historik të tokës, përdorimit të pesticideve dhe plehrave, prodhimi, ruajtja dhe përdorimi i produkteve të thëngjillit, ruajtja dhe përdorimi i produkteve të naftës, aktivitetet minerare, produktet minerare dhe aktivitetet që lidhen me to, trajtimi i drurit, etj.

Erozioni i tokës nga proceset e nxjerrjes, ngjeshja e tokës, kontaminimi, formimi i tokave acide, etj, të koncentruara kryesisht në pjesën perëndimore dhe lindore të komunës, nga aktivitetet minerare, vazhdojnë të sjellin efekte afatgjata në mjedis dhe komunitetin lokal, si rezultat i largimit të shtresës së sipërme dhe shtresave tjera për zbulimin e shtresave të mineralit. Gjithashtu këto hapësira përbëjnë burim potencial të lirit të partikulateve, në masë më të **theksuar gjatë verës**. Veprimet e mëparshme të pa dekontaminuara paraqesin **çështje të rëndësishme mjedisore, me ç'rast është më se e nevojshme të bëhen përpjekje për masa rehabilituese të tokës si rivejetimi, restaurimi dhe menaxhimi i zonave të tilla, për adresimin e problemeve pas përfundimit të procesit të nxjerrjes**.

Aktiviteti i qendrave për grumbullimin dhe ç'montimin e automjeteve mbeturinë përbën një ndikim tjetër potencial të ndotjes së tokës dhe ujit nga shkarkimi i vajrave nga automjetet, të cilat mund të jenë të dëmshme edhe për biodiversitetin e zonës.

1.6.4 NDOTJA NGA ZHURMA

Burimi më i rëndësishëm i zhurmës nga mjetet lëvizëse konsiderohet ai i prodhuar nga ndërveprimi i rrotave hekurudhore. Duke qenë se përmes territorit të komunës së Lipjanit kalon hekurudha e linjës 10, një nyje hekurudhore që lidh këtë territor në të gjitha drejtimet me rajonin në tërësi, identifikimi i niveleve të zhurmës nga transporti hekurudhor është shumë i rëndësishëm. Deri më tani, nuk ka pasur iniciativa për llogaritjen e zhurmës nga transporti hekurudhor, marrë parasysh edhe kushtet hekurudhore, dhe si rezultat është shumë e nevojshme të përcaktohen metoda llogaritjeje për emetimin e zhurmës, ku shpejtësia e trenit është parametër i rëndësishëm i cili duhet marrë parasysh. Aktualisht linja është në riparim e sipër dhe normalisht përveç kushteve më të mira hekurudhore, është e pritshme që nivelet e zhurmës të mos tejkalojnë vlerat limite për shqetësimin e popullatës. Rol të madh luan mirëmbajtja, që në rastet e keq mirëmbajtjes, vlerësohet që dallimi i niveleve të zhurmës të jetë mbi 10 dB.

Infrastruktura rrugore në përgjithësi rezulton me cilësi të ulët, pjesa më e madhe nën nivelin e standardeve teknike, gjë që kontribuon në emetimin e zhurmës veçanërisht gjatë lëvizjes së shpejtë të automjeteve. Reduktimi i zhurmës nga trafiku rrugor, në rastin e hekurudhave, rrugëve kryesore dhe aeroportit, masat konsolidohen në plane veprimi pranë zonave potencialisht burime të zhurmës.

Funksionimi i makinerive të rënda në industri gjithashtu mund të kontribuojë në këtë lloj ndotje, për të cilat nuk ka një inventar emetimesh dhe gjithashtu nëse funksionimi i tyre është në harmoni me rregullat dhe kërkesat teknike që i dedikohen nivelit të lejuar të zhurmës të cilën ato gjenerojnë.

Në rastet si kjo, ku mundësitë efektive për reduktimin e zhurmës duke kufizuar apo rregulluar burimin e saj janë të vështira, ndërtimi i pengesave të zhurmës dhe/ose brezave të gjelbër është një formë shumë efikase për zbutjen e zhurmës gjatë rrugës së përhapjes, kryesisht në seksionet e rrugëve apo shinat hekurudhore.

ANALIZA SWOT PËR MJEDISIN

Kjo analizë SWOT ofron një pamje gjithëpërfshirëse të sfidave mjedisore me të cilat përballen komuna e Lipjanit dhe mund të ndihmojë në zhvillimin e strategjive efektive për adresimin e këtyre sfidave. Komuna e Lipjanit mund të punojë drejt një të ardhmeje më të qëndrueshme dhe miqësore me mjedisin, duke shfrytëzuar pikat e saj të forta, duke adresuar dobësitë, duke shfrytëzuar mundësitë dhe duke zbutur kërcënimet.

Përparësitë	Dobësitë
- Tipet e tokave me potencial të lartë pjellor; - Resurse dhe rezerva të lëndëve të para minerale, energjetike, metalore dhe jometalore; - Botë e pasur bimore e shtazore – Rezervati i Blinajës; - Terreni i rrafshët, i përshtatshëm për prodhimtarinë bimore; - Trashëgimi e pasur kulturore dhe burimeve natyrore; - Industria e turizmit në rritje	- Ndotja e ajrit dhe ujit nga aktivitetet industriale; - Gjendja jo e mirë e minierave ekzistuese; - Mungesa e monitorimit të niveleve të ndotjes dhe shkarkimeve në mjedis; - Përdorimi i lëndëve djegëse për ngrohje - Nuk ekzistojnë praktika funksionimi apo teknologji kontrolli nga operatorët industrial, që plotësojnë kërkesat për nivelet e lejuara të ndotëse; - Kontaminimi i trupave ujqor nga kimikatet nga aktivitetet minerare; - Shkarkimi i ujërave të zeza pa trajtim paraprak - Vatrë e djegies ilegale të mbetjeve kryesisht plastike dhe gomave; - Zjarrevëniet, mungesë inspektimi dhe marrjes së masave të rrepta; - Zbatim dhe pajtueshmëri e kufizuar me rregulloret e mjedisit.
Mundësitë	Rreziqet
- Rezervati i Blinajës mundësi për rekreacion; - Prioritizimi i programeve dhe financimi i projekteve për eksploatimin e resurseve minerale në mënyrë që të gjenerojë zhvillim të qëndrueshëm ekonomik; - Zhvillimi i teknologjisë së re dhe inovacionit për menaxhimin e mjedisit; - Krijimi i partneriteteve me sektorin privat dhe aktorë tjerë për adresimin e sfidave mjedisore; - Vetë-monitorimi i shkarkimeve në ajër dhe ujë nga operatorët që kryejnë aktivitete ndotëse dhe kanë leje operimi; - Marrja e masave rehabilituese të tokave ku ka përfunduar nxjerrja e lëndës minerare; - Investime në sisteme monitorimi të ndotësve, përkatësisht: - Ndotës nga shkarkimet e ujërave - Ujërat nëntokësore afër zonave të shkarkimit - Ndotësit në ajër, etj. - Rivegjetimi i tokave të kontaminuara dhe rritja e hapësirave të gjelbra në tërësi	- Projektet infrastrukturore çojnë në copëtimin e zonave pyjore dhe prishjen e habiteteve të kafshëve të egra; - Nxjerrja e mineraleve dhe lëndëve tjera mund të shkaktojë dëme të konsiderueshme në ekosistemet pyjore; - Urbanizimi dhe ndryshimet në përdorimin e tokës - degradimi; - Kontaminimi i ujit të pijshëm, eutrofikimi dhe përhapja e sëmundjeve nga derdhja e ujërave të zeza pa trajtim paraprak; - Varfërimi i burimeve natyrore; - Ndryshimet klimatike dhe ndikimi në mjedis;

1.6.5 SIPËRFAQET ME RREZIKSHMËRI

1.6.5.1 RRËSHQITJET DHE EROZIONI

Erozioni i dheut është një nga faktorët me rol më të madh në degradimin e tokës dhe ndodh si pasojë e heqjes së shtresës

së sipërme të tokës nga sipërfaqja, e cila dihet se përmban materie të nevojshme organike për fertilitet dhe rritje të qëndrueshme të vegetacionit. Me heqjen e kësaj shtrese, toka humbet përbërësit organikë që si pasojë zvogëlojnë biomasën bimore dhe e kthejnë atë në tokë djerrë.

Zjarret kanë pasur dhe do të kenë ndikim të rëndësishëm në erozionin e dheut, ku si pasojë me djegien e bimësisë toka lihet e ekspozuar dhe e pambrojtur ndaj erozionit. Situata aktuale në pjesën lindore kodrinoro-malore të territorit është një shembull konkret i ndikimit të zjarreve malore, ku me rritjen e numrit të zjarreve dhe degradimin e shtresës së vegetacionit (përveç djegies, edhe nga prerja e pakontrolluar), toka rrjedhimisht humb aftësinë e thithjes dhe mbajtjes së ujit, që gradualisht çon në rritjen e rrjedhjeve dhe erozionit. Përveç kësaj, mbetjet e degëve të thara, hiri dhe mbetjet nga zjarri, gjithashtu mund të bllokojnë rrugët ujore me ç'rast përkeqësojnë më tej erozionin dhe rrisin rrezikun e përmbytjeve.

Sa i përket rrëshqitjeve, pjesa më e madhe e territorit përbën territor të rrafshët ose me pjerrtësi relativisht të ulët, e cila rëndomtë nuk preket nga rrëshqitjet. Ana më lindore dhe perëndimore e territorit me terren kodrinoro-malor, kryesisht e pyllëzuar me lloje gjetherënëse, që deri më tash nuk ka treguar prirje për rrëshqitje masive, përpos aty ku ka pësuar prerje të drunjve dhe gërryerje nga dora e njeriut kanë ndodhur rrëshqitje me karakter lokal.

Ka pasur disa raste, ku si rezultat i gërryerjeve të terrenit për qëllime qoftë zgjerimi të truallit, zgjerim dhe asfaltim i rrugëve dhe nevoja të tjera, në periudhat e reshjeve disa ditore ka ardhur deri te rrëshqitja e sasive të konsiderueshme të dheut e gurëve që bllokojnë akset rrugore dhe me raste mund të transportohen deri në drejtim të lumenjve. Në 2-3 raste të gërryerjes së truallit për qëllime zgjerimi të oborreve individuale, si në Krojmir, Kleçkë dhe Brus, rrëshqitjet kanë dëmtuar edhe struktura si mure, garazhe dhe objekte të tjera ndihmëse.

Pa çka se ky lloj kërcënimi në territorin e komunës së Lipjanit nuk ka pasur shtrirje shumë të madhe, nuk eliminojmë rrezikun se mund të ndodhë në të ardhmen me një shtrirje më shqetësuese dhe të shpeshtë, nëse nuk do ketë vetëdijësim dhe praktika parandalimi të rreziqeve.

1.6.5.2 TËRMETET

Kosova përfaqëson një zonë aktive sizmike (veçanërisht rajoni perëndimor) ku shtrihen shumë zona të burimeve sizmike, të cilat paraqesin shkëputje ose zona të shkëputjeve aktive shaktare të tërmeteve. Janë pikërisht shkëputjet aktive, që shkojnë thellë nëntokë, ku lindin tërmetet e në veçanti të ashtuquajturat nyje sizmotektonike, vendet e kryqëzimit të shkëputjeve aktive me drejtime të ndryshme të shtrirjes.

Komuna e Lipjanit paraqet rajon me aktivitet të lartë sizmik, i ndodhur mes zonave sizmogene Kamenicë-Novobërdë-Gjilan. Dy tërmete shumë të forta mund të kujtohen që kanë përfshirë edhe Lipjanin, me të njëjtin intensitet duke u përsëritur pas 166 vjetësh. Tërmete të kohë pas kohshme ka pasur në afërsi, mirëpo kanë qenë relativisht të vogla me magnitudë që variojnë nga 2.1 në 3.7 të shkallës Rihter. Ndonëse nuk janë mjaft të fortë të shkaktojnë dëme të konsiderueshme, tërmete të tilla ndjehen nga banorët.

1.6.5.3 RESHJET E BORES DHE ORTEQET

Densiteti i mbulesës së drunjve dhe shkurreve gjetherënëse (vrazhdësi më komplekse në sipërfaqen e tokës) ka pasur një ndikim pozitiv në qëndrueshmërinë e borës, grumbullimin, ngjeshjen, dhe zvogëlimin e rrezikut të orteqeve.

Pavarësisht kësaj, qëndrueshmëria afatshkurtër e shtresës së borës në disa zona, shpjegohet lehtë me faktin e prerjes masive të drunjve dhe zjarret që rregullisht përfshijnë terrene të zones.

Raste të rrëshqitjes së borës nuk është konstatuar se paraqesin ndonjë rrezik të madh për ekonominë dhe popullatën, por nuk do të thotë të eliminohet mundësia për rreziqe në të ardhmen.

Prerja e drunjve në shpatie, gërryerja e kodrave për qëllime ndërtimesh dhe zgjerimesh, aktivitetet e eksploatimit të gurëve pa përfillur kriteret ligjore, krijojnë parakushte për rreziqe të tilla, veçanërisht kur pas periudhës së reshjeve intensive dhe shtresëzimit të borës përdoren eksplozivë.

Me zhvillimet e fundit, në rast të reshjeve intensive dhe shtresëzimit të bores, në pjesën jugore të Gadimes së Ulët, me gërryerjen e kodrës dhe zhveshjen e vegetacionit, mund të krijohen kushtet për krijimin e orteqeve, që potencialisht mund të përbëjë rrezik për shtëpitë e banimit, dhe punonjësit që kryejnë aktivitetin e eksploatimit në minierë.

Muajt më kritik për kushtet klimatike vlerësohet të jenë Shkurt dhe Mars.

1.6.5.4 ERËRAT

Erërat me shpejtësinë më të madhe vjetore vlerësohen të jenë ato jug-perëndim (SW) me vlerë 4,0 m/s, sipas të dhënave nga IHMK. Mirëpo, nga plani i vlerësimit të rrezikshmërisë nga Komuna e Lipjanit, erërat e forta që shkaktojnë dëme janë vlerësuar ato në drejtimin veri-perëndimor, jug-lindor dhe anasjelltas. Në raste të caktuara, kryesisht gjatë muajve të verës, erërat shoqëruar me reshje shiu kanë shkaktuar dëme të mëdha, duke çuar në dëmtimin e shtyllave elektrike, zhvendosjen e pjesëve të kulmeve të ndërtesave, dëmtime në rrjetin e energjisë elektrike dhe dëmtimin e drunjve, etj. Terrenet fushore të hapura të komunës u ekspozohen më shumë erërave të forta, veçanërisht pjesët ku ka pak pemë apo pengesa të tjera natyrore për të ngadalësuar shpejtësinë e erës, duke lejuar që erërat e forta të rrjedhin relativisht të papenguara. Në përgjithësi, kombinimi i terrenit fushor, ndryshimet e temperaturës dhe presionit, gjeografia rajonale i bën këto terrene fushore të prirura ndaj erërave të forta.

1.6.5.5 THATËSIRA

Si në nivel vendi, ashtu edhe komuna e Lipjanit është e prirur ndaj thatësisë përgjithësisht gjatë periudhave të nxehta (muajt e verës). Reshjet e pakta padyshim që çojnë në kushte të thata dhe mungesë të ujit, mirëpo deri tani nuk është raportuar për humbje të konsiderueshme të të korrave apo mungesë uji. Ndryshimet klimatike mund të ndikojnë në thatësira më të shpeshta, dhe të sjellë efekte shkatërruese, mungesë të ujit të pijshëm, dëmtimin e ekosistemeve natyrore, dëme në prodhimin industrial, etj, nëse vazhdohet me ritmin e mos-promovimit të praktikave të qëndrueshme bujqësore dhe përmirësime në infrastrukturën e menaxhimit të ujit.

1.6.5.6 SIPËRFAQET ME NDOTJE TË LARTË (HOT-SPOTET)

Në fazën e profilit të gjendjes, është identifikuar prania e pikave të nxehta mjedisore, duke përfshirë burime të ndryshme të të dhënave, dhe vlerësuar këto zona me një incidencë apo përqendrim më të lartë të një problemi të caktuar. Në mungesë të mekanizmave matës nuk dihet specifikisht shkalla e ndotjes, mirëpo nga njohuritë lokale prania e tyre përbën rrezik për komunitetin, përfshirë minierat sipërfaqësore të cilat lehtësisht evidentohen edhe nga imazhe satelitore.

Aktivitetet e gurëthyesve mbizotërojnë, të koncentruara më shumë në anën lindore dhe jug-lindore të territorit.

Hot-spotet e identifikuar përbëjnë sfida nga ana mjedisore, sociale e ekonomike. Duke nisur nga dy pika që kanë shtrirje relativisht të gjerë - miniera sipërfaqësore nga nxjerrja e metaleve në ZK Magure dhe ZK Medvec, dhe miniera sipërfaqësore në ZK Babush i Muhagjerëve dhe ZK Gadime e Ulët, ky proces ka sjellë heqjen e sasive të mëdha të tokës të cilat rezultojnë në erozionin e tokës, sedimentimin e rrugëve ujore dhe humbjen e biodiversitetit. Ekspozimi i vazhdueshëm ndaj pluhurit, kimikateve dhe ndotësve tjerë ka bërë që specifikisht zona Magure dhe Medvec të bëhet e papërshtatshme për banim, ndikim i cili mund të prek dhe vendbanime tjera fqinje, mirëpo nuk mund të dihet shtrirja nëse deri më tani nuk ka një vlerësim ndotjeje. Një gjë e tillë vlerësohet të jetë një ndër faktorët kyç edhe në zhvendosjen e komunitetit lokal.

Si rezultat i proceseve teknologjike të mëparshme, në rajonin e Lipjanit ekzistojnë materiale të rrezikshme të pranishme të cilat nuk monitorohen dhe nuk kemi qasje në një inventar të tyre. Njohja e llojit dhe sasisë së materialeve të rrezikshme të pranishme mund të ndihmojë që në të ardhmen të zhvillohen masa të duhura sigurie për parandalimin e aksidenteve, derdhjeve dhe ndotjes së mjedisit si pasojë mos trajtimit, asgjësimit dhe ekspozimit të vazhdueshëm.

1.6.5.7 VËRSHIMET

Pavarësisht se lumi Sitnica, i cili grumbullon ujërat e të gjithë lumenjve, përrockave e rrjedhave të tjera dhe ka potencialin më të madh për vërshimin e sipërfaqeve më të mëdha, kjo nuk ka ndodhur deri më tani. Pranë rrjedhës së tij nuk ka ndërtesa apo sipërfaqe tjera të ndërtuara e që vlen të theksohen, gjë që ka ndikuar në zvogëlimin e sipërfaqeve të papërshtatshme, dhe ka ndihmuar në ngadalësimin e rrjedhjes gjatë kushteve me të reshura intenzive dhe zvogëlimin e rrezikut të vërshimeve.

Bazuar në të dhënat e së paku 25 viteve të fundit, pas zjarreve, vërshimet janë fenomeni që më së shpeshti godet pjesë të territorit të komunës së Lipjanit. Në shumicën e këtyre rasteve vërshimet kanë qenë të shpejta dhe koha për reagim

shumë e shkurtër, që përbën një tjetër problematikë.

Pas ndryshimeve klimatike, shpyllëzimet dhe erozioni i dheut konsiderohen faktorë kryesor që po shkaktojnë gjithnjë e më shpesh këtë dukuri natyrore. Me rritjen e volumit dhe shpejtësisë së shirave, gjatë reshjeve intensive, zonat e ekspozuara ndaj vërshimeve ofrojnë kushtet për transportimin dhe depozitimin e dherave dhe materialeve tjera, duke bllokuar rrjedhat ujore dhe respektivisht duke shkaktuar vërshimin e ujit dhe përkeqësimin e përmbajtjeve.

Pavarësisht faktit që së fundmi, me pastrimin dhe zgjerimin e shtretërve të lumenjve që kalojnë nëpër vendbanime, është vërejtur një ulje e rrezikut për vërshime, bllokimet në rrjedhën e ujit shkaktohen gjithashtu nga struktura apo pengesa fizike si urat, që kufizojnë rrjedhën natyrale të ujit. Në disa raste, nuk është lejuar zëvendësimi i urave ekzistuese me ura përkatëse, duke krijuar “fyta të ngushtë” dhe ndikuar në rrjedhën normale të lumit. Urat ekzistuese nuk janë të projektuara, dhe rrëshimisht nuk mjaftojnë për të përballuar rritjen e rrjedhës së ujit, duke çuar në vërshime të lokalizuara.

Përveç kësaj, hedhja e materialeve inerte në lumenj përbën shqetësim shumë serioz. Rast konkret cilësohet ura kryesore mbi lumin Sitnica, përkatësisht afër ETC-së, ku përveç hedhjes së jashtëligjshme, këto materiale gradualisht mblidhen dhe përfundojnë në pengesat fizike duke krijuar reduktimin e rrjedhës ujore, vërshime sidomos gjatë reshjeve të mëdha dhe ndotjen e ujit.

1.6.5.8 ZJARRET

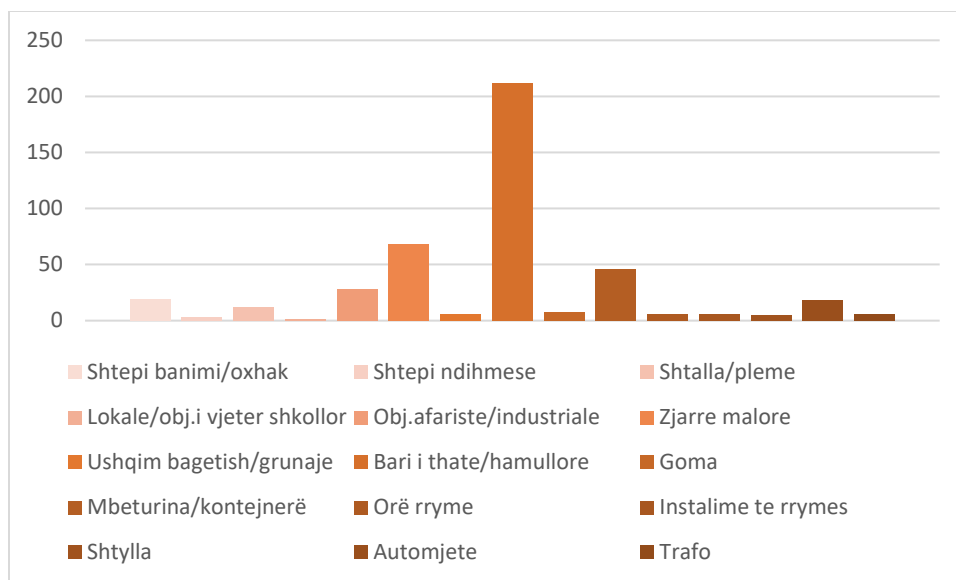
Shtrirja e gjerë e territorit të komunës së Lipjanit në drejtimin lindje-perëndim e bën shumë të vështirë sigurimin e shërbimeve emergjente, e në veçanti kur zjarret janë të koncentruara në dy skajet e kundërta, ku 75% e zjarreve malore përfshijnë pjesën më lindore të territorit dhe 25% tjetër pjesën perëndimore, specifikisht:

- Pjesa jug-lindore e Rezervatit të Blinajës, segmenti Varigoc – Kraishtë - Ribar i Madh deri në Vërshec
- Pjesa perëndimore e Rezervatit të Blinajës, segmenti Krojmir - Shalë në drejtim të Kleçkës, kufirit më perëndimor të komunës.

Prerja e pyllit dhe materialet e ndezshme në tokë çojnë në ndezjen e zjarreve sidomos në lindje të territorit. Materialet e ndezshme të mbetura përfshijnë gjethe, degë të thata dhe mbeturina të tjera që lehtësisht marrin flakë. Aq më tepër që kjo zonë përballlet me mungesën e rojeve të pyllit, ose ata nuk gjenden aty ku supozohet të jenë në rast të zjarreve. Prandaj, mobilizimi i burimeve si personeli dhe pajisjet për kontrollin dhe shuarjen e zjarrit përbën prioritet për këtë pjesë. Kjo nuk ndodh me zjarret në pjesët tjera të territorit prandaj dëmet janë dukshëm më të vogla.

Në aspektin numerik rastet e zjarreve fushore dominojnë, pa anashkaluar dëmet e shumëfishta nga zjarret në terrene malore. Pjesa qendrore dhe e rrafshët është tokë bujqësore, ku ka dhe infrastrukturën më të rëndësishme, pranë të cilës shtrihen edhe ndërtimet dhe bizneset më të mëdha.

Zjarret fushore janë shndërruar në një dukuri që si duket nuk e shqetëson askënd përveç atyre që janë të ekspozuar direkt nga ky fenomen. Ato ndodhin rregullisht pas korries së drithërave, që bashkë me hamulloren janë djegur edhe grunajat fqinje. Të dhënat e fundit (2021) tregojnë për gjithsej 450 raste të zjarreve prej ku, 47.1% e rasteve kishin të bëjnë me djegien e hamulloreve, 15.1% zjarre malore, 10.2% djegia e mbeturinave, dhe pjesa tjetër që përfshin zjarret nga procese teknologjike dhe të tjera si në grafikun më poshtë.

Grafikoni 19. Zjarret në komunën e Lipjanit sipas Planit të Vlerësimit të Rrezikshmërisë për Komunën e Lipjanit

Numri më i madh i rasteve të zjarreve ka ndodhur gjatë muajve të nxehtë të vitit Gusht-Shtator, me ç’rast kushtet e zgjatura të thata rrisin rrezikun e zjarreve duke e bërë bimësinë e zonës më të ndjeshme për ndeje.

ANALIZA SWOT PËR SIPËRFAQET ME RREZIKSHMËRI

Burimet natyrore po zvogëlohen dita ditës, duke ulur sipërfaqen nga ana fizike dhe njëkohësisht pjellorinë, kapacitetin e burimeve dhe shkatërrimin e ekosistemit. Nisur nga ajo se pjesë e madhe e territorit përbën terrene fushore, ku erozioni, rrëshqitjet dhe fatkeqësitë tjera supozohet të kenë shtrirje të vogël, dita-ditës dëme të tilla po shënojnë rritje për shkak të disa faktorëve. Humbja dhe zhveshja e tokës nga aktivitetet njerëzore (zjarrvëniet, shpyllëzimi, ndryshimet në përdorimin e saj, ndërtime, etj), po rrisin impaktin negativ të shiut në këto toka, duke shkaktuar njëkohësisht edhe ngjeshjen dhe uljen e kapacitetit infiltrues të tokës. Sasia e erozionit lidhet ngushtë me fuqinë e reshjeve dhe aftësinë e tokës për të mbajtur ato, gjë që po shënon rritje në mungesë të menaxhimit të kulturave bujqësore apo faktorit të vegjetacioni, kryesisht.

Përparësitë	Dobësitë
- Morfologjia sipërfaqësore ofron kushte të mira për parandalimin e erozionit, rrëshqitjeve, dhe rritjen e infiltrimit të ujit në tokë; - Terrenet malore të pasura me lloje gjetherënëse, luajnë rol të madh në strehimin e kafshëve të egra, rregullimin e burimeve ujore, reduktimin e erozionit dhe ofrimin e shërbimeve thelbësore të ekosistemit; - Komuna është në proces të përfundimit të Planit për Vlerësimin e Rrezikshmërisë në nivel lokal; - Deri më sot nuk ka pasur raste të rrëshqitjeve të borës apo orteqeve me ndikim në ekonomi dhe popullatë; - Pastrimi dhe hapja, rregullimi i shtretërve të lumenjve pranë vendbanimeve të kërcënuara nga vërshimet;	- Dëmtimi i shtresës së sipërme të tokës, humbja e përbërësve organik; - Prerja e pakontrolluar e pyjeve, zjarret pyjore dhe djegia e bimësisë krijon kushte të favorshme për erozion (rrjedhimisht humbjen e tokës), qëndrueshmërinë afat shkurtër të shtresës së borës dhe vërshime; - Mungesë inspektimi për gërryerjet e terrenit për qëllime individuale; - Zonat malore me ndjeshmëri të lartë të biodiversitetit u ekspozohen numrit më të madh të zjarreve; - Zjarrvëniet, mungesë inspektimi dhe marrjes së masave të rrepta; - Ekspozimi ndaj pluhurit, erozionit, sedimentimi, dhe humbje e biodiversitetit nga minierat e hapura sipërfaqësore; - Hedhja e materialeve inerte në lumenj; - Mungesë mobilizimi të personelit për kontrollin dhe menaxhimin e zjarreve në pyje, si dhe reagimin në kohë të shërbimit emergjent;

	- Numër i madh i zjarreve fushore nga djegia e hamulloreve, djegia e mbeturinave;
Mundësitë	Rreziqet
- Mbrojtja e pyjeve të vjetra, parandalimi i shpyllëzimit dhe promovimi i praktikave të qëndrueshme të pylltarisë; - Masa rehabilituese të tokave të degraduara dhe kontaminuara nga prerja e pyjeve, materiale të rrezikshme, aktivitete minerare, zjarret, erozioni, etj; - Implementimi i praktikave për menaxhimin e ujërave të stuhisë; - Depozitimi i duhur i mbeturinave; - Teknika kontrolli të erozionit – Mbulesa vegetative për mbrojtjen e dheut; - Stabilizimi i pjerrtësive përmes mureve mbajtëse në lokacionet e prirura nga rrëshqitjet; - Largimi i materialeve (p.sh. degëve) të thara të ndjeshme ndaj ndezjes; - Rritja e inspektimit për dëmet mjedisore, identifikimi i zonave dhe aktiviteteve që shkaktojnë dëme dhe gjobitja;	- Krijimi i orteqeve me gërryerjen e vazhdueshme të kodrës në disa lokacione dhe zhveshjen e vegetacionit; - Humbja e tokës bujqësore si rezultat i erozionit dhe vërshimeve (ulje e pjellorisë, ulje e redimentit të të korrave, ndotja e ujit, etj); - Bllokimi i rrugëve nga rrëshqitjet e tokës, dhe nga pikëpamja e sigurisë shkaktimi i aksidenteve; - Rritja e sedimentimit në rrugët ujore, dhe rritja e përmytjeve të mundshme; - Humbja e bimësisë dhe habitateve të kafshëve të egra; - Dëmtime strukturore të ndërtesave, urave dhe rrugëve; - Ndotja e ajrit nga ekspozimi ndaj zjarreve;

PERCAKTIMI I NEVOJAVE – KONSTATIMET PER MJEDISIN DHE SIPERFAQET ME RREZIKSHMERI

Përcaktimi i nevojave prioritare për mbrojtjen e mjedisit në komunën e Lipjanit përfshin një vlerësim gjithëpërfshirës të gjendjes aktuale të mjedisit (burimet natyrore, identifikimin e burimeve të ndotjes, vlerësimin e gjendjes së ajrit, ujit dhe tokës) dhe identifikimin e sfidave më të rëndësishme mjedisore me të cilat përballlet komuniteti.

Analizimi i të dhënave mjedisore në dispozicion, mbi cilësinë e ajrit, ujit, tokës dhe asgjësimit të mbetjeve deri tani na ofron një pasqyrë të zonave me problem të rëndësishme mjedisore që duhet të adresohen. Bazuar në këto gjetje, komunës i duhet të prioritetizojë zonat ku duhet zbatuar masat për mbrojtjen e mjedisit.

GJETJET KRYESORE

Ndotja e ajrit

- Duhet bërë inventarizim i burimeve për identifikimin e burimeve kryesore të ndotjes së ajrit në komunë, përfshirë transportin, aktivitetet industriale dhe ngrohjen e banesave;
- Matja dhe monitorimi i emetimeve për vlerësimin e niveleve të ndotësve në ajër (sasitë dhe llojet e ndotësve) nga burimet e identikuara, dhe përcaktimi i kontributit të secilit burim në emetimet totale të komunës.

Nevojat/konstatimet

- Inkurajimi i përdorimit të transportit publik, çiklizmit dhe ecjes në vend të makinave private, duke ndihmuar në reduktimin e emetimeve nga transporti;
- Promovimi i përdorimit të sistemeve të ngrohjes me efikasitet energjetik në shtëpi dhe ndërtesa, përmes incentivave financiare, integritit si kërkesë në kushtet ndërtimore, apo formë tjetër;
- Zbatimi i rregulloreve për kufizimin e emetimeve nga aktivitetet industriale me qëllim rregullimin e emetimeve

industriale;

- Promovimi i përdorimit të lëndëve djegëse më të pastra, si gazi natyror, për uljen e emetimeve nga ngrohja dhe transporti;
- Inkurajimi i individëve, bizneseve dhe vetë qeverisjes lokale për mbjelljen e pemëve dhe krijimin/rritjen e hapësirave të gjelbra për përmirësimin e cilësisë së ajrit. Zhvillimi dhe zbatimi i programeve të pyllëzimit që synojnë maksimizimin e përfitimeve (hije, reduktimin e CO₂, thithjen e grimcave PM, reduktime në shpejtësinë e erës, etj).

Ndotja e ujit

- Identifikimi dhe adresimi i burimeve të lëndës organike në ujë, është një hap shumë i rëndësishëm në garantimin e sigurisë dhe cilësisë së ujërave;
- Vlerat vjetore të parametrave ndotës kanë treguar për nivele të larta të lëndës organike që mund të vijnë nga shkarkime industriale, ujërat e zeza dhe rrjedhjet bujqësore, për të cilat nevojitet zbatimi i masave të kontrollit të burimit.
- Vlerësime të trupave ujqor, për sa i përket ndikimit të aktiviteteve të caktuara, janë të reduktuara në paraqitjen e vlerave të monitorimeve të disa parametrave fiziko-kimike, monitorime këto që në të shumtën e rasteve nuk kryhen sipas procedurave të caktuara ose nuk janë të plota.
- **Nevojat/konstatimet**
 - Ngritja e kolektorëve për trajtimin e ujërave të zeza, reduktimin e rrjedhjeve bujqësore dhe zbatimin e rregulloreve më të rrepta për asgjësimin e mbetjeve industriale;
 - Mundësi për planifikimin e sistemeve të menaxhimit të ujërave të zeza duke pasur parasysh ri-përdorimin (ripërdorim bujqësor, rimbushje, shkarkime në ujërat e brendshme, etj);
 - Zbatimi i praktikave adekuate të menaxhimit të mbetjeve, me theks të veçantë atyre industriale, përfshirë trajtimin e tyre para shkarkimit, trajtimin dhe ruajtjen e materialeve të rrezikshme, etj;
 - Kontroll i shtuar i përdorimit të plehrave dhe pesticideve dhe aplikimit adekuat të tyre për parandalimin e rrjedhjeve;
 - Zbatimi i praktikave të kontrollit të erozionit si mbjelljet e kulturave mbulesë me qëllim thithjen e lëndëve ushqyese të tepërta dhe reduktimin e sasisë së rrjedhjes;
 - Aplikimi i teknikave si ajrimi, për rritjen e sasisë së oksigjenit në ujë;
 - Rregulloret dhe zbatimi i ligjit mbi kufinj të shkarkimeve të ndotësve, pajisja me leje për shkarkim dhe zbatimi i gjobave në raste të mospërputhjes;

Planifikimi i sistemeve të menaxhimit të ujërave të zeza, mund të përfshijë aplikimin e ligatinave të ndërtuara, si sisteme të thjeshta, të menaxhueshme në nivel lokal dhe me kosto efektive për trajtimin biologjik (largimin e përbërësve organik) përmes bimëve ligatinore.

▪ **Ndotja e tokës**

Është shumë e rëndësishme të kryhen testime të rregullta, në veçanti në tokat përreth minierave, të cilat mund të çlirojnë metale të rënda, okside të azotit, grimca në ajër dhe ujë, etj, me qëllim të identifikimit dhe adresimit të burimeve të ndotjes dhe ndërmarrjen e hapave të duhur për zbutjen e ndikimit në mjedis.

▪ **Nevojat/konstatimet**

- Zbatimi i kontroleve më të rrepta të ndotjes, kufizime në zonat e ndjeshme dhe krijimi i tampon zonave rreth minierave për mbrojtjen e komunitetit pranë tyre;
- Masat e kontrollit të erozionit si tarraca, mbulimi vegjetativ dhe praktikatat e mulçimit për ngadalësimin e rrjedhës së ujit dhe bllokimin e sedimenteve;
- Plane apo teknika rehabilitimi/rikultivimi në vendet ku ka përfunduar nxjerrja e lëndëve minerare apo zonave tjera të “trazuara” për shkak të aktiviteteve njerëzore, duke specifikuar qartë përdorimin e propozuar të tokës,

kthimin e vegjetacionit vendas, ekosistemet dhe habitatet që synohen të zhvillohen;

- Nevoja për kanale infiltrimi, pellgje të sedimenteve dhe masa tjera kontrolli të rrjedhjeve;
- Ruajtja e tokës në kontekstin hapësinor dhe resurseve tokësore nga tjetërsimi për qëllime ndërtimore;
- **Ndotja nga zhurma**

Deri më sot nuk janë bërë vlerësime të niveleve të zhurmës edhe përkundër faktit që brenda komunës ekzistojnë burime potenciale të ndotjes akustike;

Mungesë e dokumenteve/planeve të veprimit për uljen e niveleve të zhurmës.

Masat parandaluese të listuara më poshtë fokusohen kryesisht në zhurmën e trafikut rrugor, pasi konsiderohet si një çështje kryesore, për më tepër autoritetet lokale janë përgjegjëse dhe vendimet për këtë fushë mund të ndërmirren më lehtë. Masat për reduktimin e zhurmës janë natyrisht të nevojshme edhe në sektorin e trafikut hekurudhor dhe ajror, megjithatë autoritetet lokale kanë hapësirë shumë të kufizuar për veprim në këtë fushë, për shkak të përfshirjes së autoriteteve të nivelit qendror. Megjithatë niveli lokal dhe ekspertët duhet të kenë parasysh këtë çështje gjatë hartimit të planit për reduktimin e zhurmës.

- **Nevojat/konstatimet**

- Hartimi i Planit Lokal të Veprimit për Mbrojtjen nga Zhurmat;
- Inkurajimi i çiklizmit, ecjes dhe menaxhimi i trafikut dhe parkimit, me qëllim reduktimin e dendësisë së trafikut rrugor;
- Reduktimi/shmangja e trafikut përmes decentralizimit të komoditeteve lokale në nënqendrat e vendbanimeve;
- Përcaktimi i rrugëve të veçanta për mjetet e rënda, dhe ndalime/kufizime për këto mjete në periudha të caktuara;
- Rregullore për reduktimin e kufinjve të shpejtësisë në zonat e ndjeshme dhe ato të banimit;
- Instalimi i barrierave të zhurmës (sidomos përgjatë rrugëve);

- **Rrëshqitjet dhe erozioni**

Degradimi i mbulesës bimore ka bërë që zona të caktuara, kryesisht ato me terren kodrinor, të jenë më të ndjeshme ndaj fenomenit të erozionit;

Humbja e vazhdueshme e tokës bujqësore kualitative;

Sasia dhe intensiteti i reshjeve dhe erës ka ndikuar në shkallën e erozionit, me formimin e grykave dhe kanaleve që rrisin mundësinë për erozion më të rëndë me kalimin e kohës;

Aktivitetet lokale njerëzore, të tilla si ndërtimet, minierat, bujqësia dhe shpyllëzimi kanë ndikuar në deformime të peizazhit natyror dhe heqjen e mbulesës bimore;

- **Nevojat/konstatimet (erozioni)**

- Mbjellja e bimësisë me qëllim stabilizimin e tokës, reduktimin e rrjedhjes dhe përmirësimin e shkallës së infiltrimit në zonat më të ekspozuara ndaj erozionit;
- Instalimi i strukturave të kontrollit të erozionit si muret mbajtëse, argjinatura;
- Mirëmbajtja e rregullt e vegjetacionit ekzistues përmirëson efektivitetin e bimësisë në parandalimin e ndikimeve;
- Zbatimi i kufizimeve në përdorimin e tokës në zonat me bimësi të degraduar, lejimi i rikuperimit dhe stabilizimit të tokës me reduktimin e erozionit;

- **Nevojat/konstatimet (rrëshqitjet)**

- Ruajtja dhe rivendosja e mbulesës bimore në zonat e prirura ndaj rrëshqitjeve;
- Kufizimin e zhvillimeve në këto zona;
- Në terrenet të prirura për rrëshqitje, planifikohet ndërtimi i mureve mbajtëse, kryesisht pranë rrugëve,

trotuareve, dhe infrastrukturës tjetër publike;

- Si ndikime me karakter lokal, praktika si tarracimi apo mulçimi janë lehtë të aplikueshme për stabilizimin dhe parandalimin e rrëshqitjeve;
- Iniciativa ndërgjegjësimi për rreziqet që kanosen;

- **Reshjet e borës dhe orteqet**

Deri më tash nuk ka pasur raste të rrokullisjeve, por zhvillimet e fundit krijojnë parakushte për orteqe në të ardhmen;

Zonat subjekt i gjërryerjeve dhe degradimit nga aktivitete ekonomike, shfaqen më të prirura ndaj pa-qëndrueshmërisë së borës dhe formimit të mundshëm të orteqeve.

- **Nevojat/konstatimet**

- Analiza të rregullta të grumbullimit të bores në zonat e paqëndrueshme, përcaktimi i nevojave për masat e kontrollit të orteqeve;
- Teknika stabilizimi për zvogëlimin e rrezikut të orteqeve si përdorimi i spirancave, gardheve të borës dhe metoda tjera në zonat si Gadimja e Ulët, dhe zonat tjera të rrezikuara;

- **Erërat**

Mungesa e pengesave natyrore në terrene fushore, ndikon në rrjedhjen e papenguar të erërave

- **Nevojat/konstatimet**

- Zbatimi i planit të gjelbërimit mbrojtës, dhe monitorimi i efektivitetit të gjelbërimit ndaj ngjarjeve të forta të erës;

- **Thatësira**

Ndryshimet klimatike dhe menaxhimi i dobët i ujit në të ardhmen mund të ndikojnë dhe lidhen ngushtë me rritjen e ngjarjeve ekstreme të motit, përfshirë edhe thatësinë.

- **Nevojat/konstatimet**

- Adoptimi i kulturave tolerante ndaj thatësisë nga fermerët, dhe praktika menaxhimi të tokës në ruajtjen e lagështisë së tokës;
- Inkurajimi i kursimit të ujit;
- Sisteme efikase të ujitjes dhe kontrolli i nxjerrjes së ujërave nëntokësorë, ku nxjerrja e tepërt mund të kontribuojë në kushtet e thatësisë;

- **Sipërfaqet me ndotje të lartë (hot-spotet)**

Aktivitetet e gurëthyesve dhe minierat sipërfaqësore kryesisht kanë pasur ndikim në cilësinë e tokës, ujit, ajrit, dhe ekosistem;

Prania e materialeve të rrezikshme;

Hot-spotet me shtrirjen më të gjerë dhe ndikimin më domethënës shtrihen në lokalitetet me numër relativisht të lartë të banorëve.

- **Nevojat/konstatimet**

- Përdorimi i proceseve efikase të nxjerrjes dhe procesimit të lëndës së parë;
- Pastrimi i zonave të kontaminuara – trajtimi i tokës dhe ujërave të kontaminuar;
- Zbatimi i standardeve të emetimit, taksave të ndotjes dhe masave tjera rregullative;
- Monitorimi i rregullt i materialeve të rrezikshme në Janjevë, për identifikimin e rreziqeve të mundshme;

- **Vërshimet**

Shpyllëzimet, erozioni, transportimi dhe depozitimi i sedimenteve deri në bllokimin e rrjedhave ujore përbëjnë faktorët kyç ndaj fenomenit të vërshimeve;

Për shkak të terrenit të gjerë, mundësitë reale për mbrojtje dhe shpëtim janë tejet të kufizuara;

- **Nevojat/konstatimet**

- Monitorimi i shtretërve të lumenjve, e në veçanti i segmenteve të rregulluara nëpër vendbanime;
- Projektimi dhe menaxhimi i duhur i urave të reja (me profil jo më të vogël se profili i shtratit të lumit) për zbutjen e rrezikut të vërshimeve;
- Ndërtimi i argjinaturave mbrojtëse përgjatë brigjeve të lumenjve, apo infrastrukturës tjetër për kontrollin e vërshimeve, mirëmbajtja dhe inspektimi i tyre;
- Komuna të sigurojë opsione të duhura depozitimi të mbetjeve, me qëllim parandalimin e hedhjes së paligjshme në shtretërit e lumenjve;
- Zbatimi i gjobave për hedhjen e paligjshme;
- Shqyrtimi i mundësive për krijimin e partneriteteve të reja me operatorë privat për reagimin në kohë dhe intervenime në rast vërshimesh;

- **Zjarret**

Zjarret fushore dominojnë, marrë parasysh edhe konfiguracionin e terrenit, është më se e kuptueshme, derisa zjarret fushore gjatë djegies së hamulloreve kërcënojnë përfshirjen në objektet dhe parcelat përreth;

75% e zjarreve malore përfshijnë pjesën më lindore të territorit, ku dëmet nga prerjet e pyjeve dhe materialet e ndezshme në tokë janë të shumfishta;

Si në rastin e vërshimeve, shtrirja e territorit e vështirëson intervenimin në kohë të shërbimit emergjent, sidomos gjatë periudhave të thata, shtuar këtu edhe pakujdesinë e rojeve të pyllit;

Rezervati i Blinajës vlerësohet i rrezikuar si pasojë e pozicionit në mes të segmenteve me 25% të zjarreve malore;

- **Nevojat/konstatimet**

- Të merren masa ndaj fermerëve lidhur me djegjen e hamulloreve, respektimin e distancës nga ndërtesat fqinje, rrugët, apo strukturave tjera për parandalimin e përhapjes së zjarrit;
- Zbatimi i rreptë i ligjeve dhe rregulloreve për pengimin e aktivitetit të shpyllëzimit të jashtë-ligjshëm dhe përdorimin e zjarrit për pastrimin e tokës;
- Pastrimi i bimëve të mbetura dhe të thata që përbëjnë material ndezës, si dhe mirëmbajtja dhe ujitja sistematike e bimësisë ekzistuese;
- Hartimi dhe zbatimi i planit të emergjencave, identifikimi i rrugëve të paralajmërimit të shpejtë dhe evakuimit;
- Shtimi i së paku 2 nënstacioneve me qëllim shkurtimin e kohës së reagimit;
- Investime në parandalimin dhe kontrollin e zjarrit, përfshirë shtimin e numrit të personelit dhe pajisjeve për shuarjen e zjarreve, trajnimet dhe vendosjen e sistemeve të paralajmërimit;
- Mobilizime shtesë sidomos gjatë periudhave të thata dhe temperature të larta.

1.7 ASETET E TRASHËGIMISË NATYRORE DHE KULTURORE

1.7.1 ASETET E TRASHIGIMISË NATYRORE

Ruajtja e trashëgimisë natyrore është shumë e rëndësishme fillimisht për biodiversitetin e zonës, si habitate kritike për botën bimore dhe shtazore, luajnë një rol jetik në rregullimin e klimës përmes proceseve si sekuestrimi i karbonit dhe menaxhimi i ujit, si dhe mundësi për turizëm dhe rekreacion të kontrolluar.

Me qëllim të ruajtjes së trashëgimisë natyrore, MMPHI konkretisht AMMK ka hartuar listën për mbrojtjen e trashëgimisë natyrore, në bazë të së cilës në komunën e Lipjanit janë nën mbrojtje 1 asete të kategorizuara si Zonë e Veçantë e Mbrojtur dhe 1 asete të kategorizuara si Peizazhe të Mbrojtura:

- Zonë e veçantë e mbrojtur e zogjve (Ligatina e Hencit-Radevës);
- Vendgjueti me Rëndësi të Veçantë – Blinaja (Peizazh i Mbrojtur);

- Shpella e Gadimes (Monument natyror me karakter gjeomorfologjik dhe speleologjik).

Ndërsa në nivel lokal, Komuna ka nën mbrojtje edhe disa asete të trashëgimisë natyrore të cilat kanë vlerë në zingjirin natyror të komunës, këto asete janë të listuara si më poshtë:

- Lokaliteti i Boshtrës “Forsythia Europaea” (Monument natyror me karakter botanik);
 - Burimet e Ujit në Baicë (Monument Natyror me karakter hidrologjik);
 - 7 asete të tjera në kategorinë Monument Natyror me karakter botanik;
 - 1 aset Monument Natyror me karakter gjeomorfologjik.
- **Gjetjet kyçe:**
- Nevoja për mbrojtja dhe rivitalizimi i strukturave dhe hapësirave natyrore (Kleqkë dhe Divjakë, Shpella e Mermerit Gadime, Lokaliteti i Boshtrës, Peizazhi i mbrojtur Blinaja etj) të cilat paraqesin një potencial të trashëgimisë natyrore;
 - Mungesë e një plani të shfrytëzimit të zonave me potencial ekonomik si Shpella e Gadimës, Peizazhi i Blinajes, Kleçka dhe Divjaka;
 - Infrastruktura jo e kompletuar për hapësirat e aseteve trashëgimis natyrore duke marrë parasysh shfrytëzimin e këtyre vlerave dhe mbrojtjen e tyre për brezat e ardhshëm;
 - Nevoja për rritjen e vetëdijes mbi vlerat që ka komuna në trashëgemi natyrore.

1.7.2 ASETET E TRASHËGIMISË KULTURORE

Asetet e trashëgimisë kulturore për mbrojtje janë përzgjedhur nga DB e trashëgimisë kulturore të MRKS, në të cilën janë të vendosur të dhënat e inventarizimit të realizuar nga institucionet e trashëgimisë kulturore që prej vitit 2001. Në kuadër të listës së aseteve të trashëgimisë kulturore të RKS dhe, nuk është vendosur asnjë aset i trashëgimisë kulturore jomateriale/shpirtërore në përkatësi të Komunës së Lipjanit.

Sipas të dhënave në DB e trashëgimisë kulturore të MKRS, asetet e vendosura në listen e trashëgimisë kulturore nuk kanë të përcaktuar vlerat atribuese që duhet ruajtur dhe asnjë kriter të rezhimit të mbrojtjes së tyre sipas parametrave që kërkojnë me legjislacionin në fuqi për trashëgimi kulturore dhe planifikim hapësinor.

Në kuptimin e slartëshënuar mungon përcaktimi i autenticitetit apo vecorive të dallueshme të aseteve; konturat e sipërfaqeve të hapësirave në mbrojtje, përfshirë kufiri i perimetrit të bërthamës/hapësirës së asetit dhe zona e mbrojtjes rreth tij; funksioni dhe përdorimi aktual i ndërtesave dhe parcelave; gjendja teknike me kërkesat për mirëmbajtje, riparim apo restaurim; si dhe kushtet e përdorimit dhe limitet/ndalesat ndaj zhvillimeve bashkëkohor në hapësirat në mbrojtje.²⁰

Tabela 132. Përmbledhja e të dhënave kryesore të aseteve të trashëgimisë kulturore të Komunës së Lipjanit

Kategoria	Asete & ZVM	Perimetri Zona mbrojtur ZVM		Sipërfaqja e mbrojtur		Statusi ligjor i mbrojtjes		Autenticiteti Kushtet e mbrojtjes& konservimit
		përcaktuar	pa përcaktuar	përcaktuar	pa përcaktuar	përhershme	perkohshme	pa përcaktuar
T. Arkeologjike	13	0	13	0	13	0	13	13
T. Arkitekturore	12	0	12	0	12	0	12	12
T. Luajtshme	6	0	6	0	0	0	6	16
T. Shpirtërore	0	0	0	0	0	0	0	0
Peiz. kulturore	0	0	0	0	0	0	0	0
ZV Mbrojtura	2	1	1	1	1	0	2	0
Total	35	1	34	1	34	0	35	35

²⁰ Databaza e Trashëgimisë Kulturore të Kosovës <https://dtk.rks-gov.net>

Përzgjedhja e aseteve për mbrojtje është bërë nga institucionet kompetente të trashëgimisë kulturore - Qendra Rajonale të Trashëgimisë Kulturore/QRK në Prishtinë, Instituti Arkeologjik i Kosovës/IAK dhe Muzeu i Kosovës/MK, me vlerësime të bazuar në kriteret e legjislacionin për trashëgimi kulturore.

Asetet të vendosura në listën e trashëgimisë kulturore kryesisht kanë statusin e mbrojtjes së përkohshme, të cilat trajtohen njëjtë sikurse ato me status të mbrojtjes së përhershme. Ndërsa, asetet e trashëgimisë kulturore dokumentimi i trashëgimisë kulturore për

Në mungesë evidente të përmbushjes së detyrimeve ligjore sipas kërkesave ligjore themelore të mbrojtjes, hapësirat e aseteve të trashëgimisë kulturore arkitekturore dhe arkeologjike ende nuk janë të regjistruar në planet kadastrale dhe, as përcaktuar sipërfaqe të mbrojtura në Planin Hapësinor të Kosovës, Harta Zonale dhe Planin Zhvillimor të Komunës, përveç 2 aseteve të përcaktuara si zone e vecant të mbrojtur dhe zone e veçantë.

Si rrjedhojë e mangësive të specifikuar, sfondi i aseteve të trashëgimisë kulturore i përcaktuar në mbrojtje ligjore me të gjitha elementet e tyre përbërëse janë në rrezik nga zhvillimet e transformimeve të pakontrolluara bashkëkohore.

1.7.3 DETYRIMET E MBROJTJES

Republika e Kosovës, me qëllim të ruajtjes efektive të trashëgimisë kulturore ka të vendosur sistemin ligjor, të administrimit dhe të financimit, nëpërputhje me parime, kriteret dhe praktikën ndërkombëtare. Në këtë relacion, Kushtetuta siguron ruajtjen dhe mbrojtjen e trashëgimisë kulturore si pasuri e cmuar me interes nacional të Kosovës. Ndërsa, kuadri ligjor themelor i planifikimit hapësinor dhe të trashëgimisë kulturore, përcakton definicionet, kriteret e vlerësimit, procedurat, përgjegjësitë, detyrimet, të drejtat dhe obligimet institucionale dhe individuale. Në këtë kuadër, aktet themelore për mbrojtjen e trashëgimisë kulturore janë: 1) Ligji Nr. 02/L-88 për trashëgimi kulturore (2006) me 9 Rregulloret ndërlidhëse të Ministrisë së Kulturës (MKRS) (2008/2017); 2) Ligji Nr.04/L-174 për Planifikim Hapësinor (akti paraprak i shfuqizuar Ligji Nr. 2003/ 14 për Planifikim Hapësinor) me rregullore dhe udhëzues ndërlidhës4) Ligji Nr. 04/L – 110 për ndërtim, 5) Strategjia Kombëtare për Trashëgimi Kulturore 2017-2027 të MKRS dhe Planit Hapësinor i Kosovës dhe Planet Zhvillimore të Komunave.

Legjislacioni i trashëgimisë kulturore është i ndërlidhur me legjislacionin të planifikimit hapësinor që siguron zhvillimin e qëndrueshëm dhe të baraspeshuar të planifikimit për tërë territorin e Kosovës si vlerë e përgjithshme kombëtare, përmes qeverisjes së mirë, shfrytëzimit të përshtatshëm të tokës, mbrojtjes së mjedisit dhe trashëgimisë kulturore dhe natyrore. Në këtë relacion, kuadri ligjor përcakton rregullat dhe detyrimet për ndërmarrjen e masave juridike të mbrojtjes së aseteve të trashëgimisë kulturore, me qëllim harmonizimi të zhvillimeve bashkëkohore dhe kërkesave të ruajtjes së autenticitetit dhe integritetit të tyre hapësinor, fizik, historik, kulturor dhe estetik.²¹

Në kuptimin e dispozitave ligjore, potenciali i trashëgimisë kulturore përfshinë të gjitha dëshmitë materiale dhe jomateriale njerëzore të krijuar nga parahistoria dhe deri me sot, të cilat përmbajnë vecori të dallueshme dhe me rëndësi në aspektin e zhvillimit historik, shoqëror, kulturor, shkencor, teknologjik, ekonomik, etj. Përzgjedhja dhe vlerësimi i potencialit për mbrojtje bëhet sipas kriterëve ligjore dhe me objektivitet profesional e shkencor, pa dallim të gjendjes teknike, periudhës historike, të krijuesit, të religjionit, të përkatësisë etnike apo relacionit pronësor, posedues, shfrytëzues dhe të funksionit. Potenciali i trashëgimisë kulturore për mbrojtje, identifikohet dhe regjistrohet me dokumentim relevant sipas standardeve profesionale në Inventarin e Trashëgimisë Kulturore. Ky potencial klasifikohet në 5 kategori: trashëgimi arkeologjik, arkitekturore, e luajtshme, shpirtërore/jomateriale dhe peizazhe kulturore. Në kuadër të këtyre kategorive dhe në vartësi të përmbajtjes së karakteristikave, asetet klasifikohen në nënkategori. P.sh. Asetit të trashëgimisë kulturore arkitekturore, klasifikohet në a) Monument (një ndërtesë apo strukture ndërtimore), b) Grup ndërtesa (ansambël) dhe 3) Fushat e konservuara arkitekturore.²²

Përzgjedhja e aseteve të trashëgimisë kulturore për mbrojtje bëhet nga Inventari i Trashëgimisë Kulturore, të cilat përcaktohen me status fillimisht në mbrojtje të përkohshme dhe pastaj në mbrojtje të përhershme. Statusi i aseteve në mbrojtje të përkohshme zgjatë në afat prej një viti. Ndërsa, asetet në mbrojtje të përkohshme mbajnë të njëjtin status

²¹ Ligji Nr. 02/L-88 për trashëgimisë kulturore, Neni 1, 2, 3, 4, 6, 7,9;
Ligji nr. 04/L-174 për planifikim hapësinor, Neni1,9,18.

²² Ligji Nr. 02/L-88 për trashëgimisë kulturore, Neni 2, 3.

sikurse asetet në mbrojtje të përhershme. Asetet e përcaktuar në mbrojtje vendosen në Listën e Trashëgmisë Kulturore të Republikës së Kosovës, me vendime të përcaktimit të tyre në mbrojtje, të cilat vendime shpallen në Gazetën Zyrtare të RKS. Pronarët e aseteve të trashëgmisë kulturore në mbrojtje njoftohen me shkrim nga autoriteti i trashëgmisë kulturore, duke specifikuar të drejtat dhe obligimet, me limitet e përdorimit dhe të transformimeve.²³

Inventari i aseteve të trashëgmisë kulturore kompletohet me dokumentacion relevant në përmbajtje sipas standardeve profesionale dhe kriterëve ligjore, duke përfshirë të dhënat: lokacioni me adresë dhe kordinata gjeografike; përshkrimi i attributeve të vlerave që përmban, përcaktimi i autenticitetit dhe deklarata e rëndësisë; përshkrimi i gjendjes teknike, funksionit, pronësisë dhe shfrytëzuesit; kushtet e mirëmbajtjes, të mbrojtjes dhe mundësitë e rigjenerimit/restaurimit me limite të përdorimit dhe të ndërhyrjeve transformuese.

Lokacionet e aseteve të trashëgmisë arkitekturore, arkeologjike dhe peizazhet kulturorenë mbrojtje, pëcaktohen me kontura të kufirit të perimetrit të hapësirës së asetit në mbrojtje dhe të zonës së mbrojtjes rreth perimetrit, duke specifikuar kushtet dhe kriteret të përdorimit dhe ndalesat ndaj zhvillimeve bashkëkohore. Konturat e perimetrit të hapësirës/berthames së asetit në mbrojtje dhe kufiri i zonës së mbrojtjes përreth perimetrit paraqiten me plane grafike. Këto kontura të hapësirës së perimetrit dhe zonës së mbrojtjes rreth tij vendosen në distanca të arsyeshme që siguron ruajtjen e autenticitetit dhe të integritetit historik, fizik dhe hapësinor të aseteve të trashëgmisë kulturore nga zhvillimet bashkëkohore. Kontrura e perimetrit dhe zonës së mbrojtjes të asetit të trashëgmisë kulturore formësojnë sipërfaqen e mbrojtur. Ndërsa, këto përcaktime kërkojnë analiza dhe arsyetime me dokumentim relevant sipas kriterëve të përcaktuar në aktet ligjore të trashëgmisë kulturore dhe të planifikimit hapësinor.²⁴

Sipërfaqet e mbrojtura të hapësirave të aseteve të trashëgmisë kulturore arkitekturore, arkeologjike dhe peizazhet kulturore, me konturat e kufirit të perimetrit dhe zonës së mbrojtjes përreth tij vendosen në Planin Hapësinor të Kosovës, Harta Zonale Qendrore dhe të komunave, Plane Zhvillimore të Komunave dhe planet kadastrale. Këto sipërfaqe krijohen me qëllim kufizimi të ndërtimeve apo aktiviteteve të cilat mund të dëmtojnë veçoritë natyrore dhe të trashëgmisë kulturore. Zhvillimi i sipërfaqeve të mbrojtura të trashëgmisë kulturore bëhet sipas kriterëve të përcaktuar Ligjit nr. 04/L-174 për planifikim hapësinor, në të cilin, neni 18 paragrafi 4 përcakton: 'Në sipërfaqe të mbrojtur nuk lejohet ndërtimi i godinave më të larta dhe atyre që nuk janë në harmoni me ndërtesat ekzistuese fqinje dhe as planifikimi hapësinor urban dhe rural nga niveli lokal.' Në vijim, neni 9 paragrafi 1.11 specifikon: 'Përcaktimi i kushteve ndërtimore dhe dhënia e lejes së ndërtimit për ndërtime brenda sipërfaqes së mbrojtur është në përgjegjësi dhe kompetencë të Ministrisë së Planifikimit Hapësinor (MMPH).'²⁵

Në vartësi të nevojave për zhvillim ekonomik apo të turizmit nga sektorët e Qeverisë apo të Komunës, një sipërfaqe e mbrojtur do të shpallet Zonë e Veçantë nga Qeveria përmes Hartës Zonale të Kosovës. Përderisa, rezervati arkeologjik dhe peizazhi kulturor përcaktohet si zonë e veçantë në pajtim me nenin 18 të Ligji nr. 04/L-174 për planifikim hapësinor. Menaxhimi i zhvillimeve në zonat e vecanta kërkon Planin Hapësinor të Vecant, hartimi i të cilit është në kompetencë të autoriteteve për planifikim hapësinor në bashkëpunim me institucionet e trashëgmisë kulturore dhe të komunave.²⁶

Në sipërfaqet e aseteve të trashëgmisë kulturore në mbrojtje, përfshirë hapësirën mbrenda perimetrit dhe zonës së mbrojtjes rreth perimetrit, ndërhyrjet restauruese dhe ndërtimore duhet zhvilluar sipas studimeve dhe planeve të miratuar dhe të lejuar nga institucionet përgjegjëse për trashëgmi kulturore dhe të planifikimit hapësinor. Studimi, hartimi dhe miratimi i planeve dhe zbatimi i punimeve të restaurimit apo konservimit dhe ato ndërtimore, duhet të realizohen sipas standardeve profesionale, kriterëve dhe procedurave ligjore, gjithëherë me angazhim të specialistëve dhe organizatave profesionale të licencuar.²⁷

Asetet që janë në gjendje të keqe teknike, duhet shpëtuar nga shembja apo avaritë e mundëshme përmes ndërmarrjes së masave të domosdoshme riparimi urgjent, në përputhje me procedurat dhe kriteret ligjore. Politikat për ruajtjen,

²³ Ligji Nr. 02/L-88 për trashëgimisë kulturore, Neni 3.

²⁴ LIGJI NR. 02/L-88 për trashëgimisë kulturore, neni 2, 3, 4, 6, 7; rregullore nr.05/2008 mbi regjistrimi dokumentimin, vlerësimin dhe përzgjedhjen e trashëgmisë kulturore për mbrojtje/mkrs.

²⁵ Ligji nr. 02/L-88 për trashëgimisë kulturore, neni 2, 6, 7, 8; ligji nr. 04/L-174 për planifikim hapësinor, neni 18.

²⁶ Ligji nr. 04/L-174 për planifikim hapësinor, neni 18, 9.

²⁷ Ligji nr. 02/L-88 për trashëgimisë kulturore, neni 3,4,5, 6, 7,8;

rregullore nr. 03/2008 mbi aktivitetet konservuese dhe restauruese të trashëgmisë kulturore mkrs.

menaxhimin dhe zhvillimin e fushave të konservuara arkitektuale përcaktohen së bashku nga Institucioni kompetent i trashëgimisë kulturore dhe autoritetet qendrore dhe lokale për planifikim hapësinor.²⁸

Finacimi i veprimtarisë së mbrojtjes, të aktiviteteve të konservimit, hulumitimit, gërmimeve shpëtimi dhe të restaurimit, bëhet nga buxheti i shtetit dhe të komunave, fonde ndërkombëtare, grante, sponsorime, investime private si dhe përmes lehtësirave fiskale, përveç të tjera, lirimi i pronarëve nga tatimi në pronë dhe trashëgimi.²⁹

1.7.4 PROBLEMATIKA

Sipas analizës së hollësishme të gjendjes aktuale, potenciali i trashëgimisë kulturore të Komunës së Lipjanit, kryesisht paraqitet në situatë të pafavorëshme, largë përkujdesjes së duhur ligjore dhe profesionale. Monumentet dhe lokalitetet me vlerat atribuese të tyre janë të nënshruar proceseve degraduese nga vjetërsia e ndërtimeve, braktisja, ndërhyrjet transformuese jocilësore, si dhe të rrezikuara nga ngulfatja e mjediseve rreth tyre nga ndërtimet e reja të paharmonizuar me kriteret dhe kërkesat e mbrojtjes së aseteve të trashëgimisë kulturore. Kjo gjendje e potencialit të trashëgimisë kulturore, përfshinë game të gjërë të problemeve të ndërlidhura me shumë faktor dhe akter. Bazuar në faktet evidente, ndër kryesore theksohen ceshtjet sipas radhës së parashtruar.

CESHTJET DHE SFIDAT	
1	Komuna e Lipjanit posedon potencial të trashëgimisë kulturore përtej 35 asete të vendosur në Listën e Trashëgimisë Kulturore të RKS. Në Listë nuk janë përfshirë asnjë aset i kulturës tradicionale shpirtërore/jomateriale dhe peizazh kulturor.
2	Asetet e trashëgimisë arkeologjike shumështrësore të përcaktuar në mbrojtje, nuk janë në gjendje të mirë teknike, strukturat janë të shkapërderdhura, pa menaxhim, mbikqyrje, mirëmbajtje dhe pa kushte për visitor. Gjetjet arkeologjike janë të vendosura në depot të Muzeut Kombëtar apo Institutin Arkeologjik të Kosovës dhe QRTK Prishtinë.
3	Asetet e trashëgimisë arkitekturore në mbrojtje, kryesisht janë të rrezikuara nga restaurimet jocilësore që zhvillohen në trende të paharmonizuara me kërkesat e mbrojtjes dhe të konservimit të vlerave të tyre ndërlidhëse në aspektin kulturor, fizik dhe hapësinor. Mjedisi rrethues i monuenteve dhe lokaliteteve arkeologjike apo arkitekturore rrezikohen nga ngritja e ndërtimeve të reja të paharmonizuar me kushte dhe kriterë ligjore.
4	Në zonat e veçanta/ të mbrojtura zhvillimet bëhen pa plane konservimi dhe menaxhimi.
5	Asetet të trashëgimisë arkeologjike dhe arkitekturore nuk kanë të përcaktuar atributet e vlerave që përmbajnë, kushtet dhe kriteret e mbrojtjes së autenticitetit dhe integritetit të tyre, as përshkrimin e gjendjes me nevojat e ndërhyrjeve riparuese emergjente, si dhe as kufizimet/ndalesat ndaj zhvillimeve dhe shfrytëzimit bashkëkohor apo planet e menaxhimit me akterët përgjegjës.
6	Asetet të trashëgimisë arkeologjike dhe arkitekturore me status në mbrojtje të përkohshme, nuk kanë të përcaktuar kufirin e perimetrit të hapësirës/bërthamës së asetit në mbrojtje dhe zonën e mbrojtjes përreth perimetrit.
7	Lokacionionet e asete të trashëgimisë arkeologjike dhe arkitekturore me status në mbrojtje të përkohshme, nuk janë të paraqitur me të dhëna të parcelave kadastrale dhe koordinata gjeografike. Identifikimi i tyre për mbrojtje ndaj zhvillimeve bashkëkohore është i vështirë.
8	Lokacionionet e 134 asete të trashëgimisë arkeologjike dhe arkitekturore, nuk janë të përcaktuar sipërfaqe të mbrojtura në Hartën Zonale dhe Planin Hapësinor të Kosovës dhe as nuk kanë të vendosur kushtet për përdorim, dhe as mundësitë e zhvillimit dhe limitet të ndërtimeve të reja.
9	Infrastruktura mbrenda dhe jashtë aseteve të trashëgimisë kulturore në mbrojtje është e vjetërsuar dhe paraqet rrezik për avari. Në asetet e trashëgimisë kulturore, casja për vizitorë është e vështirë.
10	Komuna, krahas posedimit të potencialit të madhë të trashëgimisë kulturore, nuk ka strategji apo politika dhe institucion përgjegjës për menaxhimin e zhvillimit dhe të mirëmbajtjes së këtij kapitali si potencial për zhvillimin e turizmit kulturor dhe të punesimit, si dhe as Muze për përkujdesje, interpretim dhe prezantim të historisë dhe

²⁸ Ligji nr. 02/I-88 për trashëgimisë kulturore, neni 6. po këtu, neni 5.

trashëgmisë kulturore me vlera dhe rëndësi locale, nacionale dhe universale. Mungon politika e lehtësirave fiskale që përcaktohet si e drejtë ligjore për pronarët e trashëgmisë kulturore.

Çështjet problematike të identifikuar janë të natyrës komplekse që kryesisht ndërlidhen me ngecjet evidente të institucioneve përgjegjëse për trashëgmi kulturore dhe ato të planifikim hapësinor në përmbushjen e detyrimeve kryesore ligjore dhe objektivave strategjike të qeverisë të përcaktuar për masat e mbrojtjes efektive dhe të konservimit të qëndrueshëm të trashëgmisë kulturore. Megjithatë, në proceset e zhvillimeve dhe transformimeve për nevojat e intereseve individuale, nuk lejohet degradimi apo humbja e asnjë elementi të trashëgmisë kulturore.

Asetet e trashëgmisë kulturore të krijuar ndër breza dhe mileniume detyrimisht duhet ruajtur dhe rigjeneruar për përdorim të përshtatshëm bashkëkohor, sipas trendeve të sukseshme të konservimit në interes dhe me dobi të përbashkët shoqërore, ekonomike, kulturore, punësimi dhe ekologjike.

Ruajtja e potencialit të trashëgmisë kulturore është detyrim i shoqërisë bashkëkohore për brezat pasardhës që realizohet përmes vlerësimit, mbrojtjes dhe konservimit sipas parimeve dhe standardeve profesionale bashkëkohore. Në kuadër të vlerësimit të trashëgmisë kulturore, duhet të përfshihen edhe trashëgmia jomateriale dhe peizazhet kulturore. Monumentet dhe lokalitetet e trashëgmisë kulturore duhet ruajtur me të gjitha elementet ndërlidhëse që përbëjnë autenticitetin dhe integritetin e tyre hapësinor, fizik, historik dhe kulturor.

Konservimi dhe restaurimi si qëllim kryesor përcakton ruajtjen e autenticitetit dhe integritetit të monumenteve dhe lokaliteteve të trashëgmisë kulturore. Proceset e vlerësimit dhe konservimit të duhur të potencialit të trashëgmisë kulturore në dobi dhe interes të përbashkët kolektiv, janë në vartësi të përmbushjes së detyrimeve dhe përgjegjësiwe institucionale dhe individuale të përcaktuara në legjislacionin e trashëgmisë kulturore dhe të planifikimit hapësinor.³⁰

Në funksion të zbatimit të detyrimeve ligjore të përcaktuara për ruajtjen, mbrojtjen dhe konservimin e trashëgmisë kulturore, në dispozicion është dokumenti shtetëror Strategjia Kombëtare për Trashëgmi Kulturore e MKRS, që synon vendosjen e kornizave afatgjata për vizionin dhe ofrimin e zgjidhjeve të bazuar në parimin e qëndrueshmërisë, duke përfshirë avancimin e sistemit dhe mekanizmave për mbrojtjen dhe ruajtjen e trashëgmisë kulturore të Kosovës në përputhje me kornizën ligjore, parimet dhe standardet ndërkombëtare, si dhe mbi bazën e zhvillimit të qëndrueshëm ekonomik, shoqëror dhe kulturor.³¹

1.7.5 AUTORITETI I MENAXHIMIT

Pëmbushja e detyrimeve ligjore të mbrojtjes së trashëgmisë kulturore, ushtrohet nga institucione me përgjegjësi të ndarë në spektër të gjërë, duke përfshirë: Ministria e Kulturës (MKRS), Departamenti i Trashëgmisë Kulturore (DTK), Instituti i Kosovës për Mbrojtjen e Monumenteve (IKMM), Instituti Arkeologjik i Kosovës (IAK), Muzeu i Kosovës (MK), Qendrat Rajonale për Trashëgmi Kulturore, Inspektorati i Trashëgmisë Kulturore (ITK), Këshilli i Kosovës për Trashëgmi Kulturore (KKTK). Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor (MMPH), Instituti i Planifikimit Hapësinor dhe Komunitatet.

Ministria e Kulturës dhe Departamenti i Trashëgmisë Kulturore janë përgjegjëse për zbatimin e detyrimeve dhe përgjegjësiwe të përcaktuar në legjislacion dhe Strategji Kombëtare për Trashëgmi Kulturore, përmes hartimit dhe zbatimit të rregulloreve me udhëzues të standardeve profesionale, si dhe politika dhe programe ndërsektoriale në linjë integruese me planifikim hapësinor, plane kadastrale dhe plane zhvillimore të komunave. Në këtë drejtim, një ndër detyrat më të rëndësishme shtetërore është krijimi i Inventarit të Trashëgmisë Kulturore, me të dhëna dhe dokumentacion në përmbajtje sipas kriterëve ligjore, si dhe ndërlidhjen e këtij inventari me Planin Hapësinor të Kosovës, plane kadastrale në nivel qendror dhe lokal dhe Planet Zhvillimore të Komunave. Përderisa, krijimi i inventarit të trashëgmisë kulturore është në përgjegjësi të Ministrisë së Kulturës (MKRS).³²

³⁰ Ligji nr.04/l-174 për planifikim hapësinor, neni 1.

³¹ Strategjia kombëtare për trashëgmi kulturore 2017-2027.

³² Ligji nr.02/l-88 për trashëgimi kulturore, neni 3, 4; Rregullore nr.05/2008 mbi regjistrimin, dokumentimin, vlerësimin dhe perzgjedhjen e trashëgimiskulturore për mbrojtje, mkrs.

IKMM, IAK, MMK dhe QRTK-të, përfshirë edhe ato të Prishtinës, janë institucionet përgjegjëse për verifikimin sistematik të inventarizimit (identifikim, dokumentim dhe regjistrim), vlerësimin, përzgjedhjen, propozimin të aseteve të trashëgmisë kulturore për mbrojtje, si dhe për konservim dhe restaurim të tyre. Inventarizimi, vlerësimi, përzgjedhja e aseteve për mbrojtje të përkohëshme dhe të përhershme, konservimi dhe restaurimi duhet zhvilluar sipas kriterëve dhe procedurave të përcaktuara në legjislacionin të trashëgmisë kulturore, si dhe në përputhje me standarde profesionale. Në këtë kuadër, përcaktohen vlerat atribuese me karakteristikat që duhet mbrojtur dhe deklarata e rëndësishme të aseteve të trashëgmisë kulturore, konturat e perimetrit të hapësirës së asetit dhe zona e mbrojtjes rreth perimetrit, gjendja, kushtet dhe kriteret me rezhimin e mbrojtjes. Asetet e trashëgmisë kulturore për mbrojtje të përkohëshme i përcakton MKRS, të cilat paraqiten në KTKp për shqyrtim dhe vendosje në mbrojtje të përhershme.³³

MPH është përgjegjëse për vendosjen e sipërfaqeve të mbrojtura të trashëgmisë kulturore dhe klasifikimin e zonave të vecanta në Planin Hapësinor dhe Hartën Zonale të Kosovës, si dhe për përcaktimin e kushteve të zhvillimit të tyre, përfshirë lëshimin e lejeve ndërtimore. Në Planin Zhvillimor, Komunitetet janë përgjegjëse për zbatimin e kushteve të përcaktuara për ruajtjen, përdorimin dhe konservimin e aseteve të trashëgmisë kulturore në mbrojtje, përmes planeve të konservimit dhe të rigjenerimit.

IKMM dhe IAK miraton planet, lëshon lejet dhe mbikqyrë punët e konservimit dhe restaurimit në monumente, si dhe lëshon pëlqimet për ndërtime në mjediset/zonat e mbrojtjes rreth aseteve në mbrojtje. Ndërsa, me qëllim sigurimi të integritetit të aseteve në mbrojtje sipas parametrave ligjorë të trashëgmisë kulturore, inspektimi bëhet nga ITK në kuadër të MKRS.³⁴

Të gjitha institucionet janë përgjegjëse për ndërmarrjen e masave të domosdoshme emergjente në rastet kur asetet janë në shkallë rreziku nga dëmtimi apo rënimi dhe braktisja e monumentit.

1.7.6 MUNDËSITË E RIGJENERIMIT

Në vendet e zhvilluara në Evropë, mjediset jetësore më atraktive janë ato që përmbajnëtribute me vlera të trashëgmisë kulturore. Ndërsa, këtotribute mjedisore tradicionale zhvillohen përmes ruajtjes, mbrojtjes, mirëmbajtjes dhe rigjenerimit shumë të vëmendshëm të lokacioneve të trashëgmisë kulturore, meqenëse cilësohen potenciali i rëndësishëm për mirëqenien shoqërore dhe shtyllë kryesore e zhvillimit ekonomik të tyre.³⁵

Komuniteti i Lipjanit, në zonat urbane dhe rurale posedon shtet pasur me asete të trashëgmisë kulturore materiale dhe jomateriale të krijuar në kontinuitet nga parahistoria deri me sot. Në këtë kuadër përfshihen 35 asete të trashëgmisë kulturore arkitekturore dhe arkeologjike, ndërsa duhet zgjeruar listen e aseteve me traditat e kulturës jomateriale/shpirtërore, peizazhet, muzika tradicionale, artefaktet popullore, lojërat, ngjarjet dhe performancat, folklori, gojëdhënat dhe historia e vendit.

Sfondi i aseteve të trashëgmisë kulturore të Komunitetit të Lipjanit, paraqet identitetin dhe civilizimin mijëvjeçar të vendit dhe popullatës së saj. Këto asete të trashëguara ndër breza e mileniume, cilësohen kapitali i cmuar me vlera shumëdimensionale për zhvillime të qëndrueshme. Ruajtja dhe rigjenerimi i këtyre aseteve është detyrim kolektiv në interes të shoqërisë bashkëkohore për brezat pasardhës. Natyra e trashëgmisë kulturore është e ndjeshme, kërkon përkujdesje të vecant kolektive dhe institucionale në procese të planifikimit të zhvillimeve bashkëkohore.³⁶

Veprimtaria e mbrojtjes dhe konservimit të qëndrueshëm përfshinë shumë rregulla, akte dhe interese. Asetet të trashëgmisë kulturore duhet vlerësuar dhe konservuar me të gjitha elementet dhe vlerat atribuese të tyre që përbëjnë

³³ Ligji nr.02/l-88 për trashëgimi kulturore, neni 3, 4; Rregullore nr.06/2017 për caktimin e institucioneve publike të trashëgmisë kulturore, vartëse të ministrisë së kulturës, rinisë, sportit, në cilësinë e institucioneve kompetente.

³⁴ Ligji nr.02/l-88 për trashëgimi kulturore, neni 4; Rregullore nr.03/2008 mbi aktivitetet konservuese dhe restauruese të trashëgmisë kulturore, mkrs. Rregullore nr.04/2008 mbi autorizimet dhe kompetencat e inspektionit për trashëgimi kulturore, mkrs.

³⁵ *The social and economic value of cultural heritage: literature review by cornelia dümcke and mikhail gnedovsky, eenc paper, july 2013.*

³⁶ *Convention concerning the protection of the world cultural and natural heritage, unesco 1972.*

autenticitetin dhe integritetin hapësinor, kulturor, historik, fizik dhe estetik. Krahas aktiviteteve të cilësimit të aseteve në lista të mbrojtjes apo restaurimit të izoluar të monumenteve dhe gërmime arkeologjike, parashtrihen nevojat për ndërmarrjen e masave të mbrojtjes efektive dhe konservimit aktiv apo rigjenerimit të aseteve në funksion zhvillimi të mjedisit jetësor atraktiv dhe të qëndrueshëm, drejtë turizmit kulturor.

Rigjenerimi i aseteve të trashëgimisë kulturore për nevojat e zhvillimeve bashkëkohore, realizohet përmes vlerësimit dhe planifikimit gjithëpërfshirës ndërmjet institucioneve përgjegjëse të trashëgimisë kulturore, të planifikimit hapësinor dhe zhvillimit, si dhe popullatës. Mbrojtja efektive dhe konservimi aktiv i aseteve të trashëgimisë kulturore duhet të pozicionohet si objektiv parësor në politikat e zhvillimit dhe planifikimit dhe zhvillimit urban, në funksion krijimi të mjediseve jetësore kualitative dhe perspektivë zhvillimi të qëndrueshëm shoqëror, kulturor, arkitekturor, ekologjik, turizmi, ekonomik, politik dhe punësimi. Në këtë mënyrë sigurohemi që nevojat aktuale të individëve nuk komprometojnë atributet e pasurisë së cmuar kulturore me vlera thelbësore të rëndësishme për interesin jetik të shoqërisë bashkëkohore dhe brezave pasardhës³⁷.

Si rezultat i vlerësimit gjithëpërfshirës të bazuar në legjislacion dhe standarde profesionale, lokacionet e aseteve të përzgjedhura për mbrojtje përfshihen në të gjitha planet e zhvillimit hapësinor. Në këtë kuadër, lokacionet e trashëgimisë kulturore duhet përcaktuar me kontura legjitime si sipërfaqe të mbrojtura në dimensione hapësinore dhe kushte të arsyeshme që siguron ruajtjen e qëndrueshme tëtributeve të vlerave përbërse të autenticitetit dhe integritetit të tyre në aspektin hapësinor, fizik, kulturor, historik, estetik dhe ekonomik.³⁸

Sipërfaqet e mbrojtura të trashëgimisë kulturore duhet konservuar dhe përdorur sipas kushtetve specifike të ruajtjes dhe mbrojtjes. Zhvillimi dhe menaxhimi i tyre bëhet sipas studimit dhe planit të konservimit dhe zhvillimit apo plane hapësinore të vecanta. Plani i konservimit është platforma zyrtare e cila ofron konceptin dhe zgjidhjet e zhvillimit të harmonizuar ndërmjet nevojave të jetesës bashkëkohore dhe kërkesave të ruajtjes së vlerave atribuese të aseteve të trashëgimisë kulturore, këtu përfshirë edhe mundësitë e ndërtimeve të reja me volume, forma dhe materializime të përshtatshme në raport me vecoritë e asetit të trashëgimisë kulturore në mbrojtje.

Casja e planifikimit të integruar të konservimit të qëndrueshëm, mundëson ri-krijimin e identitetit urban atraktiv, formësimin e mjediseve jetësore të dinjitetshme me perspektivë zhvillimi ekonomik, të punësimit dhe zhdukjes së varfërisë të popullatës si çështje me rëndësi thelbësore në vendin tonë dhe në Botë, qëllimi i Mileniumit. Në këtë mënyrë, me mendje të hapur dhe punë të dëshmuar me përgjegjshmëri të lartë profesionale, padyshim do t'i përafronemi integritetit të vendit në programe, plane, organizma dhe institucione të specializuara për trashëgmi kulturore sic janë UNESCO, ICCROM, ICOMOS, ICOM, etj.

Nisur nga rëndësia dhe detyrimet ligjore të përcaktuara për mbrojtjen e trashëgimisë kulturore, në politikat e zhvillimit dhe planifikimit urban të Komunës, si objektiv prioritar përcaktohet: ruajtja dhe rigjenerimi i aseteve të trashëgimisë kulturore me të gjitha atributet e vlerave ndërlidhëse të tyre në funksion përmirësimi të mirëqenies shoqërore në aspektin e zhvillimit ekonomik, kulturor, arkitekturor, mjedisor, turizmi dhe punësimi.

Realizimi i objektivit të specifikuar përfshinë ndërmarrjen e masave kryesore paralele sipas përmbajtjes së parashtruar në vijim:

PROPOZIM I MASAVE PRIORITARE	
1	Hartimi i Startegjisë dhe Programit të përbashkët me minsitritë përgjegjëse për trashëgimi kulturore dhe planifikim hapësinor për konservim/rigjenerimin e aseteve dhe sipërfaqeve të trashëgimisë kulturore në mbrojtje, në funksion zhvillimi të qëndrueshëm shoqëror, ekonomik, mjedisor dhe të punësimit.
2	Themelimi dhe funksionalizimi i Zyrës së Komunës për Rigjenerimin e Aseteve dhe sipërfaqeve të trashëgimisë Kulturore/trajnimi i personelit.
3	Krijimi i inventarit të aseteve të trashëgimisë kulturore të Komunës së Lipjanit, në ndërlidhje me Inventarin apo DB të MKRS, planet e demarkacionit të perimetrit dhe zonave të mbrojtjes rreth tyre, si dhe kriteret dhe kushtet e mbrojtjes dhe limitet ndaj zhvillimeve bashkëkohore.
4	Vendosja e lokacioneve të aseteve të trashëgimisë kulturore në planet kadastrale, Planin Hapësinor dhe Hartë Zonale të Kosovës dhe të Komunës, me qëllim definimi të sipërfaqeve të mbrojtura të trashëgimisë kulturore dhe përcaktimit të kushteve për përdorim dhe zhvillimin e tyre, si dhe për klasifikim të zonave të vecanta.

³⁷ Heritage as a driver for development-its contribution to sustainable tourism in contemporary society, icomos, paris 2011.

³⁸ Ligji nr.04/l-174 për planifikim hapësinor, neni 1,9,18.

5	Identifikimi dhe ndermarrja e masave të shpëtimit të aseteve të trashëgmisë kulturore në rrezik.
6	Identifikimi dhe dokumentimi i trashëgmisë kulturore jomateriale/shpirtërore;
7	Identifikimi dhe dokumentimi i trashëgmisë kulturore të luajtshme e ndërlidhur me territorin e Komunës së Lipjanit/ Krijimi i fondit muzeor public arkeologjik, etnografik, historic, etj. dhe themelimi i Muzeut të Komunës.
8	Organizimi i kampanjave sistematike për vetëdijesimin publik rreth rolit dhe rëndësisë së trashëgmisë kulturore.
9	Krijimi i bashkëpunimit me institucione të specializuara ndërkombëtare për konservim/rigjenerim të trashëgmisë kulturore.
10	Krijimi politikave për investime dhe financim në konservimin/rigjenerimin e trashëgmisë kulturore përmes partneritetit publiko privat dhe lehtësirave fiskale.

Analiza SWOT – Trashëgmia kulturore, menaxhimi dhe zhvillimi ekonomik.

PËRPARSITË	DOBËSITË
Peizazhi historik i pasur me asete të trashëgmisë kulturore në variacione të shumëllojshme arkitekturore dhe arkeologjike të krijuar nga parahistoria deri me sot, të shpërndar në zona rurale dhe urbane dhe në lokacione atraktive natyrore.	Monumentet dhe lokalitete të amortizuara, në gjendje jo të mire teknike për përdorim bashkëkohor dhe infrastrukturë të pazhvilluar për vizitor.
Popullsia e re, ku dominon moshë nën 19 vjeç, të interesuar për identitetin e tyre dhe kultivimin e trashëgmisë kulturore. Në traditën popullore, kultivohen shumë praktika tradicionale të jetesës siç janë ritualet e lindjes, martesës, besimeve të ndryshme, shëndetësia, festa, ushqimi, kënga, agrokultura, etj.	Mungesa e programeve të arsimit profesional për teknikat e ruajtjes dhe promovimit të trashëgmisë kulturore, si perspektivë e punësimit të tyre dhe në të mirën e avancimit të sistemit të mirëmbajtjes së aseteve të trashëgmisë kulturore. Migrimi i të rinjëve jashtë vendit, në mungesën e mundësive të profilizimit dhe punësimit.
Kornizë ligjore dhe strategji nacionalesipas parimeve dhe standardeve ndërkombëtare për ruajtjen dhe rigjenerimin e trashëgmisë kulturore në funksion të mirëqenies shoqërore dhe ekonomike. Institucione qendrore profesionale të koncentruara në Prishtinë, dhe programe që mbështeten me buxhet sistematik nga shteti, grantet dhe fonde jo të vogla ndërkombëtare.	Mungesa e përcaktimit të sipërfaqeve të mbrojtura të trashëgmisë kulturore në Planin Hapësinor dhe Hartë Zonale të Kosovës, si dhe planet e programet të rigjenerimit, me mundësitë përkatëse të zhvillimit të potencialit për nevojat bashkëkohore në dobi të mirëqenies shoqërore, ekonomike, kulturore, arkitekturore, mjedisore, turizmi, punësimi, etj.
Lipjani, qytet në afërsi të kryeqytetit të Kosovës, qendër e administratës nacionale me koncentrim të madhë të institucioneve ndërkombëtare, qendër universitare, kulturore dhe tregtare, me vizitor nga e gjithë bota, si dhe në afërsi të lokalitetit arkeologjik Ulpiana.	Mungesa e politikave dhe programeve të investimeve për zhvillim ekonomik dhe të punësimit, bazuar në potencialin e trashëgmisë kulturore, si dhe të investimeve të partneritetit publiko privat përmes politikës së lehtësirave fiskale. Nuk ka marketing të përshatshëm dhe vend të përhershëm për shitjen e produkteve zejtare tradicionale, përfshirë edhe ushqimin tradicional bio. Profesionit i ciceronit për turist, ushtrohet në mënyrë joprofesionale, meqenëse mungon trajnimi dhe licencimi i tyre.
MUNDËSITË	RREZIQET
Mbrojtja dhe rigjenerimi i krijimtarisë kulturore mijëvjeçare të Kosovës, si pasuri metribute të vlerave universal dhe të rëndësisë nacionale për identitetin dhe zhvillime të qëndrueshme në dobi shumëdimensionale të vendit dhe të popullatës.	Asetet e trashëgmisë kulturore në mbrojtje janë të nënshtruar rrezikut të shembjes dhe demolimit për t'u zëvendësuar me ndërtesa të reja. Monumentet në mbrojtje dhe ndërtesat publike të trashëgmisë arkitekturore të shek. XX, janë të nënshtruara transformimeve të papërshatshme të autenticitetit dhe

	integritetit të tyre hapësinor, fizik, historik, kulturor dhe estetik.
o Performancë pozitive përshoqërinë e Kosovës, në përmbushjen e detyrimeve kolektive të përcaktuar për ruajtjen dhe mbrojtjen e trashëgmisë kulturore, me mundësi në përfitim të fondeve investive ndërkombëtare për rigjenerimin e aseteve të trashëgmisë kulturore në funksion të mirëqenies shoqërore dhe zhvillimit të qëndrueshëm.	o Humbja e identitetit mijëvjeçar të shoqërisë së Kosovës, me pasoja të pariparueshme për brezat pasardhës, përfshirë dëmtim të kapitalit me interes public për zhvillim të qëndrueshëm dhe performacë negative për shoqërinë dhe shtetin.
o Baza ligjore mundëson lehtësira fiskale dhe investime të partneritetit publiko privat nga fonde zhvillimore vendore dhe ndërkombëtare, me përfitime të larta ekonomike dhe të të punësimit.	o Aplikimi i sanksioneve ndaj autoriteteve shtetërore nga institucione ndërkombëtare dhe nacionale të drejtësisë për dëmtim dhe humbje të palejuar të trashëgmisë kulturore si e drejtë themelore universale e njeriut, si dhe humbja e mundësive të investimeve për zhvillim të qëndrueshëm.
o Avancimi i politikave, programeve dhe të kapaciteteve institucionale dhe profesionale sipas trendeve dhe praktikave të suksesshme ndërkombëtare në domenin e rigjenerimit, konservimit dhe restaurimit të aseteve të trashëgmisë kulturore, shansë për antarësim në UNESCO dhe gjithë mekanizmat tjerë ndërkombëtarë.	o Humbja e kapitalit atraktiv për krijimin e mjediseve jetësore të këndshme, me perspektivë të sigurtë për zhvillim të mirëqenies shoqërore dhe ekonomik, drejtë turizmit kulturore, punësimit të të rinjëve dhe antarësimit në institucionet ndërkombëtare, përfshirë në UNESCO.

1.8 VENDBANIMET

Komuna e Lipjanit ndodhet në pjesën qendrore të Kosovës, e kufizuar nga veriu dhe verilindja me komunën e Prishtinës, nga veriperëndimi me komunën e Fushë – Kosovës, nga perëndimi me Komunën e Drenasit dhe të Malishevës; në jug perëndim me Komunën e Shtimës dhe nga jugu me komunën e Ferizajt dhe nga lindja me Komunën e Gjilanit dhe atë të Artanës.

Regjistrimi i vitit 2011, tregoi një popullsi prej 57.605 banorësh. Zona e komunës, ka një sipërfaqe prej 338.54 km², me 563m lartësi mbidetare dhe me dendësi të popullsisë 136 b/km², e përafërt me mesataren e popullsisë në shkallë vendi (205 b/km², 3.2% e territorit të shtetit).

Territori i Komunës së Lipjanit, ndahet në 58 zona kadastrale, dhe shtrihet në 62 vendbanime³⁹ janë me më tepër se nga një zonë kadastrale, Popullsia e Komunës së Lipjanit, jeton në gjithsejtë 62 vendbanime⁴⁰, të cilat kanë dallime të theksuara sa i përket numrit të popullsisë.

	Vendbanimet	Tipi (Urban/Rural)	Banor (nr.)	Sipërfaqe (km ²)
1	Aklap	Rural	699	10.89

¹⁷³⁹ Shënimet e ASK-së, 2011,

[Ht18tps://askdata.rks-gov.net/pxweb/sq/ASKdata/ASKdata](https://askdata.rks-gov.net/pxweb/sq/ASKdata/ASKdata)

⁴⁰ Shënime të ASK-së, 2011,

https://20/askdata.rks-gov.net/pxweb/sq/ASKdata/ASKdata__Census%20population__Census%202011

2	Babush i Muhaxherve	Rural	1,206	4.80
3	Baicë	Rural	1,043	4.13
4	Banullë	Rural	1,694	3.59
5	Breg i Zi	Rural	403	1.75
6	Brus	Rural	328	11.11
7	Bujan	Rural	638	2.03
8	Bukovicë	Rural	12	2.55
9	Divlakë	Rural	68	2.03
10	Dobrajë e Madhe	Rural	2,224	6.02
11	Dobrajë e Vogël	Rural	215	1.19
12	Gadime e Epërme	Rural	2,641	18.85
13	Gadime e Ulët	Rural	3,337	8.58
14	Gllanicë	Rural	83	me Dobraj te Madhe
15	Gllavicë	Rural	248	me Marevc
16	Gllogoc	Rural	1,440	5.08
17	Grackë e Vjetër	Rural	383	4.21
18	Grackë e Vogël	Rural	407	1.51
19	Gumnasellë	Rural	1,224	2.29
20	Hallaç i Madh	Rural	418	3.89
21	Hallaqi i Vogël	Rural	664	1.23
22	Hanroc	Rural	51	9.89
23	Janjevë	Rural	2,137	9.44
24	Kleqkë	Rural	228	4.89
25	Kojskë	Rural	365	2.19
26	Konjuh	Rural	628	3.88
27	Kraishtë	Rural	1,375	9.45
28	Krojmir	Rural	1,568	8.91
29	Leletiq	Rural	350	3.83
30	Lipjan	Urban	6,870	7.77
31	Lipovicë(Blinajë)	Rural	0	17.03
32	Llugaxhi	Rural	1,157	3.10
33	Llugë	Rural	327	1.59
34	Magurë	Rural	1,670	2.87
35	Marec	Rural	271	2.82
36	Medvec	Rural	1,178	3.41
37	Mirenë	Rural	519	5.72
38	Okosnicë	Rural	2	4.94
39	Plitkoviq	Rural	56	5.14
40	Poturoc	Rural	720	2.95

41	Qellopek	Rural	286	me Marevc
42	Qylagë	Rural	957	2.89
43	Resinoc	Rural	703	5.46
44	Ribar i Madh	Rural	2,200	11.11
45	Ribar i Vogël	Rural	542	1.88
46	Rubofc	Rural	723	6.52
47	Rufc i Ri	Rural	507	2.73
48	Rufc i Vjetër	Rural	1,023	2.62
49	Sllovi	Rural	3,428	21.72
50	Smallushë	Rural	1,276	8.20
51	Shalë	Rural	2,517	10.40
52	Shisharkë	Rural	0	4.0
53	Teqe	Rural	199	1.04
54	Tërbuc	Rural	30	me Sllovi
55	Topliqan	Rural	1,868	7.02
56	Torinë	Rural	588	1.28
57	Varigoc	Rural	252	1.80
58	Vërshec	Rural	896	5.59
59	Vogaqicë	Rural	0	4.95
60	Vrellë e Gadimes	Rural	157	2.46
61	Vrellë e Goleshit	Rural	336	9.06
62	Zllakuqan	Rural	270	1.08
	Gjithsej		57,605b	
	Burimi:	<i>Drejtoria për Urbanizëm, Lipjan</i>		

Vërejtje: Vendbanimet Vogaqicë, Shisharkë dhe Blinajë nuk janë të përfshira në analiza respective, për mungesë të shënimeve, të cilat janë pranuar nga Drejtoria e Urbanizmit, Lipjan.

qendrave shëruese dhe të prodhimtarisë që nuk ndot mjedisin rrethues⁴²

Klasifikimi i vendbanimeve formale, urbane dhe rurale, bëhet sipas⁴³:

Numrit të banorëve:

- Vendbanim i madh urban >100,000 banorë
- Vendbanim i mesëm i madh urban 50,000-100,000 banorë
- Vendbanim i mesëm i vogël urban 25,000-50,000 banorë
- Vendbanim i vogël urban 10,000-25,000 banorë
- Vendbanim shumë i vogël urban 5,000-10,000 banorë
- Vendbanim rural i madh 2,500-5,000 banorë
- Vendbanim i mesëm i madh rural 1,000-2,500 banorë
- Vendbanim i mesëm rural 500-1,000 banorë
- Vendbanim i vogël rural 200-500 banorë
- Vendbanim shumë i vogël rural
- **Vendbanimet sipas karakterit Urban/ Rural**

Sipas analizave të gjendjes Demografike në kuptimin e shtimit të popullatës dhe të shpërnguljeve, aspektin ekonomik, social dhe mjedisor në të gjitha vendbanimet e Lipjanit, duhet ruajtur baraspeshën urbanorurale për të siguruar zhvillim të qëndrueshëm dhe miqësor me mjedisin. Edhe nëse gjatë analizës së situatës është konstatuar se në komunën e Lipjanit vërehet një ruajtje e këtij ekulibri, në pjesën e konsiderushme të territorit duhet vepruar me projekte konkrete në fshatrat Bukovicë me gjithësej 12 banorë, Divlakë me gjithësej 68 banor, Gllanice me gjithësej 83 banor, Hanroc me gjithësej 51 banor, Okosnice me gjithësej 2 banor, Plitkoviq me gjithësej 56 banor dhe Vogaçic e Lipovica me gjithësej zero banor. Në këto vendbanime, parashihen edhe zhvillime të aspektin ekonomik, infrastrukturor ashtu që të mundet mu kthyer jeta dhe mu fuqizimi në vendbanimet ku ka numer të konsiderueshëm të banorëve. Parashikohet zhvillimi përpos qytetit, edhe i nënqendrave, si: Janjevë, Sllavi, Shalë, Gadime si dhe Magurë.

Të bëhet zgjerimi i planifikuar i disa vendbanimeve në pronësi private por dhe komunale, që është prezantuar në hartën: Koncepti i zhvillimit të vendbanimeve. Duhet të bëhet furnizimi i të gjitha vendbanimeve me infrastrukturë urbane, sa më shumë që është i mundur.

Zhvillimi i ndërtimeve brenda kufijve të planifikuar ndërtimor, parashikohet zhvillimi dhe organizimi i prodhimit bujqësor brenda zonës së kadastrave të vendbanimit, por edhe zonës ndërtimore në zonat e ashtuquajtura “Zemra e gjelbër” (Agro-eko-sistemi).

Parashikohet zgjerimi me përmbajtje të industrisë, në ato vendbanime që kanë levërdi për këtë: ndërtimi modern i objekteve të banimit dhe objekteve të tjera, renditja si duhet e veprimtarive shërbyese.

Parashikohet që gjatë ndërtimit të shtëpive e lokaliteteve, të merren pëlqime dhe të respektohen më tepër norma specifike urbane dhe angazhimi i organeve kompetente për krijimin e një klime urbanistike, sidomos për pjesët të cilat konsiderohen ende të paprekura.

⁴² Ligji nr. 04/L-174 për Planifikimin Hapësinor

⁴³ UA MMPH mbi Normat Teknike të Planifikimit Hapësinor, kap.2, nënkapitulli 2.1.1.1. Klasifikimi i vendbanimeve formale

	9	Vrella e Gadimes	157
	10	Blinajë	0
	11	Shisharkë	0
	12	Vogaqicë	0
Vendbanim i vogël rural - 200 - 500 banorë	1	Bregu I Zi	403
	2	Brusi	332
	3	Dobraja e Vogël	215
	4	Gllavicë	248
	5	Gracka	407
	6	Gracka e Vjeter	242
	7	HallaqiiMadh	418
	8	Kleçka	228
	9	Kojska	365
	10	Leletiqi	350
	11	Vrella e Goleshit	342
	12	Lipovica	342
	13	Lluga	327
	14	Varigoci	252
	15	Zllakuqani	270
Vendbanim i mesëm rural 500 - 1000 banorë	1	Akllapi	729
	2	Bujani	638
	3	Hallaqi Vogël	664
	4	Konjuhi	628
	5	Mareci	805
	6	Mirena	519
	7	Poturoci	720
	8	Qylaga	955
	9	RibariiVogël	543
	10	Rubofci	723
	11	RufciiRi	507
	12	Rusinoci	703
	13	Torina	587
	14	Vërsheci	896
Vendbanim i mesëm i madh rural 1000-2500	1	Babushi i Muhagjirëve	1206
	2	Baice	1043
	3	Banulla	1693
	4	Dobraja e Madhe	2307
	5	Glllogoci	1440
	6	Gumnasella	1224
	7	Janjeva	2136
	8	Kraishta	1375
	9	Krajmiroc	1568
	10	Llugaxhi	1157
	11	Medevci	1178

	12	Rufci i Vjeter	1024
	13	RibariMadh	2200
	14	Smallusha	1276
	15	Topliqani	1868
Vendbanim rural i madh 2500 - 5000	1	Gadime e Epërme	2646
	2	Gadimja e Poshtme	3343
	3	Shala	2517
	4	Sllovia	3425
Vendbanim shumë i vogël urban 5000-10000	1	Lipjan	6870

1.8.1 VENDBANIMET SIPAS MADHËSISË DHE NUMRIT TË BANORËVE

Qyteti i Lipjanit është qendra më e madhe sipas numrit të banorëve dhe dendësisë (6870 banorë),duke i takuar vendbanimit shumë të vogël urban (5000 - 10000 banorë) dhe i vetmi vendbanim urban në gjithë komunën, pasuar nga vendbanimet të cilat janë karakteristike për komunën e Lipjanit, pra me numër më të madh të vendbanimeve të vogla rurale (24 vendbanime), pastaj me Vendbanim të mesëm të madh rural 1000 - 2500 banorë- 15 vendbanime, për të vazhduar me Vendbanime të mesme rurale 500 - 1000 banorë, janë 14 vendbanime; Vendbanim rural i madh <5000 banorë - 5 vendbanime, Vendbanim shumë i vogël urban 5000 - 10000 banorë - 1 vendbanim;

Tabela 134. Ndarja e vendbanimeve sipas karakterit urban/rural

Kategorizimi	Nr.	Vendbanimi	Karakteri rural/urban	Nr.i banoreve	SIP e ZK	Dendësia b/ha
Vendbanim shumë i vogël rural - deri >200 banorë	1	Shisharkë	Vendbanim shumë i vogël rural	0	410	0
	2	Okosincë (Kosnicë)	Vendbanim shumë i vogël rural	2	550	2.00
	3	Vogaçicë	Vendbanim shumë i vogël rural	0	509	0
	4	Blinajë	Vendbanim shumë i vogël rural	0	1723	0
	5	Bukovicë	Vendbanim shumë i vogël rural	12	255	8.00
	6	Terbufc	Vendbanim shumë i vogël rural	30		
	7	Plitikoviq	Vendbanim shumë i vogël rural	56	514	15.56
	8	Divjakë	Vendbanim shumë i vogël rural	68	203	28.33
	9	Gllaicë	Vendbanim shumë i vogël rural	83		
	10	Hanroc	Vendbanim shumë i vogël rural	51	989	7.17
	11	Vrellë e Gadimes	Vendbanim shumë i vogël rural	157	246	37.38
	12	Teqe	Vendbanim shumë i vogël rural	199	104	32.68
Vendbanim i vogël rural – 200 deri 500 banorë	1	Bregu i Zi	Vendbanim i vogël rural	403	175	18.07
	2	Brus	Vendbanim i vogël rural	328	1111	26.99
	3	Dobrajë e Vogël	Vendbanim i vogël rural	215	119	22.40
	4	Gllavicë	Vendbanim i vogël rural	248		
	5	Grackë	Vendbanim i vogël rural	407	151	10.05
	6	Grackë e Vjetër	Vendbanim i vogël rural	383	421	13.01
	7	Hallaq i Madh	Vendbanim i vogël rural	418	389	10.83
	8	Kleçkë	Vendbanim i vogël rural	228	489	33.04
	9	Kojškë	Vendbanim i vogël rural	365	219	20.28
	10	Leletiq	Vendbanim i vogël rural	350	383	30.97
	11	Vrellë e Goleshit	Vendbanim i vogël rural	336	906	9.83
	12	Llugë	Vendbanim i vogël rural	327	159	28.19

	13	Varigoc	Vendbanim i vogël rural	252	180	29.65
	14	Zllakuqan	Vendbanim i vogël rural	270	108	25.96
	15	Qellapek	Vendbanim i vogël rural	286	/	/
Vendbanim i mesëm rural - deri 1000 banorë	1	Akllap	Vendbanim i mesëm rural	699	1089	28.04
	2	Bujan	Vendbanim i mesëm rural	638	203	19.22
	3	Hallaq i Vogël	Vendbanim i mesëm rural	664	123	32.87
	4	Konjuh	Vendbanim i mesëm rural	628	388	18.58
	5	Marec	Vendbanim i mesëm rural	271	282	27.38
	6	Mirenë	Vendbanim i mesëm rural	519	572	36.29
	7	Poturoc	Vendbanim i mesëm rural	720	295	19.73
	8	Qylagë	Vendbanim i mesëm rural	957	289	25.40
	9	Ribar i Vogël	Vendbanim i mesëm rural	542	188	20.11
	10	Rubofc	Vendbanim i mesëm rural	723	652	14.67
	11	Rufc i Ri	Vendbanim i mesëm rural	507	273	19.13
	12	Resinoc	Vendbanim i mesëm rural	703	546	25.25
	13	Torinë	Vendbanim i mesëm rural	588	128	18.52
	14	Vërshec	Vendbanim i mesëm rural	896	559	30.17
Vendbanim i mesëm i madh rural - deri 2500 banorë	1	Babush i Muhaxherëve	Vendbanim i mesëm i madh rural	1206	480.9	20.58
	2	Baice	Vendbanim i mesëm i madh rural	1043	413	33.86
	3	Banullë	Vendbanim i mesëm i madh rural	1694	359	19.09
	4	Dobrajë e Madhe	Vendbanim i mesëm i madh rural	2224	602	24.08
	5	Magurë	Vendbanim i mesëm i madh rural	1670	326	33.40
	6	Glllogoc	Vendbanim i mesëm i madh rural	1440	508	22.15
	7	Gumnasellë	Vendbanim i mesëm i madh rural	1224	229	22.58
	8	Janjevë	Vendbanim i mesëm i madh rural	2137	944	37.34
	9	Kraishtë	Vendbanim i mesëm i madh rural	1375	945	35.17
	10	Krojmirë	Vendbanim i mesëm i madh rural	1568	891	27.27
	11	Llugaxhi	Vendbanim i mesëm i madh rural	1157	310	21.59
	12	Medveci	Vendbanim i mesëm i madh rural	1178	341	39.66
	13	Rufc i Vjetër	Vendbanim i mesëm i madh rural	1023	262	38.64
	14	Ribar i Madh	Vendbanim i mesëm i madh rural	2200	1111	26.14
	15	Smallushë	Vendbanim i mesëm i madh rural	1276	820	32.30
	16	Topliqan	Vendbanim i mesëm i madh rural	1868	702	24.84
Vendbanim	1	Gadime e Epërme	Vendbanim rural i madh	2641	1885	31.92

rural i madh - deri 5000 banorë	2	Gadime e Poshtme	Vendbanim rural i madh	3337	858	35.98
	3	Shalë	Vendbanim rural i madh	2517	1040	36.22
	4	Silovi	Vendbanim rural i madh	3428	2172	33.06
Vendbanim i vogël urban	1	Lipjan	Vendbanim i vogël urban	6870	777	29.92

Në bazë të këtij kategorizimi, në grupin e vendbanimeve shumë të vogla rurale, deri në 200 banorë, janë 9 vendbanime. Pastaj, si kategori e dytë, ku përfshihen vendbanimet e vogla rurale me numër të banorëve nga 200 - 500 banorë banorë, janë gjithsej 16 vendbanime.

Si kategori e tretë me numër të banorëve deri në 500 – 1000 banorë, janë 14 vendbanime. Ndërsa, si vendbanim me karakter urban është Lipjani me 6842 banorë.

Vendbanim I mesëm I madh rural me 1000-2500 banorë, janë gjithsejtë 15 vendbanime, deri sa si vendbanime rurale të mëdha me 2500 – 5000 banorë, renditen 5 vendbanime dhe në fund, si vendbanim I vetëm urban, sipas numrit të banorëve I klasifikuar si vendbanim shumë I vogël urban me 5000-10000 banorë, është vetëm Lipjani me 6870 banorë.

Në planin hapësinor të Kosovës, Lipjani, me sipërfaqen që posedon, është paraparë si vendbanim i rangut III nga aspekti urban.

Në aspektin hapësinor, Lipjani si vendbanim i takon tipit të grumbulluar të vendbanimeve. Ndërsa në aspektin funksional është qendër e rëndësishme për territorin administrativ prej 338.54 km², me 563m lartësi mbidetare dhe me dendësi të popullsisë 136 b/km², e përafërt me mesataren e popullsisë në shkallë vendi 205 b/km², 3.2% e territorit të shtetit).

Përmbledhja e përgjithshme e vendbanimeve sipas kategorizimeve, me numër të banorëve në vitin 2011, renditen sipas tabelës:

1.8.2 VENDBANIMET SIPAS FUNKSIONALITETIT DHE RRJETIT NDËRLIDHËS

Brenda përbrenda territorit të komunës së Lipjanit ka ende fshatra të cilët nuk kanë lidhje të mira me qendrën.

Mobiliteti brenda qytetit është shumë i hendikepuar në mungesë të një sistemi të transportit urban. Në këtë mënyrë banorët e qytetit janë të varur nga transporti individual. Një vështirësi shtesë këtu paraqet edhe rrjeti i rrugëve dhe shtigjeve të cilat nuk janë të përshtatshme për këmbësorë dhe çiklistë.

Komuna e Lipjanit ka pozitë mjaft të përshtatshme gjeografike sepse gjendet në pjesën qendrore të Kosovës dhe në udhëkryqin e rrugëve më të rëndësishme në Kosovës.

Komuna e Lipjanit, pjesa dërmuese e territorit ndodhet në fushëgropën e basenit të Kosovës, e cila karakterizohet me toka të prodhimtarisë së lartë. Përmes territorit të kësaj Komune rrjedh lumi “Sitnica” përreth dhe përgjatë së cilit shtrihen sipërfaqet më të pëlleshme bujqësore, mbi të cilat mëtej shtrihen gjithashtu sipërfaqe të mëdha të fushave mjaftë të pëlleshme dhe të përshtatshme për prodhimtari bujqësore intensive.

Gjithashtu kjo komunë gjendet në afërsi të drejtpërdrejtë të qendrave të mëdha të Kosovës, qendrave industriale, administrative dhe tregtare (Prishtinë, Obiliq, Ferizaj etj.) të cilat njëherit janë edhe konsumator të mëdhenj të prodhimeve bujqësore dhe ushqimore. Territori i Komunës së Lipjanit përfshinë sipërfaqen e tërësishme prej 33814.9 ha dhe shtrihet në mes të gjerësisë gjeografike veriore 42°44’ - 42°52’ dhe të gjerësisë lindore gjeografike prej 18°30’18°.45’. Kjo komunë ka mundësi të jashtëzakonshme të shfrytëzimit të transportit rrugor, hekurudhor dhe atij ajror, meqenëse aeroporti gjendet të territorin e komunës dhe është larg nga qendrat e mëdha 15km. Rajoni i Komunës së Lipjanit gjendet në lartësinë mbidetare mbi 500 m.

Rajoni i Komunës së Lipjanit ka klimë të mesme kontinentale me dimra relativisht të butë dhe verëra mesatarisht të nxehta. Temperatura mesatare vjetore është 9.6 – 100C, që është e mjaftueshme për kultivimin e një numri më të madh të kulturave bujqësore. Muaji më i ftohtë është janari me temperaturë mesatare – 1.40C kurse muaji më i ngrohtë është korriku me temperaturë mesatare 25 C.

⁴⁴ Letërnjoftimi i komunave – Lipjan GAP

Komuna e Lipjanit karakterizohet me tri lloje të transportit atë rrugor, hekurudhor dhe atë ajror. Infrastruktura e transportit në komunën e Lipjanit shtrihet në një gjatësi prej 433.3 km, e cila gjatësi përbehet nga infrastruktura rrugore me gjatësi prej 412 km (ose 95%), infrastruktura hekurudhore me një gjatësi prej 8.9 km (ose 2%) dhe infrastruktura ajrore me një gjatësi prej 11.4 km (ose 3%). Transporti paraqet një aktivitet shumë të rëndësishëm për qytetarët, institucionet dhe bizneset e Lipjanit. Shërbimet e transportit publik kanë rol qenësor për të mundësuar lëvizjen – drejt vendeve të punës, arsim dhe edukim, shëndetësi, tregti, përmbajtje publike dhe rekreacion. Është faktor përmbajtësor për zhvillim ekonomik, social e mjedisor, luan rol të rëndësishëm në relacionet hapësinore midis hapësirave dhe destinimeve të tyre. Transporti në Lipjan, kryesisht realizohet përmes rrugëve automobilistike, hekurudhore dhe ajrore pasi që siç dihet se në komunën e Lipjanit ndodhet edhe aeroporti ndërkombëtarë i Kosovës “Adem Jashari”. Lipjani është qendër transporti e rëndësisë rajonale që paraqet parakusht për t'u bërë një qendër e transportit integral. Potencial i rëndësishëm në fushën e transportit janë kushtet e favorshme natyrore për ndërtimin e infrastrukturës së transportit, sepse pjesa qendrore e komunës është rrafshinë dhe pjesë qendrore në regjion.

Aeroporti i vetëm ndërkombëtarë në Kosovë gjendet në territorin e komunës së Lipjanit. Është aeroport civil dhe bazë ushtarake. Pjesërisht rrugët deri në aeroport kanë standard të ulët, qarkullimi rrugor nga Lipjani në drejtim të jugut të Kosovës kalon nëpër Magurë, një rrugë që nuk plotëson kushtet për të përmbushur këtë detyrë.

Në zonën urbane të Lipjanit furnizimi me energji elektrike për çdo familje bëhet përmes Largperqueseve ajroror si dhe atyre kablovik nentokesor. Gjatë viteve të fundit, Konsumi i Energjië elektrike është rritur dukshëm pas lufte e ketej si ai i Amvisries po ashtu edhe industries se vogël pasi qe komuna e Lipjani furnizon nje zone te Bizneseve ne Zonen Industriale afer QMI-es dhe te industrive te vogel nga Trafo stacionet 110/35/10KV ddhe 35/10kv Lipjani Kjo është shkaktuar nga rritja e pajisjeve elektrike të përdorura për qëllim nxemjeje dhe për shkak të pagesës së pamjaftueshme apo humbjet komerciale. Energjisë elektrike në Kosovë në nivelin evropian është mjaft i lirë. Shitet rreth 5 ct/kwh, varësisht nga sasia. (Në Gjermani psh familjet paguanë mesatarisht 14-15 ct/kwh). Gjithashtu një numër i konsiderueshëm i klientëve nuk l paguajnë faturat rregullisht. Disa familje nuk posedojnë matës të rrymës. Kjo pjesërisht shpjegon faktin se familjet private janë të pajisura mjaft mirë me pajisje elektrike (përfshirë zierjen me rrymë) por arsye për këtë mund të jetë edhe madhësia mesatare e familjes.

KUR„Prishtina” sh.a NjOU – Lipjan, e cila është ofruesi kryesor me ujë të pijshëm në komunën e Lipjanit, e cila ka këto të dhëna mbi përfshirjen e zonës së shërbimit; Ofron shërbime për qytetin e Lipjanit dhe 29 fshatra, me numër të konsumatorëve prej 38383 , koha e shërbimit – ofrimit të ujit të pijshëm është 24 orë, pa ndërprerje, me përjashtim të rasteve kur ka defekte apo probleme tjera (reduktimet energjisë) në stacionin e pompave dhe tubacionet – rrjetin shpërndarës të ujësjellësit. Burimet e marrjes së ujit janë ujërat nëntokësore të cilat shfrytëzohen përmes puseve me anë të sistemit të pompimit thithës, këto puse ndodhen në zonën aluviale të lumit Sitnicë (saktësisht në lokalitetinte ish fabrika e letrës dhe te livadhet e Sitnicës). Uji i ofruar për zonën e shërbimit të cilën e mbulon kjo njësi operative i plotëson standardet e ujit të pijshëm sipas rregullores, respektivisht standardeve të Organizatës Botërore të Shëndetësisë (OBSh) dhe rregulloreve dhe normave të IKSHP. Metoda e pastrimit, trajtimit – përpunimit të ujit është vetëm me sistemin e klorifikimit në stacionet e klorimit. Gjatësia e përgjithshme e rrjetit të sistemit për furnizimi me ujë të pijshëm 220730 metra ose 220.7 km. Materiali i ndërtimit (p.sh: 24 % AÇ, 1.% PVC, 22% Zn , 53% PE etj) Numri i kyçeve dhe lloji (3620 amvisëri, 360 biznese te vogla 2 industri, 71 biznese te mëdha, 28 institucione etj). Kapaciteti i furnizimit 250 litra/ditë i furnizimit për kokë banori. Numri i stacioneve të pompimit (23 thithës ,4 shtytës dhe 3 me gravitacion).

Gjatësia e përgjithshme e rrjetit të kanalizimit me ujëra te ndotura është në komunën e Lipjanit është 248829 (m) ose 248.8 (km). Në sistemin e rrjetit të kanalizimit janë qyteti i Lipjanit me 26 vendbanime, përkatësisht 43777 (ose 76%) të banorëve të komunës së Lipjanit kanë qasje në sistem të kanalizimit, ndërsa 13628 (ose 24%) të banorëve jan jasht sistemit të kanalizimit. Në sistem të kanalizimit janë kryesisht vendbanimet e mëdha, duke përfshirë edhe qytetin e Lipjanit.

Ky sistem i kanalizimeve aktuale është pothuajse individual dhe mungon lidhja mes vendbanimeve me kolektorë të përbashkët për ti trajtuar ujërat e zeza me një lokacion të caktuar.

Aktualisht në qytetin e Lipjanit ofrohen shërbimet e grumbullimit të mbeturinave, e poashtu edhe në një pjesë të fshatrave të vogla Përqindja e banorëve të Lipjanit që përfshihen nga shërbimet epër grumbulimin e

mbeturinave nuk është i njohur, por që është e sigurtë se një numër i konsiderueshëm i objekteve të banimit nuk përfitojnë nga mbledhja e mbeturinave.

Mbeturinat e krijuara nga këto familje hudhen në lokacione lokale, hedhurina, kanale, lumenj. Rezultati shihet qartë në tërë komunën ku kemi mbetje të ndryshme mbeturinash në vende të paautorizuara për hudhje, rrez rrugës, kanale, lumenj, kanalizime etj). Mbeturinat që i bart era ndotin sipërfaqen e tokës, lumenjt, prrockat dhe tokën. Pasiqë mbeturinat në Kosovë nuk selektohen mund të supozohet se këto vende ku grumbullohen mbeturinat përmbajnë edhe toksine. Aktualisht, në përfundim të Lipjanit është një vend legal në të cilin hudhen mbeturinat. Ky vend për mbeturina nuk l plotëson standardet e Evropës Perëndimore. Parashifet nga zyrtarët vendor që ky vend të mbyllet posa që vendi tjetër për hudhje ë mbeturinave të jetë i shfrytëzueshëm, pra të jetë aktiv. Vendgrumbullimi i ri i mbeturinave që parashifet të jetë në mes të Kastriotit dhe Fushë Kosovës do të disajnohet sipas standardeve Evropiane. Trajtimi i mbeturinave termale dhe biologjike ende nuk është planifikuar.

Telefonia fikse, kryesisht mbulon 9 fshatra , ndërsa telefonia mobile është e zgjeruar në tërë teritorin gjithashtu e dhe shërbimet e internetit kryesisht janë në pjese të konsiderueshme te vendbanimeve, megjithatë ngritja e kapaciteteve të tyre është e domosdoshme konfor një plani të përgjithshëm të rrjetit të telokominikimit l cili do të harmonizohet me Planin e Infrastrukturës në nivel komunal, duke parapar standardet adekuate të planifikimit dhe funksionimit për periudha kohore të zhvillimit.

1.8.3 VENDBANIMET SIPAS LLOJIT DHE LARTËSISË MBIDETARE

Lartësia mbidetare paraqet disnivelel nëndërmjet dy pikave në sipërfaqen fizike të tokës, respektivisht lartësitë mbidetare të pikave referente të reperëve (pikat të cilat e kanë të njohur lartësinë mbidetare) në trojet shqiptare janë të caktuara nga niveli zero i Detit Adriatik. Për vendin tonë, respektivisht për Kosovën, lartësitë mbidetare bazohen në reperin e Trieshtës-Itali. Lartësia mbidetare në sistemin koordinativ shtetëror të Kosovës, *KOSOVAREF01* janë të bazuara (momentalisht) në rrjetin ekzistues të nivelimit. Rrjeti i nivelimit është bashkësi e pikave gjeodezike të fiksuara në terren të cilat e kanë të njohur lartësinë mbidetare. Kur flasim për qytetin e Lipjanit, ekzistojnë disa pikave të rrjetit të nivelimit të cilat e kanë të njohur lartësinë mbidetare, më saktësisht pikat e nivelimit te emertuara si GJ01 me lartësi mbidetare 563m (1,847ft).

Koordinatat gjeografike te kesaj komunë shtrihen rreth 42°31 48 V dhe 21°08 19 L. Përmes territorit të komunës rrjedh lumi Sitnica, përreth dhe përgjatë të cilit shtrihen sipërfaqet më të plleshme bujqësore, të përshtatshme për prodhimtari bujqësore intensive. Territori i komunës së Lipjanit shtrihet në mes të gjerësisë gjeografike veriore 42o 44’ - 42o-52’ dhe të gjerësisë lindore prej 18o30’ -18o45’.

Tabela 135. Vendbanimet sipas llojit dhe lartësisë mbidetare

Kategorizimi	Nr.	Vendbanimi	Karakteri rural/urban	Nr.i banoreve	SIP e ZK	Sip. E ndërtuar (Ha)	Dendësia b/ha	Lartësia mbidetare
Vendbanim shumë i vogël rural - deri >200 banorë	1	Shisharkë	Vendbanim shumë i vogël rural	0	410	0	0	580-950
	2	Okosincë (Kosnicë)	Vendbanim shumë i vogël rural	2	550	1.0	2.00	900-1050
	3	Vogaçicë	Vendbanim shumë i vogël rural	0	509	0	0	580-950
	4	Blinajë	Vendbanim shumë i vogël rural	0	1723	0	0	620-750
	5	Bukovicë	Vendbanim shumë i vogël	12	255	1.5	8.00	580-950

			rural					
	6	Terbufc	Vendbanim shumë i vogël rural	30				
	7	Plitikoviq	Vendbanim shumë i vogël rural	56	514	3.6	15.56	850-930
	8	Divjakë	Vendbanim shumë i vogël rural	68	203	2.4	28.33	900-1020
	9	Gllaicë	Vendbanim shumë i vogël rural	83				
	10	Hanroc	Vendbanim shumë i vogël rural	51	989	6	7.17	900-1000
	11	Vrellë e Gadimes	Vendbanim shumë i vogël rural	157	246	4.2	37.38	700-800
	12	Teqe	Vendbanim shumë i vogël rural	199	104	6.09	32.68	700-800
Vendbanim i vogël rural – 200 deri 500 banorë	1	Bregu i Zi	Vendbanim i vogël rural	403	175	22.3	18.07	500-580
	2	Brus	Vendbanim i vogël rural	328	1111	12.3	26.99	850-950
	3	Dobrajë e Vogël	Vendbanim i vogël rural	215	119	9.6	22.40	500-550
	4	Gllavicë	Vendbanim i vogël rural	248				
	5	Grackë	Vendbanim i vogël rural	407	151	40.5	10.05	500-550
	6	Grackë e Vjetër	Vendbanim i vogël rural	383	421	18.6	13.01	500-570
	7	Hallaq i Madh	Vendbanim i vogël rural	418	389	38.6	10.83	550-580
	8	Kleçkë	Vendbanim i vogël rural	228	489	6.9	33.04	800-1000
	9	Kojstkë	Vendbanim i vogël rural	365	219	18	20.28	540-550
	10	Leletiq	Vendbanim i vogël rural	350	383	11.3	30.97	600-750
	11	Vrellë e Goleshit	Vendbanim i vogël rural	336	906	34.8	9.83	600-700
	12	Llugë	Vendbanim i vogël rural	327	159	11.6	28.19	500-550
	13	Varigoc	Vendbanim i vogël rural	252	180	8.5	29.65	650-750
	14	Zllakuqan	Vendbanim i vogël rural	270	108	10.4	25.96	550-600
	15	Qellapek	Vendbanim i vogël rural	286	/	/	/	/
Vendbanim i	1	Akllap	Vendbanim i	699	1089	26	28.04	700-800

mesëm rural - deri 1000 banorë			mesëm rural					
	2	Bujan	Vendbanim i mesëm rural	638	203	33.2	19.22	500-560
	3	Hallaq i Vogël	Vendbanim i mesëm rural	664	123	20.2	32.87	500-550
	4	Konjuh	Vendbanim i mesëm rural	628	388	33.8	18.58	550-580
	5	Marec	Vendbanim i mesëm rural	271	282	29.4	27.38	550-600
	6	Mirenë	Vendbanim i mesëm rural	519	572	14.3	36.29	700-900
	7	Poturoc	Vendbanim i mesëm rural	720	295	36.5	19.73	500-550
	8	Qylagë	Vendbanim i mesëm rural	957	289	37.6	25.40	500-600
	9	Ribar i Vogël	Vendbanim i mesëm rural	542	188	27	20.11	500-560
	10	Rubofc	Vendbanim i mesëm rural	723	652	49.3	14.67	500-550
	11	Rufc i Ri	Vendbanim i mesëm rural	507	273	26.5	19.13	500-550
	12	Resinoc	Vendbanim i mesëm rural	703	546	27.84	25.25	600-750
	13	Torinë	Vendbanim i mesëm rural	588	128	31.7	18.52	500-550
	14	Vërshec	Vendbanim i mesëm rural	896	559	29.7	30.17	550-640
Vendbanim i mesëm i madh rural - deri 2500 banorë	1	Babush i Muhaxherëve	Vendbanim i mesëm i madh rural	1206	480.9	58.6	20.58	550-600
	2	Baice	Vendbanim i mesëm i madh rural	1043	413	30.8	33.86	600-900
	3	Banullë	Vendbanim i mesëm i madh rural	1694	359	88.7	19.09	550-580
	4	Dobrajë e Madhe	Vendbanim i mesëm i madh rural	2224	602	95.8	24.08	500-550
	5	Magurë	Vendbanim i mesëm i madh rural	1670	326	50.0	33.40	600-650
	6	Glllogoc	Vendbanim i mesëm i madh rural	1440	508	65	22.15	540-560
	7	Gumnasellë	Vendbanim i mesëm i madh rural	1224	229	54.2	22.58	500-560
	8	Janjevë	Vendbanim i mesëm i madh rural	2137	944	57.2	37.34	800-950
	9	Kraishtë	Vendbanim i mesëm i madh	1375	945	39.1	35.17	550-650

			rural					
	10	Krojmirë	Vendbanim i mesëm i madh rural	1568	891	57.5	27.27	630-950
	11	Llugaxhi	Vendbanim i mesëm i madh rural	1157	310	53.6	21.59	500-570
	12	Medveci	Vendbanim i mesëm i madh rural	1178	341	29.7	39.66	600-650
	13	Rufc i Vjetër	Vendbanim i mesëm i madh rural	1023	262	26.5	38.64	500-551
	14	Ribar i Madh	Vendbanim i mesëm i madh rural	2200	1111	84.17	26.14	550-600
	15	Smallushë	Vendbanim i mesëm i madh rural	1276	820	39.5	32.30	600-850
	16	Topliqan	Vendbanim i mesëm i madh rural	1868	702	75.2	24.84	500-570
Vendbanim rural i madh - deri 5000 banorë	1	Gadime Epërme	e Vendbanim rural i madh	2641	1885	82.9	31.92	600-700
	2	Gadime Poshtme	e Vendbanim rural i madh	3337	858	92.9	35.98	580-650
	3	Shalë	Vendbanim rural i madh	2517	1040	69.5	36.22	600-950
	4	Silovi	Vendbanim rural i madh	3428	2172	103.6	33.06	650-830
Vendbanim i vogël urban	1	Lipjan	Vendbanim i vogël urban	6870	777	228.7	29.92	500-550

Në raport me qendrat tjera komunale, Lipjani gjendet në vendin e 7 sipas numrit të banorëve, në bazë shënimeve nga viti 1981. Në planin hapësinor të Kosovës në kuadër të qendrave tjera të mëdha, Lipjani, me sipërfaqen që posedon, është paraparë si vendbanim i rangut III, nga aspekti urban.

Në raport me vendbanimet në kuadër të territorit të saj, Lipjani është qendër e komunës me karakteri të qytetit, ndërsa Magura dhe Janjeva janë me karakter qyteze dhe sipas PH të Kosovës kanë karakter sekondar.

PORTI NË MES TË SIPËRFAQEVE TË NDËRTUARA DHE TË PA NDËRTUARA

Vendbanimet	Nr. Popullsise	Sipërfaqja e Zonës Kadastrale (Ha)	Njësitë e ndërtuara (nr)	Sipërfaqet e ndërtuara (m2)	Përqindja e sip. Së ndërtuar (%)
Akllap	699	1089	95	10,389	9.53
Babush i Muhaxherve	1206	480.9	341	51,500	10.7
Baicë	1043	413	143	18,059	4.3
Banullë	1693	359	573	113,386	31.5
Breg i Zi	403	175	89	11,883	6.8
Brus	332	1111	25	1,801	16.2
Bujan	638	203	160	23,454	11.5
Bukovicë	12	255	1	45	17.6

Divlakë	68	203	6	549	2.7
Dobrajë e Madhe	2307	602	459	55,386	9.2
Dobrajë e Vogël	215	119	39	3,789	3.18
Gadime e Epërme	2641	1885	535	70,190	37.2
Gadime e Ulët	2646	858	687	76,072	8.86
Gllanicë	83				
Gllavicë	248				
Glllogoc	1440	508	365	47,701	9.38
Grackë e Vjetër	242	421	320	48,037	11.41
Grackë e Vogël	407	151	94	12,965	8.58
Gumnasellë	122	229	266	36,207	15.81
Hallaç i Madh	418	389	82	12,375	31.81
Hallaqi i Vogël	664	123	159	20,172	16.4
Hanroc	43	989	14	1169	11.82
Janjevë	2136	944	1001	102,055	10.81
Kleqkë	228	489	13	1,553	3.17
Kojskë	365	219	84	9,320	4.25
Konjuh	628	388	368	224	
Kraishtë	1375	945	339	149	
Krojmir	1568	891	233	29,644	33.27
Leletiq	350	383	69	8,987	23.46
Lipjan	6,870	777	7,229	894,741	11.51
Lipovicë	342	1703			
Llugaxhi	1157	310	366	70,243	22.65
Llugë	327	159	59	6,006	37.77
Magurë	1670				
Marec	805	282	219	33,451	11.86
Medvec	1178	341	182	22,733	6.66
Mirenë	519	572	60	6,403	11.19
Okosnicë	2				
Plitkoviq	56	514	5	298	0.89
Poturoc	720	295	188	27,061	9.17
Qellopek	286				
Qylagë	955	289	174	27,254	9.43
Resinoc	703	546	126	15,595	2.85
Ribar i Madh	2200	1111	497	65,869	5.92
Ribar i Vogël	543	188	117	16,372	8.7
Rubofc	723	652	210	24,829	3.8
Rufc i Ri	507	273	195	27,855	10.2
Rufc i Vjetër	1024	262	124	14,911	5.69
Silovi	3425	2172	821	107,746	4.96
Smallushë	1276	820	319	39,657	4.83
Shalë	2517	1040	501	67,947	6.53
Shisharkë					

Teqe	199	104	28	3,409	3.27
Terbuc	30				
Topliqan	1868	702	467	68,047	9.69
Torinë	587	128	179	29,966	2.34
Varigoc	252	180	28	3,328	1.84
Vrshec	896				
Vogacice					
Vrellë	157	246	13	885	3.59
Vrellë e Goleshit		906	164	190,298	21.1
Zllakuqan	270	108	34	4,604	4.26

1.8.5 VENDBANIMI URBAN

Vendbanimi urban/ zona urbane- është zona e cilat fizikisht formon pjesën e një qyteti dhe karakterizohet me pjesë të rëndësishme të sipërfaqeve të ndërtuara, densitetit të lartë të popullsisë dhe banimit, punësim dhe transport të konsiderueshëm dhe infrastrukturë tjetër.

Vendbanimet sipas madhësisë demografike në Komunën e Lipjanit mund t'i kategorizojmë në: Vendbanime të vogla rurale, të mesme rurale, të mëdha rurale dhe vendbanimet e karakterit urban. Vendbanimet sipas madhësisë në komunën e Lipjanit, mund t'i kategorizojmë në këto grupe të madhësisë:

- Vendbanim i madh urban >100,000 banorë
- Vendbanim i mesëm i madh urban 50,000-100,000 banorë
- Vendbanim i mesëm i vogël urban 25,000-50,000 banorë
- Vendbanim i vogël urban 10,000-25,000 banorë
- Vendbanim shumë i vogël urban 5,000-10,000 banorë
- Vendbanim rural i madh 2,500-5,000 banorë
- Vendbanim i mesëm i madh rural 1,000-2,500 banorë
- Vendbanim i mesëm rural 500-1,000 banorë
- Vendbanim i vogël rural 200-500 banorë
- Vendbanim shumë i vogël rural

Zonë ekzistuese urbane është trajtuar: Zona Urbane e Qytetit të Lipjanit e trajtuar brenda zonës kadastrale të Lipjanit për të ardhmen parashihet zgjerimi i kufirit ndërtimor Zona Urbane e propozuara për të ardhmen është: Janjevës, Slllovisë, Shalës, Gadimeve dhe Magurës do të hartohen planet rregulluese pasi që janë planifikuar të trajtohen si nën-qendra.

Lipjani karakterizohet me lloje të relievit si: zonë e rrafshët, zonë kodrinore. Relievi i territorit të komunës së Lipjanit pjesa më e madhe e sipërfaqeve janë rrafshina me 44.53 %, nga ana jug-perëndimore 10.98 %, të lindjes 4.03 %, pjesa veriore si më negative është kryesisht në terrenet e larta rreth 5.78 %, verilindore 7.96% dhe veri-perëndimore 6.71%. Territori i komunës së Lipjanit gjendet në lartësinë mbidetare mbi 500m ose 43.0 % të sipërfaqeve(bruto) gjenden në pjesën e rrafshët do të thotë gjer në 600 m të lartësisë mbidetare të cilat janë edhe më të përshtatshme për prodhimtarinë bimore. Kështu që në kuadër të këtyre sipërfaqeve gjendet numri më i madh i vendbanimeve, rrugëve, objekteve ekonomike dhe objekteve të tjera si dhe lumenjve me degët e tyre të cilat përfshijnë rreth 6 % të territorit të përgjithshëm të Komunës. Në aspektin topografik të përthyeshmërisë së terrenit pjesa qendrore dhe kryesisht pjesa fushore katopografi të butë, ku ekuidistanca me dy izohypseve 10m është disa qinda metra, ndërsa pjesët lindore dhe perëndimore të komunës karakterizohet me përthyeshmëri të madhe të terrenit të përbër nga disa qindra rrjedhe ujore kryesisht të përkohshme dhe zonë malore.

Sipas numrit të banorëve, Lipjani (6870b), është vendanimi më i madh mandej radhën Slllovia 93428b), Gadimja e Poshtme (3337b), Gadime e Epërme (2641b), Shale (2517b), etj me radhë.

Në raport me vendbanimet në kuadër të territorit të saj, Lipjani është qendër e komunës me karakteri të qytetit,

Në aspektin hapësinor, Lipjani si vendbanim i takon tipit të grumbulluar të vendbanimeve. Ndërsa në aspektin funksional është qendër e rëndësishme për territorin administrativ prej 338.54 km², me 563m lartësi mbidetare dhe me dendësi të popullsisë 170 b/km², e përafërt me mesataren e popullsisë në shkallë vendi (159.31 b/km²). Për nga numri i banorëve, madhësia mesatare e vendbanimeve në komunën e Lipjanit është 936 banorë, ndërsa nëse llogarisim vetëm numrin e popullsisë së vendbanimeve rurale, pa qytetin e Lipjanit, atëherë madhësia mesatare e vendbanimeve për nga numri i popullsisë është 841 banorë.

Përfaqësimi i disa vendbanimeve të kategorive të mëdha në rrjetin e vendbanimeve ka ndikim të rëndësishëm në organizimin e hapësirës dhe sistemin funksional të vendbanimeve.

Çdo vendbanim do të zhvillohet bazuar në potencialet për zhvillim dhe shërbimet bazë të cilat duhet t'i ofrojë. Duke marrë parasysh edhe parashikimet për trendin e uljes - zvogelimit të popullsisë, vendbanimet në vijim do të zhvillohen sipas këtyre funksioneve: qyteti-qendër rajonale dhe komunale;

Qyteti është qendra komunale e cila bartë të gjithë barrën e zhvillimit të komunës me funksionet e saja përcjellëse. Nën-qendrat do të ofrojnë shërbime bazë për vendbanimet përreth duke mundësuar mbulim të përgjithshëm të komunës dhe rrjedhimisht të ofrojnë zhvillim të balancuar. Të gjitha vendbanimet tjera do të ofrojnë vetëm hapësirë për banim dhe bujqësi me intensitet të ulët. Në tabelë do të paraqesim funksionin dhe madhësinë e çdo vendbanimi në komunë.

Tabela 136. Klasifikimi i vendbanimeve sipas madhësisë dhe funksionit

Emri	Funksioni	Klasifikimi sipas madhësisë
Lipjani	Qendër e rendit të lartë	Vendbanim i vogël urban
Janjeva, Gadime e Poshtme, Banulla, Magura, Sillovi dhe Shala	Qendër e rendit të mesëm	Vendbanim i madh rural
Babush ui Muhaxherve, Baice, Gadime e Epërme, Dobraja e Madhe, Glllogoci, Gumnasella, Kraishta, Krajmiroc, Llugaxhi, Medveci, Ruci i vjetër, Ribari i Madh, Smallusha dhe Topliqani	Qendër e rendit të mesëm	Vendbanim i mesëm i madh rural
Aklap, Bujan, Hallaq i Vogël, Konjuhi, Mareci, Mirena, Poturoci, Qylaga, Ribari i Vogël, Rubofci, Rufci i Ri, Rusinoci, Torina dhe Vërsheci	Qendër e rendit të ultë	Vendbanim i mesëm rural
Bregu i zi, Brusi, Dobraja e Vogël, Gracka, Gracka e vjetër, Hallaqi i Madh, Klecka, Kosnica, Leletiqi, Vrella e Goleshit, Lipovica, Iluga, Varigoci, Vrella e Gadimës dhe Zllakuqani	Qendër e rendit të ultë	Vendbanim i vogël rural
Bukovica, Divjaka, Gillaica, Hanrofc, Kosnica, Plitkovici, Terbufci dhe Teqja	Qendër e rendit të ultë	Vendbanim shumë i vogël rural

1.8.6 STRUKTURAT E NDËRTUARA

1.8.6.1 VENDBANIMET RURALE - SHTRIRJA, STRUKTURA DHE MADHËSIA

Janë ato vendbanime të cilat i bashkojnë dy e më tepër fshatra primare në një tërësi shoqëro-ekonomike dhe hapësinore. Në këto vendbanime, përveç funksioneve interne, janë të zhvilluara edhe funksionet e jashtme të cilat u shërbejnë edhe popullsisë së vendbanimeve përreth. Këto vendbanime njëherit paraqesin njësitë polarizuese të zonës në hapësirë. Nga funksionet shoqërore, në këto vendbanime ndodhet bashkësia lokale dhe zyra e vendit, shkolla fillore, ambulanca, shitorët me shumicë e pakicë për furnizimin e popullsisë, ndonjë veprimtari zejtare, etj. Këto vendbanime paraqesin tip kalimtar nga ato tradicionale-bujqësore, në të përziera, sepse në to jeton një numër i konsiderueshëm i popullsisë jobujqësore.

Rrjeti i fshatrave në territorin e komunës së Lipjanit, kategorizohet në këto grupe vendbanimesh. Grupin e parë e përbejnë fshatrat rurale më elementare, Grupin e dytë e përbejnë vendbanimet si zona të interesit të veçantë për komunën ku hyjnë vendbanimi i Kleçkës dhe i Divjakës dhe të tretin e përbejnë nënqendrat ose qendrat sekondare

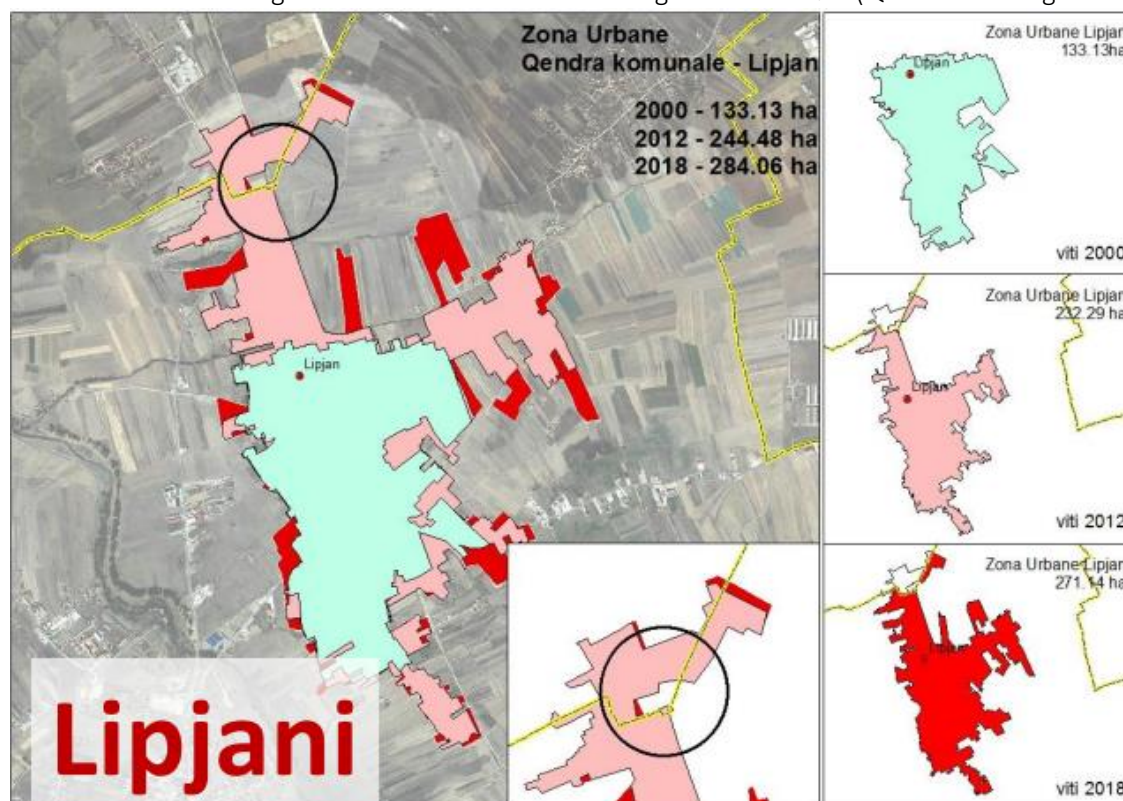
Brenda komunës si Janjevë, Slllovi, Shalë, Gadime si dhe Magurë do trajtohen si vendbanime në grup të veçantë⁴⁵.

Një numër i konsiderueshëm i këtyre vendbanimeve ndodhet jo larg qytetit. Ato i karakterizojnë një shkallë mjaft të lartë të transformimit po edhe degradimit. Numri i këtyre vendbanimeve në komunë arrin në 8, duke përfshirë edhe qytetin e Lipjanit, ose 23.5% nga numri i përgjithshëm i vendbanimeve rurale. Vendbanimet me funksione qendrore në komunën e Lipjanit janë: Shala, Slllovia, Dobraja Madhe, Janjeva, Gadima e Ulët, Magura, Krajmiri, Banulla. Në këto vendbanime, tani janë paraqitur shenjat e semi-urbanizimit si pasojë e veprimit të faktorëve urban, në një anë dhe prodhimtarisë së modernizuar të bujqësisë në anën tjetër.

Shumica e këtyre vendbanimeve i takojnë kategorisë së vendbanimeve të mesme ose të mëdha (mbi 2000 banorë) Slllovia, Gadimja e Poshtme, Gadime e Epërme, Shala, Dobraja e Madhe, Janjeva, Ribari Madh, Shala. Në këto vendbanime gravitojnë mesatarisht 21,092 banorë. Ndërsa, nëse e llogarisim edhe Lipjanin si qendër komunale, atëherë në këto qendra gravitojnë mesatarisht 27,692 banorë.

1.8.6.2 TRENDËT, NEVOJAT, PROJEKSIONET DHE PROGNOZAT

Komuna e Lipjanit ka një sipërfaqe prej 33.841 ha. Numri i banorëve i Komunës së Lipjanit është rreth 57.605 banorë⁴⁶ dhe është në kategorinë e Vendbanimit të vogël urban 47 (Qendër e vogël komunale) 48 .

Harta 2. Zona Urbane Lipjan

Burimi i hartës - Rritja e zonave urbane në komunat e Kosovës 2000-2018. Instituti për Planifikim Hapësinor. Nëntor 2018

Në vitin 2000 ZU e Lipjanit ka pas një sipërfaqe prej 133ha;

Në vitin 2012 ZU e Lipjanit ka pasë një rritje në anën veriore të saj, përgjatë hekurudhës Prishtinë - Shkup dhe po ashtu zgjerimi i ZU-së ka kaluar edhe në territorin e komunës së Graçanicës me sipërfaqe prej 244.48ha, ndërsa ZU e territorit

⁴⁵ PZHK 2013-2023+

⁴⁶ Agjencia e Statistikave të Kosovës (ASK), viti 2011

⁴⁷ 5 Udhëzimi administrativ MMPH - nr.08/17 për Normat teknike të planifikimit hapësinor, 2017

⁴⁸ Kapitulli 3. Rritja e zonave urbane në komunat e Kosovës 2000-2018. Instituti për Planifikim Hapësinor. Nëntor 2018

të Lipjanit me sipërfaqe prej 232.29ha;

Ndërkaq, në vitin 2018 ZU e Lipjanit ka një rritje relativisht të vogël, me theks të veçantë kah pjesa veriore e saj, me sipërfaqe prej 284.06ha, ndërsa ZU e territorit të komunës së Lipjanit ka 271.14ha;

Rritja e ZU-së është bërë në pjesët e ulta, me tokë bujqësore të zonës në fjalë; - Ndërtimi kryesisht është me shtëpi banimi individual mix- tregtarë (depo të ndryshme), me etazhitet të ulët, dhe objekte industriale, objekte hoteliere, restorante etj.

Trendi i zhvillimeve dëshmon se një pjesë e komunës së Lipjanit është zhvilluar në mënyrë të pa kontrolluar. Zona urbane ka pasur koncentrim më të madh të ndërtimeve, ndërkohë që në zonat rurale zhvillimi ka qenë i shpërndarë në të gjithë territorin dhe rrjedhimisht i pa balancuar. Intensitet më të madh zhvillimi dhe më të shpërqendruar ka pësuar pjesa qendrore e komunës, në veçanti vendbanimet përreth zonës urbane.

Tabela më poshtë jep në detaje për secilën zonë kadastrale karakteristikat kryesore të tyre, ku dhe do të bazohen gjetjet kyqe.

Vendbanimi	Kategori a e rendit hapësin or	Strukturë e vendbanim it	Nr i banorëve	Sipërfaqja e planifikuar sipas PZHK 2013	Sipërfaqja Ekzistuese	Diferenca në hektar (Sipërfaqja e planifikuar minus Sipërfaqja ekzistuese)	Vendbanimi	Kategori a e rendit hapësin or	Strukturë e vendbanim it	Nr i banorëve	Sipërfaqja e planifikuar sipas PZHK 2013	Sipërfaqja Ekzistuese	Diferenca në hektar
Aklap	Rurale	grumbulluar	699	72.43	25.24	47.19	Llugë	Rurale	Linear	327	28	12.08	15.92
Babush i Muhaxherëve	Rurale	grumbulluar	1206	98.81	54.06	44.75	Magurë	Rurale	Linear	1670	69.88	42.32	27.56
Baicë	Rurale	grumbulluar	1043	37.32	30.84	6.48	Marec	Rurale	Linear	805	35.7	31.81	3.89
Banullë	Rurale	grumbulluar	1693	226.29	77.02	149.27	Medvec	Rurale	grumbulluar	1178	42.74	29.8	12.94
Bregu i Zi	Rurale	grumbulluar	403	35.61	22.3	13.31	Mirenë	Rurale	grumbulluar	519	33.91	14.3	19.61
Brus	Rurale	grumbulluar	332	51.78	12.05	39.73	Pliitkoviç	Rurale	grumbulluar	56	15.65	3.56	12.09
Bujan	Rurale	grumbulluar	638	47.01	32.73	14.28	Poturoc	Rurale	grumbulluar	720	54.07	33.84	20.23
Bukovicë	Rurale	grumbulluar	12	9.53	1.49	8.04	Qylagë	Rurale	Linear	955	57.65	36.02	21.63
Divjakë	Rurale	grumbulluar	68	5.89	2.39	3.5	Resinoc	Rurale	grumbulluar	703	49.84	25.38	24.46
Dobrajë e Madhe	Rurale	Linear	2307	140.8	94.86	45.94	Ribar i Madh	Rurale	grumbulluar	2200	124.03	85.25	38.78
Dobrajë e Vogël	Rurale	grumbulluar	215	16	9.61	6.39	Ribar i Vogël	Rurale	Linear	543	38.34	25.16	13.18
Gadime e Epërme	Rurale	grumbulluar	2641	178.69	87.82	90.87	Rubofc	Rurale	Linear	723	76.64	48.46	28.18
Gadime e Ulët	Rurale	grumbulluar	2646	141.32	97.33	43.99	Rufc i Ri	Rurale	grumbulluar	507	38.89	26.49	12.4
Gilogoc	Rurale	grumbulluar		134.45	65.13	69.32	Rufc i Vjetër	Rurale	grumbulluar	1024	52.16	41.19	10.97

Grackë	Rurale	I grumbulluar		41.18	18.65	22.53	Shalë	Rurale	I grumbulluar	2517	80.75	68.9	11.85
Grackë e Vjetër	Rurale	I grumbulluar	242	242.93	27.94	214.99	Shisharkë	Rurale	I grumbulluar		1.32	0.44	0.88
Gumnasellë	Rurale	Linear	122	100.41	52.28	48.13	Silovi	Rurale	I grumbulluar	3425	281.95	117.32	164.63
Hallaq i Madh	Rurale	I grumbulluar	418	38.04	19.2	18.84	Smallushë	Rurale	I grumbulluar	1276	73.18	44.18	29
Hallaq i Vogël	Rurale	I grumbulluar	664	46.83	27.77	19.06	Teqe	Rurale	I grumbulluar	199	20.78	6.21	14.57
Hanroc	Rurale	I grumbulluar	43	17.02	5.93	11.09	Topliqan	Rurale	Linear	1868	144.46	74.7	69.76
Janjevë	Rurale	I grumbulluar	2136	145.43	56.44	88.99	Torinë	Rurale	I grumbulluar	586	44.74	24.59	20.15
Kleçkë	Rurale	I grumbulluar	228	13.69	7.14	6.55	Varigoc	Rurale	I grumbulluar	252	14.31	8.53	5.78
Kojskë	Rurale	I grumbulluar	365	27.64	17.96	9.68	Vërshec	Rurale	I grumbulluar	896	56.2	30.32	25.88
Konjuh	Rurale	I grumbulluar	628	219.91	31.4	188.51	Vogaqicë	Rurale	I grumbulluar		3.31	1.01	2.3
Kosnicë	Rurale	I grumbulluar		1.44	1	0.44	Vrellë e Gadimes	Rurale	I grumbulluar	157	9.68	4.23	5.45
Kraishtë	Rurale	I grumbulluar	1375	88.09	39.47	48.62	Vrellë e Goleshit	Rurale	I grumbulluar		74	36.18	37.82
Krojmir	Rurale	I grumbulluar	1568	68.19	56.78	11.41	Zllakuqan	Rurale	I grumbulluar	270	13.56	10.36	3.2
Leletiq	Rurale	I grumbulluar	350	26.01	11.62	14.39							
Lipjan	Urbane	I grumbulluar	6870	650	201.26	448.74							
Llugaxhi	Rurale	Linear	1157	140.01	42.78	97.23							

Zhvillimi i shpërqendruar ka ndodhë për shkak të ndërtimeve në qytetin e Lipjanit, gjë që ka ndikuar që ndërtimet të kalojnë përtej kufirit aktual të zonës urbane në vendbanimet përreth. Në këtë mënyrë, vendbanimet rurale pothuajse janë bashkëngjitur me zonë urbane duke marr parasysh shkallën e zhvillimit. Te këto vendbanime kohët e fundit vërehet një formë e re e ndërtimit, sidomos përgjatë vijës së asfaltuar të vendbanimit me karakter rendor të objekteve. Kjo ndodh kryesisht për t'u liruar nga dendësia e madhe dhe afrimi me rrugën kryesore. Ky proces mund të quhet transferimi i fshatit nga tipi grumbullor në tip rendor ose zbritja e fshatit në rrugë.

Te këto vendbanime në disa raste vërehet edhe procesi i aglomerimit ose bashkimit të tyre për shkak të zgjerimit dhe afërsisë së tyre, varësisht nga kushtet gjeomorfologjike të terrenit: Babush i Muhaxherve- Marec- Llugaxhi, Banllë- Konjuh , pastaj Grackë e Vjetër, Topliqan, Bujan. Për shkak të zgjerimit dhe formës aglomerative në hapësirë këto vendbanime në të ardhmen nuk mund ta ruajnë kuptimin e fshatit.

Lidhur me vendbanimet e tipit të dendur, mund të konstatohet se ky tip i vendbanimeve, në krahasim me tipin e shpërndarë të fshatit është shumë më i përshtatshëm sepse ato paraqesin mundësitë për përmirësimin e kushteve dhe cilësisë së jetës me pajisje urbane dhe objekte të standardit shoqëror.

Procesi i urbanizimit do të përfshijë, më tepër se gjer me tani territoret rurale e për këtë shkak, orientimi i këtij procesi në fshatra është detyrë tepër me rendësi e planeve në tërësi. Shkalla e urbanizimit në pajtim me konceptimin e urbanizimit kompakt në zhvillimin e mëtejshëm të këtij territori, duhet të rritet, në mënyrë të konsiderueshme, Niveli i urbanizimit i shprehur me pjesëmarrjen të popullsisë në vendbanimet urbane dhe gjysmë - urbane në popullsinë e përgjithshme të Lipjanit duhet shumëfishohet gjerë në vitin 2022. Për organizimin hapësinor të zonave rurale/fshatrave dhe të territorit rural në komunën e Lipjanit, pos pozitës gjeografike, ka shumë rendësi tipi i vendbanimit dhe dispersioni i vendbanimeve. Çdo tip vendbanimi kërkon trajtim të ndryshëm në organizimin e hapësirës. Kushtet e aktiviteteve ekonomike, organizimi i aktiviteteve ekonomike, futja e elementeve urbane dhe mënyrës së jetesës, duhet ti përshtatur pozitës, madhësisë dhe tipit të vendbanimit. Rregullimi i fshatrave dhe i territoreve të gjera rurale është bazuar në:

- a) Kufijtë e planifikuar ndërtimor të çdo vendbanimi
- b) Zhvillimin e organizimin e prodhimit bujqësor brenda zonës kadastrale të vendbanimit por edhe zonës ndërtimore në zonat e ashtuquajtura zemra e gjelbër (agroekosistemi),
- c) zgjerimin e përmbajtjeve të industrisë në ato vendbanime të cilat kanë leverdi për këtë;
- d) zhvillimin, ndërtimin dhe renditjen si duhet të veprimtarive shërbyese;
- e) orientimin hapësinor të zgjerimit territorial me specifikim edhe të disa zonave të mundshme për zgjerim dhe në ndërtimin modern të objekteve të banimit dhe objekteve tjera.
- f) Organizimi hapësinor racional dhe pajisja e hapësirës kërkojnë hartimin e planeve përkatëse (bazës) për të gjitha vendbanimet prioritare dhe territoret me një zhvillim më intensiv.

Planet rregulluese do të përgatiten për vendbanimet si zona të interesit të veçantë për Kosovën ku hynë vendbanimi i Kleçkës dhe i Divjakës për nën - qendrat ose qendrat sekondare brenda komunës si Janjeva, Slllovia, Shala, Gadime dhe Magura në kuadër të së cilës mundë edhe të avancohen nevojat e çdo vendbanimi gravitues si pjesë e tërësisë në atë nën – qendër në krahasim me këto të parapara me këtë plane. Shpërndarja hapësinore dhe organizimi i banimit në vendbanimet dhe qytet në të ardhmen do të bëhet konform koncepteve dhe në përputhje me shpërndarjen e popullsisë dhe infrastrukturës mbështetur në parimin bazë për Banim të shëndetshëm (Ngritjen e kushteve për banim të shëndetshëm dhe atraktiv në zonat urbane dhe në zonat fshatare) për të gjithë shtresat, me mundësi dhe zgjedhje më të mëdha banimi, zvogëlojnë varësinë nga veturat dhe krijojnë modele të qëndrueshme banimi.

Konceptet na mundësojnë shfrytëzim racional të tokës, rritje të dendësisë së banimit, e cila do të arrihet edhe me shfrytëzimin racional të zbrazëtirave brenda zonave të ndërtuara, kjo do të ndikonte në zhvillimin të infrastrukturës, uljen e kostos për investime në infrastrukturë, si dhe qasjen më të lehtë të banorëve në këtë sistem, ndërsa në anën tjetër do të zvogëlon rrezet e shërbimeve tjera si: shkolla, institucione shëndetësore, administratë etj, vetëm zhvillimi kompakt i paraparë për vendbanime do të kursej tokën nga ndërtimet e pa kontrolluara, ndërsa në këtë kontekst vendbanimet shndërrohen në zona funksionale, ku duhet vepruar në konsolidimin e infrastrukturës ekzistuese dhe ndërtimin e asaj që mungon.

Sipas parashikimeve demografike, nuk ka nevojë për zgjerimin e sipërfaqes së planifikuar për ndërtim në vendbanime për një kohë të gjatë pasi që në shumicën e vendbanimeve duke filluar nga qyteti i Lipjanit mund të shfrytëzohen sipërfaqet e zbrazëta brenda zonës së planifikuar për ndërtim e cila do plotësohet me përmbajtje në funksion edhe në kompletimi të cilësisë së banimit (infrastrukturë, hapësira publike, parqe, hapësira për sport, rekreacion etj). Në disa fshatrat me strukturë të shpërndarë (kryesisht fshatrat kodrinore malore), është vështirë të arrihet ndonjë dendësim edhe se në këto fshatra si janë Bukovicë, Gllavicë, Hanroc, Lipovicë, Okosnicë, Plitkoviq, Sedllar, Shishare, Zllakuqan edhe disa tjera pasi që në këto vendbanime ka pasë dhe në disa prej tyre ende ka një shkallë të konsideruar të migrimeve me lëvizje drejt zbarazjes së plotë duhet planifikuar projekte zhvillimore në fushat e bujqësisë, turizmit etj, me synim që të rikthehet jeta edhe gjallëria e viteve të mëparshme, të fuqizohet për sa është e mundur këto vendbanime dhe ma vonë edhe të kemi zhvillim sa ma kompakt dhe cilësi banimi.

Sfidat, gjetjet kyçe dhe supozime të pranuar, identifikimi i problemeve dhe konstatimet kryesore

Sfidat, identifikimi i problemeve dhe konstatimet kryesore të vendbanimeve

Gjatë vlerësimit të gjendjes ekzistuese të vendbanimeve janë identifikuar sfidat vijuese:

- Mungesa e lidhjes së mire mes zonës urbane me vendbanimet rurale ;
- Qasja e dobët nga vendbanimet sub- urbane në zonë urbane;
- Shuarja e vendbanimeve malore dhe dyndja e tyre në zonë urbane;
- Mungesa e qasjes në infrastrukturë teknike-ujësjellës e kanalizim për disa nga vendbanimet;
- Mungesa e infrastrukturës përkatëse si dhe shpërndarja jo e balancuar e infrastrukturës publike dhe sociale;
- Mobiliteti brenda qytetit është shumë i hendikepuar në mungesë të një sistemi të transportit urban;
- Numër i lartë i ndërtimeve pa leje, që duhet integruar dhe urbanizuar;
- Zhvillime të paplanifikuara me mungesën konsekuente të shërbimeve dhe hapësirave të gjelbër publike ;
- Morfologji dhe strukturë urbane jo konsistente në pjesët sub- urbane të qytetit;
- Mungesë e infrastrukturës dhe shërbimeve publike në lagjet sub- urbane;
- Zgjerime të mëdha me densitet të ulët të cilat konsumojnë dhe copëtojnë kualitetin e tokës bujqësore më shumë se që është e arsyeshme me të njëjtën popullsi të caktuar;

Gjetjet kyçe dhe supozime të pranuar

- Qyteti i Lipjanit, paraqet qendrën administrative, ekonomike e kulturore për gjithë territorin e komunës, por edhe për komunat fqinje, si qytet i madh në rajon.
- Qyteti i Lipjanit i takon tipit të koncentruar/grumbulluar të vendbanimeve.
- Aktualisht Lipjani nuk është i organizuar sipas sistemit të lagjeve/nënqendrave, prandaj të gjitha funksionet primare funksionojnë në qendër të qytetit, rrjedhimisht kërkohet të bëhet ndarja/organizimi i zones urbane.
- Propozohet formimi i nën-qendrave të reja si: Janjeva, Gadimja e Poshtme, Banulla, Magura, Shala dhe Sillovia.
- Vendbanimet me vlera të larta të trashëgimisë historike me interes të veçantë për komunën, si Kleçka dhe Divjaka, duke poseduar një potencial të lartë të zhvillimit për të ardhmen.
- Shumica e vendbanimeve janë të tipit të shpërndarë me dendësi të ulët të banimit, dhe mungesë të infrastrukturës, pastaj ato të tipit të grumbulluar dhe të dendur, e që tregon drejtë për drejtë mungesën e një planifikimi të mirëfilltë para zhvillimit të vendbanimeve, dhe në fund në një numër shumë të vogël vendbanimet lineare, që janë vendbanime të zhvilluara për-rreth rrugëve kryesore të komunës.
- Kjo shpërndarje e banimit brenda vendbanimeve ka rezultuar edhe me një dendësi të ulët apo mesatare tek shumica e vendbanimeve, me përjashtim të zonës urbane dhe vendbanimeve rreth saj, që vjen si rezultat i kërkesave të shumta për banim për shkak të zbrazjeve të vendbanimeve rurale drejt zonës urbane.
- Edhe karakteri ekonomik në komunë mund të themi se në një masë dirixhohet nga relievi dhe afërsia me qendër. Zona qendrore që përfshinë zonën urbane me vendbanimet për-rreth zhvillojnë aktivitete të ndryshme ekonomike; zona rurale zhvillon bujqësi.
- Rritja e vogël e dendësisë për shkak se numri i banorëve në zonën urbane është i vogël dhe shihet qartë që një zbehje e qytetit, e kufizon rritjen e zonës urbane.
- Sipas parashikimeve demografike, nuk ka nevojë për zgjerimin e sipërfaqes së planifikuar për ndërtim në vendbanime për një kohë të gjatë pasi që në shumicën e vendbanimeve duke filluar nga qyteti i Lipjanit mund të shfrytëzohen sipërfaqet e zbrazëta brenda zonës së planifikuar për ndërtim e cila do plotësohet me përmbajtje në funksion edhe në kompletimi të cilësisë së banimit (infrastrukturë, hapësira publike, parqe, hapësira për sport, rekreacion etj). Në disa fshatrat me strukturë të shpërndarë (kryesisht fshatrat kodrinore malore), është vështirë të arrihet ndonjë dendësim edhe se në këto fshatra si janë Bukovicë, Gllavicë, Hanroc, Lipovicë, Okosnicë, Plitkoviq, Shishare, Zllakuqan edhe disa tjera pasi që në këto vendbanime ka pasë dhe në disa prej tyre ende ka një shkallë të konsideruar të migrameve me lëvizje drejt zbarazjes së plotë duhet planifikuar projekte zhvillimore në fushat e bujqësisë, turizmit etj me synim që të rikthehet jeta edhe gjallëria e viteve të mëparshme, të fuqizohet për sa është e mundur këto vendbanime dhe ma vonë edhe të kemi zhvillim sa ma kompakt dhe cilësi banimi.

SWOT Analiza - Përparësitë, dobësitë, mundësitë rreziqet

PËRPARËSITE	DOBËSITË
▪ Lidhja e mirë e vendbanimeve me qendrën komunale. ▪ Shpërndarje relativisht e mirë e shërbimeve shkollore dhe shëndetësore ▪ Ekzistimi i vendbanimeve me pozitë të përshtatshme për organizim të subqendrës	▪ Dendësia e ulët e ndërtimit ▪ Përqendrimi i shërbimeve administrative në qendrën komunale ▪ Niveli i pamjaftueshëm i shtrirjes së infrastrukturës teknike në zonat rurale (ujësjellës, kanalizim) ▪ Zgjerimi i ndërtimit në tokë bujqësore ▪
MUNDËSITË	RREZIQET
▪ Hartimi i planeve hapësinore ▪ Krijimi i nënqendrave të zhvillimit të vendbanimeve në raport me qendrën e Lipjanit.	▪ Vazhdimi i trendit të zgjerimit të vendbanimeve pa kritere ▪ Humbja e tokës bujqësore ▪ Kapacitetet e pashfrytëzuara si pasojë e migrimit rural-urban

SFIDAT KRYESORE TË IDENTIFIKUARA
▪ Ndalimi i zhvillimeve të pakontrolluara hapësinore ▪ Ofrimi i kushteve më të mira të planifikuara brenda zonave të ndërtuara ▪ Zhvillimi i vendbanimeve me dendësi adekuate ▪ Menaxhimi i migrimit rural-urban

NEVOJAT ZHVILLIMORE
▪ Përf forcimi i mëtejshëm i karakterit shumëfunksional të qendrës komunale ▪ Konsolidimi i strukturës së ndërtuar të vendbanimeve tjera brenda zonave aktuale të ndërtuara, ▪ duke e ruajtur karakterin e tyre lokal ▪ Ofrimi i shërbimeve adekuate sociale dhe publike në të gjitha vendbanimet rurale ▪ Aktualisht Lipjani nuk është i organizuar sipas sistemit të lagjeve, prandaj nuk ka system administrative të lagjeve dhe të gjitha funksionet primare funksionojnë në qendër të qytetit. ▪ Të bëhet ndarja/organizimi i zones urbane.

1.9 VENDBANIMET JOFORMALE

Në Lipjan nga KK, e sipas Udhëzuesit për Planifikim Hapësinorë për Vendbanime Joformale të Ministrisë për Planifikim Hapësinorë, janë identifikuar 9 (nëntë), vendbanime joformale. Lokacioni i 9-të vendbanimeve joformale, janë në qytet por në pjesën periferike të zonës urbane, ku mënyra e shpërndarë dhe me dendësi të vogël gjë që ndikon në vështirësimin e ofrimit të infrastrukturës. Me PZHK janë trajtuar mundësitë e integritit dhe trajtimit të këtyre vendbanimeve joformale, si pjesë të qytetit.

Për të rregulluar çështjen pronësore të këtyre vendbanimeve joformale, nevojitet koordinim në mes banorëve të VJF-së, autoriteteve dhe përfaqësuesve të pronës, bazuar në ligjet në fuqi deri në trajtimin përfundimtar dhe njohjen e pronësisë për banorët e VJF-së.

Këto vendbanime duhet të trajtohen sipas udhëzimeve të Strategjisë Kombëtare dhe Planin e Veprimit për Vendbanimet Joformale dhe sipas UA 08/2018 për Normat Teknike të Planifikimit Hapësinor, përkatësisht kapitullit III, neni 2.

Komuna, me qëllim të rregullimit dhe përfshirjes së vendbanimeve joformale parasheh zbatimin e kushteve zhvillimore

dhe ndërtimore të cilat do të përcaktohen me dokumente të nivelit më të ulët të planifikimit hapësinor, si është Harta Zonale e Komunës, përkatësisht, rregullimi dhe zhvillimi i këtyre vendbanimeve do të bëhet në bazë të kushteve zhvillimore të zonës përkatëse në të cilën ndodhet ai vendbanim.

Ky përmirësim i gjendjes ekzistuese do të arrihet pikërisht përmes rregullimit të infrastrukturës rrugore, infrastrukturës teknike, asaj sociale, si dhe do të paraqiten kushte zhvillimore adekuate, të cilat do të ndikojnë në përmirësimin e gjendjes në këto zona. Një prej mundësive të rregullimit të vendbanimeve joformale është edhe zbatimi i bonuseve të ndërtimit, sipas legjislacionit në fuqi, ku përcaktohet që komuna pas hartimit dhe miratimit të Hartës Zonale të Komunës të hartojë një rregullore ku do të përcaktojë mënyrën e zbatimit të bonuseve.

Udhëzuesit e planifikimit hapësinor të vendbanimeve joformale, edhe pjesë tjera të vendbanimeve, pa marrë parasysh përbërjen etnike, të cilat shquhen me karakteristikat e cekura më lartë, duhet t'i nënshtrohen rregullimit të çështjeve pronësore si dhe do të përmirësojnë kualitetin e jetës në vendbanim. Vendbanime joformale të cilat duhet ta trajtohen në mënyrë të posaçme, mirëpo mënyra e zhvillimit të disa pjesëve të zonës urbane kërkon një qasje pothuaj identike për hartimin e planeve rregulluese në zonat të cilat janë zhvilluar pa plan dhe ku mungon infrastruktura themelore dhe këto plane rregulluese duhet të përcaktohen në Hartën Zonale të Komunës.

1.9.1 KARAKTERISTIKAT DHE NUMRI I BANORËVE

Vendbanimet joformale karakterizohen me:

- Zotërimi joformal ose jo i sigurt i pronësisë,
- Shërbimet joadekuate të infrastrukturës teknike dhe sociale, si dhe
- Pjesëmarrje joadekuate ose mospjesëmarrje në qeverisje.

Këto vendbanime duhet të trajtohen sipas udhëzimeve të Strategjisë Kombëtare dhe Planin e Veprimit për Vendbanimet Joformale dhe sipas UA 08/2018 për Normat Teknike të Planifikimit Hapësinor, përkatësisht kapitullit III, neni 2.

Nr. rendor	Vendbanimet joformale	Sipërfaqja (Ha)	Nr. i banorëve (NRBAN)	Nr. i njësive të banimit (NRSHT)	Prioriteti			Planet – PZHK- PZHU-PRrH			Madhësia			Konteksti Urban-Rural		
					ASH	AM	AGJ	PZHK	PZHU	PRrH	V	m	M	U	UR	R
1	Gadime e Ulët	19	400	60	X					X	X			X		
2	Hallaq i Vogël	10	380	65			X			X		X			X	
3	Janjevë	10	380	50		X			X		X			X		
4	Lipjan VJF-1	14	400	125			X			X	X			X		
5	Medvecë	12	420	60			X			X			X			X
6	Sllovi	5,5	200	55		X				X			X			X
7	Vrellë e Magurës	6	180	30		X			X				X			X
8	Dobrajë e Vogël	5	320	55		X				X			X			X
9	Lagja e Allapit – Lipjan	23	450	100	X					X	X			X		

1.9.2 GJENDJEN EKONOMIKE, SOCIALE DHE MJEDISORE TË VENDBANIMEVE JOFORMALE TË IDENTIFIKUARA

Sipas dokumentit të hartuar nga Ministria e Mjedisit dhe Planifikim Hapsinor 'Strategjia dhe Plani i Veprimit për Parandalimin dhe Rregullimin e Vendbanimeve Joformale në Kosovë 2011-2015', përcaktohet kategorizimi i VBJ-ve dhe atë si vijon:

- Vendbanimi Joformal në kuadër të zonës urbane apo zonës rurale;
- Vendbanimi Joformal në afërsi të ambienteve të rrezikshme për banorët;
- Vendbanimi Joformal në tokën me pronësi të parregulluar;
- Vendbanimi Joformal në afërsi të zonave të mbrojtura me rëndësi për shtetin;
- Vendbanimi Joformal me mungesë të infrastrukturës fizike dhe sociale, ndikim negativ në mjedis;

Konform kategorizimit si më lartë, vendbanimet joformale i përkasin kategorisë së parë dhe të tretë, të zotërimit joformal ose jo i sigurtë i pronësisë, gjersa të gjithë banorët e këtij vendbanimi, gëzojnë qasje adekuate në shërbime elementare, pjesëmarrje adekuate në qeverisje, si dhe nuk janë rrezikuar nga diskriminimi. Sa i përket gjendjes ekonomike, ky vendbanim cilësohet të ketë gjendje relativisht të kënaqeshe ekonomike.

Për ta rregulluar çështjen pronësore të këtyre vendbanimeve joformale, nevojitet koordinim në mes banorëve të VJF-së, autoriteteve, si dhe përfaqësuesve të pronës, bazuar në ligjet në fuqi deri në trajtimin përfundimtar dhe njohjen e pronësisë për banorët e VJF-së.

Sfidat, gjetjet kyçe dhe supozime të pranuar, identifikimi i problemeve dhe konstatimet kryesore.

Sfidat, identifikimi i problemeve dhe konstatimet kryesore të vendbanimeve

- Kostoja dhe kohëzgjatja e formalizimit dhe rregullimit të vendbanimeve joformale, që do të duhej të jetë komponentë e obligueshme e strategjisë afatmesme dhe afatgjate, të rregullimit të vendbanimeve joformale;
- Mungesa e detyrimeve ligjore për institucionet përgjegjëse, të niveleve të ndryshme.
- Mungesa e legjislacionit, pjesa e cila do ti obligonte banorët e vendbanimeve joformale, që ta iniciojnë dhe vazhdojnë deri në përfundim, rregullimin e statusit të tyre pronësorë.

Gjetjet kyçe dhe supozime të pranuar

- Drejtoria e Urbanizmit të qytetit të Lipjanit, për hulumtimin e vendbanimeve joformale do të mirret me 9 vendbanimet joformale të identifikuar
- Vendbanimi Joformal në total, përfshinë një sipërfaqe prej 99 ha, me afërsisht 600 shtëpi individuale të identifikuar dhe 3,130 banorë⁴⁹;
- Statusi formal i pronës: prona është në pronësi komunale;
- Këto vendbanime joformale, karakterizohen përmes çështje të pazgjidhura pronësore.
- Gjendja e ndërtesave të banimit, është relativisht e mirë dhe kjo gjendje shihet dhe konfirmohet nga gjendja ekzistuese e objekteve/ndërtesave, që janë marrë për shqyrtim për këtë çështje.
- Vendbanimi Joformal, posedon me objekte arsimore, shkolla fillore e mesme e ulte dhe e lartë, me çerdhe (përmbajtje të arsimit parashkollor, fillor dhe i mesëm).
- Destinimi i sipërfaqeve në këto lagje, është kryesisht banim individual, duke shfrytëzuar hapësira për afarizëm (tregti, prodhim, deponi, servise etj) dhe hapësirat dhe sipërfaqet e dedikuara për rrugë.
- Mungojnë hapësira të mjaftueshme të gjelbërta dhe ato për rekreacion.
- Vendbanimet joformale të identifikuar, janë të përfshira në kuadër të Planit Rregullues Urban të qytetit të Lipjanit.

Nr. rendor	Vendbanimet joformale	Sipërfaqja (Ha)	Nr. i banorëve	Nr. i njësive të banimit
1	Gadime e ulët	19	400	60

⁴⁹ Numri i shtëpive individuale, është përcaktuar, përmes inqizimeve nga Gjeoportali-<http://geoportal.rks-gov.net/search> dhe shënimeve nga Kuvendi Komunal Shtime, respektivisht Plani-Zhvillimor-Komunal-i-Lipjanit-2013-2023

2	Hallaq i Vogël	10	380	65
3	Janjevë	10	380	50
4	Lipjan VJF-1	14	400	125
5	Medvecë	12	420	60
6	Sllovi	5,5	200	55
7	Vrellë e Magurës	6	180	30
8	Dobrajë e Vogël	5	320	55
9	Lagja e Allapit - Lipjan	23	450	100
Totali		99	3130	600

Pronësia mbi tokën - Në kuadër të vendbanimeve joformale të identifikuar, ka pronësi të kombinuar – Komunale, shoqërore, private. Dokumentacioni kadastral adekuat ekziston në Drejtorinë për Kadastër të Komunës së Lipjanit.

Vlerësimi i përparësive, dobësive, mundësive dhe rreziqeve – Analiza SWOT

Analiza SWOT për vendbanimet joformale

Përparësitë	Dobësitë
- Identifikimi i VBJ - Ekziston dokumentacion kadastral për VBJ; - Sipërfaqja e territorit të identifikuar, 99 ha, rreth 600 shtëpi dhe 3,130 banorë; - Terren i përshtatshëm për ndërtim, duke qenë se kryesisht është terren i rrafshët; - Identifikimi dhe regjistrimi zyrtar i ndërtimeve pa leje gjatë 2004-2018, si dhe regjistrimi i tyre në data-bazë; - Infrastruktura teknike bazike e vendbanimeve në përgjithësi, relativisht e mirë; - Qasje relativisht e mirë e vendbanimit, në shërbime komunale;	- Çështja pronësore e pa zgjidhur, për të gjitha rastet e identifikuar; - Jo të gjithë banorët, kanë tituj të regjistruar të pronës; - Mungesë e menaxhimit efektiv të planifikimit hapësinor dhe kontrollit të zhvillimeve urbane; - Mungesa e planit të hollësishëm rregullativ për vendbanimet e identifikuar joformale, ka bërë që shërbimet themelore të mos jenë në nivelin e kënaqshëm;
Mundësitë	Kërcënimet
- Prona komunale, mundësi kthimi në vendbanim formal; - Ofrimi dhe përmirësimi i infrastrukturës rrugore; - Zgjidhja e transportit publik; - Angazhimi publik i banorëve të lagjeve; - Krijimi i këshillave nga pjesëtarët e komuniteteve në kuadër të VBJ-ve; - Fuqizimi i rolit të përfaqësuesve, të komuniteteve në vendimmarrje duke përfshirë edhe rolin e gruas; - Inkurajimi i komuniteteve të VBJ, në kryerjen e punëve në përmirësimin e kushteve në VBJ; - Avancimit të kontrollit inspektiv të VBJ - Mundësia e zhvendosjes eventuale e VBJ, në një lokacion më adekuat dhe më të përshtatshëm;	- Implikimet pronësore; - Implikimet buxhetore; - Tej zgjatja e procedurave ligjore, në raport të ndërtimeve pa leje; - Rrezikshmëria deri në diskriminim; - Mungesa e një zgjidhjeje adekuate konkrete; - Mosdefinim i qartë i kompetencave institucionale;

2.1.3. NDËRTIMET PA LEJE

Në Komunën e Lipjanit janë të regjistruara në regjistrin Kombëtar të ndërtimeve pa leje mbi 15,783 raste të ndërtimeve pa leje me ish Ligjin për Trajtimin e Ndërtimeve pa Leje Nr.04/L-188 të vitit 2014. Ky numër i ndërtimeve pa leje, pritet të trajtohet me Ligjin e ri në fuqi, Ligji Nr. 06/L-024⁵⁰.

Ligji për trajtimin e ndërtimeve pa leje, Autoriteti zyrtar përkatës do ti trajtoj dhe legalizoj shumicën e ndërtimeve të kategorisë I-rë dhe II-të, mirëpo, përsëri do të mbetet një numër i konsiderueshëm i objekteve/ndërtesave, të cilat janë ndërtuar pas 30 Gushtit të vitit 2013 dhe vazhdojnë të ndërtohen akoma, e të cilat tutje do të trajtohen me Ligjin për Ndërtim.

Duke qenë se për ndërtimet pa leje kemi qeshje të pronësisë së pazgjidhur, respektivisht pronësi me titullar të ndryshëm, atëherë për ndërtimet pa leje, të identifikuar në pronat me pronësi komunale, Komuna e Lipjanit, gjatë trajtimit të VBJ, duhet të bashkëpunojnë me Kuvendin Komunal në Lipjan, në lidhje me pronat që eventualisht gjinden në pronat me pronësi komunale, si dhe ti bashkërendojnë aktivitetet me rastin e rregullimit të VBJ.

Për ndërtimet pa leje të identifikuar në pronat me pronësi shoqërore (nëse eventualisht ekzistojnë), Komuna e Lipjanit, gjatë trajtimit të VBJ duhet të bashkëpunojnë me AKP-në (në nivel regional dhe qendror), në lidhje me pronat që eventualisht gjinden në pronat me pronësi shoqërore, si dhe ti bashkërendojnë aktivitetet me rastin e rregullimit të VBJ.

Ndërtimet pa leje të identifikuar në pronat me pronësi shoqërore, sipas legjislacionit në fuqi, Ligji Nr. 04/L-034 për Agjencinë Kosovare të Privatizimit, menaxhohen dhe trajtohen nën mandatin e AKP-së.

Tabela 137. Numri i objekteve pa leje sipas vendbanimeve

Vendbanimet	Nr ndërtimeve pa leje	Vendbanimet	Nr ndërtimeve pa leje
Janjevë	792	Vrellë e Gadimes	37
Kraishtë	359	Varigoc	46
Hanroc	22	Vërshëc	250
Vrellë e Goleshit	206	Topliqan	521
Hallaq i Madh	132	Torinë	189
Hallaq i Vogël	207	Smallushë	294
Grackë	113	Teqe	50
Gumnasellë	326	Shisharkë	5
Gadime e Ulët	774	Slovi	906
Glllogoc	462	Resinoc	144
Dobrajë e Vogël	46	Shalë	598
Gadime e Epërme	680	Ribar i Vogël	150
Divjakë	20	Rubofc	290
Dobrajë e Madhe	608	Poturoc	212
Bujan	180	Qylagë	287
Bukovicë	0	Mirenë	120
Breg i Zi	170	Pliitkoviq	11
Brus	60	Marec	235
Babush i Muhaxherëve	362	Medvec	20
Banullë	570	Llugë	91

⁵⁰ MMPH / DPHBN, Numri i ndërtimeve pa leje sipas Komunë së Lipjanit, nga Regjistri Shtetëror i Ndërtimeve Pa Leje, Prishtinë 09.09.2015

Ribar i Madh	585	Magurë	441
Akllap	177	Lipjani	1710
Rufc i Vjetër	194	Blinajë	0
Zllakuqan	54	Krojmir	324
Rufc i Ri	163	Leletiq	114
Baicë	239	Konjuh	429
Llugëxhi	390	Kosnicë	0
Grackë e Vjetër	243	Kleçkë	52
Vogaqicë	0	Kojskë	99

1.10 BANIMI

Trendët e ndërtimit në komunën e Lipjanit në 4 vitet e fundit janë si në vijim:

Shenim: ne numrin e ndërtimeve janë përfshirë: shtëpitë, apartamentet, shtëpitë e braktisura, shtëpitë e paklasifikuara dhe shtëpitë e papërfunduara. Të dhënat janë marrë nga shenimet e tatimit në pronë.

Tabela 138. Trendi i ndërtimeve në 4 vitet e fundit

Nr	Vendbanimet	2019	2020	2021	2022	Përqindja e rritjes
1	Akllap	81	81	84	88	8%
2	Babush i Muhaxherve	283	283	283	283	0%
3	Baicë	133	133	133	133	0%
4	Banullë	412	412	412	422	2%
5	Breg i Zi	82	82	82	82	0%
6	Brus	19	19	19	19	0%
7	Bujan	146	144	144	144	-1%
8	Bukovicë	1	1	1	1	0%
9	Divlakë	5	5	6	6	17%
10	Dobrajë e Madhe	396	396	402	417	5%
11	Dobrajë e Vogël	29	29	29	31	6%
12	Gadime e Epërme	455	458	464	470	3%
13	Gadime e Ulët	559	559	566	588	5%
14	Gllanicë	0	0	0	0	0%
15	Gllavicë	0	0	0	0	0%
16	Glllogoc	331	331	331	346	4%
17	Grackë e Vjetër	149	150	150	178	16%
18	Grackë e Vogël	75	78	78	82	9%
19	Gumnasellë	224	227	229	235	5%
20	Hallaç i Madh	70	71	72	72	3%
21	Hallaqi i Vogël	125	127	128	142	12%
22	Hanroc	6	7	7	11	45%
23	Janjevë	701	705	713	929	25%
24	Kleqkë	10	10	10	13	23%

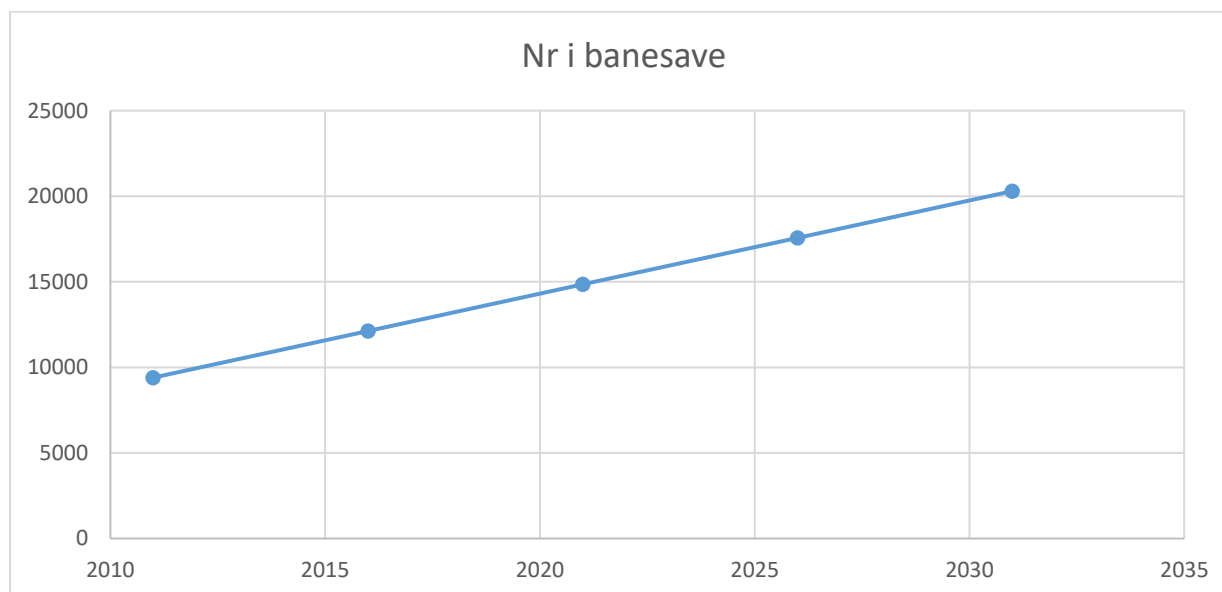
25	Kojuskë	73	74	77	80	9%
26	Konjuh	210	211	211	217	3%
27	Kraishtë	280	283	285	294	5%
28	Krojmir	208	208	208	217	4%
29	Leletiq	59	60	62	66	11%
30	Lipjan	4,606	4,686	4,722	4,730	3%
31	Lipovicë	0	0	0	0	0%
32	Lugaxhi	263	266	266	271	3%
33	Lugë	49	49	50	50	2%
34	Magurë	306	311	318	360	15%
35	Marec	182	183	190	195	7%
36	Medvec	152	155	157	164	7%
37	Mirenë	37	38	40	53	30%
38	Okosnicë	0	0	0	0	0%
39	Plitkoviq	1	1	1	4	75%
40	Poturoc	143	143	143	148	3%
41	Qellopek	0	0	0	0	0%
42	Qylagë	145	145	146	154	6%
43	Resinoc	96	97	102	106	9%
44	Ribar i Madh	430	432	440	447	4%
45	Ribar i Vogël	96	98	99	101	5%
46	Rubofc	180	181	189	199	10%
47	Rufc i Ri	165	165	165	165	0%
48	Rufc i Vjetër	109	110	114	114	4%
49	Silovi	700	703	713	738	5%
50	Smallushë	283	286	289	297	4%
51	Shalë	420	420	427	440	5%
52	Shisharkë	0	0	0	0	0%
53	Teqe	20	20	22	28	29%
54	Tërbuc	0	0	0	0	0%
55	Topliqan	402	405	408	416	3%
56	Torinë	122	124	126	126	3%
57	Varigoc	23	25	25	27	15%
58	Vërshec	169	176	181	184	8%
59	Vogaqicë	2	2	2	2	0%
60	Vrellë	9	9	9	11	18%
61	Vrellë e Goleshit	110	111	114	129	15%
62	Zllakuqan	33	33	33	33	0%
		14,277	14,514	14,677	15,258	8%

Sipas tabelës së mësipërme trendi i ndërtimeve në katër vitet e fundit ka rritje me rreth 8%. Nga 62 vendëbanime, 15

vendbanime nuk kanë ndryshim në numrin e ndërtimeve ndërsa në 12 vendëbanime ka më shumë se 15% ndërtime. Planifikimet infrastrukturore duhet ti përcjellin këto trende në vitet në vijim.

Tabela 139. Projektioni për banim në 8 vitet në vijim

Viti	Nr. i banesave
2011	9,402
2016	12,040
2021	14,677
2026	17,314
2031	19,951

Grafikoni 20. Numri i banesave sipas të dhënave të tatimit në pronë

1.10.1 ANALIZA E TRENDIT TË BANIMIT SIPAS VENDBANIMEVE

Numri i ndërtësive për banim si shtëpitë individuale po ashtu edhe ndërtësat kolektive kanë rritje në sasi. Në një periudhë 10 vjeçare ky numër është rritur rreth 50%. Duke llogaritur që ky trend mund të vazhdojë edhe në periudhën e ardhshme, nevojitet që të bëhen planifikime të mirëfillta ashtu që ndërtësat për banim të plotësojnë kriteret kualitative për banim adekuat dhe të përballueshëm.

Sipas trendit të rritjes, pritet që në periudhën 10 vjeçare numri i objekteve të banimit të rritet rreth 5,000 (shtëpi individuale dhe njësi banesore). Nëse për një objekt banimi mesatarisht nevojiten 115 m² atëherë rezulton se për përmbushjen e nevojave të banimit nevojiten rreth:

$$5,000 \text{ objekte banimi} \times 115 \text{ m}^2/\text{objekt banimi} = 575,000 \text{ m}^2$$

- **Trendët sipas vendbanimeve**

Në vijim do të bëhet një analizë e vendbanimeve sipas trendit të objekteve të banimit

- **Vendbanimet e zbrazëta**

Nga 62 vendbanime, 7 vendbanime nuk kanë asnjë objekt banimi (rreth 11%).

- **Vendbanimet e banuara**

Vendbanimet me pritshmëri të rritjes deri 10 %

Nga 55 vendbanime të populluara, në 40 vendbanime pritshmëritë janë që të ketë nga 0 deri 9 % rritje të objekteve të ndërtimit (rreth 73%).

Vendbanimet me pritshmëri të rritjes mbi 10 %

Nga 55 vendbanime të populluara, në 15 vendbanime pritshmëritë janë që të ketë mbi 10 % rritje të objekteve të ndërtimit (rreth 27%)

▪ **Çmimet mesatare të ndërtesave**

Disa vite të pandemisë duke filluar nga fillimi i vitit 2020 si dhe lufta në Ukrainë e filluar në fillim të vitit 2022 kanë ndikuar në rritje të çmimeve në përgjithësi në sferën ndërkombëtare. Kjo kryesisht ka ndodh për shkak të ngritjes së çmimeve të karburantëve të cilët pastaj në mënyrë zingjirë i kanë rritur çmimet e gjithëmbarshme. Edhe tregu i ndërtimit nuk ka mund të jetë imun ndaj këtyre zhvillimeve kryesisht për shkak të ngritjes së çmimeve të materialit ndërtimor. Për shembull gjatë viteve 2019-22 çmimi i armaturës është dyfishuar.

Si pasojë e zhvillimeve të lartëpërmendura, çmimet e ndërtesave në tërë Kosovën kanë pësuar rritje. Çmimet e banesave për metër katror në Lipjan variojnë kryesisht në varësi të lokacionit por mestarisht sillen nga 600 deri 1,000 Euro/m².

Ndërsa çmimet mesatare për dhënie me qera të objekteve variojnë shumë dhe varen nga sipërfaqja, vendndodhja si dhe kualiteti i ndërtimit. Por mesatarisht për dhënie me qera të një njësie banesore 2 dhomëshe është nga 150-300 euro.

Po ashtu çmimet e ndërtimit janë rritur ndjeshëm. Sipas disa kompanive të kontaktuar, çmimi i ndërtimit në tërë Kosaovën ka pas rritje me rreth 20-30% dhe në pjesën e parë të vitit 2023 ndërtimi i një metri katror të një objekti ndërtimor (shtëpi apo njësi banesore) kushton nga 400-450 euro.

1.10.2 NEVOJAT E BANIMIT PËR TË ARDHMEN

Politika e banimit në komunën e Lipjanit duhet të trajtohet në tri nivele:

- Ofrimi i mundësisë së zgjedhjes së mënyrës së banimit në të gjithë qytetin përmes përzierjes së llojeve të banimit⁵¹ për të përmbushur një gamë të plotë të nevojave për strehim për të gjitha komunitetet;
- Lehtësimi i kushteve për t'u mundësuar qytetarëve nga një spektër i gjerë ekonomik dhe demografik të jetojnë brenda qytetit;
- Minimizimi i ndikimit të vendimeve publike në koston e banimit dhe lëvizshmërinë e familjeve;

▪ **Zhvillimi i banimit**

Në vijim është përshkruar se si duhet të zhvillohet banimi në Komunën e Lipjanit:

Hapësirat për zhvillimin e banimit

Zhvillimi i banimit duhet të orientohet në hapësira të identifikuara si Zona Banimi. Detajet për këto zona do të përcaktohen përmes Hartës Zonale të Komunës së Lipjanit dhe politikave tjera sektoriale.

Programi për banim social dhe të përballueshëm

Komuna e Lipjanit do të angazhohet që të mundësojë banim të përkohshëm dhe të përballueshëm për familje në gjendje socio-ekonomike më të vështirë dhe për kategori të caktuara sipas Ligjit për Financimin e Programeve të Veçanta për Banim. Detajet për këtë program do të përshkruhen në Planin Trevjeçar për Banim dhe duhet të jetë në përputhje me strategjinë për banim e cila duhet të krijohet nga niveli qendror.

Shtëpitë për të moshuar

Komuna e Lipjanit duhet të mbështesë zhvillimin e përkujdesjes por edhe të strehimit për të moshuar. Kjo duhet të bëhet në skema të ndryshme, nga buxheti komunal, përmes Partneritetit Publiko Privat, nga sektori jofitimprurës (OJQ) apo edhe tërësisht nga sektori privat. Kjo mund të përfshijë nevojën për të krijuar partneritet me grupe dhe individë që munden në mënyrë aktive të inkurajojnë rritjen e mundësive për strehim të të moshuarve. Vendndodhjet e banesave për të moshuar mund të shpërndahen në lagjet ekzistuese dhe të reja brenda hapësirave që i plotësojnë kriteret ashtu që të moshuarit të kenë qasje të lehtë për të përmbushur nevojat elementare (blerje, shërbimeve mjekësore dhe lehtësira të tjera)

Kriteret për ndërtimin e ndërtesave kolektive të reja

⁵¹ Kryesisht banim individual dhe banim kolektiv.

Lipjani do të inkurajojë zgjerimin e banimit me rreze të gjatë që të bëhet në një mënyrë logjike dhe të qëndrueshme që maksimizon përdorimin efikas të tokës dhe infrastrukturës së disponueshme.

Përbërja e banesave:

Lipjani do të inkurajojë shumëllojshmëri të tipeve të banesave kolektive, formave, niveleve të përballueshmërisë dhe dendësisë në zonat e banuara;

Lipjani do të inkurajojë zhvillime me densitet më të lartë banimi në vende të përshtatshme të mbështetura nga dizajni cilësor, qasja në lehtësitë dhe shërbimet lokale dhe kapaciteti i infrastrukturës. Do të përfillen në përpikëri ruajtja e zonave të gjelbërta në përputhje me planet komunale për ruajtje të mjedisit.

Integrimi i llojit të banesës:

Lipjani do të mbështesë dizajnin e banesave që mbulon me kujdes dhe integron dendësi të ndryshme banimi brenda një lagjeje ose në një bllok apo rrugë të vetme për të krijuar tranzicion të qetë vizual në mes të tipeve të ndryshme të banimit.

Parkingjet:

Lipjani do të sigurojë që projektet e banesave me shumë njësi të sigurojnë parkim nëntokësor si dhe në afërsi të lagjeve apo objekteve afariste për të mundësuar qarkullim sa më të lehtë të këmbësorëve dhe automjeteve.

Siguria në rrugë/lagje:

Siguria e lagjeve qoftë nga keqbërësit apo shkelësit e rregullave të komunikacionit nëpër lagje është shumë me rëndësi për komunën e Lipjanit. Për këtë qëllim në projektet e ardhshme pjesa e sigurisë duhet të inkorporohet dhe nuk mund të merren leje të përdorim it pa e trajtuar temën e sigurisë në lagje. Po ashtu edhe për lagjet ekzistuese duhet të bëhet një studim fisibiliteti ku duhet të inkorporohet siguria për banorët e Lipjanit.

Performanca e energjisë

Ruajtja e enegjisë në objektet për banim e sidomos në ndërtesa kolektive duhet të trajtohet me seriozitet të madh dhe në përputhje me ligjet në fuqi. Duhet të bëhet një studim i fisibilitetit në këtë drejtim dhe të aplikohet për fonde qeveritare dhe ndërkombëtare për zvogëluar nevojën për energji elektrike çoftë përmes izolimit termik, vendosjes së paneleve, apo edhe formave tjera bashkëkohore.

Banimi Inovativ

Lipjani duhet të mbështesë partneritete inovative dhe të eksplorojë modele financimi krijues, rregullore, standarde dhe procese miratimi, si dhe stimuj për sektorin privat për të ofruar projekte banimi ku mund të demonstron se produkti do të jetë mjaft tërheqës dhe funksional në dizajn dhe pamje për të garantuar ndryshime në Standardet ekzistuese të zhvillimit të qytetit. Lipjani do të inkurajojë kompanitë ndërtimore të përdorin metoda ndërtimi efikas dhe me kosto më të ulët në lidhje me elemente të parafabrikuara, materialet e ndërtimit dhe format e ndërtuara që rezultojnë në strehim estetikisht tërheqës dhe të përballueshëm.

Si konkluzion, Komuna e Lipjanit do të përfill në përpikëri kriteret për ndërtimin dhe banimin e familjeve në ndërtesa kolektive në përputhje me ligjet në fuqi që e trajtojnë këtë çështje. Disa nga kriteret bazike janë si në vijim:

- Të ketë shumëllojshmëri të tipeve të banesave për të përmbushur kërkesat për banim dhe nevojat sociale;
- Të ketë projektim adekuat urban (p.sh. parqe, kënde të lojërave, pika qendrore dhe hapësira të hapura të përdorshme) të cilat mundësojnë funksionimin adekuat për të gjitha lagjet përreth;
- Sigurimi i lidhjeve për këmbësorë, çiklistë si dhe qarkullimin e automjeteve në tërë lagjen;
- Kudo që është e mundur të adresojë sigurinë dhe parandalimin e krimit përmes vendosjes së kamerave apo policëve të lagjes;
- Të përfillet me përpikmëri ruajtja e mjedisit;
- Kriteret për ndërtimin e shtëpive individuale dhe shtëpive në rresht
- Disa nga kriteret bazë për ndërtimin e shtëpive individuale dhe shtëpive në rresht në lagje të Lipjanit janë si në vijim:
- Ndërtimi i shtëpive të qytetit duhet të theksojë lidhjen me zonat/lagjet përreth duke përfillur peizazhin adekuat;

- Duhet të inkurajohet ndërtimi i shtëpive në hapësira të zbrazura/vakante për të plotësuar zbrazëtirat;
- Duhet të dekurajohet grumbullimi i shtëpive të qytetit/shtëpive në rresht në sipërfaqe të mëdha si dhe dekurajohet ndërtimi i të njëjtave në qendër të qytetit;
- Ndërtimi i shtëpive duhet të veprojë si tampon ndërmjet ndërtesave kolektive dhe shtëpive ekzistuese, duke siguruar një kalim gradual të lartësive të ndërtesave;

Një sfidë me rëndësi për planifikim të mirëfilltë në fushën e banimit është mungesa e statistikave dhe të dhënave në fushën e banimit banim. Ky problem nuk ekziston vetëm për komunën e Lipjanit por në përgjithësi për tërë Kosovën dhe po shkakton pengesë për planifikim të mirëfilltë. Komuna e Lipjanit duhet ti azhurnon të dhënat lidhur me banim në periudha tre vjeçare që të përputhen me programet trevjeçare për banim. Informatat bazike që nevoiten janë:

- Numri dhe tipet e banesave kolektive;
- Numri dhe tipet e shtëpive;
- Numri i objekteve të palegalizuara;
- Numri i ndërtimeve për nevoja tjera, jashtë banimit (shkolla, objekte administrative, ambulanta, etj);
- Numri i ndërtesave për banim social;

Tabela 140. Nevojat për banim në zonën Rurale

Vendbanimi	Sipërfaqja e nevojshme për Banim (Hektar)	Vendbanimi	Sipërfaqja e nevojshme për Banim (Hektar)
Aklap	21.82	Magurë	136.80
Babush i Muhaxherëve	65.09	Marec	55.38
Baicë	30.59	Medvec	46.58
Banullë	89.46	Mirenë	29.68
Bregu i Zi	18.86	Pliitkoviq	4.40
Brus	4.37	Poturoc	34.93
Bujan	33.12	Qylagë	41.89
Bukovicë	0.23	Resinoc	32.65
Divjakë	1.81	Ribar i Madh	110.86
Dobrajë e Madhe	95.91	Ribar i Vogël	26.26
Dobrajë e Vogël	7.32	Rubofc	51.74
Gadime e Epërme	102.46	Rufc i Ri	42.90
Gadime e Ulët	135.24	Rufc i Vjetër	28.27
Glllogoc	77.50	Shalë	114.40
Grackë	20.83	Shisharkë	0.00
Grackë e Vjetër	52.69	Sllavi	191.88
Gumnasellë	54.05	Smallushë	73.66
Hallaq i Madh	15.70	Teqe	15.34
Hallaq i Vogël	38.62	Topliqan	98.18
Hanroc	5.17	Torinë	29.74
Janjevë	325.15	Varigoc	10.26
Kleçkë	4.39	Vërshhec	54.46
Kojuskë	20.32	Vogaqicë	0.52
Konjuh	47.31	Vrellë e Gadimes	4.58

Kosnicë	0.00	Vrellë e Goleshit	49.02
Kraishtë	67.62	Zllakuqan	8.58
Krojmir	48.61	Llugaxhi	63.96
Leletiq	17.56	Llugë	11.20
Lipjan	1116.28		

Tabela 141. Nevojat për banim në zonën Urbane

Vendbanimi	Sipërfaqja e nevojshme për Banim (Hektar)
Lipjan - Banim me nje njesi	13.274
Lipjan - Banim me shume njesi	100.719

1.10.3 ANALIZA E BANESAVE TË ZBRAZURA

Në tabelën e mëposhtme janë dhënë informatat lidhur me shtëpitë e zbrazura në të gjitha vendbanimet e komunës së Lipjanit.

Tabela 142. Numri shtëpive/njësive banesore të zbrazëta

Nr	Vendbanimet	Shtëpi e braktisur	Nr	Vendbanimet	Shtëpi e braktisur
1	Akllap	0	32	Llugaxhi	1
2	Babush i Muhaxherve	0	33	Llugë	1
3	Baicë	0	34	Magurë	0
4	Banullë	0	35	Marec	2
5	Breg i Zi	0	36	Medvec	0
6	Brus	0	37	Mirenë	0
7	Bujan	0	38	Okosnicë	0
8	Bukovicë	0	39	Plitkoviq	0
9	Divlakë	0	40	Poturoc	0
10	Dobrajë e Madhe	0	41	Qellopek	0
11	Dobrajë e Vogël	2	42	Qylagë	2
12	Gadime e Epërme	0	43	Resinoc	0
13	Gadime e Ulët	1	44	Ribar i Madh	2
14	Gllanicë	0	45	Ribar i Vogël	2
15	Gllavicë	0	46	Rubofc	1
16	Gllogoc	0	47	Rufc i Ri	0
17	Grackë e Vjetër	0	48	Rufc i Vjetër	0
18	Grackë e Vogël	0	49	Silovi	0
19	Gumnasellë	1	50	Smallushë	0
20	Hallaç i Madh	1	51	Shalë	3
21	Hallaqi i Vogël	0	52	Shisharkë	0
22	Hanroc	0	53	Teqe	0
23	Janjevë	0	54	Tërbuc	0
24	Kleqkë	0	55	Topliqan	0
25	Kojस्कë	0	56	Torinë	0
26	Konjuh	0	57	Varigoc	0
27	Kraishtë	1	58	Vërshec	0

28	Krojmir	1	59	Vogaqicë	0
29	Leletiq	1	60	Vrellë	0
30	Lipjan	8	61	Vrellë e Goleshit	0
31	Lipovicë	0	62	Zllakuqan	0
				Gjithsej	30

Sipas kësaj tablele në komunën e Lipjanit janë 30 shtëpi të braktisura që në krahasim me numrin e gjithmbarshëm të shtëpive është numër shumë i vogël.

Sipas ligjit për Financimin e Programeve të Veçanta për Banim, komunat e Kosovës kanë të drejtë të marrin me qira shtëpitë e individëve të cilat nuk përdoren dhe për të cilat ka akordim me pronarët e atyre shtëpive. Këto shtëpi/banesa të zbrazura mund të përdoren nga komuna e Lipjanit për ti strehuar familjet në nevojë për banim social, nënat vetë ushqyese apo edhe çiftet e reja.

Një analizë e detajuar dhe propozimet konkrete për këtë temë duhet të jepen në Programet trevjeçare për banim.

1.10.4 LEGALIZIMI I NDËRTIMEVE PA LEJE

Problemi i ndërtimeve pa leje është një ndër problemet më të theksuara në Kosovë. Në tërë Kosovën llogaritet që ka rreth 350 mijë ndërtime ndërsa vetëm në komunën e Lipjanit ky numër është rreth 15,783⁵² objekte të ndërtuara pa leje. Në këtë numër hyjnë të gjitha ndërtimet pra përpos objekteve të ndërtuara për banim, hyjnë edhe objektet përcjellëse dhe afariste.

Kërkesat për legalizim të ndërtimeve pa leje janë shumë të ulta dhe komuna e Lipjanit për këtë qëllim duhet të jetë më aktive. Dy pengesat kryesore për trajtim adekuat të legalizimit të ndërtimeve pa leje janë stafi i pamjaftueshëm në komunë si dhe paqartësitë për trajtimin e lëndëve e sidomos mungesa e një Udhëzimi Administrativ për trajtimin e lëndëve nga lista e pritjes.

Komuna e Lipjanit duhet të bëjë një plan veprimi për legalizimin e ndërtimeve pa leje duke filluar nga analizat e numrit të ndërtesave pa leje si dhe analizës se si të trajtohet kjo temë duke u bazuar në legjislacionin në fuqi dhe përvojave të ngjashme rajonale.

1.10.5 HAPËSIRAT REKREATIVE:

Si pjesë përbërëse e dizajni mit të lagjeve duhet të jetë edhe ndërtimi dhe mirëmbajtja e parqeve, këndeve të lojërave, hapësirave të hapura dhe vendkalimeve brenda zonave të banuara. Kriteret dhe standardet e vendndodhjes për zhvillimin e hapësirave të tilla duhet të përfshihen në Hartat Zonale të komunës së Lipjanit apo në planet e detajuara urbane. Në këto plane duhet të trajtohet edhe planifikimi i tokës për këto hapësira.

1.10.6 BANIMI SOCIAL

Sipas ligjit për Financimin e Programeve të Veçanta për Banim (Ligji Nr. 03L- 164), institucionet e Kosovës e me theks të veçantë Komunat e Kosovës duhet të ju ndihmojnë me banim të përkohshëm kategorive të ndryshme të familjeve që vet nuk mund të sigurojnë kulm mbi kokë.

Sipas këtij ligji ekzistojnë tri forma të ndihmës: Përmes banesave sociale, përmes pagesës së një pjesë të qerasë dhe përmes adaptimit të banesave komunale duke i shndërruar në ndërtesa për banim social.

Komuna e Lipjanit e ka të aprovuar programin Trevjeçar për Banim për periudhën 2022 deri 2025. Ky program është pasues i programit që ka mbuluar vitet 2016-2019 ku janë për bazë të arriturat dhe sfidat gjatë realizimit të programit të skaduar. Me këtë program për banim komuna e Lipjanit është zotuar që të merret me sigurimin e banimit për ata qytetarë të cilët nuk kanë mundësi për sigurim të kulmit mbi kokë për vete dhe për familjet e tyre.

Gjendja ekzistuese

⁵² Nga Koncepti Dokumenti i Qeverisë së Kosovës viti 2015

Komuna e Lipjanit posedon ndërtesa të banimit social në Magurë. Ndarja e ndërtesave është si në tabelën e mëposhtme:

Nr	Vendi	Nr i ndërtesave për banim social	Nr i njësisve banesore	Nr i familjeve të vendosura	Përqindja e shfrytëzimit
	Magurë	1	21	21	100%

Përpos përmes ndërtesave për banim social, komuna e Lipjanit i ndihmon familjet në nevojë për banim të përkohshëm edhe përmes pagesës së një pjese të qerasë ndryshe e quajture edhe si bonus-banimi e paraparë me ligj. Numri i familjeve të ndihmuara përmes këtyre skemave në vitet 2020, 2021 dhe 2022 është **xx**.

Në komunën e Lipjanit në vazhdimësi vijnë kërkesa për ndihmë për banim përmes formularëve komunalë. Këto kërkesa shqyrtohen nga zyrtarë komunal nga drejtoria për Shëndetësi dhe Mirëqenie Sociale si dhe nga Zyra për Komunitete dhe Kthim. Kërkesat kanë të bëjnë kryesisht me nevoja për renovime dhe riparime në shtëpi të vjetra apo të dëmtuara. Komuna e Lipjanit i viziton këto familje dhe në bazë të buxhetit në dispozicion dhe në bazë të nevojave të qytetarëve e bën shpërndarjen e ndihmave.

Në komunën e Lipjanit janë të evidentuara rreth 70 familje të cilat kanë nevojë për ndihmë në banim. Nga ky numër rreth 20 % kërkojnë ndihmë për banim social (nuk kanë pronë të vet) ndërsa familjet tjera kërkojnë renovim apo rindërtim të shtëpive në prona private. – te verifikohet

Rastet sociale:

Ndërsa për tre vitet e fundit numri i familjeve në skemë sociale është si në vijim:

Tabela 143. Numri i familjeve në skemë sociale në tre vitet e fundit

Viti	Numri i familjeve
2021	1,308
2020	1,270
2019	1,221

SWOT Analiza - Banim

Në vijim është e prezantuar përmbledhja e Përparësive, Mangësive, Mundësive dhe Rreziqeve lidhur me banimin në komunën e Lipjanit.

Përparësitë	Mangësitë
- Baza ligjore solide në fushën e banimit; - I miratuar programi trevjeçar për banim; - Profilizimi i kërkuarve të banimit social; - Infrastruktura solide në zonat urbane; - Ekzistimi i Hartës Zonale; - Hapësira të mjaftueshme për ndërtime të reja; - Përkushtimi i zyrtarëve komunal për të trajtuar temat e banimit; - Numër i madh i qytetarëve janë posedues/pronarë të objekteve banesore; - Vazhdimi i procesit të legalizimit;	- Mungesa e statistikave të azhurnuara në fushën e banimit; - Mungesa e njësitit institucional brenda komunës së Lipjanit për trajtimin e temave që lidhen me banim; - Buxhet i pamjaftueshëm për trajtim të banimit social; - Mirëmbajtja e pamjaftueshme e hapësirave të përbashkëta në ndërtesa kolektive; - Numri i limituar i programeve për të ndihmuar familjet në nevojë për banim të përbalueshëm; - Numri i madh i ndërtimeve pa leje dhe objekteve pa pranimë teknike; - Pronë e pamjaftueshme komunale për trajtimin e banimit social; - Numri i pamjaftueshëm i inspektorëve;
Mundësitë	Rreziqet
Themelimi i sektorit për banim;	Rritja e numrit të kërkesave jashtë mundësive komunale;

▪ Zhvillimi i programeve për banim të përballueshëm me skemat PPP; ▪ Inventarizimi i banimit në nivel komunal; ▪ Ndihma nga donatorë të ndryshëm në fushën e banimit social; ▪ Pilotimi i projekteve komunale për trajtimin e ndërtimeve pa leje;	▪ Mungesa e përkrahjes nga niveli qendror për krijimin e sektorit të banimit; ▪ Rënia e fuqisë blerëse të banesave kryesisht për shkak të largimit të qytetarëve; ▪ Rritja e mëtejme e çmimeve të banesave; ▪ Jo stabiliteti politik;
--	--

1.11 SHFRYTËZIMI I TOKËS

Territori i Komunës së Lipjanit është i dominuar sipërfaqet e rrafshëta të cilat shfrytëzohen për aktivitete bujqësore dhe për ngritjen e vendbanimeve, ndërsa pjesa tjetër me sipërfaqe kodrinore-malore që mundëson zhvillimin e ekonomisë pyjore, turizmit dhe blegtorisë. Prej sipërfaqes totale që ka komuna e Lipjanit, vlerësohet se 44.28% e kësaj sipërfaqeje është tokë bujqësore dhe 33.92% e këtyre sipërfaqeve janë Tokë pyjore pa llogaritur zonat e mbrojtura si dhe zonat e veçanta të cilat brenda territorit të tyre kanë zonave pyjore e cekur edhe tek pjesa e profilit.

Vlen të theksohet që në tabelën krahasuese sipërfaqja pyjore është trajtuar si totale shkaku i projeksionit të PZHK 2013 - 2023+ i cili është planifikuar së bashku me zonat e mbrojtura dhe zonat e veçanta.

Në vazhdim është paraqitur një tabelë, në të cilën janë të rreshtuara shfrytëzimet dhe sipërfaqet e tyre sipas shfrytëzimit aktual të Tokës, si dhe sipas shfrytëzimit të Tokës të vitit 2013 sipas Planit Zhvillimor Komunal 2013-2023+.

Në tabelë janë nxjerrë edhe diferencat në hektar dhe në përqindje, në mes shfrytëzimit të tokës të vitit 2013 dhe shfrytëzimit aktual të Tokës.

Gjithashtu pas analizës së krahasimit të projeksioneve të PZHK 2013-2023+ janë nxjerrë prognozatat për të gjitha sipërfaqet.

Tabela 144. Analiza krahasuese bazuar në projeksionet e planifikuara nga Plani Zhvillimor Komunal 2013 – 2023+ si dhe në shfrytëzimin ekzistues të Tokës të punuar në GIS.

Kategoria e shfrytëzimit	Shfrytëzimi i planifikuar i Tokës i Planit Zhvillimor Komunal 2013 – 2023+ sip/ha	Shfrytëzimi ekzistues i tokës bazuar në të dhënat e fundit, digjitalizuar në GIS	Diferenca në ha	Diferenca në %
Sipërfaqe Ujore	98.43	60.31	-38.12	-63.21%
Banim / Banim i përhershëm	3854.66	2113.11	-1741.55	-82.42%
Prodhim Parësor / Pylltari / Pylltari e bazuar në rotacion të mesëm apo të gjatë	14124.8	11,327.96	-2796.84	-24.69%
Prodhim parësor/ Bujqësi/ Prodhim bujqësor komercial	14624.47	15138.91	514.44	3.40%
Shfrytëzim tjetër/ Tokë natyrore e cila nuk është në ndonjë shfrytëzim tjetër ekonomik/ Tokë natyrore e cila nuk është në funksion tjetër ekonomik/ Zonë e Veçantë	1107	974.04	-132.96	-13.65%
Shfrytëzim tjetër/ Tokë natyrore e cila nuk është në ndonjë shfrytëzim tjetër ekonomik/Zonë e mbrojtur	2441.31	2477.76	36.45	1.47%
Shfrytëzim tjetër/ Tokë natyrore e cila nuk është në ndonjë shfrytëzim tjetër ekonomik/ Tokë natyrore e cila	2.24	0.56	-1.68	-300.00%

nuk është në funksion tjetër ekonomik /Zonë e veçantë e mbrojtur				
Prodhim Tretësor / Shërbim tregtar	696.3	303.27	-393.03	-129.60%
Rrjetet e transportit, logjistikës dhe infrastrukturës publike / Rrjetet e transportit	191.44	707.47	516.03	72.94%

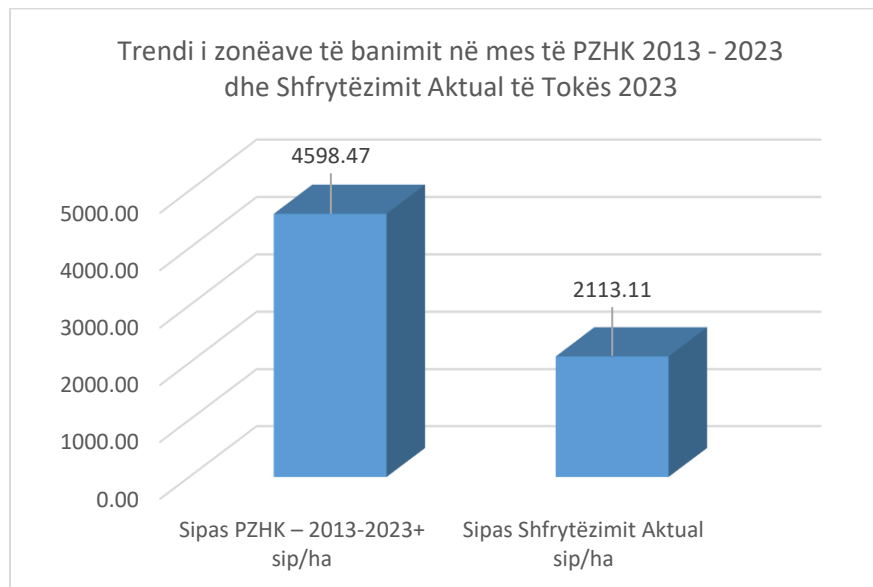
1.11.1 BANIM / BANIM I PËRHERSHËM

Në vazhdim është paraqitur tabela në të cilën është bërë krahasimi i projeksioneve të PZHK 2013-2023+ me sipërfaqen nga shfrytëzimi ekzistues i Tokës 2023.

Duke u bazuar edhe në UA. MMPH – NR. 11/2015 MBI ELEMENTET DHE KËRKESAT THEMELORE PËR HARTIMIN. ZBATIMIN DHE MONITORIMIN E PLANIT ZHVILLIMOR KOMUNAL, më saktësisht në nenin 8 Vlerësimi i gjendjes dhe pikën 8.10 Shfrytëzimi i Tokës, kemi arritur që ti shqyrtojmë dhe vlerësojmë edhe shfrytëzimet e Tokës për sipërfaqe banimi si dhe njëkohësisht kemi vlerësuar edhe projeksionet e shfrytëzimit të tokës të planifikuara sipas PZHK 2013 – 2023 për të ardhur në përfundim se deri në çfarë pike janë zbatuar ato.

Nëse i referohemi tabelës më poshtë kemi një analizë të projeksioneve e cila është bërë në nivel të zonave kadastrale në të cilën vërejmë për secilin vendbanim se sa kemi sipërfaqe të territorit të pa zbatuar në raport me sipërfaqen e planifikuara me PZHK 2013-2023.

Ndërsa nëse i referohemi sipërfaqeve në hektar, në PZHK 2013 – 2023 është planifikuar 4598.47 hektar për banim, ndërsa ne shfrytëzimin ekzistues të Tokës të digjitalizuar dhe kalkuluar përmes sistemit GIS kemi vetëm 2113.12 hektar, që i bie një diferencë prej -1741.55 pa u shfrytëzuar nga projeksioni i planifikuar.

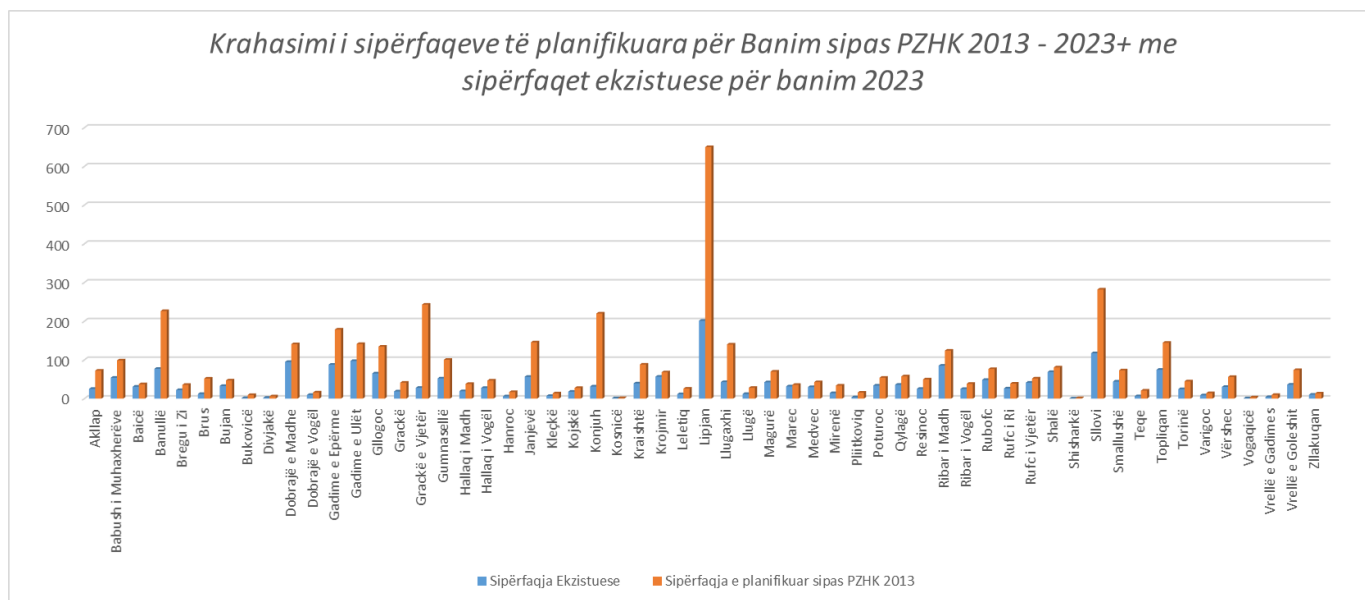
Grafikoni 21. Krahasimi i sipërfaqeve në hektar, të planifikuara për Banim sipas PZHK 2013 - 2023+ me sipërfaqet ekzistuese për banim 2023

Tabela 145. Analiza e zbatimit të sipërfaqes së planifikuar në PZHK 2013-2023 në raport me shfrytëzimin aktual të Tokës 2023

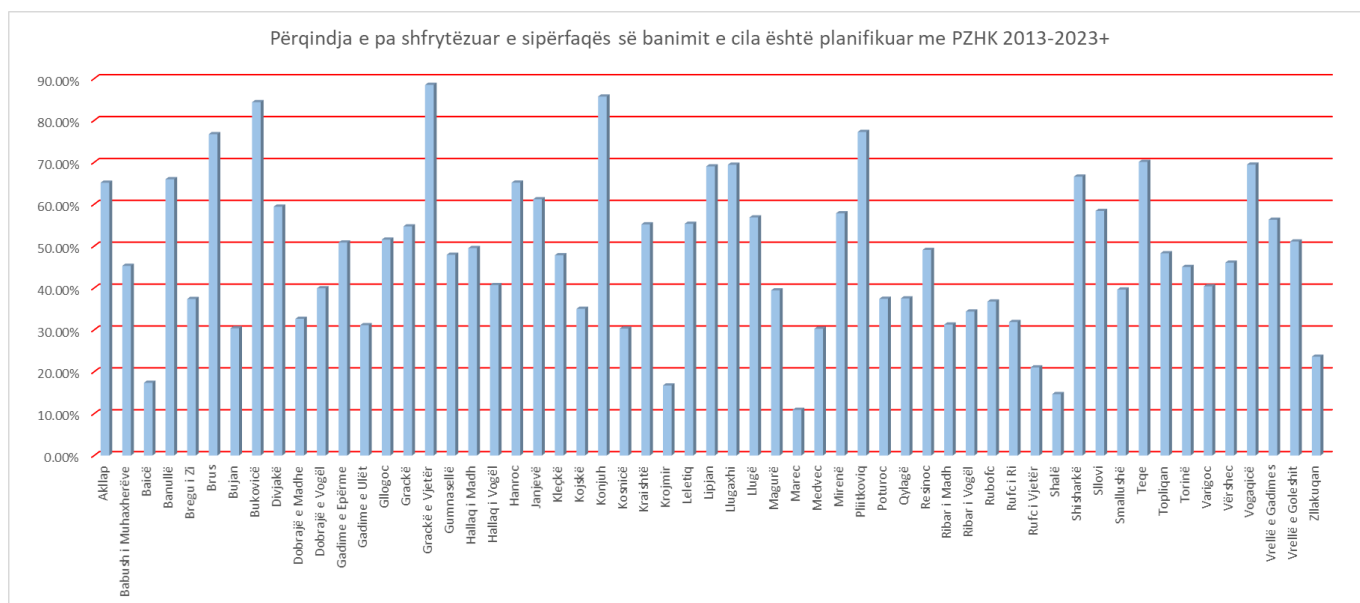
Vendbanimi	Sipërfaqja planifikuar	e Sipërfaqja Ekzistuese	Diferenca në hektar	Vendbanimi	Sipërfaqja planifikuar	e Sipërfaqja sipas	Sipërfaqja Ekzistuese	Diferenca në hektar
------------	------------------------	-------------------------	---------------------	------------	------------------------	--------------------	-----------------------	---------------------

	sipas 2013	PZHK		(Sipërfaqja e pa ndërtuar)		PZHK 2013		
Aklap	72.43	25.24	47.19	Llugë	28.00	12.08	15.92	
Babush i Muhaxherëve	98.81	54.06	44.75	Magurë	69.88	42.32	27.56	
Baicë	37.32	30.84	6.48	Marec	35.70	31.81	3.89	
Banullë	226.29	77.02	149.27	Medvec	42.74	29.8	12.94	
Bregu i Zi	35.61	22.3	13.31	Mirenë	33.91	14.3	19.61	
Brus	51.78	12.05	39.73	Pliitkoviç	15.65	3.56	12.09	
Bujan	47.01	32.73	14.28	Poturoc	54.07	33.84	20.23	
Bukovicë	9.53	1.49	8.04	Qylagë	57.65	36.02	21.63	
Divjakë	5.89	2.39	3.50	Resinoc	49.84	25.38	24.46	
Dobrajë e Madhe	140.80	94.86	45.94	Ribar i Madh	124.03	85.25	38.78	
Dobrajë e Vogël	16.00	9.61	6.39	Ribar i Vogël	38.34	25.16	13.18	
Gadime e Epërme	178.69	87.82	90.87	Rubofc	76.64	48.46	28.18	
Gadime e Ulët	141.32	97.33	43.99	Rufc i Ri	38.89	26.49	12.40	
Gillogoc	134.45	65.13	69.32	Rufc i Vjetër	52.16	41.19	10.97	
Grackë	41.18	18.65	22.53	Shalë	80.75	68.9	11.85	
Grackë e Vjetër	242.93	27.94	214.99	Shisharkë	1.32	0.44	0.88	
Gumnasellë	100.41	52.28	48.13	Silovi	281.95	117.32	164.63	
Hallaq i Madh	38.04	19.2	18.84	Smallushë	73.18	44.18	29.00	
Hallaq i Vogël	46.83	27.77	19.06	Teqe	20.78	6.21	14.57	
Hanroc	17.02	5.93	11.09	Topliqan	144.46	74.7	69.76	
Janjevë	145.43	56.44	88.99	Torinë	44.74	24.59	20.15	
Kleçkë	13.69	7.14	6.55	Varigoc	14.31	8.53	5.78	
Kojskë	27.64	17.96	9.68	Vërshec	56.20	30.32	25.88	
Konjuh	219.91	31.4	188.51	Vogaqicë	3.31	1.01	2.30	
Kosnicë	1.44	1	0.44	Vrellë e Gadimes	9.68	4.23	5.45	
Kraishtë	88.09	39.47	48.62	Vrellë e Goleshit	74.00	36.18	37.82	
Krojmir	68.19	56.78	11.41	Zllakuqan	13.56	10.36	3.20	
Leletiq	26.01	11.62	14.39					
Lipjan	650.00	201.26	448.74					
Llugaxhi	140.01	42.78	97.23					

Nëse i referohemi sipërfaqeve totale të tabelës më poshtë si dhe grafikonit vërejmë që janë bërë diferencat në hektar duke vërejtur që në përgjithësi sipërfaqja e planifikuar për banim në vitin 2013 gjatë hartimit të PZHK e deri në vitin 2023, pra për dhjetë vite ka mbetur pa u zbatuar për 54.05% nga ajo sipërfaqe e planifikuar.

Grafikoni 22. Krahasimi i sipërfaqeve të planifikuara për Banim sipas PZHK 2013 - 2023+ me sipërfaqet ekzistuese për banim 2023

Grafikoni 23. Paraqitja e përqindjes së mbetur pa u shfrytëzuar nga sipërfaqet e planifikuara me PZHK 2013– 2023+

■ Prognozat

Bazuar në trendin e zhvillimit të banimit në vendbanimet e komunës së Lipjanit, vijmë në përfundim që nëse vazhdohet ky trend i rritjes edhe për tetë vite të ardhshme, komuna e Lipjanit një zhvillim të ngjashëm pra me një sipërfaqe të planifikuar për banim e cila është më e madhe se sa nevoja për zgjerim ku rezultatet e mësipërme na qojnë deri te një prognozë që mos zbatueshmëria shkon deri në 54.05% apo -1741.55 hektar e sipërfaqes për banim nëse shkojmë me trendin e njëjtë të planifikimit të territorit për banim.

■ Nevojat

1. Duke analizuar trendët dhe prognozat vlerësojmë që në komunën e Lipjanit duhet të merren masa në fushën e

banimit, ku në vendbanimet si Lipjan, Sillovi, Grackë e Vjetër, Banullë, Konjuhë, Topliqan, Dobrajë e Madhe, duhet të tentohet të konceptohen në atë mënyrë që territori për banim të harmonizohet me kërkesat nevoja të sakta të sipërfaqeve për banim si dhe projeksionet demografike, ngaqë vërejmë që nga sipërfaqet e planifikuara me PZHK 2013-2023+ nuk është zbatuar të paktën 50% dhe duke u bazuar në analizën më lartë rekomandohet që të tkurret kufiri ndërtimor.

2. Nevoja për planifikim të ngritjes së nivelit të cilësisë së jetës në vendbanimet në rënie të popullatës dhe të banimit në vendet si : Shisharkë, Bukovicë, Kosnicë, Vrellë e Gadimes, Plitkoviq, ngaqë vërejmë sipërfaqe shumë të vogla për banim.
3. Vendbanimet si : Dobrajë e Madhe, Gadime e Ulët, Krojmir, Bujan, Marec, Baicë, Shalë dhe Zllakuqan duhet të planifikohet sipërfaqja për banim në rritje, ngaqë bazuar në kufijtë ndërtimor me PZHK 2013-2023+ maksimum 30% janë të pa shfrytëzuar dhe minimumi 14%, pra është e kurtë nevoja për rritje edhe për tetë vitet e ardhshme.
4. Nevoja për tkurrje të kufirit ndërtimor për banim është shumë e theksuar në zonën urbane duke i shtuar edhe tendencën për ndërtim të banimit me shumë njësi.
5. Nevoja për banim më cilësor dhe të qëndrueshëm në zona të lartë rurale.
6. Nevoja e banimit në zona urbane për gjelbërim, hapësira të lira dhe terrene sportive dhe të rekreimit.

Bazuar në analizat më lartë vërehen disa nevoja të cilat i kemi listuar, por vlen të theksohet që nëse i referohemi sipërfaqes së përgjithshme për banim në territorin e komunës së Lipjanit të Planifikuar me PZHK 2013-2023+ dhe sipërfaqes ekzistuese për banim vlen të theksohet nevoja për tkurrje sidomos të sipërfaqeve për banim me intensitet të ulët në zonën urbane duke u munduar që këto tkurrje ti bëjmë kryesisht në sipërfaqe të planifikuara mbi tokë bujqësore.

Me tkurrjen e kufijve ndërtimor në toka bujqësore si dhe me rritje të sipërfaqes për banim me intensitet të lartë do të ndikojmë pozitivisht në ruajtje të Tokës bujqësore si aset i rëndësishëm i komunës së Lipjanit.

1.11.2 PRODHIM PARËSOR / BUJQËSI

Në vazhdim kemi paraqitur analizën e gjendjes ekzistuese të sipërfaqeve për Tokë bujqësore, ku vlerësimi kryesisht është i paraqitur sipas kërkesës së UA. MMPH – NR. 11/2015.

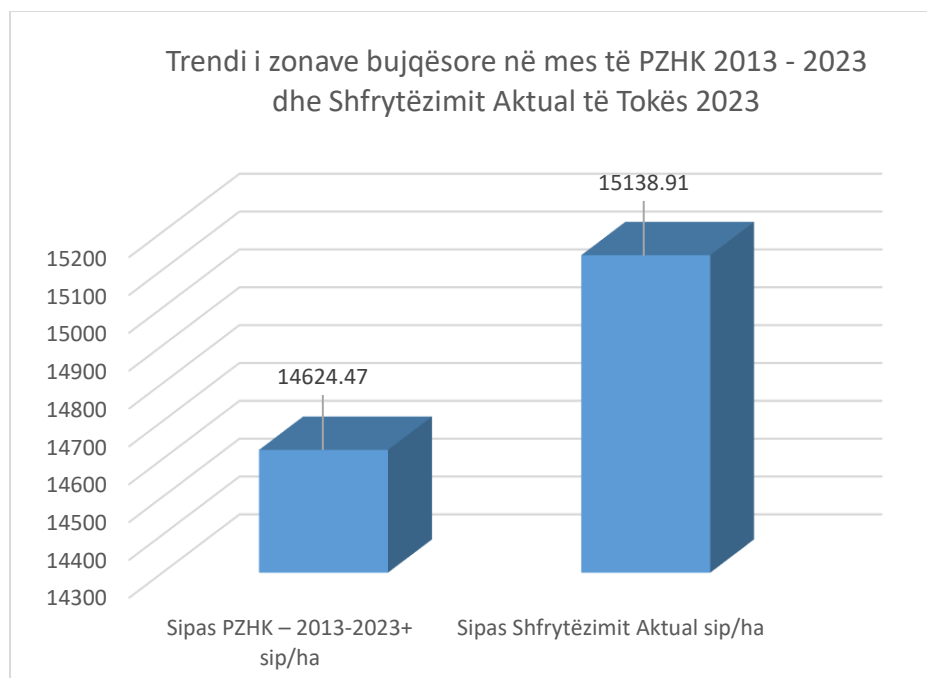
Duke u bazuar në gjetjet nga profili i gjendjes ekzistuese ne kemi arritur të nxjerrim të gjitha sipërfaqet me Tokë bujqësore si dhe përqindjen e sipërfaqes me Tokë bujqësore në nivel të gjithë komunës së Lipjanit.

Vlen të theksohet që gjatë këtij procesi është bërë edhe analiza krahasuese në mes projeksioneve që ka pasur PZHK 2013-2023+ i komunës së Lipjanit dhe gjendjes ekzistuese, ku nëse i referohemi kësaj analize kemi rezultatet si në vijim.

Me Planin Zhvillimor Komunal 2013-2023+ është planifikuar 14614.71 hektar Tokë bujqësore, ndërsa gjatë nxjerrjes së sipërfaqeve nga shfrytëzimi i fundit të Tokës i cili kryesisht rrjedh si rezultat i digjitalizimit në sistemin gjeografik të informacionit GIS, aktualisht komuna e Lipjanit ka 15121.84 hektar.

Bazuar në sipërfaqet e lartpërmendura ashtu sikur edhe në shfrytëzimet e tjera pra nuk kemi zhvillim të territorit aq sa është planifikuar me PZHK 2013 dhe rrjedh si rezultat që Toka bujqësore është më e madhe në gjendjen ekzistuese se sa në atë të planifikuarën për 507.13 hektar apo për -3.47% nuk është zbatuar sipërfaqja e planifikuar për Tokë bujqësore sipas PZHK 2013 , duke pasur parasysh që zgjerimet e kufijve ndërtimor janë bërë nëpër Toka bujqësore dhe mos zbatimi i tyre apo thënë ndryshe mos ndërtimi sipas projeksioneve të PZHK 2013 rezulton me Tokë bujqësore më të madhe në gjendjen ekzistuese.

Këtë analizë krahasuese në nivel të tërë territorit të Komunës së Lipjanit mundë të vërejmë edhe tek pjesa ku paraqitet trendi i zhvillimit për 10 vite pra 2013 – 2023.

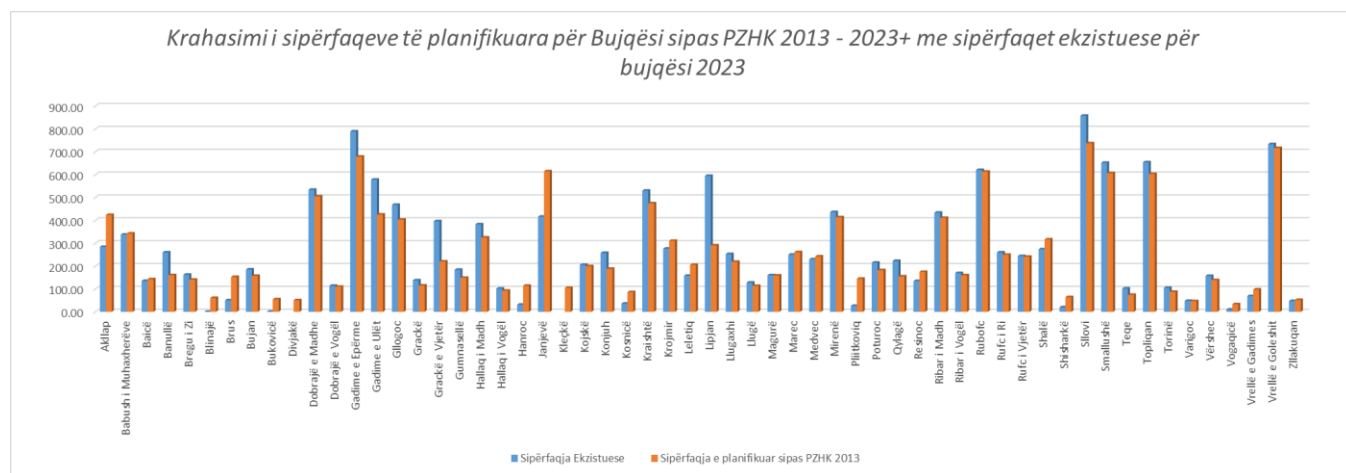
Grafikoni 24. Krahasoni sipërfaqet në hektar, të planifikuara për Banim sipas PZHK 2013 - 2023+ me sipërfaqet ekzistuese për banim 2023

Përveç analizës së krahasimit të sipërfaqeve në mes të PZHK 2013-2023 dhe sipërfaqeve aktuale e cila është paraqitur në nivel të gjithë territorit të komunës, në tabelën më poshtë është paraqitur e njëjta analizë edhe në nivel të zonave kadastrale, pra për secilën zonë kadastrale janë bërë diferencat në sipërfaqe në mes PZHK 2013-2023 dhe sipërfaqeve aktuale, ku rezultatet e kësaj analize i kemi paraqitur në tabelën më poshtë.

Tabela 146. Analiza e zbatimit të sipërfaqes së planifikuar në PZHK 2013-2023 në raport me shfrytëzimin aktual të Tokës 2023 Bujqësore

Vendbanimi	Sipërfaqja e planifikuar sipas PZHK 2013	Sipërfaqja Ekzistuese	Diferenca në hektar (Sipërfaqja e pa ndërtuar)	Vendbanimi	Sipërfaqja e planifikuar sipas PZHK 2013	Sipërfaqja Ekzistuese	Diferenca në hektar
Aklap	284.14	423.94	139.80	Lipjan	594.76	290.8	-303.96
Babush i Muhaxherëve	337.85	342.63	4.78	Llugaxhi	252.83	218.86	-33.97
Baicë	135.65	142.9	7.25	Llugë	128.15	113.49	-14.66
Banullë	259.80	160.18	-99.62	Magurë	160.05	158.9	-1.15
Bregu i Zi	162.45	140.61	-21.84	Marec	249.76	260.87	11.11
Blinajë	0.10	60.53	60.43	Medvec	229.91	242.41	12.50
Brus	50.54	152.72	102.18	Mirenë	436.17	413.83	-22.34
Bujan	185.37	157.31	-28.06	Pliitkoviq	26.27	144.89	118.62
Bukovicë	0.87	54.93	54.06	Poturoc	215.05	182.16	-32.89
Divjakë		50.62	50.62	Qylagë	222.87	155.03	-67.84
Dobrajë e Madhe	534.32	505.24	-29.08	Resinoc	134.74	174.69	39.95
Dobrajë e Vogël	114.19	109.91	-4.28	Ribar i Madh	433.66	410.82	-22.84
Gadime e Epërme	789.44	678.93	-110.51	Ribar i Vogël	169.54	159.96	-9.58

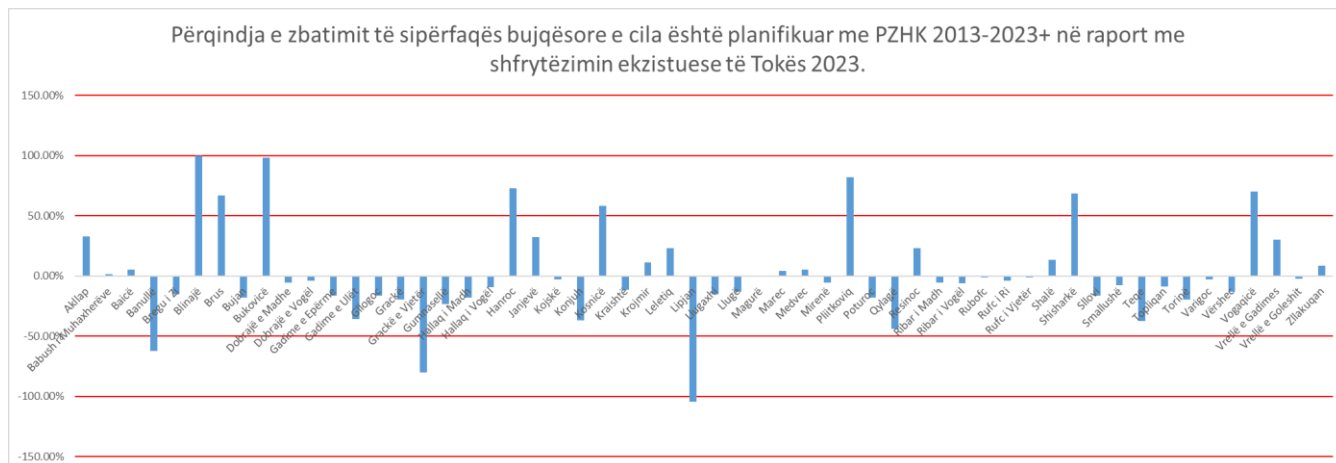
Gadime e Ulët	578.37	425.57	-152.80	Rubofc	620.59	613.12	-7.47
Glllogoc	468.23	403.11	-65.12	Rufc i Ri	260.02	249.74	-10.28
Grackë	137.75	115.21	-22.54	Rufc i Vjetër	244.01	240.98	-3.03
Grackë e Vjetër	396.53	220.23	-176.30	Shalë	273.71	316.82	43.11
Gumnasellë	184.05	149.01	-35.04	Shisharkë	20.23	64.37	44.14
Hallaq i Madh	383.03	325.14	-57.89	Silovi	857.66	737.25	-120.41
Hallaq i Vogël	101.43	92.62	-8.81	Smallushë	652.14	606.56	-45.58
Hanroc	31.23	114.22	82.99	Teqe	101.94	74.24	-27.70
Janjevë	416.06	614.82	198.76	Topliqan	654.29	602.9	-51.39
Kleçkë		104.27	104.27	Torinë	104.64	87.56	-17.08
Kojskë	205.28	199.76	-5.52	Varigoc	48.15	46.83	-1.32
Konjuh	257.64	188.21	-69.43	Vërshec	157.05	138.95	-18.10
Kosnicë	35.80	85.95	50.15	Vogaqicë	10.02	33.29	23.27
Kraishtë	530.23	474.65	-55.58	Vrellë e Gadimes	68.49	97.83	29.34
Krojmir	276.28	310.53	34.25	Vrellë e Goleshit	733.38	716.63	-16.75
Leletiq	157.73	205.27	47.54	Zllakuqan	47.41	51.91	4.50

Grafikoni 25. Krahasimi i sipërfaqeve të planifikuara për Banim sipas PZHK 2013 - 2023+ me sipërfaqet ekzistuese për banim 2023

Bazuar në grafikun 6 vërejmë që në shumicën e zonave kadastrale nuk është zbatuar sipërfaqja e cila është planifikuar të mbetet me sipërfaqen bujqësore sipas PZHK 2013 – 2023.

Gjithashtu edhe në grafikun 7 këto sipërfaqe janë të paraqitura edhe në përqindje zbatimi i sipërfaqeve të planifikuar me PZHK 2013 – 2023+ sipas zonave kadastrale.

Grafikoni 26. Përqindja e zbatimit të sipërfaqeve të Tokës bujqësore e planifikuar sipas PZHK 2013–2023+

- Prognozat

1. Bazuar në trendin e Tokës bujqësore, vlerësojmë që nëse vazhdohet me një trend të tillë edhe për tetë vite të ardhshme komuna e Lipjanit do të ketë edhe 507ha më shumë se sa është planifikuar të jetë, duke u bazuar në rëndësinë e Tokës bujqësore ne e shohim si trend pozitiv ruajtjen e Tokës bujqësore në raport me atë se çka është planifikuar me PZHK 2013 – 2023 dhe rekomandojmë që zgjerimet e kufijve ndërtimor të jenë në harmoni me kërkesat për zgjerime dhe të ruhet sa më shumë sipërfaqja e Tokës bujqësore.
2. Bazuar në sipërfaqet e zonave kadastrale, trendët e zhvillimit të ndërtimit, vërehet që sipërfaqja e planifikuar për Toka Bujqësore më së paku është zbatuar në vendbanimet si : Lipjan, Grackë e Vjetër, Banullë, Qylagë dhe Teqe.
3. Bazuar në këtë vërejmë që është ruajtur Toka bujqësore dhe në kufijtë ndërtimor të planifikuar duhet të kemi parasysh zhvillimet e planifikuara si dhe projeksionet demografike, për të qenë në harmoni me kërkesat për zgjerime.

- Nevojat

1. Ruajtja e Tokës bujqësore në vendbanimet në të cilat mendohet zgjerimi i kufijve ndërtimor.
2. Zgjerimi i kufijve ndërtimor të bëhet në harmoni me kërkesat dhe nevojat për zgjerim.
3. Tkurrja e kufijve ndërtimor në vendbanimet ku nuk është zbatuar as 10% e kufijve ndërtimor të planifikuar me PZHK 2013-2023+
4. Zgjerimet e kufijve ndërtimor të bëhen kryesisht në Toka bujqësore të cilat janë mbi kategorinë 4 dhe të tentohet të mos zgjerohen kufijtë ndërtimor në toka të kategorisë nga 1 deri 4.
5. Komascioni i tokave bujqësore, si mënyrë më efektive për shfrytëzimin e tyre.

- ### 1.3 PRODHIM PARËSOR / PYLLTARI / PYLLTARI E BAZUAR NË ROTACION TË MESËM APO TË GJATË

Në vazhdim janë paraqitur zonat pyjore të cilat janë analizuar duke bërë krahasimin në mes sipërfaqeve pyjore të cilat janë planifikuar me PZHK 2013-2023 si dhe sipërfaqeve ekzistuese sipas shfrytëzimit ekzistues të Tokës të punuar në sistemin gjeografik koordinativ GIS.

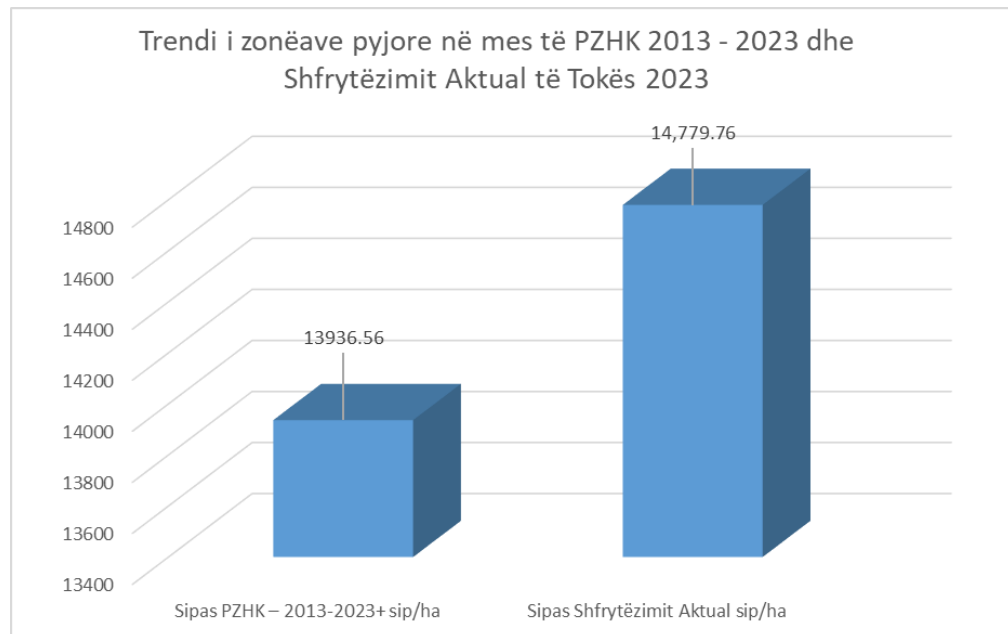
Vlen të theksohet ashtu si në profil edhe në vlerësim tek zonat pyjore i kemi trajtuar vetëm zonat të cilat janë të veshura me pyje jashtë zonës së mbrojtur “Rezervati i Gjuetisë Blinaja” dhe Zonave me Interes të Veçantë “ Kleçkë dhe Divjakë”.

Pra bazuar në shfrytëzimin ekzistues të Tokës kemi një sipërfaqe pyjore prej 11,327.96 ha, ndërsa me PZHK 2013-2023+ kemi një sipërfaqe me Toka pyjore prej 13936.56 ha (Së bashku me “Rezervati i Gjjetisë Blinaja” dhe Zonat me Interes të Veçantë “ Kleçkë dhe Divjakë”).

Duke u nisur nga ajo që të PZHK 2013-2023+ i kemi të trajtuara si sipërfaqe totale zonat pyjore me “Rezervati i Gjuetisë

Blinaja” dhe Zonave me Interes të Veçantë “ Kleçkë dhe Divjakë” ne i kemi trajtuar edhe në vijim për të pasur një rezultat sa më të saktë për zbatimin e projeksioneve të PZHK 2013-2023+ sa i përket masave për ruajtje dhe ripyllëzim të sipërfaqeve Pyjore.

Pra në Grafikon më poshtë janë të kalkuluar sipërfaqet sipas PZHK 20113-2023+ (13,936.56) dhe sipërfaqet e shfrytëzimit ekzistues të Tokës (14,779.76) së bashku me “Rezervati i Gjuetisë Blinaja” dhe Zonat me Interes të Veçantë “ Kleçkë dhe Divjakë”.

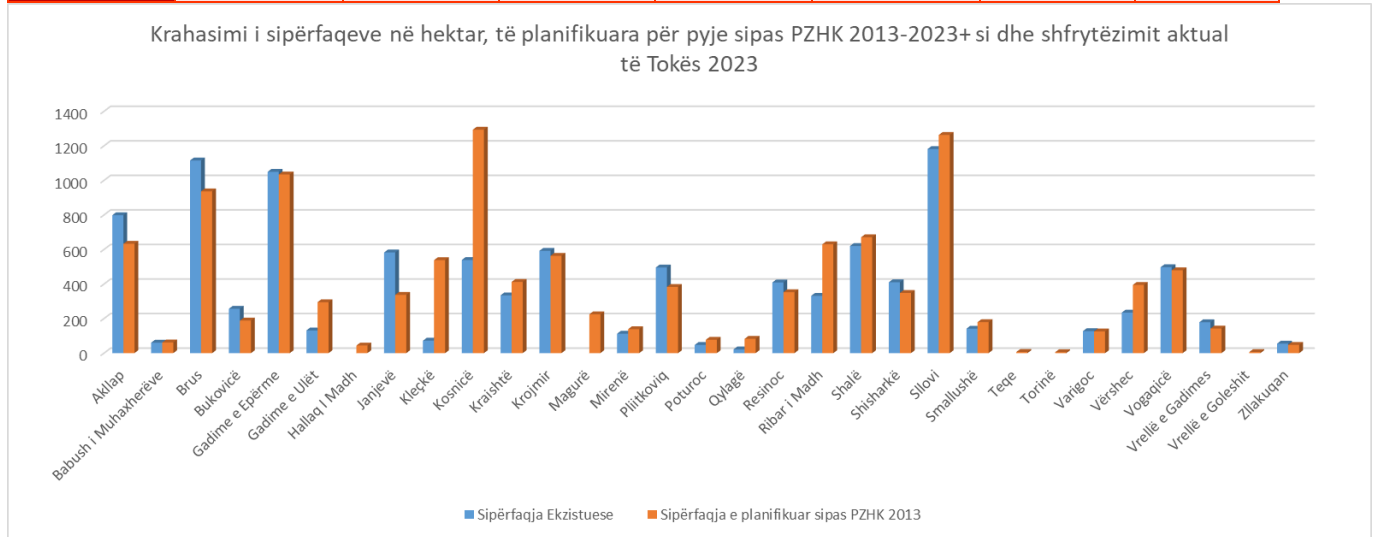
Grafikoni 27. Shfrytëzimi i Tokës ekzistues sipas PZHK 2013-2023+ krahasuar me Shfrytëzimin aktual të Tokës 2023

Përveç analizës së krahasimit të sipërfaqeve në mes të PZHK 2013-2023 dhe sipërfaqeve aktuale e cila është paraqitur në nivel të gjithë territorit të komunës, në tabelën më poshtë është paraqitur e njëjta analizë edhe në nivel të zonave kadastrale, pra për secilën zonë kadastrale janë bërë diferencat në sipërfaqe në mes PZHK 2013-2023 dhe sipërfaqeve aktuale, ku rezultatet e kësaj analize i kemi paraqitur në tabelën më poshtë.

Tabela 147. Analiza krahasuese e zbatimit të sipërfaqes së planifikuar në PZHK 2013-2023 në raport me shfrytëzimin aktual të Tokës Pyjore ne nivel të vendbanimeve 2023

Vendbanimi	Sipërfaqja planifikuar sipas PZHK 2013	Sipërfaqja Ekzistuese	Diferenca në hektar (Sipërfaqja e pa ndërtuar)	Vendbanimi	Sipërfaqja planifikuar sipas PZHK 2013	Sipërfaqja Ekzistuese	Diferenca në hektar
Akllap	633.06	798.61	-165.55	Mirenë	138.88	112.36	26.52
Babush i Muhaxherëve	61.66	60.76	0.90	Pliitkoviq	383.27	495.92	-112.65
Brus	936.4	1115.21	-178.81	Poturoc	77.28	47.33	29.95
Bukovicë	188.59	256.7	-68.11	Qylagë	82.67	21.42	61.25
Gadime e Epërme	1034.35	1049.42	-15.07	Resinoc	352.75	409.25	-56.50
Gadime e Ulët	294.7	131.31	163.39	Ribar i Madh	629.79	331.87	297.92
Janjevë	337.54	582.7	-245.16	Shalë	670.67	619.86	50.81
Kleçkë	538.34	72.14	466.20	Shisharkë	348.47	410.31	-61.84
Kosnicë	1293.38	539.19	754.19	Silovi	1263.14	1181.71	81.43

Kraishtë	412.44	334.29	78.15	Smallushë	179.24	141.4	37.84
Krojmir	563.04	591.98	-28.94	Varigoc	125.51	127.63	-2.12
Vrellë e Gadimes	142.39	178.87	-36.48	Vërshëc	394.79	234.79	160.00
Zllakuqan	47.88	54.89	-7.01	Vogaqicë	479.39	497.31	-17.92

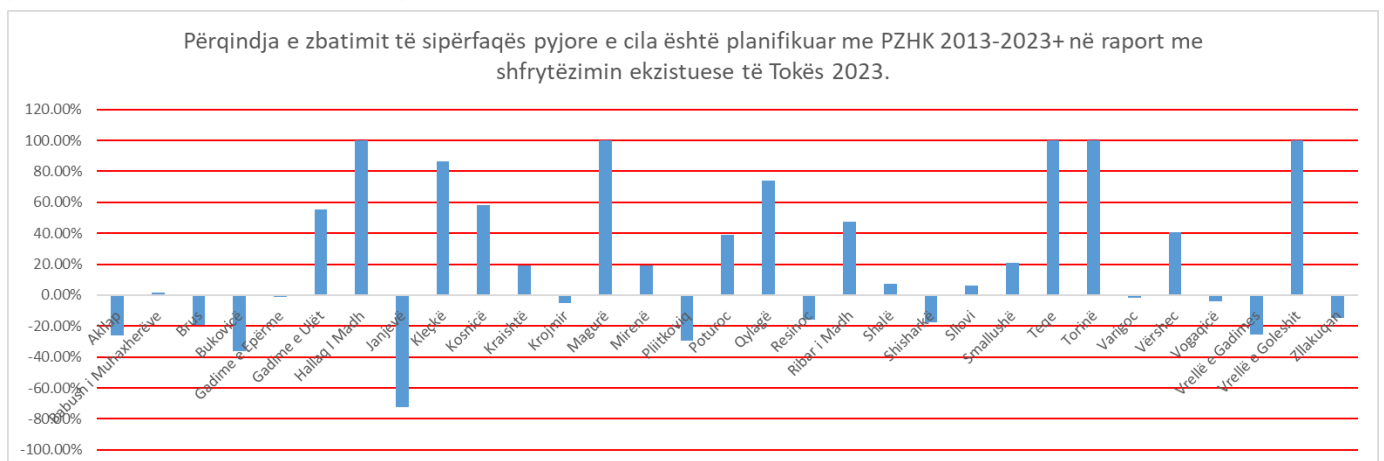

Grafikoni 28. Krahasimi i sipërfaqeve të planifikuara për pyje sipas PZHK 2013 - 2023+ me sipërfaqet shfrytëzimin ekzistues të Tokës 2023

Bazuar në grafikun më lartë vërejmë që në disa vendbanime sipërfaqja pyjore është më e madhe se sa ajo e planifikuar me PZHK 2013 – 2023+

Vlen të theksohet që në disa raste sipërfaqja më e madhe është shkaku i mos zbatimit të sipërfaqeve për ndërtim aq sa është planifikuar me kufijtë ndërtimor të planifikuar sipas PZHK 2013-2023 dhe gjithashtu në disa sipërfaqe kemi pyllëzim të Tokës ku me raste kemi edhe ripyllëzim të disa sipërfaqeve.

Gjithashtu edhe në grafikun më poshtë këto sipërfaqe janë të paraqitura edhe në përqindje zbatimi i sipërfaqeve të planifikuar me PZHK 2013 – 2023+ sipas zonave kadastrale.

Grafikoni 29. Përqindja e zbatimit të sipërfaqeve të Tokës pyjore e planifikuar sipas PZHK 2013–2023+

■ Prognozat

1. Bazuar në trendin e zhvillimit të tokave pyjore, vijmë në përfundim që nëse vazhdohet me një planifikimin planifikim të njëjtë të kufijve ndërtimor komuna e Lipjanit do të ketë 843.2 hektar të më shumë se sa janë

planifikuar për 8 vite gjë që ne e shohim si pozitive kur kemi kaq sipërfaqe të madhe të ruajtur të tokës pyjore dhe mendojmë që planifikimet për zhvillime të reja duhet të rishikohen në raport me PZHK – 2013 – 2023.

2. Duke pasur parasysh rritjet e Tokës pyjore nëpër disa vendbanime theksojmë që komuna e Lipjanit ka nevojë për vazhdimësi të rritjes së Tokës pyjore edhe në vendbanimet që i kemi në rënie (Aklap, Brus, Bukovicë, Gadime e Epërme, Janjevë, Krojmir, Vrellë e Gadimës, Zllakuqan, Plitkoviq, Resinoc, Shisharkë, Varigoc, Vogaqicë) si dhe rigjenerimin dhe ripyllëzimin e tokave pyjore të dëmtuara.

▪ **Nevojat**

1. Mbrojtja e sipërfaqes ekzistuese pyjore nga prerja ilegale.
2. Mbrojtja e sipërfaqeve pyjore nga zjarret masive.
3. Ripyllëzimi dhe rigjenerimi i tokave pyjore të dëmtuara në vendbanimet si Aklap, Brus, Bukovicë, Gadime e Epërme, Janjevë, Krojmir, Vrellë e Gadimës, Zllakuqan, Plitkoviq, Resinoc, Shisharkë, Varigoc, Vogaqicë.

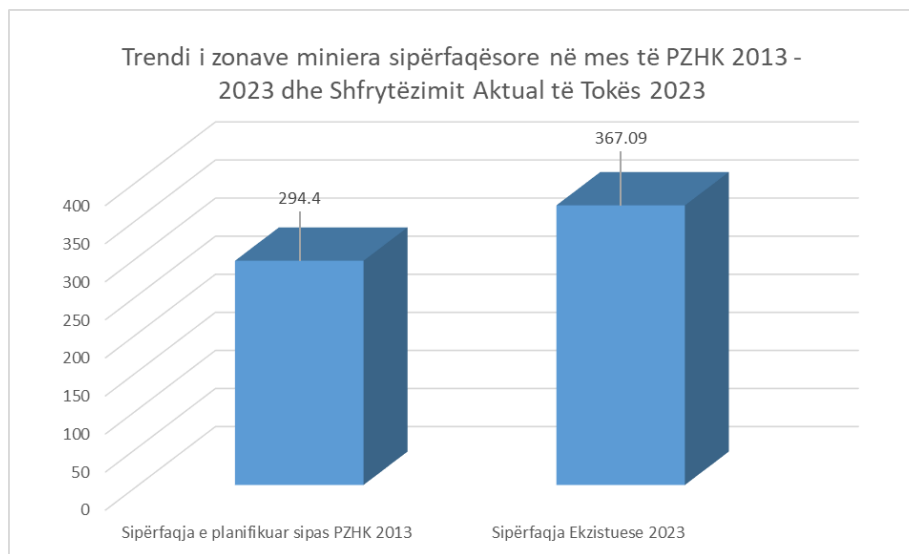
1.2 PRODHIM PARËSOR / MINIERË DHE GURORE / MINIERË E MATERIALEVE PËR PRODHIMIN E ENERGJISË

Në vazhdim janë paraqitur sipërfaqet për Miniera Sipërfaqësore të cilat janë analizuar duke bërë krahasimin në mes sipërfaqeve Miniera Sipërfaqësore të cilat janë planifikuar me PZHK 2013-2023 si dhe sipërfaqeve ekzistuese sipas shfrytëzimit ekzistues të Tokës të punuar në sistemin gjeografik koordinativ GIS.

Pra bazuar në shfrytëzimin ekzistues të Tokës kemi një sipërfaqe Miniera sipërfaqësore prej 367.09 ha, ndërsa me PZHK 2013-2023+ kemi një sipërfaqe me 294.4 ha.

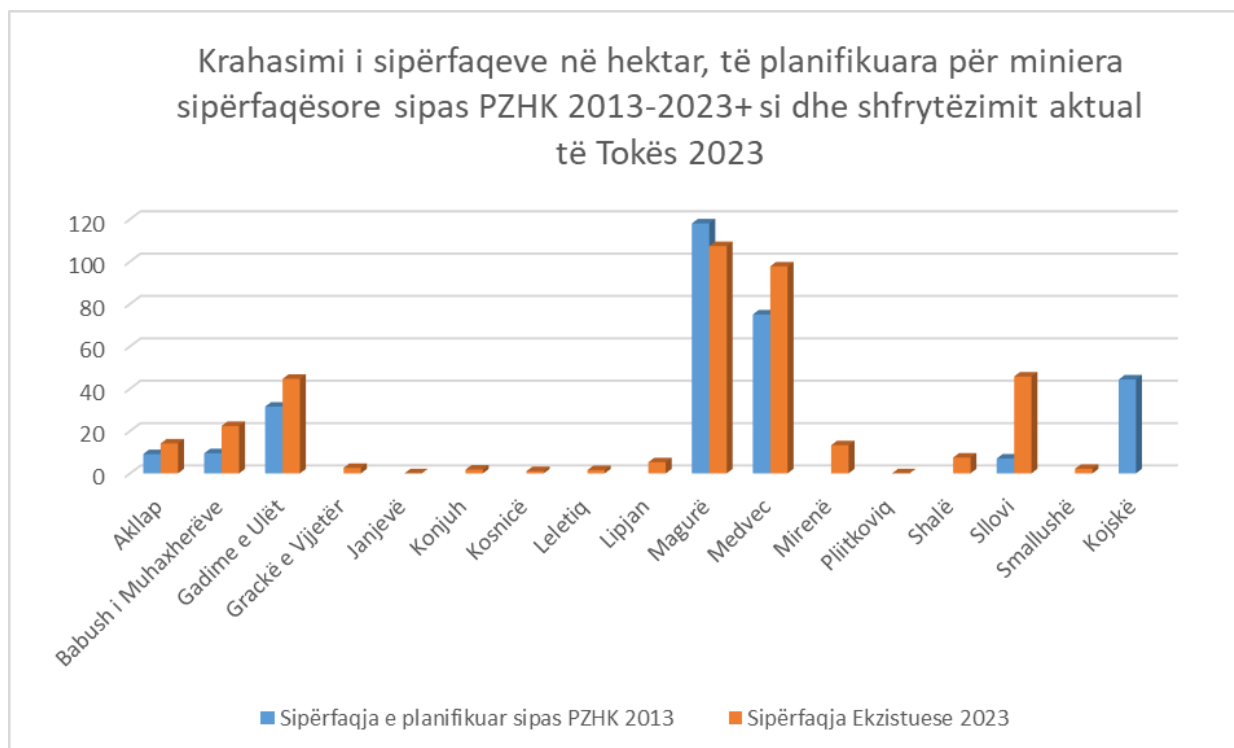
Vlen të theksohet që kemi një dallim në hektar në mes të sipërfaqeve për miniera sipërfaqësore të planifikuara me PZHK 2013-2023+ dhe shfrytëzimit ekzistues të Tokës prej 72.69 hektar, pra kemi një rritje të dukshme të Minierave sipërfaqësore.

Gjithashtu dallimi në mes të shfrytëzimit ekzistues të Tokës dhe shfrytëzimit të Tokës sipas PZHK 2013-2023+ është i paraqitur edhe në grafikun më poshtë.

Grafikoni 30. Shfrytëzimi i Tokës ekzistues sipas PZHK 2013-2023+ krahasuar me Shfrytëzimin aktual të Tokës 2023 paraqitur në hektar.

Përveç analizës së krahasimit të sipërfaqeve në mes të PZHK 2013-2023 dhe sipërfaqeve aktuale e cila është paraqitur në nivel të gjithë territorit të komunës, në tabelën më poshtë është paraqitur e njëjta analizë edhe në nivel të zonave kadastrale, pra për secilën zonë kadastrale janë bërë diferencat në sipërfaqe në mes PZHK 2013-2023 dhe sipërfaqeve aktuale, ku rezultatet e kësaj analize i kemi paraqitur në tabelën më poshtë në hektar.

Grafikoni 31. Krahasimi i sipërfaqeve të planifikuara për miniera sipërfaqësore sipas PZHK 2013 - 2023+ me sipërfaqet shfrytëzimin ekzistues të Tokës 2023

Tabela 148. Analiza krahasuese e zbatimit të sipërfaqes së planifikuar në PZHK 2013-2023 në raport me shfrytëzimin aktual të Tokës Pyjore në nivel të vendbanimeve 2023

Vendbanimi	Sipërfaqja e planifikuar sipas PZHK 2013	Sipërfaqja Ekzistuese	Diferenca në hektar (Sipërfaqja ndërtuar)	Diferenca në %
Akllap	9.1	14.1	5	35.46%
Babush i Muhaxherëve	9.5	22.35	12.85	57.49%
Gadime e Ulët	31.5	44.66	13.16	29.47%
Grackë e Vjetër		2.6		
Janjevë		0.04		
Konjuh		1.79		
Kosnicë		1.06		
Leletiq		1.55		
Lipjan		5.26		
Magurë	118	107.28	-10.72	-9.99%
Medvec	75	97.69	22.69	23.23%
Mirenë		13.28		
Pliitkoviq		0.05		
Shalë		7.46		
Silovi	7	45.74	38.74	84.70%
Smallushë		2.18	2.18	100.00%

Kojskë	44.3		-44.3	35.46%
--------	------	--	-------	--------

1.11.4 MODELET E SHFRYTËZIMIT TË TOKËS

Modeli i shfrytëzimit të banimit në komunën e Lipjanit:

Sa i përket numrit të strukturave të ndërtuara, në Komunë pjesa më e madhe e ndërtimeve prej 71.29% janë ndërtesa banimi me një njësi, pastaj banimi me shumë njësi prej 28.71%.

Ndërsa ndërtesa dyqane janë gjithsej 1224 dhe zyre prej 2422. Për dallim nga shumë komuna tjera komuna e Lipjanit ka një model të shfrytëzimit më kompakt sa i përket shfrytëzimit të Tokës, ku thuajse të gjitha vendbanimet janë kompakte dhe kjo rrjedh si rezultat i precizimit të kufijve ndërtimorë me Planin Zhvillimor komunal 2013 – 2023+ i cili ka shtrirë një kontroll të kufijve ndërtimor.

Modeli i shfrytëzimit të sipërfaqeve ujore:

Në komunën e Lipjanit kemi një sipërfaqe ujore prej 60.31ha apo 0.18% e sipërfaqes, kjo sipërfaqe përbëhet kryesisht nga lumenj dhe prrocka .

Lumenjtë kryesor janë: Lumi Sitnica dhe Lumi Drenica, si dhe prrockat si : Lumi Janjevka, Lumi i Zhegocit, Lumi i Gadimes dhe Lumi i Sazlisë.

Modeli i shfrytëzimit të sipërfaqeve bujqësore:

Toka bujqësore në komunën e Lipjanit shfrytëzohet në mënyrë racionale, pjesa më e madhe e tokës bujqësore përdoret për prodhim bujqësor intensive.

Kultura më të shpeshta të cilat kultivohen dhe mbulojnë sipërfaqet bujqësore janë drithërat, Perimekultura, Pemëtaria, Blegtoria, Bletaria.

Si sipërfaqe Toka bujqësore përfshinë pjesën më të madhe të territorit prej 15138.91 apo 44.28% e gjithë territorit të komunës së Lipjanit.

Modeli i shfrytëzimit të sipërfaqeve pyjore:

Komuna e Lipjanit ka 11,327.96 ha pyje. Drurët më të përhapur në këto pyje janë, Ahu, Dushku, Shkoza, Qarri, Bungu dhe Pisha.

Sa i përket sipërfaqeve për shfrytëzim si pyje i kemi këto kategori:

Prej sipërfaqes së përgjithshme të pyjeve të kësaj komune:

4. 1621.023ha janë pyje të larta,
5. 2993.21ha pyje të ulëta
6. 11038.16ha janë shkurre.

1.11.5 PËRPARËSITË, DOBËSITË, MUNDËSITË DHE RREZIQET / ANALIZA SWOT

SWOT analiza e shfrytëzimit aktual të Tokës

Përparësitë	Dobësitë
-------------	----------

- Struktura urbane dhe vendbanimet rurale janë kompakte. - Qendra e qytetit është e fuqishme, - Rritje e territorit të zonave komerciale. - Rritje e territorit të sipërfaqeve të infrastrukturës rrugore. - Rritje e territorit të sipërfaqeve të zonave të shërbimeve. - Zgjerim i zonave rekreative turistike. - Përcaktimi dhe mbrojtja e zonave bujqësore.	- Shpërndarja urbane dhe shfrytëzimi i efikas në periferi; - Buxheti i ulët për shpronësime, duke marrë parasysh rritjen e vlerës së tokës; - Ndërtimet ilegale në Tokë bujqësore; - Fragmentimi i Tokës bujqësore në parcele të vogla; - Mungesa e konsolidimit të Tokës (komasacionit); - Vendbanime me shtrirje të shpërndarë; - Krijimi i hapësirave për zhvillim komercial në mënyrë të pa kontrolluar; - Mungesa e sistemit të ujitjes dhe infrastrukturës rrugore për tokën bujqësore; - Humbje e tokës bujqësore me sipërfaqe të konsiderueshme. - Zonat industriale pranë zonave të banimit – konflikti i shfrytëzimit të tokës;
Mundësitë	Rreziqet
- Ndërprerja e ndërtimeve në zonat bujqësore - Përcaktimi i zonave urbane dhe për ndërtim të reja në sipërfaqe të përshtatshme për urbanizim. - Densifikimi i fondit ndërtimor në zonat urbane si masë për ruajtjen e tokës bujqësore. - Përcaktimi dhe mbrojtja e zonave bujqësore - Përcaktimi i zonave për konsolidim të tokave bujqësore - Caktimi i zonave turistike verore dhe dimërore - Zhvillim i sipërfaqeve komerciale përgjatë korridorit përgjatë rrugës magjistrale M25.	- Pronësia e paqartë mund të pengojë zhvillimin e duhur; - Ndërtimet pa leje përgjatë rrugës mund ta bllokojnë në zhvillimin e ardhshëm; - Humbja e tokës bujqësore; - Krijimi i vendbanimeve të shpërndara; - Humbje e Tokës pyjore; - Vështirësim deri në pamundësim të aplikimit të masave komasative në tokën bujqësore; - Rritje e pakënaqësisë qytetare;

Identifikimi i Sfidave

Gjatë analizës së profilit të komunës së Lipjanit kemi disa gjetje kyçe të cilat me shume i kemi identifikuar si sfida.

Tabela 149. Identifikimi i sfidave gjatë vlerësimit të shfrytëzimit të Tokës

Nr	Përshkrimi
1	Te fusha e banimit në mes shfrytëzimit të planifikuar të Tokës sipas PZHK 2013-2023+ dhe Shfrytëzimit ekzistues të Tokës, 50% të sipërfaqes së planifikuar për banim nuk është shfrytëzuar.
2	Shtrirja e vazhdueshme e ndërtimit në toka bujqësore, në formë të shpërndara, kjo paraqet një sfidë të veçantë në kompaktësimin e vendbanimeve si dhe në dendësimin e tyre. Këtu bëjnë pjesë vendbanimet si : Baicë, Shalë. Marec, Krojmir, Ruç i Vjetër, Brus, Gadime e ulët.
3	Nevoja për harmonizimin e sipërfaqeve të planifikuara për banim me kërkesën për banim që kanë këto vendbanime për tetë vitet e ardhshme si : Lipjan, Sllavi, Grackë e Vjetër, Banullë, Konjuhë, Topliqan, Dobrajë e Madhe.
4	Nevoja për zgjerim të sipërfaqeve për banim në vendbanimet si : Dobrajë e Madhe, Gadime e Ulët, Krojmir, Bujan, Marec, Baicë, Shalë dhe Zllakuqan.
6	Nevoja për zvogëlim të kufirit ndërtimor për banim në zonën urbane duke pasur parasysh tendencën për banim me shumë njësi si dhe trendet të cilat i kemi analizuar e që rezultojnë me 50% sipërfaqe të pa ndërtuar nga ajo që është planifikuar me PZHK 2013-2023+.
5	Nevoja për ruajtjen e tokave bujqësore në vendbanimet e shpërndara tek të cilat në mes ndërtimeve kemi sipërfaqe të mëdha të tokës bujqësore.
6	Nevoja për rryllëzim dhe rigjenerim të tokave pyjore të dëmtuara në vendbanimet si Akllap, Brus, Bukovicë, Gadime e

	Epërme, Janjevë, Krojmir, Vrellë e Gadimës, Zllakuqan, Plitkoviq, Resinoc, Shisharkë, Varigoc, Vogaqicë.
7	Ritja e zonave miniera sipërfaqësore dhe shtimi i zonave të tilla për dallim nga PZHK 2013-2023+ ne venbanimet si : Grackë e Vjetër, Janjevë, Konjuh, Kosnicë, Leletiq, Lipjan, Mirenëm Plitkoviq, Shalë dhe Smallushë.
8	

1.12 KAPACITETET FINANCIARE TË KOMUNËS LIPJAN

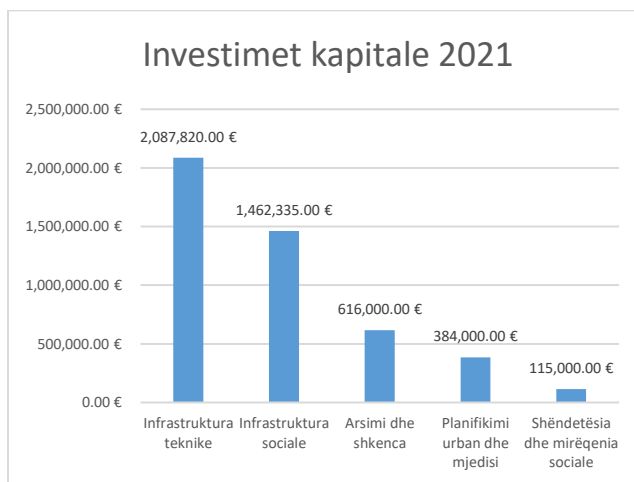
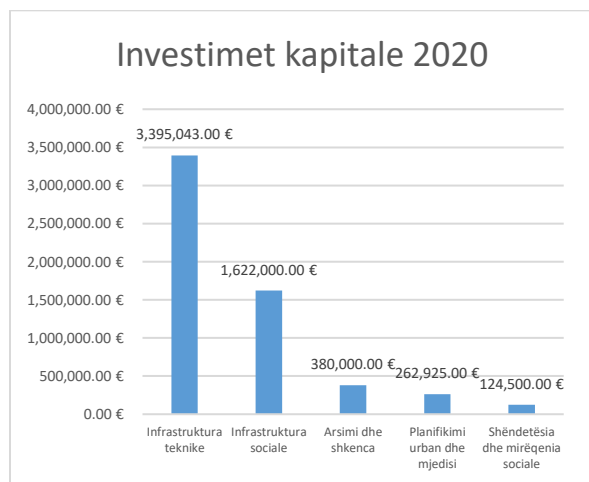
▪ Performanca në të kaluarën

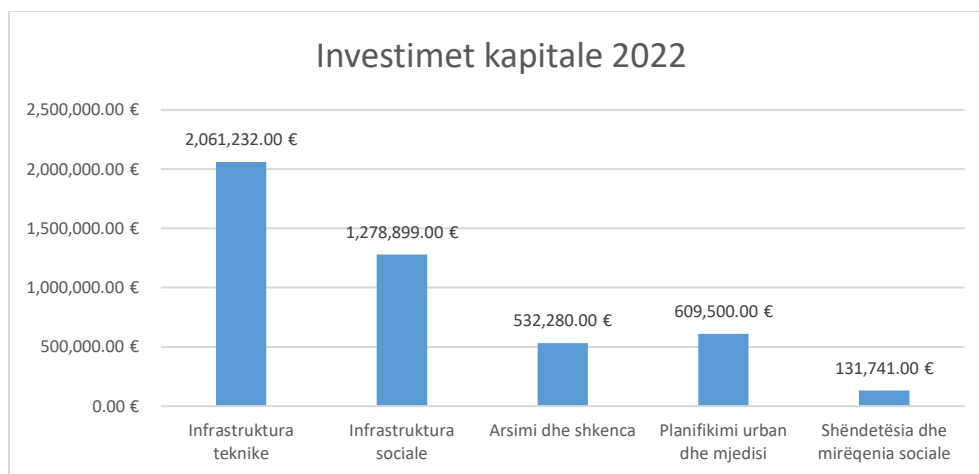
Gjatë analizimit të kapaciteteve investive të kaluara të Komunës së Lipjanit janë konsultuar zyrtarë përkatës komunal. Buxheti i shpenzuar nëpër vite:

Fusha:	Buxheti i shpenzuar- viti:		
	2020	2021	2022
Infrastruktura teknike	3,395,043.00 €	2,087,820.00 €	2,061,232.00 €
Infrastruktura sociale	1,622,000.00 €	1,462,335.00 €	1,278,899.00 €
Arsimi dhe shkenca	380,000.00 €	616,000.00 €	532,280.00 €
Planifikimi urban dhe mjedisi	262,925.00 €	384,000.00 €	609,500.00 €
Shëndetësia dhe mirëqenia sociale	124,500.00 €	115,000.00 €	131,741.00 €
Gjithsej:	5,784,468.00 €	4,665,155.00 €	4,613,652.00 €

Siç mund të shihet nga të dhënat, gjatë viteve 2020-2022 ka pasur një rënie mesatare prej -10% të buxhetit të shpenzuar neper vite, me saktësisht prej -19% (2021) dhe -1% (2022).

Gjatë analizimit të investimeve të trendëve në të kaluarën të fushave të ndryshme në Komunën e Lipjanit mund të vërejmë si në vijim grupet kryesore:

Në përgjithësi mund të vërehet se investimet kapitale ndër vite (2020 – 2022) ishin në fushën infrastrukturën teknike (mesatarisht 49%) dhe infrastrukturën sociale (mesatarisht 29%), dhe më pak në fushat tjera, si arsimi dhe shkenca (mesatarisht 10%), planifikimi urban dhe mjedisi (mesatarisht 9%), si dhe shëndetësia dhe mirëqenia sociale (mesatarisht 2%).

Ndryshimet më të mëdha në investime kapitale ndër vite (2020 – 2022) ishin po ashtu në fushën e infrastrukturës teknike (mesatarisht -20%) dhe infrastrukturës sociale (mesatarisht -11%), kurse në fushat tjera kishte kryesisht rritje, arsimi dhe shkenca (mesatarisht 24%), planifikimi urban dhe mjedisi (mesatarisht 52%), dhe shëndetësia dhe mirëqenia sociale (mesatarisht 3%).

1.12.1.1 SUPOZIMET PARASHIKUESE

Këshilluesi ka marr supozimet në vijim kur ka llogaritur kategoritë për periudhën 2023-2031:

▪ **Infrastruktura teknike:**

Gjatë tre viteve të kaluara 2020 – 2022: në 2021 ka rënie prej -39% dhe në vitin 2022 ka përsëri rënie prej -1%. Pra, parashikimi vjetor supozohet të jetë në rritje mesatare prej 5.5% prej 2023 deri 2031.

2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
2,173,025 €	2,291,289 €	2,416,407 €	2,548,784 €	2,688,852 €	2,837,067 €	2,993,912 €	3,159,900 €	3,335,575 €

Parashikimi i investimeve kapitale në këtë fushë për vitet e ardhshme

▪ **Infrastruktura sociale:**

Gjatë tre viteve të kaluara 2020 – 2022: në 2021 ka rënie prej -10% dhe në vitin 2022 ka përsëri rënie prej -13%. Pra, parashikimi vjetor supozohet të jetë në rritje mesatare prej 6.2% prej 2023 deri 2031.

2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
1,356,667 €	1,439,569 €	1,527,953 €	1,622,190 €	1,722,676 €	1,829,834 €	1,944,118 €	2,066,009 €	2,196,026 €

Parashikimi i investimeve kapitale në këtë fushë për vitet e ardhshme

▪ **Arsimi dhe shkenca:**

Gjatë tre viteve të kaluara 2020 – 2022: në 2021 ka rritje prej +62% dhe në vitin 2022 ka përsëri rënie prej -14%. Pra, parashikimi vjetor supozohet të jetë në rritje mesatare prej 3.3% prej 2023 deri 2031.

2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
563,398 €	579,997 €	597,091 €	614,695 €	632,824 €	651,493 €	670,719 €	690,519 €	710,910 €

Parashikimi i investimeve kapitale në këtë fushë për vitet e ardhshme

▪ **Planifikimi urban dhe mjedisi:**

Gjatë tre viteve të kaluara 2020 – 2022: në 2021 ka rritje prej +62% dhe në vitin 2022 ka përsëri rënie prej -14%. Pra,

parashikimi vjetor supozohet të jetë në rritje mesatare prej 3.3% prej 2023 deri 2031.

2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
624,690 €	641,304 €	658,373 €	675,912 €	693,932 €	712,448 €	731,473 €	751,022 €	771,110 €

Parashikimi i investimeve kapitale në këtë fushë për vitet e ardhshme

▪ **Shëndetësia dhe mirëqenia sociale:**

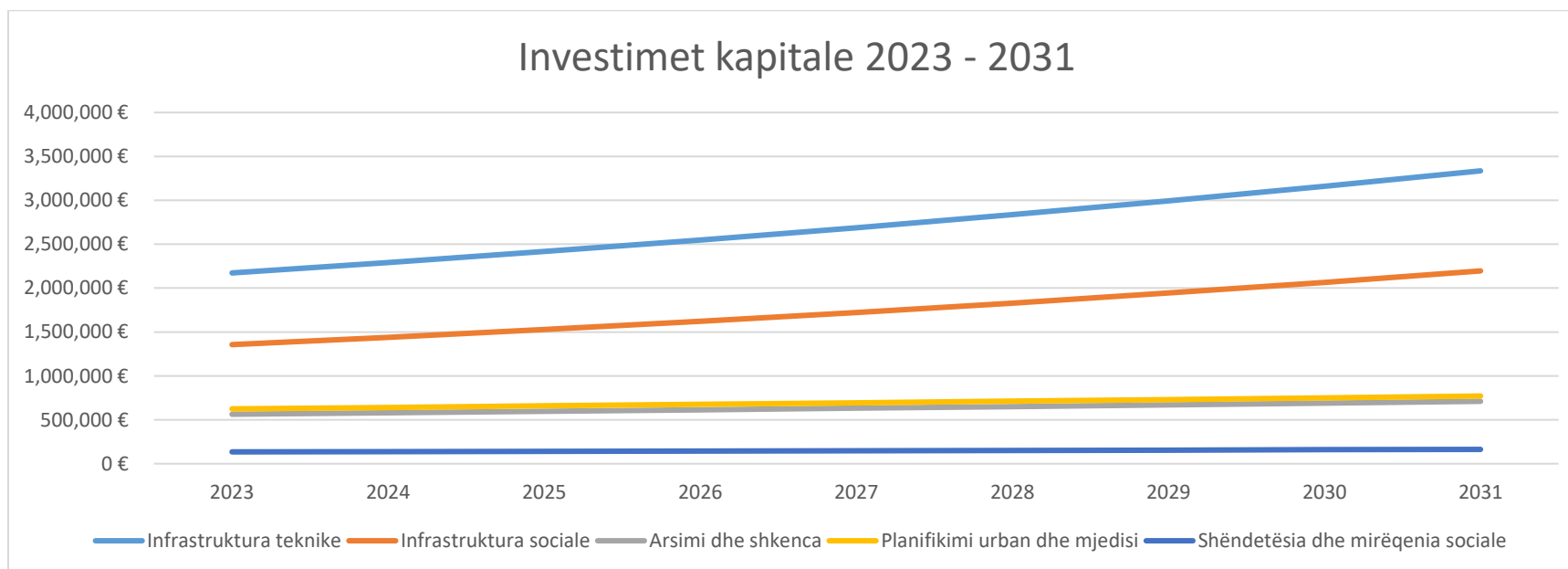
Gjatë tre viteve të kaluara 2020 – 2022: në 2021 ka rënie prej -8% dhe në vitin 2022 ka përsëri rritje prej 15%.

Pra, parashikimi vjetor supozohet të jetë në rritje mesatare prej 2.4% prej 2023 deri 2031.

2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
624,690 €	641,304 €	658,373 €	675,912 €	693,932 €	712,448 €	731,473 €	751,022 €	771,110 €

Parashikimi i investimeve kapitale në këtë fushë për vitet e ardhshme

Fusha	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Infrastruktura teknike	2,061,232 €	2,173,026 €	2,291,290 €	2,416,407 €	2,548,785 €	2,688,852 €	2,837,067 €	2,993,912 €	3,159,901 €	3,335,575 €
Infrastruktura sociale	1,278,899 €	1,356,667 €	1,439,569 €	1,527,953 €	1,622,190 €	1,722,676 €	1,829,834 €	1,944,118 €	2,066,009 €	2,196,026 €
Arsimi dhe shkenca	532,280 €	563,398 €	579,997 €	597,091 €	614,695 €	632,824 €	651,493 €	670,719 €	690,519 €	710,910 €
Planifikimi urban dhe mjedisi	609,500 €	624,690 €	641,304 €	658,373 €	675,912 €	693,932 €	712,448 €	731,473 €	751,022 €	771,110 €
Shëndetësia dhe mirëqenia sociale	131,741 €	134,811 €	137,973 €	141,231 €	144,589 €	148,049 €	151,616 €	155,292 €	159,082 €	162,989 €
Total	4,613,652 €	4,852,592 €	5,090,133 €	5,341,057 €	5,606,171 €	5,886,333 €	6,182,458 €	6,495,514 €	6,826,533 €	7,176,610 €

1.12.1.2 KAPACITETET FORMAT E FINANCIMIT

Në përgjithësi, Komuna e Lipjanit ka nevojë për fonde për realizimin e investimeve kapitale për përmirësimin e infrastrukturës dhe të shërbimeve tjera për qytetarët e saj. Një pjesë e madhe e fondeve priten të sigurohen nga garantët qeveritare.

Sipas ligjit Nr. 03/L-049 për financat e pushtetit lokal, burimet financiare të një komune përbëhen nga:

- të hyrat vetanake të komunës,
- garantët operative,
- garantët për kompetencat e shtuara,
- transferet për kompetencat e deleguara,
- garantët e jashtëzakonshme,
- ndihma financiare nga Republika e Kosovës, dhe
- të hyrat nga huamarrjet e komunës.

Opsionet e financimit të investimeve kapitale për Komunën e Lipjanit janë:

- Huamarrje/ borxh nga tregu kombëtar i kapitalit – Komuna e Lipjanit mund ta përdorë këtë metodë të financimit. Huamarrja për komuna rregullohet me ligjin Nr. 03/L-049 për financat e pushtetit lokal, me saktësisht Neni 30.
- Partneritet Publiko-Private – model i investimeve kapitale ku shërbimi për qytetarët në mënyrë të kontratës koncesionare kalon tek sektori privat për një periudhë afatmesme apo afatgjatë. Sektori ndërmerr financimin, ndërtimin, menaxhimin e një shërbimit publik për të cilën shfrytëzuesit paguajnë. Nëse Komuna e Lipjanit dëshiron ta ndjek këtë zgjedhje, ka nevojë që t'i shikojë se cilat investime kapitale/shërbime publike mund t'ia lejojë t'i sigurojë sektori privat. Për këtë duhet të ndjekën hapat e nevojshëm sipas ligjit Nr. 04/L-045 për Partneritet Publiko-Private, ku si pikënisje kërkon kryerjen e fizibilitetit për kryerjen e një shërbimi të tillë nga sektori privat.
- Incentiva Private e Financimit – lloj i Partneritetit Publiko Privat, ku sektori privat ka eksperiencë dhe ndërmerr financimin, ndërtimin, menaxhimin e një shërbimi publik, por nuk mund të kërkojnë pagesë tek shfrytëzuesit të shërbimit, kështu që Komuna paguan për atë shërbim në formë të pagesave vjetore tek sektori privat. Nëse Komuna e Lipjanit dëshiron ta ndjek këtë zgjedhje, ka nevojë që t'i shikojë se cilat investime kapitale/shërbime publike mund t'ia lejojë t'i sigurojë sektori privat. Për këtë duhet të ndjekën hapat e nevojshëm sipas ligjit Nr. 04/L-045 për Partneritet Publiko-Privat, ku si pikënisje kërkon kryerjen e fizibilitetit për kryerjen e një shërbimi të tillë nga sektori privat.
- Donatorët - Mbajtja dhe kultivimi i komunikimit të mirëfilltë me donatorët. Kjo nënkupton një seri aktiviteteesh përmes së cilave donatorët mund të shohin përmirësim të dukshëm lidhur me ndihmat të cilat dëshirojnë t'i shpërndajnë. Një komunikim i tillë dhe fleksibilitet në punë ndihmon në sigurimin e mjeteve për investime kapitale. Sa më shumë investime kapitale të suksesshme, ndihmon në zgjerimin e rrjetit të donatorëve me të cilët Komuna e Lipjanit do mund të bashkëpunojë. Sidoqoftë, nevojitet kohë për sigurimin e fondeve të tilla dhe Komuna duhet të jetë e angazhuar vazhdimisht në këto lloj përpjekjesh.